

24/238



SOCIALISTIČNA FEDERATIVNA REPUBLIKA JUGOSLAVIJA

SKUPŠČINA SFRJ

STENOGRAFSKI ZAPISKI

ZVEZNI ZBOR

5. SEJA
26. NOVEMBRA 1974

Izdaja: Služba za dokumentaciju skupščine SFRJ. Odgovorni urednik Borislav Stančić, urednik Branislav Ilić. Beograd, Trg Marxa i Engelsa 13, zrl. 339 651.

Tiska: Dopolna delavska univerza Univerzum v Ljubljani, Parmova 39, tel. 312 133.

VSEBINA

Pred dnevnim redom:

1. Odobritev zapisnika 4. seje zveznega zbora (5. novembra 1974)	6
2. Določitev dnevnega reda	6
3. Delegatska vprašanja	18

Dnevni red:

1. Uresničevanje politike družbenoekonomskega razvoja v letu 1974 in osnutek resolucije o temeljnih skupne politike ekonomskega in socialnega razvoja Jugoslavije v letu 1975	20
2. Osnutek proračuna federacije za leto 1975	40
3. Predlog za izdajo zakona o izvršitvi proračuna federacije za leto 1975 z osnutkom zakona ..	44
4. Poročilo o položaju in problemih varnosti v železniškem prometu	45
5. Zaključni račun in poročilo o delu zvezne direkcije za rezerve živil	52
6. Predlog za imenovanje namestnika zveznega javnega tožilca	55

7. Predlog za imenovanje namestnika generalnega direktorja Službe družbenega knjigovodstva Jugoslavije	55
--	----

Priloge:

1. Osnutek resolucije o temeljnih skupne politike ekonomskega in socialnega razvoja Jugoslavije v letu 1975	57
2. Osnutek proračuna federacije za leto 1975 ..	71
3. Predlog za izdajo zakona o izvršitvi proračuna federacije za leto 1975 z osnutkom zakona ..	93
4. Poročilo o položaju in problemih varnosti v železniškem prometu	98
5. Predlog komisije skupščine SFRJ za volitve in imenovanja za imenovanje namestnika zveznega javnega tožilca	114
6. Predlog komisije skupščine SFRJ za volitve in imenovanja za imenovanje namestnika generalnega direktorja Službe družbenega knjigovodstva Jugoslavije	115
7. Zapisnik 5. seje zveznega zbora skupščine SFRJ	116

Govorniki:

Albreht Roman	25
Anakioski Dušan	52
Bregar Rudi	38
Bukovšek Antun	47
Celmić Ante	34
Cemović Momčilo	18, 19
Cetinski Andrej	43
Dimitrijević Boško	50
Globačnik Jože	20, 42
Grebo Muhamed	22, 40
Hasani Sinan	36
Janjanin Ljuban	25, 44

Kavčič Ivica	30
Kočovska Fana-Cvetković	49
Lacković Mirko	45
Pejak Milica	37
Popović Ljubiša	23, 52
Stadina Lucijan	35
Stojović Drago	43
Šefer Berislav	7
Tadić Božo	32
Vranić Mirko	23
Vučković Milorad	44
Zečić Ljubomir	54

O B V E S T I L O

Izdajanje stenografskih zapiskov s sej zborov skupščine SFRJ se je pričelo z enoletno zamudo, ker smo ob prehodu na nov način urejanja in tiskanja tega gradiva sklenili besedilom razprav dodati tudi ustrezne priloge (dokumentacijsko gradivo), ki ustrezno prikazuje delo delegatskega sistema.

Tiskarne so glede na svoje zmogljivosti najprej natisnile tekoče stenografske zapiske in dokončale zapoznele zapiske ter jih poslale uporabnikom, predvsem zato, da bi jih lahko kompletirali in bi bile v vaših knjižnicah in dokumentacijah čimprej na voljo uporabnikom, ker imajo dokumentarno in zgodovinsko vrednost.

Nekaj zvezkov stenografskih zapiskov iz prejšnjih letnikov, ki še niso izšli, bomo natisnili do konca marca letos. Prosim vas, da to z razumevanjem upoštevate.

ODGOVORNI UREDNIK
STENOGRFSKIH ZAPISKOV
Borisav Stančić s. r.

PETA SEJA ZVEZNEGA ZBORA

(Začetek seje 26. novembra 1974 ob 9. uri)

PRESEDUJE PREDSEDNIK ZBORA DANILO KEKIĆ

PREDSEDNIK DANILO KEKIĆ (*SAP Vojvodina*):

Začenjam 5. sejo zveznega zbora skupščine Socialistične federativne republike Jugoslavije.

Ugotavljam, da imamo kvorum in da zbor lahko veljavno sklepa.

Delegati dr. Miodrag Zečević, Bodo Resul Begović, Martin Mlinar in Dragutin Zelenović so sporočili, da ne morejo biti na današnji seji zbora.

Zapisnik 4. seje zbora ste prejeli.

Ima kdo kakšno pripombo k zapisniku 4. seje? (Ne.)

Če ni pripomb, ugotavljam, da je zapisnik odobren.

V vabilu na današnjo sejo ste prejeli tudi predlog za današnji dnevni red. Predlagam, da sprejmemo na dnevni red tudi točki:

predlog za imenovanje namestnika zveznega javnega tožilca in

predlog za imenovanje namestnika generalnega direktorja Službe družbenega knjigovodstva Jugoslavije.

Želi kdo besedo v zvezi s predloženim dnevnim redom? (Ne.)

Ali zbor sprejme predloženi dnevni red? (Da.)

Ugotavljam, da je zbor sprejel tale dnevni red:

1. Uresničevanje politike družbenoekonomskega razvoja v letu 1974 in osnutek resolucije o temeljih skupne politike ekonomskega in socialnega razvoja Jugoslavije v letu 1975,

2. osnutek proračuna federacije za leto 1975,

3. predlog za izdajo zakona o izvršitvi proračuna federacije za leto 1975,

4. poročilo o položaju in problemih varnosti v železniškem prometu,

5. zaključni račun in poročilo o delu zvezne direkcije za rezerve živil,

6. predlog za imenovanje namestnika zveznega javnega tožilca,

7. predlog za imenovanje namestnika generalnega direktorja Službe družbenega knjigovodstva Jugoslavije.

V dogovoru s predsednikom zbora republik in pokrajin predlagam, da zvezni zbor skupaj z zborom republik in pokrajin posluša ekspozice: Uresničevanje razvojne politike v letu 1974 in okvirni skupne ekonomske in socialne politike v letu 1975, ki ga bo imel dr. Berislav Šefer, podpredsednik zveznega izvršnega sveta.

Se zbor strinja s tem predlogom? (Da.)

Prosim delegate, da pričakajo člane zbora republik in pokrajin, da bi na skupni seji poslušali ekspozice dr. Berislava Šeferja.

SKUPNA SEJA DELEGATOV ZVEZNEGA ZBORA IN ZBORA REPUBLIK IN POKRAJIN

PRESEDUJE PREDSEDNIK ZVEZNEGA ZBORA DANILO KEKIĆ

(Začetek seje ob 9.10)

PREDSEDNIK DANILO KEKIĆ (*SAP Vojvodina*):

V skladu s sklepom obeh zborov predlagam, da skupaj poslušamo ekspozice dr. Berislava Šeferja, podpredsednika zveznega izvršnega sveta — Uresničevanje politike družbenoekonomskega razvoja v letu 1974 in osnutek resolucije o temeljih skupne politike družbenega in socialnega razvoja Jugoslavije v letu 1975.

Besedo ima dr. Berislav Šefer.

BERISLAV ŠEFER, *podpredsednik zveznega izvršnega sveta*:

Tovarišice in tovariši delegati, zvezni izvršni svet je pripravil za delegatsko skupščino Jugoslavije osnutek resolucije o temeljih skupne politike ekonomskega in socialnega razvoja v letu 1975. Hkrati s tem osnutkom je zvezni izvršni svet poslal oziroma so poslali ustrezni zvezni organi analitično gradivo z oceno uresničevanja ekonomske in socialne politike v letošnjem letu kot tudi analitično izhodišče, na katerem temelji predloženi osnutek politike za prihodnje leto. Zvezni izvršni svet je tako izpolnil obveznost, ki jo je prevzel v julijski razpravi zbora o tekočih gospodarskih gibanjih, da namreč o teh problemih podrobno in pravočasno poroča delegatski skupščini. Naj takoj omenim, da je ocena sedanjega gospodarskega položaja izdelana na podlagi kazalcev o devetmesečnih gospodarskih gibanjih, pri čemer pa za nekatera pomembna področja še nimamo vseh potrebnih podatkov. Zaradi teh

razlogov kot tudi zaradi zelo spremenljivih zunanjih ekonomskih pogojev bodo verjetno dokončni podatki o gospodarskih gibanjih nekoliko drugačni. Vendar zvezni izvršni svet meni, da so ocene in zagotovitve, ki jih daje v analitičnem gradivu, dovolj zanesljive za osnutek prihodnje politike.

Tovarišice in tovariši delegati, ekonomski razvoj države je potekal v letu 1974 v neprimerno bolj zapletenih zunanjih in notranjih razmerah, kot pa smo pričakovali ob sprejetju resolucije o temeljih politike za to leto. O tem je že bil govor v dokumentu Temelji za pripravo osnutka skupne politike družbenega in ekonomskega razvoja Jugoslavije v letu 1975, ki ga je zvezni izvršni svet poslal skupščini oktobra in o katerem je tekla razprava v skupščini kot tudi v drugih družbenih telesih, zlasti v predsedstvu ZKJ, Svetu zveze sindikatov Jugoslavije, Socialistični zvezi delovnega ljudstva Jugoslavije in Gospodarski zbornici Jugoslavije. Moram posebej poudariti, da smo vpliv mednarodnih ekonomskih odnosov le delno upoštevali tako glede sprememb v svetovni konjunkturi kot glede gibanja cen.

Cilji politike za to leto so bili postavljeni tako, da so zaobsegli vse tako na področju realnega spreminjanja družbenoekonomskih odnosov na samoupravnih temeljih kot tudi na področju materialnega in socialnega razvoja, izboljšanja kvalitete gospodarjenja in odpravljanja nesorazmerij v materialni strukturi gospodarstva. Na področju razvijanja samoupravnih družbenoekonomskih odnosov je bil naš namen okrepiti materialno osnovo samoupravljanja, reprodukcijsko

OBVESTILO

Izdajanje stenografskih zapiskov s sej zborov skupščine SFRJ se je pričelo z enoletno zamudo, ker smo ob prehodu na nov način urejanja in tiskanja tega gradiva sklenili besedilom razprav dodati tudi ustrezne priloge (dokumentacijsko gradivo), ki ustrezno prikazuje delo delegatskega sistema.

Tiskarne so glede na svoje zmogljivosti najprej natisnile tekoče stenografske zapiske in dokončale zapoznele zapiske ter jih poslale uporabnikom, predvsem zato, da bi jih lahko kompletirali in bi bile v vaših knjižnicah in dokumentacijah čimprej na voljo uporabnikom, ker imajo dokumentarno in zgodovinsko vrednost.

Nekaj zvezkov stenografskih zapiskov iz prejšnjih letnikov, ki še niso izšli, bomo natisnili do konca marca letos. Prosim vas, da to z razumevanjem upoštevate.

ODGOVORNI UREDNIK
STENOGRAFSKIH ZAPISKOV
Borisav Stančić s. r.

sposobnost gospodarstva ter odločno izpeljati spremembe temeljnih družbenoekonomskih odnosov, tako da bi uresničili ustavna načela. V bistvu je bil naš namen pospešiti združevanje dela in na tej podlagi sredstev med reprodukcijsko povezanimi deli združenega dela, zlasti na materialnem področju proizvodnje, nadalje med proizvodnjo, trgovino in bankami kot tudi med gospodarstvom in družbenimi dejavnostmi. Pri zastavljanju vseh drugih ciljev politike smo predvidevali, da bo ta proces potekal hitreje in bolj uspešno in da se bo tako združeno delo pospešeno usposabljal, tako za nosilca dohodka in razvojne politike na ravni temeljnih organizacij združenega dela kot tudi za nosilca sredstev, politike in mehanizmov politike na ravni vsega gospodarstva in vse družbe. Proces je na tem področju stekel in doseženi so bili pomembni uspehi, ni pa potekal in nismo ga uresničevali s takšno hitrostjo, kot smo računali v tem letu kot z bistveno notranjo komponento in postavko. Tretja in četrta seja Zveze komunistov Jugoslavije sta opozorili na tempo teh sprememb. Razvoj organiziranja združenega dela je bil prepočasen, zato je oslabela ena izmed najbolj bistvenih komponent, na kateri je temeljilo uresničevanje vseh drugih ciljev zastavljene politike. Uspešno gospodarjenje in odpravljanje težav v tekočih gospodarskih gibanjih kot tudi dolgoročnega razvoja materialne baze so neločljivo povezani prav z graditvijo samoupravnih socialističnih odnosov. V takšnih okoliščinah so pri urejanju odnosov na tem področju še nadalje prevladovali v tekoči reprodukciji vplivi dejavnikov iz negospodarstva, vplivi klasičnih državnih mehanizmov tekoče politike, zato se še ni dovolj razvila pri uresničevanju skupnih ciljev letošnje politike razvoja organizirana angažiranost združenega dela na ravni vsega gospodarstva in družbe. V takšnih notranjih razmerah je bil boj za uresničitev drugih ciljev naše politike pomembno oslabljen.

Resolucija je med drugim natančno določila tudi nalogo, da moramo doseči kvalitetne rezultate v utrjevanju trga in zaustaviti pospešeno naraščanje cen. V ta namen je bil sprejet tudi protiinflacijski program, ki je ob nujnem dinamičnem razvoju, ki ga želimo ohraniti, terjal tudi izvajanje ukrepov za zmanjševanje stroškov, prilagoditev gospodarskega sistema ustavnim spremembam kot tudi obrambnim nalogam pred izjemno velikimi spremembami cen na svetovnem trgu.

Resolucija si je tudi med drugim zastavila za cilj povečanje učinkovitosti gospodarjenja, izboljšanje strukture investicij, učinkovitejše in boljše izkoriščanje zmogljivosti, bolj dinamično rast proizvodnje in na tej podlagi zvišanje življenjskega standarda, pri vsem tem

pa naj bi še uspešneje uresničevali načelo delitve po delovnih uspehih, hitrejši razvoj manj razvitih republik in zlasti SAP Kosova, kot tudi krepitev obrambne sposobnosti države.

Cilji resolucije v letu 1974 so bili zelo zahtevni glede na to, da gre za tekočo, torej enoletno ekonomsko politiko. Možnost tekoče politike doseči tako zahtevne cilje, ki po svojem bistvu pomenijo trajne cilje našega razvoja, je očitno relativno omejena. Danes moramo povedati, da so zaradi poteka dogodkov postali nekateri izmed ciljev in nalog neustrezni in da je postala vprašljiva njihova medsebojna obstojnost. Poslabšanje plačilne bilance države in hitrejša naraščanje cen od pričakovanega sta narekovala revizijo nekaterih nalog in bilance ter ustrezne ukrepe, ki pa so bili v takšnih okoliščinah večkrat sprejeti z zamudo.

Takšno politiko smo morali uresničevati v razmerah zelo zapletenega mednarodnega ekonomskega položaja, ki so najbolj neposredno vplivale tudi na notranja gibanja pri nas. Eksplozivna rast inflacije v svetu in upadanje konjunktura v razvitih državah — kaže, da bo realni proizvod v razvitih državah OECD letos samo za 0,25 odstotka večji, kar je (med drugim) vzrok za okrepitev protekcionizma, omejevanja tokov v mednarodni ekonomski menjavi teh držav ipd., sta neposredno vplivala tudi na naš tekoči položaj v ekonomskih odnosih s tujino, kar je moralo vplivati tudi na naša notranja gibanja.

V leto 1974 smo vstopili z bolj ugodnimi rezultati, doseženimi v letu 1973, z večjo dinamičnostjo gospodarskega razvoja, kar je bilo posledica razrešitve številnih vprašanj, ki so bremenila gospodarstvo v prejšnjih letih. Uspeh v boju proti nelikvidnosti, spodbujanje proizvodnje z ekspanzivno kreditno-monetarno politiko, prenos regulative na področju delitve dohodka in osebnih dohodkov na republike in pokrajini kot tudi za združeno delo, pospeševanje investicijske dejavnosti, pozitivna plačilna bilanca in številni drugi ukrepi in dejavniki so v začetku leta 1974 ustvarili optimistično razpoloženje, tako v gospodarstvu kot pri vseh drugih nosilcih odločitev v negospodarstvu, vendar samo po sebi ni moglo zagotoviti mobilnosti vseh družbenih dejavnikov (v gospodarstvu in negospodarstvu) za učinkovitejše ukrepanje, na kar smo ob sprejemanju politike računali. Posebej moramo poudariti, da nismo niti dovolj niti pravočasno upoštevali učinkov teh sprememb v mednarodnih ekonomskih odnosih, v zvezi s tem pa tudi ne potreb v naši notranji politiki, da bi omejili njihovo neugodno delovanje. V takšnih okoliščinah, ko smo zvezno regulativo prenesli na republike in pokrajini in omejili porabo na ravni federacije, nismo pravočasno spremenili vseh oblik družbene regulative, zato je zamujanje v zvezi z dogovori o teh vprašanjih ter počasno in nedosledno

izvajanje doseženih tudi neugodno vplivalo na ekonomska gibanja.

Tovarišice in tovariši delegati, menim, da sem moral poudariti te pripombe v zvezi s cilji ekonomske politike za to leto. Uspehe kot tudi pomanjkljivosti v letošnji politiki moramo odmeriti v primerjavi s sprejetimi cilji, vendar moramo pri tem upoštevati tudi okoliščine, v katerih smo si jih zastavili, oziroma v katerih se je razvijala zastavljena politika.

V ekspoziju o tako zapletenih vprašanjih, kakršna so vedno na dnevnem redu, kadar se ocenjuje ekonomski in socialni položaj, ni mogoče dati izčrpne analize vseh tokov razvoja. Delegati so o tem prejeli obsežno analitično gradivo, zato bi se v zvezi s tem dotaknil samo nekaterih poglobitvenih značilnosti letošnjih ekonomskih gibanj, stopnje uresničevanja temeljnih ciljev in glavnih problemov, ki so se pojavili v procesu njihovega uresničevanja.

Zanesljivo je mogoče trditi, da smo letos dosegli bolj dinamičen razvoj proizvodnje od pričakovanega. Skupni realni družbeni proizvod bo za nad 7 odstotkov večji od lanskega, v družbenem gospodarstvu pa za več kot 8 odstotkov. Industrijska proizvodnja bo za približno 9 odstotkov večja, kmetijska pa za približno 4 odstotke, kar presega napovedi za letos. Druge gospodarske dejavnosti so bolj ali manj spremljale dinamičen razvoj industrije in kmetijstva. V strukturi proizvodnje je eden izmed najbolj pozitivnih elementov povečanje kmetijske proizvodnje nad pričakovano in na tej podlagi povečanje proizvodnje hrane nasploh. Odkup pšenice je rekorden, to pa pomeni, da nam v letošnjem ekonomskem letu ne bo treba uvažati pšenice kot tudi, da si bomo lahko ustvarili določeno rezervo. Posebej naj opozorim na izjemna prizadevanja delovnih kolektivov kmetijskih organizacij, mladine, v prvi vrsti pa enot JLA, ki so dali in dajejo pomemben prispevek k žetvi in tako omogočajo hitrejšo pripravo zemljišč za jesensko setev pšenice. Kljub temu, da opravljamo setev v izrednih razmerah, je odločnost, da zasejemo čimprej vsak novi požeti hektar zemljišča, bistven pogoj, da pridelamo potrebno količino kmetijskih pridelkov oziroma pšenice, kar bi bil velik prispevek k stabilizaciji gospodarskih tokov v letu 1975.

Vendar kljub dinamični rasti v industriji nismo dosegli pričakovanih strukturnih sprememb. Zlasti neugodna je okoliščina, da nismo dosegli napovedanega povečanja proizvodnje osnovnih surovin, zlasti osnovnih kovin, ter je delež energetike ostal na lanskem ravni, in to v razmerah, ko so bile hidrološke razmere konec leta zelo ugodne za proizvodnjo električne energije.

Osebnost in skupna poraba, od katerih sta odvisna osebni in družbeni standard, bosta v tem letu realno večji za približno 6,3 odstotka, vendar narašča skupna poraba nekoliko hitreje kot osebna. Osebna poraba je

večja zaradi večje zaposlenosti v družbenem sektorju za približno 4,5 odstotka, realni osebni dohodki pa so se povečali za približno 2,5 do 3 odstotke, kar je manj od predvidene rasti produktivnosti dela v višini 4 odstotkov, to pa je posledica resnične kupne moči kmetijskih proizvajalcev kot tudi ekspanzije potrošniških kreditov. Predvidevamo, da bo letos sezidanih skupaj približno 140 000 stanovanj, to je za približno 4 odstotke več kot v letu 1973. Globalno vzeto ustrezajo ti dosežki ciljem letošnje politike, čeprav so bile težave in omejitve, o katerih bom še govoril.

Po fizičnem obsegu bo izvoz večji za približno 5 odstotkov, čeprav smo računali z dvakrat večjo stopnjo rasti, se pravi, z 9 do 10 odstotkov rasti. Uvoz se bo povečal po fizičnem obsegu za približno 13 odstotkov, računali pa smo z 12 odstotki. Zaradi večje rasti proizvodnje, kot smo jo načrtovali, večji uvoz ne bi bil pomemben, odstopanja v izvozu pa so izredno velika. Ob spremenjenih odnosih cen v zunanjetrgovinski menjavi in ob takšnem gibanju uvoza in izvoza pa imamo v plačilni bilanci visok letni primanjkljaj, približno milijardo dolarjev, medtem ko smo v programirani politiki računali z umerjenim primanjkljajem. V ekonomskih stikih s tujino torej nismo uresničili predvidenih okvirov in ciljev politike za letos. O tem bom pozneje še govoril.

Po podatkih periodičnega obračuna od januarja do septembra 1974 je skupni dohodek gospodarstva v primerjavi z enakim časom lani večji za 49 odstotkov. Vendar je zaradi hitrejšega naraščanja stroškov (po stopnji 57 odstotkov) doseženi dohodek manjši in znaša 41 odstotkov. Če še izločimo sredstva za osebne dohodke, je to povečanje še manjše, znaša 32 odstotkov. Ta podatek kaže — glede na to, da raste stopnja samofinanciranja gospodarstva na področju vlaganj v osnovna sredstva — da se je reprodukcijska sposobnost gospodarstva okrepila. Po začasnih podatkih periodičnega obračuna devetih mesecev letošnjega leta pa je prav tako razvidno, da problem pretirane obremenitve gospodarstva z zakonskimi obveznostmi ni rešen, čeprav so republike in pokrajini v drugem polletju letos sprejele ustrezne ukrepe. Podatki kažejo, da so se kljub temu prav v drugem polletju izločena sredstva za zakonske obveznosti povečala celo za 92 odstotkov. Naj pripomnim, da moramo ta podatek sprejeti z veliko previdnostjo, ker gre za predhodni podatek, vendar daje slutiti, da so bile zakonske obveznosti za letos večje od dogovorjenih.

Rast družbenega proizvoda gospodarsko manj razvitih republik in SAP Kosova je globalno vzeto, za 11 odstotkov hitrejša od povprečja vse države, to pa je manj, kot je bilo predvideno v politiki za to leto. Neugodno je tudi to, da je rast investicijskih vlaganj na teh območjih počasnejša od povprečja vse države in da na podlagi devetmesečnih podatkov upada njihov delež

v skupnih gospodarskih investicijah v državi. Zaradi tega že nastajajo resni problemi v razvoju teh območij.

To so temeljni globalni kazalniki našega razvoja v letošnjem letu. Doseženi uspehi so vsekakor zelo pomembni, kot je razvidno iz podatkov, niso pa na vseh področjih v skladu s pričakovanji. Pomembni so zato, ker smo jih dosegli v zelo zapletenih mednarodnih razmerah, ki so neugodno vplivale na mnoga notranja gibanja. Doseženih uspehov ne gre podcenjevati niti precenjevati. Dosežena dinamika razvoja je vsekakor zelo pomembna. Vendar moramo dodati, da se za takim dinamičnim razvojem in rezultati, ki izhajajo iz takega razvoja, skrivajo številna neugodna materialna in družbenoekonomska gibanja, ki omejujejo pomen uspehov in ki govorijo, da ti uspehi niso stabilizirani, da niso doseženi v bistveno spremenjenih družbenoekonomskih razmerah in v bistveno spremenjeni materialni strukturi. Razmere in pogoji, v katerih so bili doseženi ti uspehi, morajo postati predmet naše posebne pozornosti, problemi pa, ki se pojavljajo, posebej analizirani in ocenjeni, ker bi stihijsko naraščanje neugodnih družbenoekonomskih in materialnih gibanj moglo v zelo kratkem času razvrednotiti dosežene ugodne rezultate.

Tovarišice in tovariši delegati, moram takoj povedati, da je v zvezi s tem težnja po hitrem naraščanju cen poglavitni problem. Naloge zaustaviti težnjo po hitrem naraščanju cen nismo izpolnili. Cene naraščajo celo hitreje.

Ni nobenega dvoma, da so poglavitni vzroki inflacije in naraščanja cen notranje narave, ker je bila pred eksplozijo inflacije v svetu inflacija pri nas (če jo merimo s cenami v prodaji na drobno) višja kot v evropskih državah: v desetletju od 1961 do 1971 je bila trikrat višja, od leta 1972 do leta 1973 pa 2,3-krat višja. Ob sprejemanju protiinflacijskega programa smo ocenili, da so poglavitni vzroki inflacije notranje narave. Inflacija je pri nas svojevrsten izraz družbenih odnosov, ki še vedno odtušujejo presežek dela, pa tudi izraz razmer, v katerih dohodek in poraba še vedno nista pod nadzorstvom združenega dela. V takšnih razmerah že leta in leta inflacijsko financiramo porabo in nesmotrno uporabljamo sredstva — tako v negospodarstvu kot v gospodarstvu — prehitavamo možnosti porabe, ne razvijamo proizvodjalnih sil v skladu z razvojno politiko, ki bi temeljila na interesih in dogovoru združenega dela. Proizvajalne sile niso uravnotežene in so nesmotrno razvite, zato tudi nesmotrno izkoriščamo materialne in ljudske vire. Proizvajalni stroški so visoki, odvisnost gospodarstva od uvoza čedalje večja, nesmotrno razvite proizvodjalne sile pa niso sposobne za izvozno konkurenco. Problem torej ni samo v tem, da je odvisnost gospodarstva od uvoza velika, marveč tudi v tem, da so raven razvoja, struktura in delovni učinek proizvodjalnih sil takšni, da gospodarstvo pri prvi resnejši motnji ne zmore biti

konkurenčno na svetovnem trgu in da ni sposobno nabavljati potrebnih deviz. Težnja po zmanjšanju stopnje in razpora inflacije med našo državo in razvitimi evropskimi državami je delno tudi rezultat notranjih prizadevanj zadnjih let, da v mejah tekoče politike in v razmerah nakopičenih dolgoročnih problemov omejujemo vsaj nekatere vire inflacije. Zmanjšanje tega razpona je tudi posledica povečanja inflacije v evropskih državah. Ko se je letos povečala inflacija še v drugih kontinentih sveta, so se naše notranje pomanjkljivosti še bolj razkrile. Takšne notranje pomanjkljivosti zmanjšujejo odpornost gospodarstva pred motnjami na svetovnem trgu, prav letos pa so bile zunanje motnje izredno velike. V devetih mesecih letošnjega leta so se uvozne cene povečale za 51 odstotkov, izvozne pa za 33 odstotkov. Analize kažejo, da vpliva pri sedanjí strukturi proizvodnje vsak odstotek rasti uvoznih cen tako, da se na domačem trgu povečajo cene za 0,3 odstotka. Pri tem je očitno, da v razmerah relativno visoke stopnje naše vključenosti v mednarodno menjavo tudi naše cene težijo k povečanjem, vseeno je ali gre za uvozne ali izvozne cene. Rast teh cen pa spet v nasprotni smeri vpliva na gibanja domačih cen.

Bistvene spremembe cen uvoza in izvoza so terjale od nas prilagoditev notranjih reprodukcijskih tokov, predvsem porabe, kajti spremembe cen v uvozno-izvoznih odnosih v sedanjih razmerah ne pomenijo nič drugega kot odtekanje dela domačega dohodka iz države prek zunanjetrgovinske menjave. Poraba pri nas pa se ni pravočasno prilagodila tem spremembam, delno zaradi tega, ker ni dovolj elastična, da bi lahko hitro reagirala, delno pa zaradi zamud pri uresničevanju dogovorjene politike delitve dohodka. Zato so v prvi polovici letošnjega leta vse oblike porabe naraščale hitreje od razpoložljivega dohodka in sredstev, usklajevanje pa se je začelo šele v drugi polovici letošnjega leta. V takšnih razmerah je bilo porušeno notranje blagovno-denarno ravnotežje in smo zaradi tega lahko le deloma omilili udarec večjih tujih cen na račun naše proizvodnje, prek tega pa na naše cene. Za obrambo pred tem udarcem nismo dovolj izkoristili prometnega davka, carin in drugih instrumentov ekonomske politike. Uporaba tega instrumentarija za obrambo pred zunanji cenami pomeni, da bi morali zmanjšati porabo na vseh ravneh. Očitno pa za to ni bilo dovolj pripravljenosti in dobre volje, pa tudi ni bilo sprejeto, da novi odnosi v mednarodni menjavi nimajo kratkoročne narave, marveč da gre za trajnejši proces, ki terja notranjo prilagoditev novim ekonomskim odnosom na svetovnem trgu. V takšnih razmerah so notranja poraba, ki je presegla razpoložljiv dohodek, neselektivna uporaba sredstev in dohodka — poleg dodatnega udarca iz tujine — morali pospešiti pri nas inflacijo in cene so morale naraščati, čeprav je bil naš cilj, da jih zaustavimo. Tudi letos smo se — kot vidite

iz gradiva — ukvarjali s problemi porabe, v prvi vrsti na področju neproizvodnje, ki je težila in še teži k temu, ne glede na vse presežene možnosti, ki jih dovoljuje sedanja učinkovitost našega gospodarjenja. Hkrati ni bilo dovolj zavzetosti, da takšno pozornost namenimo tudi proizvodni porabi kot dejavniku ustvarjanja dohodka, tako na področju materialnih stroškov kot tudi na področju uporabe akumulacije. Nesmotno uporabo ugotavljamo povsod, na področju neproizvodnje in tudi proizvodnje. O nesmotni porabi na področju neproizvodnje je bil že večkrat govor in je že znana (nesmotni sistem porabe v izobraževanju, zdravstvenem zavarovanju itd.). Prav tako pa moramo imeti pred očmi visoke stroške proizvodnje (nesmotno in slabo izkoriščene zmogljivosti, visoki stroški dragega materiala in kovin, nesmotna vlaganja akumulacije v izredno velike zaloge ali v zmogljivosti, ki nimajo ekonomskega opravičila itd.). Vse to so dejavniki, ki so omogočili dinamičnost razvoja, vendar z inflacijo kot spremljajočim pojavom. Proti inflaciji smo vsi, toda lažje smo prenašali inflacijo kot sprejemali konkretne sklepe, ki bi morali spreminjati programe, ambicije, ki bi morali terjati večjo učinkovitost dela, boljšo organiziranost. Zato je v novih mednarodnih razmerah moralo pri nas priti do povečanja primanjkljaja v plačilni bilanci.

Treba je povedati še to, da so bile spremembe svetovnih cen, po hitrosti in intenzivnosti, zaradi narave in sedanje stopnje vključenosti jugoslovanskega gospodarstva v mednarodno delitev dela, tolikšne in takšne narave, da gotovo ni bilo mogoče doseči njihove polne amortizacije. Toda, to bi vsaj delno lahko dosegli, če bi pravočasno in na vseh ravneh začeli omejevati porabo tako, da bi se le-ta gibala v mejah, ki so jih narekovale spremenjene mednarodne ekonomske razmere. Morali bi torej takoj konkretno in selektivno omejiti porabo, to smo pa začeli šele v drugem polletju, ko so naše cene že nosile breme spremenjenih svetovnih cen.

Moram reči, da tudi zvezni izvršni svet ni bil dovolj vztrajen v izvajanju ukrepov, ki so v pristojnosti številnih dejavnikov. Ni bilo pravega razpoloženja, ki bi omogočilo ustvariti možnosti za selektivno zmanjšanje porabe kot enega izmed dejavnikov ne le za omilitev udarcev zunanje inflacije, marveč tudi za odpravljanje domačih virov inflacije. Spremembe v svetu so bile hitre, naše reakcije so bile očitno prepočasne.

Pri tem moram reči, da se večina neizpolnjenih nalog iz protinflacijskega programa nanaša na dogovor o razvoju nekaterih temeljnih prednostnih področij. V bistvu bi s tem morali ustvariti ustrezno koncentracijo akumulacije za razvoj teh prednostnih področij in tako pospešiti proces prestrukturiranja gospodarstva na notranja gospodarska gibanja. Več razlogov je, da doslej še nismo — razen za kmetijstvo in elektrogospodarstvo — dosegli sporazumov o razvojni politiki.

Dogovori imajo za vsako področje svoje specifičnosti. Toda pglavitni problemi nastajajo vedno takrat, ko gre za delitev dela in še zlasti za zagotovitev potrebnih dodatnih sredstev za razvoj teh področij. Celo v primerih, ko so sporazumi že podpisani, nastopijo pri realizaciji s stališča sredstev resne težave. Takšen položaj je posledica objektivnega stanja v gospodarstvu, pa tudi še vedno prevelikega vpliva organov družbenopolitičnih skupnosti (na katere se zelo opirajo poslovne banke) na tokove razširjene reprodukcije. Takšen položaj je tudi še posledica sedanje strukture proizvodnih sil, ki je v številnih panogah in grupacijah združenega dela značilna bolj po konkurenčnosti v procesu reprodukcije kot kooperaciji, kar velja posebej za predelovalno področje, po nepovezanosti surovinskega in predelovalnega področja, osamosvojitvi trgovine, bank ipd. Prestrukturiranje gospodarstva terja precejšnje povečanje naložb v energijo, proizvodnjo surovin in hrane, kot tudi v železniški promet, za kar so potrebna izredno velika sredstva, s katerimi te dejavnosti ne razpolagajo. Stopnja akumulativnosti gospodarstva je nizka, še zlasti njegovega deleža sploh v akumulaciji, potrebe po akumulaciji pa so — vzeto v celoti — v nesorazmerju z našimi možnostmi. To je vzrok, da prihaja pri dogovarjanju do resnih težav v tistem trenutku, ko se postavi vprašanje sredstev za razvoj, to pa je eden od vzrokov, zakaj so se v vseh panogah odločali, da si zagotovijo sredstva za razvoj z višjimi cenami.

V takšnih razmerah je tudi sam sistem cen — pretirano pod državno regulativo — bolj spodbujal naraščanje cen, kot pa ga omejeval. Sistem cen ni prilagojen zahtevam desetega kongresa ZKJ, naj bo nosilec politike cen združeno delo, naj se o cenah odloča v sklopu dogovorjene razvojne politike, na temelju zakonitosti socialistične blagovne proizvodnje in dogovorov. Res je, precejšen del regulative je med letom prešel na združenja proizvajalcev v okviru Gospodarske zbornice Jugoslavije, vendar brez skupnih razvojnih programov resničnega združevanja dela in na tej podlagi tudi sredstev, ločeno in osamosvojeno obravnavanje cen, četudi na samoupravni podlagi, ne more biti učinkovito. Sistema in politike cen ni mogoče obravnavati ločeno od celotnega sistema razširjene reprodukcije in dogovorjene razvojne politike. In prav ločeno in osamosvojeno obravnavanje cen je velika značilnost sedanjega položaja, kar mora pripeljati do tega, da tudi sam sistem cen postane osamosvojen dejavnik inflacije.

Pri tem moramo dodati, da gibanje cen ni vedno odvisno samo od stihijskega vpliva zunanjih cen na domače cene, marveč da gre včasih tudi za namerno spremembo cen, kot je to na primer v korist energetike, surovin in hrane, kar je eden izmed bistvenih pogojev za spremembo strukture proizvodnje. To je treba povedati tudi zaradi tega, ker je v takšnih

primerih narava povečanja cen povsem drugačna po učinku kot v drugih primerih, ki so samo posledica stihijskega priznanja vsiljenega stanja. Cene v teh primerih uporabljamo kot orodje, ki ustvarja možnosti za spremembo materialne strukture, kar je na nekaterih področjih že dalo rezultate (na primer v kmetijstvu). Nevarno pri tem pa je, da bo takšna zavestna politika v odnosih cen kot bistven dejavnik politike vplivanja na izkorišča, podlegla stihiji splošnega naraščanja cen.

V ekspoziciji ni mogoče obširneje govoriti o ekonomskih, socialnih in političnih zapletih v zvezi z visoko stopnjo inflacije. Inflacija v bistvu izraža protislovja v strukturi proizvodjalnih sil, resnične stopnje razvitosti samoupravnih produkcijskih odnosov, resničnega položaja in stanja v gospodarstvu in družbi. Zunanji vplivi le še bolj močno poudarjajo in zaostreje njeno rast. Inflacija ruši sistem delitve po delu, vrača te odnose na uravnilovko, devalvira realne ocene za ekonomske odločitve, zavira združevanje dela in sredstev, otežuje sklepanje dogovorov o razvojni politiki, ogroža ekonomsko in socialno varnost, krepí nasprotja med materialno proizvodnjo in drugimi družbenimi dejavnostmi, povzroča težave v odnosih s tujino itd. Po mojem mnenju se vsi strinjamo s temi ugotovitvami, čeprav je vrstni red neugodnih posledic lahko drugačen. Lahko pa govorimo še o tem, kaj bi pravzaprav res lahko dosegli v teh konkretnih razmerah, tako na notranjem področju (realna struktura proizvodjalnih sil, razvitost samoupravnih produkcijskih odnosov) kot na zunanjem. Ni odveč, če spet poudarim, da se je razlika v stopnji inflacije med Jugoslavijo in razvitimi evropskimi državami, če to merimo s prodajnimi cenami, zmanjšala, kar pomeni, da je bila tekoča rast inflacije v tem obdobju pri nas vendarle relativno počasnejša, čeprav so razlike še vedno zelo velike. Zagotovo bi lahko z doslednim izvajanjem dogovorjene politike dosegli več, posebno zaradi tega, ker je jasno, da domačih virov inflacije nismo odpravili. Prav zato pa terjamo popolno mobilnost in sinhronizirano dejavnost vseh dejavnikov na vseh sektorjih in na vseh ravneh.

Dinamičnost našega razvoja je nedvomno pozitivna, vendar sama po sebi, brez selektivnosti, večje učinkovitosti dela, zmanjšanja stroškov, varčevanja ipd. ne more avtomatično dajati dobrih rezultatov glede cen, kajti na področju cen, dogovarjanja o razvojni politiki nismo veliko dosegli, gre pa za strateška področja našega razvoja. Premalo je bilo storjeno za znižanje stroškov in varčevanje kot tudi za ustvarjanje pogojev, da bi združeno delo postalo nosilec tekoče politike. Skratka, v izredno zapletenem položaju naše obnašanje in ravnanje niti na področju gospodarstva niti porabe akumulacije ni bilo takšno, da bi pomenilo spremembo odnosov, razumevanje realnosti sedanjega položaja, ki terja, da se ti odnosi spremenijo, da bi tako mobilizirali delavski razred in vse delovne ljudi,

vse dejavnike in nosilce odločitev. Takšne klime ni bilo, začela pa se je ustvarjati v drugi polovici leta.

V takšnih razmerah zaradi zapletenega odnosa cen in čedalje težjih pogojev za izvoz, je bil primanjkljaj v plačilni bilanci logična posledica. Moramo ugotoviti, da je primanjkljaj v tolikšnem obsegu rezultat naslednjih dejavnikov:

prvič, izgub, ki smo jih pretrpeli zaradi sprememb odnosov v zunanjetrgovinskih cenah (samo zaradi razlike v ceni nafte 600 milijonov dolarjev);

drugič, zmanjšanja izvoza nekaterih skupin proizvodov zaradi omejitve uvoza nekaterih držav uvoznic (zlasti držav EGS), zaradi česar smo izvozili za 100 milijonov dolarjev manj mesa kot lani, ali pa zmanjšanja konkurenčne sposobnosti domačega gospodarstva zaradi visokih cen proizvajalcev doma oziroma visokih stroškov proizvodnje in pa zaradi tega, ker proizvodnja ni razpolagala z ustreznimi količinami blaga, ki bi ga lahko prodali v tujini;

tretjič, delnega konvertiranja deviznih rezerv v blagovne rezerve v znesku približno 300 milijonov dolarjev.

Kritje tega primanjkljaja smo financirali z deviznimi rezervami konvertibilnih deviz in večjim saldóm klirinške zadolžitve (tako smo pokrili približno polovico primanjkljaja v plačilni bilanci), polovico primanjkljaja pa financirali z zadolžitvijo v tujini. Zadolžitev v tujini bo konec letošnjega leta večja za približno 8 odstotkov v primerjavi z letom 1973. Devizne rezerve bodo znašale najmanj 1,2 milijarde dolarjev, kar je dovolj, da zagotovijo zunanjo likvidnost države.

Višina primanjkljaja v letošnji plačilni bilanci je neugodna, vendar so neprimerno bolj neugodne razvojne smeri v gibanju izvoza in uvoza blaga. V letu 1974 bo uvoz blaga pokrit z izvozom s komaj 53 odstotki, kar je ena bistvenih točk kritja. Tudi izvoz v drugem polletju kaže, da ta pojenjuje zaradi čedalje slabše konjunktore na svetovnem trgu in zaradi relativno visoke domače porabe in visokih domačih cen, ki spodbujajo prodajo na domačem trgu — ne pa v tujini. Uvoz le zelo blago pada, kar je v sorazmerju z izvozom. Pri spremenjenih razmerjih cen v blagovni menjavi s tujino je to v bistvu krepitev primanjkljaja v plačilni bilanci, saj nadaljnje rasti ne bi bilo mogoče financirati z dodatnimi zunanjimi sredstvi, ker bi to ogrozilo zunanjo likvidnost države. Zato je bila julija izvedena intervencija zveznega izvršnega sveta, da bi dodatno stimulirali izvoz in nekoliko omejili uvoz, pa tudi intervencija narodne banke za drseči tečaj dinarja v mejah marže 5 odstotkov. Proti koncu oktobra se je intervencijski tečaj dvignil za 7 odstotkov, s tem se je okrepila izvozna sposobnost gospodarstva, uvoz pa podražil in preprečil razvoj, v katerem bi se s ponovno razdelitvijo dohodka izločalo še več sredstev za intervencije na tem področju.

Hkrati je bilo sprejetih tudi več drugih ukrepov za omejitev uvoza in spodbujanje izvoza, določene pa so bile tudi smeri akcije na drugih področjih ekonomske politike z namenom, da se ohrani vzpostavljena pariteta nacionalne valute. Pri tem je povsem jasno, da je osrednje vprašanje, kako zagotoviti večji izvoz, pa tudi kako vpeljati več reda v uvoz. To seveda ne pomeni, da se oddaljujemo od smeri liberalizacije. Jugoslovansko gospodarstvo je majhno gospodarstvo, zato mora biti odprto, saj lahko le tako širi tržne možnosti in izkorišča prednosti, ki iz tega izhajajo, za njegov razvoj. Tudi sama narava našega samoupravnega socialističnega sistema in zunanja politika naše države terjata takšno odprtost. Toda očitno je, da to ni isto kot stihija v uvozu in takšnih odnosih, ki zadovoljujejo interese samo enega dela združenega dela, zunanjetrgovinske mreže ali celo posameznih delovnih organizacij. Takšna proizvodnja za dogovarjanje o uporabi razpoložljivih sredstev za uvoz so bile zaman — uvozili smo veliko blaga, ki resnično ni bilo namenjeno ne proizvodnji ne bistvenim potrebam življenjskega standarda. Tudi prizadevanja, da bi takšen uvoz nadomestili, so bila zaman in še naprej smo se vdajali iluziji, da je mogoč neomejen uvoz. To je seveda ustvarjalo razpoloženje, v katerem ni bilo ne časa ne prostora za varčevanje, racionalno porabo in racionalen uvoz. Naše obnašanje in ravnanje se ni spremenilo ne v gospodarstvu ne v negospodarstvu, čeprav so se razmere v svetu in tudi v našem mednarodnem gospodarstvu bistveno spremenile in terjale, da jih upoštevamo v notranjem razvoju.

Tovarišice in tovariši delegati, ko ocenjujemo neugodne razmere razvoja v letu 1974, ne smemo zanemariti uspehov, ki smo jih dosegli. Če govorimo o neugodnih materialnih in družbenih razmerah, moramo imeti pred očmi realnost danega položaja. Bitko proti neugodnim tokovom, predvsem pa proti inflaciji, lahko dokončno in uspešno dobi le združeno delo, ki se je začelo konstituirati z ustavnimi amandmaji, ta proces pa je bil pospešen pravzaprav šele z ustavo in po desetem kongresu ZKJ. Vendar se konstituiranje združenega dela razvija v zelo zapletenem položaju, katerega značilnost je premajhna povezava med posameznimi sektorji proizvodnje, struktura proizvodjalnih sil, v kateri deli združenega dela nastopajo bolj kot konkurenti kot kooperanti v reprodukcijskem procesu. Zato so v današnji fazi še precej močno izraženi različni interesi in objektivno močnejša protislovja. Konstituiranje združenega dela se razvija v razmerah, ko še nismo dosegli dogovora o dolgoročni razvojni politiki in sistemskih rešitvah, ki bi temeljile na novi ustavi. In končno, proces združevanja dela in sredstev kot tudi konstituiranje združenega dela kot nosilca reprodukcije — to je nov proces, ki je v številnih podrobnostih še neznan in nepristopen. V takšnih razmerah moramo seveda predvidevati postopnost, pa

tudi težave. K vsemu temu moramo dodati, da so se mednarodne razmere poslabšale, kar je dodano že tako in tako zapletenim notranjim problemom, ki jih moramo reševati. Zato ob sicer upravičenih kritikah in nezadovoljstvu ne bi smeli spregledati zapletenosti razmer, v katerih pospešujemo spremembe, objektivnosti protislovij in različnih interesov kot tudi neznank na tej naši poti.

Na koncu naj v zvezi z uresničevanjem politike v tem letu poudarim, da doseženi uspehi glede na zunanje in notranje razmere niso majhni. Vendar tudi niso stabilni, ker še ni prišlo do odločilnega preloma niti v razvoju novih produkcijskih odnosov na temeljih nove ustave niti v strukturi proizvodjalnih sil, tako da so protislovja, ki izhajajo iz tega, ostala nedotaknjena. Seveda je jasno, da je reševanje teh vprašanj dolgoročne narave, toda moramo reči, da v letu 1974 nismo dovolj storili, da bi pospešili ta proces sprememb družbeno-ekonomskih odnosov in strukture proizvodjalnih sil.

Tovarišice in tovariši delegati, zvezni izvršni svet je pripravil osnutek resolucije o temeljih skupne politike ekonomskega in socialnega razvoja Jugoslavije v letu 1975 na podlagi položaja, o katerem je bil govor, sklepov desetega kongresa Zveze komunistov Jugoslavije in predsedstva CK ZKJ o uresničevanju politike ekonomske stabilizacije.

Pri tem moramo poudariti, da so prehodni pogoji za razvoj iz enega leta v drugo neugodnejši v primerjavi z lanskimi, pa tudi bolj zapleteni. Lani je bila namreč v tem času še zadovoljiva konjunktura, in sicer tako notranja kot zunanja. Naraščajoča inflacija v tem letu je zmanjšala domačo konjunkturo, zato ne more biti takšen dejavnik za spodbujanje dinamike razvoja, kakršen je bil lani. Perspektive za konjunkturo v razvitih zahodnih državah, s katerimi nas vežejo številni ekonomski stiki, niso dobre. Pričakujemo, da v teh državah tudi v prihodnjem letu ne bo prišlo do rasti realnega družbenega proizvoda za več kot 0,50 odstotka, pri čemer bo prišlo v nekaterih od njih celo do upada realnega družbenega proizvoda, kar bo nujno povzročilo omejitev možnosti ekspanzije našega izvoza v te države. Čeprav lahko računamo v zunanjetrgovinski menjavi na bolj mirno in bolj uravnoteženo naraščanje uvozno-izvoznih cen, moramo reči, da bo negativni saldo spremenjenih odnosov cen v letošnjem letu ostal obremenitev tudi v prihodnjem letu. Zato je plačilna bilanca bistven dejavnik, ki bo v prihodnjem letu opredeljeval možnosti domačega razvoja, tako v proizvodnji kot tudi v porabi. Letos smo del primanjkljaja v plačilni bilanci krili z deviznimi rezervami, na kar pa v prihodnjem letu ne smemo več računati. Primanjkljaj v prihodnjem letu bomo lahko krili samo z dodatno zadolžitvijo, ki pa bo morala po obsegu ostati v strogo določenih okvirih. Ekonomske razmere v svetu so — vzeto v celoti — nezanesljive, zato moramo biti previdni pri opredelitvi razvojne politike,

da bi lahko upoštevala to mednarodno komponento. Prenos posledic letošnje inflacije bo vsekakor vplival na cene v prihodnjem letu in je celo večji, kot je bil lani. In končno bomo na omejitve prisiljeni tudi zaradi primanjkljaja električne energije, ki bo ohromila proizvodnjo v nekaterih panogah v drugi polovici letošnjega leta.

Politiko za prihodnje leto in konkretne ukrepe in dogovore moramo torej oblikovati in pripraviti tako, da vse te pogoje in razmere upoštevamo. Vendar ne bi smeli zanemariti ciljev, zastavljenih v družbenem načrtu razvoja od leta 1971 do leta 1975. Po mnenju zveznega izvršnega sveta bi moralo biti težišče politike v prihodnjem letu na treh področjih, to pa so:

prvič, dosledna samoupravna preobrazba gospodarstva in družbe v skladu z ustavo, s sklepi desetega kongresa ZKJ in četrte seje predsedstva CK ZKJ, pri čemer moramo počakati, da se konstituirajo na novih temeljih vsi elementi samoupravnega gospodarskega sistema in skupna dolgoročna in srednjeročna razvojna politika, vendar moramo poiskati vsaj začasne rešitve;

drugič, preprečevanje nadaljnjega naraščanja inflacije; preprečiti moramo, da povprečna stopnja naraščanja cen ne prekorači stopnje rasti v letu 1974, kar pomeni, da bomo zajezili tekoče naraščanje cen v prihodnjem letu;

tretjič, zagotovitev in ohranitev tekoče zunanje likvidnosti, zmanjšanje primanjkljaja v plačilni bilanci in krepitev izvoza ter uvedba takšne politike zadolževanja v tujini, ki bo poskrbela, da bodo tako dobljena sredstva usmerjena predvsem k razvoju proizvodnih sil in k prestrukturiranju jugoslovanskega gospodarstva.

To je mogoče doseči, če bomo še naprej spodbujali dinamični razvoj, vendar s selekcioniranjem strukture, ki bo zagotovila materialne postavke za zagotovitev uresničitve omenjenih ciljev. Seveda pa to pomeni tudi ustvarjanje možnosti za večjo stimulativnost dela na področju materialne proizvodnje, večjo ekonomiko dela in sredstev, varčevanje in smotno porabo tako v proizvodnji kot neproizvodnji. To tudi pomeni, da učinkovito spremljamo plačilnobilanci položaj države, da s skupno politiko razvoja in s posebnimi ukrepi vplivamo na stike s tujino, pospešujemo izvoz, pritok neblagovnih deviz, da omejimo uvoz v selektivne meje. Možnost uresničitve teh nalog je končno precej odvisna od tega, kako se bodo vsi družbeni dejavniki od temeljne organizacije združenega dela do sestavljenih organizacij v gospodarstvu in vse interesne skupnosti v negospodarstvu vključile v boj za vsebinske spremembe v gospodarstvu in družbi, pri čemer bomo šele morali iskati in najti prehodne rešitve. V prihodnjem letu lahko pričakujemo povečanje realnega družbenega proizvoda za približno 6 odstotkov, se pravi, nekoliko počasnejši razvoj kot v tem letu. Industrijska proizvodnja naj bi se povečala od 7 do 7,5 odstotka, kmetijska za približno 2,5 odstotka.

Pri tem naj bi z ukrepi ekonomske politike pa tudi z dogovori in sporazumi še nadalje pospeševali rast tistih področij proizvodnje, ki so ključnega pomena za spreminjanje strukture gospodarstva, ne le s sedanjega, temveč tudi z dolgoročnega stališča. To so energetika, osnovne surovine in proizvodnja osnovnih živil. V zvezi s tem bomo predložili sklenitev dogovora, da večji del tujih sredstev uporabimo za nadaljnji razvoj ključnih gospodarskih področij. Prav zaradi tega tudi predlagamo, da bodo naložbe v gospodarske investicije naraščale hitreje kot družbeni proizvod, seveda ob zagotovitvi selektivne uporabe vseh drugih sredstev in usmerjanja vseh sredstev na omenjena področja proizvodnje. Tem prednostnim področjem moramo dodati železnico kot tudi naložbe v turistično in drugo gospodarstvo, ki prispeva k zmanjšanju primanjkljaja v naši plačilni bilanci. Takšnim ciljem bodo prilagojeni tudi instrumenti, s katerimi lahko vplivamo na usmerjanje gospodarskih gibanj.

Odločno bomo nadaljevali tudi spodbujanje in pospeševanje proizvodnje osnovnih kmetijskih proizvodov in sprejeli akcijski program za spomladansko setev, da bi čimbolj omilili posledice neugodnih vremenskih razmer med jesensko setvijo. Doseženo raven živinorejske proizvodnje bomo podpirali z ustreznimi ukrepi, da bi tudi na tem področju omilili posledice, ki jih iz lanskega leta prenašamo v to leto. Tako ne bo prišlo do motenj v tej proizvodnji. Kmetijsko proizvodnjo bomo spodbujali v skladu z dolgoročno politiko in vsemi razpoložljivimi ukrepi gospodarskega instrumentarija.

Drugo področje, ki je bistveno pomembno za razvoj v prihodnjem letu, je področje delitve dohodka. Gre za velike posege v delitev družbenega proizvoda. Zaradi spremenjenih razmer v menjavi s tujino, potrebe po večjem izvozu in manjšem uvozu, pri spremenjenih razmerjih cen v uvozu in izvozu, mora namreč domača poraba v celoti naraščati počasneje kakor realni družbeni proizvod. Zgornja meja realne rasti vse domače porabe je pri 4,8 odstotka. To pa terja tudi delitev težav takšne počasnejše rasti domače porabe. Zvezni izvršni svet meni, da je treba nujno dati prednost krepitvi reproduktivne sposobnosti materialnega dela gospodarstva, saj bo od njegovih učinkovitih uspehov in sprememb na tem področju odvisno tudi to, kakšne bodo realne možnosti za zadovoljevanje vseh drugih potreb v prihodnosti. Zvezni izvršni svet meni, da morajo realni osebni dohodki v materialnem delu gospodarstva naraščati v mejah rasti realnega dohodka in da moramo v tem okviru s samoupravnimi sporazumi in družbenimi dogovori spodbujati produktivno delo, ustvarjanje osebnega dohodka pri tem pa je temelj, ki ga ne smemo omejevati. V istem smislu morajo imeti prednost tudi gospodarske naložbe, ki bodo pomembno vplivale na strukturne premike v korist omenjenih prednostnih področij. To je pogoj, da

omogočimo materialnemu delu gospodarstva boljše poslovanje, hitreje spremembe, učinkovitejše gospodarjenje. Glede nematerialnega dela proizvodnje, zlasti trgovine, bank, zavarovalnih zavodov in podobnega, moramo z možnostjo za ustvarjanje dohodka zagotoviti, da bodo njihovi realni zaslužki počasneje naraščali kot pa realni zaslužki v materialnem delu proizvodnje. In končno, vsa sredstva za splošno porabo kot tudi skupno porabo v okviru družbenih služb morajo naraščati bistveno počasneje kot družbeni proizvod: rast naj bi bila za tretjino počasnejša. To je zelo velik in zelo zapleten poseg spričo narave porabe in potreb, ki se s tem krijejo. To terja, da se v republikah in pokrajinah ter prek interesnih skupnosti zelo selektivno izberejo programi, ki jih bo mogoče v takšnih okoliščinah izvajati v prihodnjem letu, ohrani realna raven zaposlenih v teh dejavnostih, bistveno omeji in skrči investicije ter neprimerno bolj smotno posluje. Položaj je zdaj takšen, da očitno terja najprej konkretne analize, nato pa konkretne programe smotne porabe, ki bi omejili tisto porabo, ki ne bi bila najbolj smotna, vendar ne gre za mehanično in linearno omejitev ali takšno, ki bi zmanjšala kakovost storitev. Interesne skupnosti bi morale zelo konkretno obravnavati svoja področja, da bi ugotovile, na katerih sektorjih se stanje lahko spremeni, tako da se bistveno prilagodi sklepom desetega kongresa ZKJ. Zvezni izvršni svet se zaveda težav, ki ga čakajo, vendar brez tega ni mogoče okrepiti reprodukcijske sposobnosti gospodarstva, doseči ravnotežja v mejah načrtovane plačilne bilance, niti ne zavreti inflacijskih trendov. Če se bo položaj med letom ugodno razvijal, potem bomo morali na pobudo republik in pokrajin ter interesnih skupnosti postopoma omogočati tudi večji dotok sredstev, vendar še vedno v skladu s sprejetimi programi.

Skladno s tem je zvezni izvršni svet predlagal za 22,3 odstotka večji proračun federacije v primerjavi z lanskim letom, kar pomeni za 28 odstotkov manjšo rast od napovedane rasti družbenega proizvoda (v nominalnem znesku). Pri tem moramo poudariti, da so tri postavke tega proračuna zakonsko določene: sredstva za Jugoslovansko ljudsko armado in za razvoj gospodarsko manj razvitih področij se določajo z gibanjem družbenega proizvoda (ti dve postavki znašata skupaj 56 odstotkov vseh sredstev proračuna za leto 1975), sredstva za invalidsko-borčevsko varstvo in pokojnine so določena z zakonom. Te tri postavke — JLA, invalidsko-borčevsko varstvo in sredstva za razvoj gospodarsko manj razvitih republik in Socialistične avtonomne pokrajine Kosova — znašajo 70 odstotkov vseh izdatkov zveznega proračuna. Sredstva za intervencije v gospodarstvu se zmanjšujejo za 10 odstotkov, večajo pa se sredstva za intervencije v kmetijstvu za 33 odstotkov, predvsem za premije za pšenico letine 1975 in za pitane junce. Sami izdatki zveznih organov in

organizacij, ki dosegajo približno 6,5 odstotka skupnih izdatkov proračuna, bi morali naraščati po stopnji 19,9 odstotka, torej še v okviru splošne stopnje rasti, ki jo predlagamo za splošno in skupno porabo. Če upoštevamo položaj v zveznih organih in organizacijah, sedanje in prihodnje cene, tako načrtovana rast izdatkov ne bo mogla kriti resničnih potreb niti ne bo zadoščala za ustrezno nagrajevanje kadrov in vključevanje novih strokovnih kadrov v delo teh organov, niti za nujno potrebno modernizacijo opreme vseh teh služb. Zvezni izvršni svet je upošteval realnost položaja in predlagal, naj ostane gibanje teh izdatkov v mejah, ki jih kot celoto predlagamo za politiko delitve dohodka v letu 1975.

Če sprejmemo takšno usmeritev v politiki delitve dohodka, potem je treba to tudi zagotoviti z ustreznimi sredstvi. Zato naj bi s spremembami v zakonu o pridobivanju in delitvi dohodka vplivali, da se bo dinamično skrčil razpon v porabi sredstev na podlagi sedaj veljavnega sistema fakturirane realizacije v razmerju do plačane realizacije. S tem bi vplivali, da se bo poraba približala meji realno razpoložljivih sredstev, hkrati pa tudi na povečano likvidnost gospodarstva. Z družbenimi dogovori in samoupravnimi sporazumi moramo zagotoviti ustrezno politiko na področju pridobivanja in delitve dohodka in izboljšati delitev po delu. V to delo je zdaj vključen sindikat, ki sodeluje z zveznim komitejem za delo in zaposlovanje. Družbeni dogovor bi morali skleniti do konca letošnjega leta. Na podlagi te resolucije, ki v bistvu že pomeni medrepubliški dogovor o razvojni politiki, bi morale republike in avtonomni pokrajini s svojimi ukrepi zagotoviti počasnejšo rast sredstev za splošno in skupno porabo, in sicer tako, da se obseg teh sredstev fiksira, da se temu podredijo sporazumi znotraj interesnih skupnosti in da se obveznost vplačil teh sredstev razvija v ritmu, ki naj bi zagotovil, da ne pride več do prenosa teh obveznosti, oziroma da se izločanje teh sredstev izvaja v mejah predvidenih bilanc dohodkov in izdatkov vseh družbenopolitičnih in interesnih skupnosti. V ta namen bi morali uvesti trimesečno kontrolo. V rednem postopku dogovarjanja bi morali med letom ugotoviti, kdaj so za to razlogi upravičeni in možnosti realne, da bi spremenili bilance dohodkov in izdatkov in s tem tudi zagotovili obveznosti v zvezi s prispevki.

Potemtakem bi morali v prihodnjem letu zagotoviti v celoti takšen obseg porabe in njeno rast, ki bo v skladu z možnostmi, in v zvezi s tem racionalno izkoriščanje vseh prostih sredstev v gospodarstvu in negospodarstvu, izpeljati akcijo varčevanja in ustvariti občutek, da je mogoče le z boljšim delom in racionalnejšim ekonomskim postopkom in ravnanjem odpraviti sedanje težave. V zvezi s tem se večja tudi problem socialne politike kot integralnega dela razvojne politike. V bistvu je boj za delitev po delu tudi del

socialne politike, saj je zagotovitev, da bodo delo in delovni uspehi poglavitno merilo gospodarskega položaja delavca, temeljni pogoj za njegov socialni položaj. Solidarnost moramo razvijati kot komplementarno obliko delitve po delovnih uspehih. Ker bomo imeli tudi prihodnje leto opravka z nestabilnostjo cen in življenjskih stroškov, bodo tudi problemi varstva standarda delavcev z najnižjimi prejemki, ki žive izključno od dela v družbenem sektorju, ostali področje delovanja socialne politike, pri tem pa bi morala biti tudi stopnja selektivnosti večja. Še naprej bomo zidali solidarnostna stanovanja, skleniti pa moramo ustrezne dogovore o celotnem obsegu sredstev, ki se bodo skladno s konkretnimi možnostmi izločala iz dohodka delovnih organizacij in iz osebnih dohodkov.

Tudi v gospodarski investicijski porabi bo treba v prihodnjem letu zagotoviti popolno selektivnost, pri tem pa moramo še okrepiti naložbe v prednostne smeri razvoja. Omejenost akumulacije terja, da se te prednosti določijo ožje, v primerjavi s sedanjim petletnim družbenim načrtom, da bi se ves trud osredotočil na dokončanje energetskih objektov, na naložbe v razvoj surovin in živil, v železniški promet, turizem in druge panoge, ki lahko s povečanjem deviznega dotoka ali zmanjšanjem uvoza pripomorejo k reševanju plačilnobilanca položaja. Pomembno je, da uresničimo sklep četrte seje predsedstva CK ZKJ, da se ne odločamo več za nikakršne velike investicije brez poprejšnjega dogovora in sporazuma, da tako ne bi že prejudicirali razvojne politike, o kateri bi se morali šele dogovoriti v prihodnjih petih letih.

Tovarišice in tovariši delegati, eno najbolj zapletenih področij politike v prihodnjem letu so ekonomski odnosi s tujino in plačilna bilanca. Problemi, o katerih smo govorili v zvezi z letom 1974, razkrivajo vso zapletenost problematike tega področja. O poglavitnih postavkah oziroma proporcij smo že govorili v prejšnjih ekspozicijah.

Izvoz bi se lahko v prihodnjem letu po fizičnem obsegu povečal za 10 odstotkov, uvoz pa le za 4 odstotke, pri tem pa naj bi imel prednost pri uvozu reprodukcijski material kot prvi pogoj za načrtovano dinamiko razvoja proizvodnje.

To seveda terja spremembo dosedanjih teženj. Predvideno povečanje izvoza je velika naloga. Njena realnost in izpolnjevanje bosta v marsičem odvisna od notranjih odnosov, predvsem od ohranjanja notranje porabe v načrtovanih mejah, ki zagotavljajo blago za izvoz, ki omejujejo naraščanje cen, ki sicer slabšajo konkurenčno sposobnost jugoslovanskega gospodarstva. Toda spričo sedanjega svetovnega gospodarskega položaja zahteva ta naloga še številne druge dodatne ukrepe: ohranitev realnega valutnega tečaja, izpolnitev obveznosti kooperantov na podlagi tujih licenc, ne le glede pravic uvoza, marveč tudi obveznosti izvoza,

podpiranje izvoznega gospodarstva ne le z ukrepi inflacije, marveč tudi z združenim prizadevanjem republik in avtonomnih pokrajin ter federacije. To narekuje organiziran nastop na tujem trgu in onemogočanje, da bi notranjo konkurenco prenašali na zunanji trg, zahteva pa tudi boljšo organiziranost ipd. Trud številnih predstavništev in delegacij bi se moral zdaj preusmeriti od uvoznega nabavljanja k boju za izvoz, po drugi strani pa je tudi nujno, da se gospodarstvo vključi v selektivno uvozno politiko, da uvaža samo tisto, kar je nujno in smotno, da uvažamo v skladu z možnostmi. Zato se bo zvezni izvršni svet z Gospodarsko zbornico Jugoslavije dogovoril o vrsti ukrepov, ki bodo sankcionirani z dogovori. To je pogoj, da ne bi morali sprejemati administrativnih ukrepov za to področje, pri čemer bosta politika realnega tečaja kot tudi carinska politika bistveno pomembna dejavnika, ki bosta omejila uvoz, hkrati pa zagotovila njegovo selektivnost.

Pri tem bi se morali v prihodnjem letu še bolj potruditi v regionalnem preusmerjanju ekonomskih odnosov s tujino. Že zdaj smo dosegli pomembne uspehe v razvoju odnosov z državami v razvoju. Ta proces moramo spodbujati še naprej, ustvarjati moramo skupne dolgoročne aranžmaje, za katere so zainteresirane tudi te države, ki odpirajo Jugoslaviji nove možnosti za izboljšanje njenega zunanjega gospodarskega položaja oziroma hitrejšega in bolj učinkovitega razvoja. Pri tem ne smemo pozabiti, da sedanji mednarodni položaj v svetu, pa naj trenutno še tako otežuje naš položaj, odpira hkrati nove možnosti in perspektive za vključevanje v mednarodno delitev dela. Obstajajo vse možnosti za nadaljnji uspešen razvoj ekonomskih odnosov s socialističnimi državami, ki jih tudi moramo razvijati.

Tovarišice in tovariši, o ciljih na področju cen in zaviranja inflacije smo že dosti govorili. Vse, kar sem govoril o proizvodni in investicijski politiki, politiki delitve dohodka in porabi, zunanjih ekonomskih odnosih, ima namen, da uresničimo zaustavitev naraščanja cen in ustvarimo ekonomsko realne postavke in možnosti. Vendar mora k temu prispevati tudi sam sistem cen oziroma praksa izvajanja sistema cen.

Nov sistem cen temelji na ustavnih normah, vendar še ni razčlenjen, lahko pa je le del celotnega sistema, temelječega na ustavnih spremembah kot tudi na dogovorih o razvojni politiki. Zato je sistem cen med najslabšimi točkami v vsem mehanizmu tekoče politike. To ni presenetljivo, saj se s cenami izvaja primarna delitev dohodka, ta pa je povezana s kriteriji, ki izhajajo iz socialistične blagovne proizvodnje in razvojne politike, kot je to jasno poudaril deseti kongres. Toda oba momenta v sedanjem položaju nista navzoča. Poleg tega tudi delo na ravni skupnega gospodarstva še ni združeno, to pa povzroča objektivne

ovire, da bi bil tudi sistem cen aktivnejši instrumentarij ekonomske in socialne politike v prihodnjem letu. Zato zvezni izvršni svet meni, da se moramo v procesu razpravljanja o tekoči politiki v okviru Gospodarske zbornice Jugoslavije dogovoriti predvsem o cenah in določiti ustrezna tekoča merila ravnanja v zvezi s tekočo politiko cen; pri tem dogovoru naj sodelujejo vsi, tudi uporabniki.

Zvezni izvršni svet se torej zavzema za to, da bi čimbolj opustil administrativno urejanje cen; le-to naj bi opravljali z družbenimi dogovori in samoupravnimi sporazumi, saj je to temeljna metoda zavestnega vplivanja na cene. S tem naj bi se v bistvu razvil dialog med seboj povezanih grupacij združenega dela v procesu reprodukcije. Pri tem bi seveda opozorili tudi na vsa druga vprašanja, na primer na razvojno politiko, izkoriščanje zmogljivosti, način ravnanja v interni delitvi ipd. S tem bi na pravem mestu odprli razpravo, ki je bistveno pomembna, brez katere ni mogoče realno in ločeno obravnavati politike cen. Federacija in druge družbenopolitične skupnosti bi v skladu s svojimi pravicami in obveznostmi sodelovale pri tem dogovoru in, če bo potrebno, tudi ustrezno posredovale. V primeru, da ne pride do sklenitve dogovora oziroma da bi dogovor kršili, bi cene določali v skladu s svojimi pristojnostmi ustrezni organi družbenopolitičnih skupnosti. Kjerkoli bi realni odnosi dovoljevali, bi cene oblikovali brez dogovora na podlagi razmer na trgu, in tako bi se nadaljeval proces, ki se je pravzaprav že začel v letošnjem letu. Pri tem bi se v mejah možnosti nadaljeval tudi proces zmanjševanja nesorazmerij v cenah, kar bi nedvomno spodbujalo spremembe v gospodarski strukturi v smeri krepitve energetskih zmogljivosti, proizvodnje osnovnih surovin in zboljšanja položaja v železniškem prometu. Kar zadeva cene za kmetijske proizvode, bomo uporabljali dogovorjeni sistem cen ob čim večji možni stimulaciji za proizvodnjo kmetijsko-živilskih proizvodov. Zvezni izvršni svet meni, da moramo v prihodnjem letu na področju cen za storitve izvajati zelo previdno politiko.

Tovarišice in tovariši, hitrejši razvoj gospodarsko manj razvitih republik, zlasti Socialistične avtonomne pokrajine Kosova, bo naloga politike tudi v prihodnjem letu, in sicer v skladu z dogovorjeno politiko v sedanjem petletnem družbenem načrtu. Predvidena dinamika razvoja v vsej državi ob okrepljeni usmeritvi k reševanju strukturnih problemov omogoča, da takšno politiko tudi uresničimo, njeni resnični učinki pa so bistveno odvisni od uresničevanja skupne politike, o kateri sem danes že govoril. Glede na to, da se nekateri razvojni cilji gospodarsko manj razvitih republik in Socialistične avtonomne pokrajine Kosova ne uresničujejo, bo treba v letu 1975 sprejeti dodatne ukrepe.

Pri dosledni uporabi splošnih mehanizmov sistema bo treba zagotoviti tudi prednost izkoriščanja tujih kreditov za naložbe v prioritetnih dejavnostih, pred-

vsem kreditov Mednarodne banke za obnovo in razvoj.

Tovarišice in tovariši delegati, zvezni izvršni svet meni, da se mora združeno delo tudi v prihodnjem letu uveljaviti kot neposredni nosilec politike in regulative razvoja v celotnem gospodarstvu in družbi. Zagotoviti mora, da bi številne procese, ki jih zdaj urejamo administrativno, zajeli z dogovori in sporazumi znotraj združenega dela. Menimo, da moramo v to delo čimbolj vključiti organizacijo gospodarskih zbormic kot tudi združenja, ki se ustanavljajo v gospodarskih zbormicah. Pri tem ne gre za to, da bi delo od administracije prevzemale gospodarske zbormice in združenja, pač pa za to, da ga prevzamejo delegatski družbeni organi. Menimo tudi, da morajo politiko resolucije in ukrepe, ki izhajajo iz nje, uresničevati družbena telesa v gospodarskih zbormicah in posameznih grupacijah, kot tudi, da grupacije sklenejo medsebojne dogovore o proizvodni politiki, izvozno-uvozni politiki, kreditiranju in vseh drugih bistvenih vprašanjih. Takšen dogovor bi omogočil, da bi dala delegatsko izvoljena telesa grupaciji ali panogi ali posameznim organizacijam združenega dela orientacijo za svoje lastno načrtovanje. V razmerah, ko še vedno nimamo celovitega samoupravnega družbenega načrtovanja, je to izrednega pomena, ker tako precej odpravljamo pomanjkanje sistema družbenega načrtovanja v njegovi samoupravni celovitosti. Najbrž se bo pokazalo, da bomo morali v predloženi politiki v tem smislu spremeniti nekatere postavke, in to bomo do izdelave predloga resolucije tudi storili. Če pa bomo to storili, moramo vedeti, da stoji za temi spremembami združeno delo v gospodarstvu, seveda z omejitvami, ki bodo še posledica njegove sedanje organiziranosti. Takšno delo bi dalo tudi zbormicam in drugim gospodarskim združenjem drugačno vsebino, oziroma bi takšen dogovor omogočil, da brez prenehanja kontinuitete postopno podružbljamo številne regulative na področju političnih odločanj, to pa pomeni, da jih prevzamejo od združenega dela skupaj s sredstvi, s katerimi se razpolaga za njihovo uresničitev.

O vsem tem se zdaj še dogovarjamo. Zvezni izvršni svet bo prek izdelave predloga resolucije lahko seznanil skupščino o poteku tega dogovarjanja, o čemer bosta Gospodarska zbornica Jugoslavije in zvezni izvršni svet po vsej verjetnosti podpisala poseben dokument.

Tovarišice in tovariši delegati, politika, ki jo predlagamo, nujno terja sprejetje vrste ukrepov, dogovorov in drugih aktov, s katerimi bodo določene obveznosti kot tudi drugi pogoji za njeno uresničevanje. Zdaj že pripravljamo rešitve hkrati za vsa ta vprašanja. Vse zakonske predloge bomo v zvezi s tem poslali skupščini, še preden bo sprejela naš predlog resolucije. Poslali bomo skupščini tudi vse dogovore, ki naj bi jih sprejela hkrati s predlogom resolucije. Ukrepi v pristojnosti zveznega izvršnega sveta bodo sprejeti do

konca tega leta. Verjetno pa vsi dogovori, zlasti tisti, ki jih bodo morala uresničevati ustrezna združenja proizvajalcev, ne bodo sprejeti do konca tega leta, vendar bomo hkrati s predlogom resolucije določili tudi roke za sklenitev teh dogovorov.

Tovarišice in tovariši delegati, naloge, ki nas čakajo, so izredno težke in zapletene. Zato je velikega pomena, da usmerja delegatska skupščina politiko razvoja za prihodnje leto na podlagi tega osnutka resolucije, ki ga bo seveda še spreminjala in dopolnjevala ter tako tudi oplemenjevala. Ko bo ta politika sprejeta, to pomeni, da jo podpira celotno delegatsko telo in vse združeno delo, to pa je realna podlaga, da lahko pričakujemo, da bodo v boj za njeno uresničevanje vključeni vsi dejavniki v naši družbi. Ob takšnih pogojih pa je tudi realno, četudi so razmere še tako zapletene, doseči v prihodnjem letu pomembne rezultate, ki bi nas zelo približali glavnemu cilju — ustvarjanju bistvenih izhodišč za spremembo sistema na podlagi nove ustave, kot tudi za zasnovo skupne srednjeročne in dolgoročne politike, kar bo naša naloga v prihodnjem letu.

PREDSEDNIK DANILO KEKIČ:

Po 30-minutnem odmoru bomo nadaljevali delo na ločenih sejah.

(Po odmoru.)

PREDSEDNIK DANILO KEKIČ:

Nadaljujmo delo.

Preden preidemo na sprejeti dnevni red, bomo poslušali odgovore na delegatska vprašanja.

Delegat Ladislav Logožar iz Socialistične republike Hrvatske je na prejšnji seji postavil vprašanje:

Kdaj bo končno mogoče zaračunati tečajne razlike, ki pomenijo za naše gospodarstvo sredstva, s katerimi bi lahko odprli nova delovna mesta za delavce, ki se vračajo iz tujine? bo odgovoril Momčilo Cemović, član zveznega izvršnega sveta in zvezni sekretar za finance.

Besedo ima tovariš Momčilo Cemović.

MOMČILO CEMOVIČ, član ZIS in zvezni sekretar za finance:

Na seji zveznega zbora skupščine Socialistične federativne republike Jugoslavije 5. novembra 1974 je

delegat iz Socialistične republike Hrvatske Ladislav Logožar v zveznem zboru postavil vprašanje:

Kdaj bo končno mogoče zaračunati tečajne razlike, ki pomenijo za naše gospodarstvo sredstva, s katerimi bi lahko odprli nova delovna mesta za delavce, ki se vračajo iz tujine?

V zvezi s tem vprašanjem dajem v imenu zveznega izvršnega sveta tale odgovor:

Z zakonom o ureditvi obveznosti federacije na podlagi tečajnih razlik je predvideno, da bo federacija svoje obveznosti do poslovnih bank, ki izvirajo iz tečajnih razlik zaradi spremembe tečaja dinarja za devizne račune in devizne hranilne vloge občanov, poravnala z obveznicami. Z istim zakonom je predvideno, da bo Služba družbenega knjigovodstva Jugoslavije obračunala tečajne razlike za posamezne poslovne banke.

Služba družbenega knjigovodstva Jugoslavije nas je v dopisu z dne 22. oktobra 1974 obvestila, da je obračun v glavnem že opravila. Obračun je treba opraviti še za tri poslovne banke, ki so se pritožile zoper višino ugotovljenih tečajnih razlik. Ko bo tudi ta naloga končana, bomo ravnali v skladu z zakonom.

Tečajne razlike, ki so nastale po 1. januarju 1973, je treba urediti s posebnim zakonom, ki je v pripravi in bo kmalu predložen skupščini SFRJ.

Pri obračunu, ki ga je napravila in poslala Služba družbenega knjigovodstva Jugoslavije, so upoštevani vsi devizni računi občanov, torej tudi za območje zagorsko-medjimurske regije, o kateri je govor v vprašanju delegata Logožarja.

PREDSEDNIK DANILO KEKIČ:

Želi morda delegat Ladislav Logožar postaviti dopolnilno vprašanje? (Ne.)

Delegat Lucijan Stadina iz Socialistične republike Slovenije je postavil vprašanja v zvezi z dvojnimi zaračunavanjem taks na račun ladijskih podjetij, ki poslujejo na svetovnem trgu in v zvezi z majhnim številom meddržavnih sporazumov na tem področju. Konkretno je zveznemu izvršnemu svetu postavil tale vprašanja:

1. Kaj je bilo doslej storjeno v zvezi s tem in v čem so težave, da imamo tako malo teh sporazumov?

2. Ali bo sedanji zvezni izvršni svet pospešil pogovore za podpis teh sporazumov o odpravi dvojnega zaračunavanja taks, in to zlasti z državami, kamor naše ladje največ plujejo in s katerimi imamo sicer dobre politične in ekonomske odnose?

3. Kakšno bo stališče oziroma kako bo zvezni izvršni svet ukrepal, če kaka država ne bo hotela podpisati sporazuma?

Na vprašanja bo odgovoril tovariš Momčilo Cemovič.

MOMČILO CEMOVIČ, član ZIS:

Na postavljena vprašanja odgovarjamo:

Sporazumi o ureditvi dvojnega zaračunavanja taks naših ladijskih podjetij so bili podpisani z Norveško, Dansko, Grčijo, Švico, Argentino, Urugvajem in Novo Zelandijo.

Poglavitna težava v zvezi z reševanjem tega vprašanja je v tem, da številne države nimajo interesa, da bi sklenile takšen sporazum z našo državo in ker priprave oziroma dogovarjanja za takšen sporazum navadno zelo dolgo trajajo.

Zveznemu izvršnemu svetu je veliko do tega, da vprašanje dvojnega zaračunavanja taks uredi s sklenitvijo ustreznih sporazumov z državami, ki so zanimive za naš pomorski promet. V zvezi s tem smo končali razgovore tudi s Francijo, Zvezno republiko Nemčijo, Avstrijo in Italijo.

Potekajo razgovori za rešitev tega vprašanja z Indijo.

Zvezni izvršni svet je že dal soglasje za sklenitev sporazumov z Veliko Britanijo, Združenimi državami Amerike, Švedsko, Beneluksom, Libijo in Zambijo. S temi državami bomo začeli razgovore v najkrajšem času.

Poleg tega je bila sprožena pobuda, da proučimo, koliko sta Avstrija in Turčija zainteresirani za sklenitev takšnega sporazuma z Jugoslavijo.

Zvezni izvršni svet si bo prizadeval, da čimprej sklene sporazume o odpravi dvojnega zaračunavanja taks za naša ladijska podjetja v tujini z vsemi državami, predvsem pa z državami v razvoju, kjer je to vprašanje najbolj pereče.

Sistem obdavčenja tujih prevoznikov, potnikov in blaga je pri nas urejen z republiškimi in pokrajinskimi zakoni. Na podlagi le-teh plačujejo tuja ladijska podjetja v Jugoslaviji 3 odstotke od ustvarjenega bruto dohodka, ni pa predvidena možnost v republiških in pokrajinskih zakonih, da bi se plačeval davek od pomorskega prevoza posameznih držav v znesku, kot ga morajo plačevati jugoslovanska ladijska podjetja tem državam.

Zvezni izvršni svet je predlagal republikam in avtonomnim pokrajinama, da v svojih zakonih predvidijo povračilni ukrep, ki naj bi veljal za tiste države, ki ne želijo z Jugoslavijo skleniti sporazuma, vendar pa obdavčujejo naša ladijska podjetja z zneskom, ki je veliko večji od zneska, ki ga v Jugoslaviji plačujejo njihova ladijska podjetja.

V zvezi s tem povračilnim ukrepom moramo opozoriti na njegov omejen učinek, kajti uporabili ga bomo le do tistih držav, katerih ladje pristajajo v

jugoslovanskih lukah, oziroma če je njihov promet po obsegu približno enak.

Toda naša ladijska podjetja morajo v tujih lukah plačevati na bruto prevoznino takse in davke. Takse so konkretno nadomestilo stroškov za storitve sanitarnih in drugih organov v lukah in nimajo narave davka. Takšne takse plačujejo v naših lukah tudi druga tuja ladijska podjetja. Teh taks torej ni mogoče pobirati na podlagi istih storitev hkrati v naši in tuji luki oziroma ni mogoče dvojno plačevanje taks. Takse se zaradi tega ne urejajo s sporazumi o odpravi dvojnega obdavčevanja dohodka ladijskih podjetij, ki jih sklepajo med seboj države, tudi Jugoslavija. Problem dvojnega obdavčevanja ne pride v poštev niti takrat, ko gre za davek na dohodek naših ladijskih podjetij v tujini, kajti republike in avtonomni pokrajini so v svojih zakonih predvidele, da se dohodek, ki ga pridobi temeljna organizacija združenega dela v tujini, ne obdavči, če je že obdavčen v tujini, se pravi, da ga ne vključujemo v davčno osnovo v Jugoslaviji.

Dohodek za prevoznino, ki ga pridobiva jugoslovansko ladijsko podjetje in na katerega plačajo davek v tujih lukah, torej ni obdavčen v Jugoslaviji.

S sporazumi o preprečevanju dvojnega obdavčenja dohodkov ladijskih podjetij se tudi ureja, katera izmed držav je pristojna za obdavčevanje. Praviloma je to država, v kateri je sedež dejanske uprave ladijskega podjetja. Takšno načelo je sprejeto v vseh sporazumih, ki jih je Jugoslavija doslej sklenila, in zaradi tega dohodek, ki ga je jugoslovansko ladijsko podjetje ustvarilo pri državi, s katero posluje, a je ta država sklenila sporazum, zapade samo pod jugoslovansko obdavčitev.

Ker pa so tuje obdavčitve precej višje od naših, je razumljiv interes naših ladijskih podjetij, da v tujini ne bi bila obdavčena, marveč v Jugoslaviji, pa tudi zaradi deviznih razlogov.

Jugoslaviji je veliko do tega, da sklene takšne sporazume in si zagotovi pravico obdavčevanja dohodkov jugoslovanskih ladijskih podjetij, ki ga ustvarijo s svojim delom na tujem.

PREDSEDNIK DANILO KEKIČ:

Želi morda delegat Lucijan Stadina postaviti kako dopolnilno vprašanje? (Ne.)

Delegat Vinko Gobec je postavil zveznemu izvršnemu svetu naslednja vprašanja:

1. Ali je dejavnost cestnega gospodarstva, ki je organizirano v samoupravno interesno skupnost, negospodarska ali gospodarska dejavnost?
2. Ali lahko banke na podlagi medsebojnih dogovorov združujejo sredstva za kreditiranje cestnega gospodarstva?

3. Ali je na podlagi predpisov mogoče in zakonito, da banke dajejo republiški cestni skupnosti kredite za rekonstrukcijo in modernizacijo posameznih cestnih odsekov?

V dogovoru z delegatom Vinkom Gobcem bo zvezni izvršni svet v osmih dneh pismeno odgovoril na njegova vprašanja.

Želi še kdo izmed delegatov postaviti kako vprašanje zveznemu izvršnemu svetu, predstojnikom zveznih upravnih organov, zveznih organizacij ali funkcionarjem skupščine SFRJ? (Ne.)

Na vrsti je *prva* točka dnevnega reda:

Uresničevanje politike družbenoekonomskega razvoja v letu 1974 in osnutek resolucije o temeljih skupne politike ekonomskega in socialnega razvoja Jugoslavije v letu 1975

Za to točko dnevnega reda ste prejeli naslednje gradivo: osnutek resolucije o temeljih skupne politike ekonomskega in socialnega razvoja Jugoslavije v letu 1975, ki ga je skupščini SFRJ poslal zvezni izvršni svet,¹ analizo o uresničevanju politike družbenoekonomskega razvoja v letu 1974 in možnostih razvoja v letu 1975, analizo o uresničevanju politike družbenoekonomskega razvoja v letu 1974 in možnostih razvoja v letu 1975 (pregled po dejavnostih), poročilo o uresničevanju programa protiinflacijske akcije s predlogom o izpolnjevanju nalog in izvajanju ukrepov operativnega programa uresničevanja resolucije o temeljih politike družbenoekonomskega razvoja v letu 1974 in programa protiinflacijske akcije, poročilo o gibanju splošne, skupne in druge porabe v letu 1974 in gradivo: Glavni indikatorji razvoja v letu 1974 in 1975.²

Predstavniki zveznega izvršnega sveta so Momčilo Cemović, član zveznega izvršnega sveta in zvezni sekretar za finance, Vajo Skendžić, član zveznega izvršnega sveta, in Božidar Radunović, namestnik zveznega sekretarja za finance, poverjenika pa Stevan Govedarica in Mitar Bakić, pomočnika generalnega direktorja zveznega zavoda za družbeno načrtovanje.

Poročevalec odbora zveznega zbora za družbenoekonomske odnose je Jože Globačnik, poročevalec odbora za proračun federacije Muhamed Grebo, poročevalec odbora za ljudsko obrambo Mirko Vranić, poročevalec odbora za zdravstvo in socialno politiko Ljubiša Popović in poročevalec odbora za vprašanja borcev in vojaških invalidov Ljuban Janjanin.

Zvezni zbor kot vam je znano daje svoje mnenje o uresničevanju politike družbenoekonomskega razvoja v letu 1974 in osnutku resolucije o temeljih skupne

politike ekonomskega in socialnega razvoja Jugoslavije v letu 1975 zboru republik in pokrajin, ki je pristojen zbor za to področje.

Začenjam razpravo.

Želi morda besedo predstavnik predlagatelja? (Ne).

Besedo ima poročevalec odbora za družbenoekonomske odnose tovariš Jože Globačnik.

JOŽE GLOBAČNIK, poročevalec odbora za družbenoekonomske odnose:

Tovarišice in tovariši delegati.

Odbor za družbenoekonomske odnose je včeraj, 25. novembra 1974, obravnaval osnutek resolucije o temeljih skupne politike ekonomskega in socialnega razvoja Jugoslavije.

Moram se opravičiti, ker o tej seji ne dajemo pismenega poročila. Odbor je bil namreč prav tako kot tudi zbor v časovni stiski. Zato me je odbor pooblastil, da vas na današnji seji zbora ustno seznanim z vsebino o bistvenih točkah razprave na tej seji.

Prav tako se že vnaprej opravičujem tovarišem, članom odbora, če bi posamezna njihova mnenja in stališča razložil preveč po svoje. Prosil bi, da me v poznejši razpravi popravijo in dopolnijo. Spričo obsežne razprave, ki smo jo imeli, namreč ni mogoče dovoliti, da bi zdaj v zbor prenašali široko obrazložitev posameznih mnenj in stališč, kot so bila izražena na seji.

Odbor je ugotovil, da so poglavitni cilji in smeri razvoja za leto 1975 dobro zasnovani, da so sprejemljivi kot podlaga ekonomskega in socialnega razvoja Jugoslavije v prihodnjem letu.

Glavne opredelitve v tem dokumentu so izraz velikih prizadevanj, da v politiko razvoja za prihodnje leto kar najbolj dosledno in intenzivno vgrajujemo načela ustave SFRJ in druga načela dokumentov desetega kongresa Zveze komunistov Jugoslavije. Pričakujemo, da bomo pri nadaljnjem medrepubliškem dogovarjanju na podlagi stališč teh političnih dokumentov premagali nekatere dosedanje ozke materialne interese. Slišati pa je bilo tudi mnenje, da je zaslediti nekakšno protislovje med načelno opredelitvijo in v tem dokumentu predloženimi konkretnimi rešitvami, ki naj bi zagotovile dosledno uresničitev poglavitnih ciljev in smeri politike razvoja. Zato moramo odpraviti to protislovje, dopolniti konkretne ukrepe in naloge. Opredelitve pri nadaljnjih konkretnih ukrepih morajo biti v skladu z ustavnimi načeli in predvidenimi novimi spremembami v zvezi s sistemskimi rešitvami in novim položajem združenega dela. Tako kot imamo obsežne analize o kvantitativni plati ekonomskih gibanj, bi morali normalno ocenjevati tudi samoupravne družbenoekonomske odnose, predvsem pa proces združevanja

¹ Priloga 1.

² Gradivo je na voljo v službi za dokumentacijo skupščine SFRJ.

dela in sredstev v celoti, posebej pa še v dejavnostih, ki bodo imele v letu 1975 razvojno prednost. Znano je, da se to nanaša v prvi vrsti na elektrogospodarstvo oziroma primarno proizvodnjo, kjer očitno nismo tako organizirani, da bi lahko na ustavnih temeljih hitreje in bolj učinkovito izpolnili naloge v smislu združevanja dela in sredstev.

Odbor meni, da je za uresničitev politike ekonomskega in socialnega razvoja bistveno pomembno, da združeno delo hitreje prevzema funkcije v sistemu ekonomske in socialne politike, ki mu gredo po ustavi. Z resolucijo bi morali zagotoviti združenemu delu trdnejšo podlago za to, da bi prevzelo svoje funkcije, v tem času pa pripraviti vse, kar je potrebno, da se bo pravno in institucionalno hitreje organiziralo kot udeleženec in nosilec odgovornosti za oblikovanje razvojne politike. Organizacije združenega dela bodo preuredile svoje vrste za prevzem svojih ustavnih funkcij.

Odbor tudi meni, da je treba hkrati s to resolucijo sprejeti še družbene dogovore, samoupravne sporazume in zakonske predpise ter določiti obveznosti in stopnjo odgovornosti vseh udeležencev dogovarjanja in izvajanja dogovorjene politike ekonomskega in socialnega razvoja v letu 1975.

Člani odbora so k posameznim delom osnutka resolucije izrazili še naslednja mnenja:

V prvem delu osnutka resolucije je v primerjavi z lanskim letom veliko bolj realno izkazano uresničevanje pglavitnih ciljev in nalog družbenoekonomske politike v letu 1974 kot tudi opozorila in težnje, ki nas čakajo v letu 1975. Vendar bi bilo prav, ko bi v tem delu osnutka resolucije še bolj natančno in kritično ocenili vzroke in razsežnost dosedanjih problemov ter označili nosilce odgovornosti za nepopolno uresničevanje dogovorjene politike, predvsem pa opozorili na vzroke, zaradi katerih nismo pravočasno sprejeli z resolucijo predpisanih družbenih dogovorov in samoupravnih sporazumov. Prav tako bi morali oceniti dosedanje uresničevanje srednjeročnega družbenega načrta.

Odbor je v celoti podprl pglavitne cilje in smeri razvojne politike, ki so predloženi v tretjem delu osnutka resolucije. Sprejemljiva so tudi predložena prednostna področja kot tudi bolj dinamična gospodarska dejavnost z namenom, da še bolj pospešimo spremembe v naši strukturi gospodarstva. Sprejel je tudi usmeritev za hitrejšo rast izvoza in neblagovnega deviznega dotoka, kot tudi za postopno uresničevanje ugodnejših sorazmerij v plačilni bilanci, prizadevanja za zmanjšanje inflacije, za preprečevanje vnaprejšnje porabe in usklajevanje porabe z realnimi možnostmi proizvodnje itd.

Delegati v odboru so podprli politiko bolj dinamične stopnje rasti proizvodnje, vendar le na podlagi boljše uporabe razpoložljivih materialnih in finančnih virov ter plačilno-bilančnih možnosti države,

krepitev kvalitativnih elementov v gospodarjenju in kar največjega varčevanja, hkrati pa so menili, da bi bilo dobro pripraviti v tem delu resolucije več konkretnih ukrepov in opredeliti smeri dejavnosti za uresničevanje politike bolj dinamične rasti.

Odbor je imel pred očmi visoko stopnjo soodvisnosti gibanja izvoza in uvoza ter uresničevanje bolj dinamične rasti, zato je menil, da bi morali pri nadaljnjih pripravah resolucije upoštevati realne možnosti in potrebe za tako načrtovano stopnjo rasti izvoza oziroma uvoza, pa tudi oceniti možnosti in določiti ukrepe, ki naj bi postopno nadomeščali uvoz.

Bolj podrobno je treba obravnavati tudi problem zaposlovanja v tem delu osnutka resolucije, predvsem z vidika zaposlovanja naših delavcev, ki so zdaj na začasnem delu v tujini. Hkrati moramo bolj konkretno določiti tudi nosilce nalog za pripravo boljših delovnih pogojev za osebno delo s sredstvi v zasebni lasti občanov.

Del resolucije o politiki in ukrepih v delitvi in porabi je treba po mnenju našega odbora tudi bolj konkretizirati in prav tako določiti nosilce nalog.

V zvezi s tem je odbor sprejel stališče, da v dokumentu dogovorno določimo razmerje med akumulacijo in bruto osebnimi dohodki, normalno pa je, da ostane notranja struktura porabe v pristojnosti odločanja republik in avtonomnih pokrajin. V politiki porabe je treba upoštevati, da je utrjevanje akumulativne in reproduktivne sposobnosti organizacij združenega dela bistvenega pomena in prvi pogoj za dinamiko gospodarske dejavnosti in uresničevanje stabilizacijske politike.

Odbor je sodil, da moramo spremeniti obračunsko določanje skupnega dohodka in dohodka ter preiti na nov sistem, ki bi upošteval realne razmere in možnosti organizacij združenega dela. Po mnenju odbora je treba pripraviti tudi analizo posledic, ki jih utegne imeti prehod na nov sistem obračuna skupnega dohodka in dohodka.

Ves predlagani koncept o oblikovanju in delitvi dohodka je treba bolj prilagoditi ustavnim določilom o dohodku in minulem delu. Odbor je ugotovil, da je bil sprejet njegov predlog, naj bi sedanje intervencije v gospodarstvu prenesli iz zveznega proračuna v združeno gospodarstvo, pri tem pa je predlagal, naj bi v resoluciji določili, kdo mora opraviti to nalogo. Izdelati je treba tudi poseben program za dinamiko uresničevanja te naloge.

V odboru je bila zelo poudarjena potreba po čim večjem varčevanju, zlasti v proračunski porabi v federaciji.

V odboru je bilo postavljeno vprašanje o realnosti predvidene stopnje rasti proračuna federacije za leto 1975. Sprejemljiva pa je politika bolj dinamične rasti gospodarskih investicij v osnovna sredstva in njihovo usmerjanje v prednostne smeri razvoja, kot so določene

v družbenem načrtu Jugoslavije od leta 1971 do leta 1975 oziroma v zožene prednostne smeri, kot to predlaga osnutek resolucije za leto 1975. Hkrati je odbor menil, da mora biti usmerjanje investicij predvsem stvar integralnih celot združenega dela, ne pa stvar ali pa v prvi vrsti stvar odločanja in dogovora družbenopolitičnih skupnosti o združevanju po zakonu na podlagi dosedanjih bančnih obrestnih odnosov.

Slišati je bilo mnenje, da je sprejemljiva politika neobdavčevanja funkcionalne amortizacije, vendar si je treba prizadevati, da jo bomo usmerjali na samoupravni podlagi.

Odbor je v zvezi s stališčem v delu resolucije o stanovanjski politiki menil, da bi morali čimprej pripraviti celoten pregled politike in razvoja odnosov na tem področju, in to na dolgoročni podlagi.

Hkrati z resolucijo bi morali sprejeti tudi projekcijo kreditno-monetarne politike za leto 1975, in sicer naj bi bil to eden izmed pomembnih dejavnikov, ki bi podpiral bolj dinamično gospodarsko rast.

Člani odbora so tudi predlagali, da bi na ustavni podlagi pospešili preoblikovanje Narodne banke Jugoslavije v ustanovo, ki ureja denarna gibanja. Tako bi morali v resolucijo vnesti temu ustrezne rešitve o monetarni politiki.

Po mnenju odbora je sprejemljiva politika za področje cen in trga, ki bi vplivala na zmanjšanje inflacije. V zvezi s politiko cen je nujno treba izdelati sistem kompenzacij, ki bi bil sestavni del sistema cen in ukrepov skupne ekonomske politike.

Za dinamično stopnjo rasti proizvodnje je posebne-ga pomena politika ekonomskih odnosov s tujino in razvoja naših zunanjetrgovinskih odnosov. V načelu je odbor sprejel predvidene stopnje rasti izvoza in uvoza, vendar je menil, da bi kazalo preveriti realne možnosti za uresničitev teh razmerij, pri tem pa upoštevati visoko stopnjo soodvisnosti gibanja izvoza in uvoza ter večjo dinamiko proizvodnje.

Delegati so poudarili pomen turizma, pomorstva in prometa za neblagovni devizni dotok in menili, da bi morali zagotoviti ukrepe za hitrejši razvoj teh gospodarskih dejavnosti.

Slišati je bilo tudi mnenje, da je treba sklad združenega gospodarstva za pospeševanje izvoza opreme in ladij kot tudi izvajanje investicijskih del v tujini preoblikovati v samoupravno interesno skupnost, ne pa ga z resolucijo opredeliti kot skupnost bančnega tipa. Sklad bi morali predvsem razvijati po ustavnih načelih združevanja dela in sredstev.

Del resolucije o politiki hitrejšega razvoja gospodarsko manj razvitih krajev bi morali po mnenju odbora spremeniti tako, da bi v njem zagotovili, da razvoj manj razvitih republik, predvsem pa SAP Kosova, zaostaja v primeri z razvojno dinamiko, kot je predvidena s srednjeročnim družbenim načrtom.

Obveščam zbor, da je odbor za družbenoekonomske odnose sprejel tudi vrsto konkretnih pobud in konkretnih predlogov sprememb, ki v določenem pomenu lahko bistveno vplivajo na resolucijo, v drugem pa morda samo delno dopolnjujejo sedanje formulacije v resoluciji.

S temi spremembami zdaj ne bi utrujal delegate zbora, kajti v tem zboru se bomo šele danes dogovorili, kako in kdaj bomo naša mnenja in predloge posredovali zboru republik in pokrajin, tako da bo ostala naša obveznost, da temu zboru pošljemo vse naše konkretne predloge in formulacije.

PREDSEDNIK DANILO KEKIČ:

Besedo ima delegat Muhamed Grebo, poročevalec odbora za proračun federacije.

MUHAMED GREBO, poročevalec odbora zveznega zbora za proračun federacije:

Tovarišice in tovariši delegati!

Najprej bi rad povedal tole: ni prav, da imajo odbori za svoje seje samo en dan pred sejo zbora. Kajti odbori tako ne morejo v miru in z vso resnostjo in odgovornostjo obravnavati poslanega gradiva.

Prav tako, zdi se mi, smo se že dogovorili, da tudi takšne ekspozije, kot ga je imel danes podpredsednik zveznega izvršnega sveta, pošljemo odborom nekaj dni vnaprej. Mi smo ga dobili šele včeraj popoldne. Ker so take okoliščine, je odbor za proračun federacije, kot sem že dejal, šele včeraj popoldne obravnaval osnutek resolucije o temeljih skupne politike ekonomskega in socialnega razvoja Jugoslavije v letu 1975 in ker poročilo našega odbora tudi ni moglo biti pravočasno razmnoženo, mi dovolite, da ga zdaj preberem. Poročilo je seveda prav tako obremenjeno z vsemi pomanjkljivostmi, o katerih je malo prej govoril poročevalec odbora za družbenoekonomske odnose.

Odbor zveznega zbora za proračun federacije je na seji 25. novembra 1974 obravnaval osnutek resolucije o temeljih skupne politike ekonomskega in socialnega razvoja Jugoslavije v letu 1975, in to samo z vidika tistega dela osnutka resolucije, ki se nanaša na politiko in ukrepe v zvezi z delitvijo in porabo. Osnutek resolucije smo torej obravnavali izključno glede na vlogo in pomen proračuna federacije v letu 1975. V odboru smo razpravljali samo o proračunski porabi federacije, zato bo o tem še govor v poročilu o osnutku proračuna federacije za leto 1975.

Odbor je podprl osnutek resolucije. Mislim, da je veliko boljša, kot je bila v prejšnjih letih, vendar menimo, da je osnutek resolucije preveč optimističen. Poleg tega so napovedi v njej preveč posplošene.

Odbor zato meni, da moramo do sprejetja resolucije pripraviti tudi vse ukrepe za uresničevanje nalog.

Moram reči, da smo poročilo pripravili, preden smo slišali ekspozé podpredsednika ZIS tovariša Šeferja, ki je o tem podrobneje govoril.

V odboru je bilo v razpravi posebej poudarjeno, da bi morali pravočasno storiti vse, da bi se združeno delo organiziralo za program funkcij, ki mu pripadajo po ustavi in osnutku resolucije. Brez tega ne bo mogoče uresničiti daljnosežnih ciljev osnutka resolucije.

Vse, kar je bilo sklenjeno na zadnjih sejah predsedstva CK ZKJ kot tudi tisto, kar bomo predlagali na današnji seji zbora in kasneje v drugih razpravah, kar naj bi izboljšalo besedilo osnutka resolucije, bi morali po našem mnenju vnesti v besedilo predloga resolucije.

Odbor je sklenil, da predlaga spremembo k drugi alineji predzadnjega odstavka osnutka resolucije — Politika in ukrepi v delitvi in porabi, ki naj se glasi:

„— ko bodo trimesečna vplačila dohodkov družbenopolitičnim in samoupravnim interesnim skupnostim presegla zneske, ki so določeni z družbenim dogovorom na podlagi te resolucije, jih bo služba družbenega knjigovodstva začasno ustavila, dokler zanje ponovno ne nastanejo pogoji“. Odbor predlaga zboru, naj bi črtali besede: „s strani zavezancev“.

Odbor meni, da bi morali dati v prihodnji fazi izdelave predloga resolucije še večji poudarek oceni družbenoekonomskih gibanj v letu 1974 in še bolj konkretno opozoriti na razloge, zaradi katerih pristojni organi in posamezniki niso izvajali ustreznih akcij in ukrepov, ki smo si jih zastavili v zvezi z regulativo, kot tudi ukrepov ekonomske politike, ki naj bi omogočili njen postopni prenos od države na združeno delo. Delegate je zanimalo, zakaj še niso sklenjeni vsi predvideni samoupravni sporazumi in družbeni dogovori, tisti pa, ki so bili sklenjeni, zakaj niso uresničeni?

V današnjem ekspozéju tovariša Šeferja je bil govor o tem, vendar bo odbor kljub temu vztrajal, da dobi dopolnilno gradivo in oceno o prehojeni poti na tem področju v letu 1974, da bi na njeni podlagi lahko ugotovili, kaj še moramo storiti, da ne bi v letu 1975 ponovno razpravljali o vrsti pomanjkljivosti v uresničevanju resolucije, ki so se dogajale v letu 1974.

PREDSEDNIK DANILO KEKIČ:

Besedo ima Mirko Vranić, poročevalec odbora za ljudsko obrambo.

MIRKO VRANIĆ, *poročevalec odbora za ljudsko obrambo:*

Tovarišice in tovariši delegati!

Odbor zveznega zbora za ljudsko obrambo je na seji 25. novembra 1974 obravnaval osnutek resolucije o temeljnih skupne politike ekonomskega in socialnega razvoja Jugoslavije v letu 1975.

Odbor meni, da je v osnutku resolucije odmerjeno premalo prostora prizadevanjem za krepitev obrambne sposobnosti države v letu 1975. V zvezi s tem je tudi menil, da bomo morali na današnji seji, ko bomo določali cilje in smeri politike ekonomskega razvoja v letu 1975, nameniti temu pomembnemu družbenemu področju veliko večjo pozornost, pri čemer naj bi bila posebej poudarjena potreba po najsodobnejši opreми in nadaljnji modernizaciji naših oboroženih sil, izpopolnjevanju organizacije, vojaškega pouka in vzgoje kot tudi reševanju vprašanj, ki se nanašajo na gorsko-planinska obmenja obrambna območja, krepitev materialnih rezerv, nasploh pospešujejo obrambne priprave v družbenopolitičnih skupnostih.

Odbor v zvezi z materialnimi potrebami Jugoslovanske ljudske armade meni, da je treba v resoluciji poudariti stališče, da bodo sredstva za tekoče funkcioniranje Jugoslovanske ljudske armade zagotovljena v okvirih in rokih, ki so določeni s predpisi, in da bodo zaostale obveznosti iz leta 1974 poravnane v letu 1975.

PREDSEDNIK DANILO KEKIČ:

Besedo ima Ljubiša Popović, poročevalec odbora za zdravstvo in socialno politiko.

LJUBIŠA POPOVIĆ, *poročevalec odbora za zdravstvo in socialno politiko:*

Tovariši predsednik, tovarišice in tovariši delegati!

Tudi sam se moram pridružiti opravičilom, ki so jih že izrekli prejšnji poročevalci odborov. Dovolite mi, da preberem v imenu odbora za zdravstvo in socialno politiko poročilo, ki smo ga sprejeli na seji 25. novembra 1974 in ga ni bilo mogoče razmnožiti.

Odbor je obravnaval osnutek resolucije in posebno pozornost namenil seveda vprašanju, ki sodijo v odborovo delovno področje.

Odbor je ugotovil, da predlagani koncept in načrtani cilji ekonomskega in socialnega razvoja za leto 1975 ustrezajo sedanjim razmeram v državi, za katere so značilni številni uspehi, hkrati pa tudi precej negativnih teženj in problemov.

Odbor je prepričan, da razvojni cilji za leto 1975 omogočajo nadaljnjo rast gospodarskega razvoja kot tudi

razvoja samoupravnih družbenih odnosov, ki bi jih lahko ocenili kot prelomne glede sprememb v uresničevanju ciljev, določenih v sklepih desetega kongresa ZKJ in ustavnih določilih.

Odbor je na podlagi gospodarskih gibanj v letošnjem letu kot tudi ekonomskega položaja in naših objektivnih možnosti soglasno podprl politiko ekonomske stabilizacije in splošnega varčevanja v prihodnjem letu, s katerim naj bi upočasnili naraščanje inflacije, visok skok cen in hkrati zmanjšali plačilni primanjkljaj.

Odbor je tudi podprl prednostne cilje ekonomske politike, krepitev reprodukcijske sposobnosti gospodarstva, povečanje proizvodnje in produktivnosti dela kot tudi rast družbenega proizvoda.

Odbor je podprl zahtevo, da bi se bolj smotrno obnašali ne le ustvarjalci dohodka, marveč tudi družbenopolitične in samoupravne interesne skupnosti in vsi drugi nosilci nalog in aktivnosti na področju gospodarskih in družbenih dejavnosti.

Odbor je izrazil zadovoljstvo, da je bil v osnutku resolucije v 9. točki storjen poskus, da se formulirajo socialna politika kot tudi ukrepi zanjo, vendar mora opozoriti, da je treba v resoluciji bolj ustrezno obdelati nekatere pglavitne cilje in bistvene sestavine socialnega razvoja, ki so del celotnega procesa družbeno-ekonomskega razvoja. Zato je treba v resoluciji jasneje in nadrobneje obdelati cilje socialnega razvoja tako s stališča osebnega in družbenega standarda, zaščite najnižjih osebnih dohodkov kot tudi s stališča ohranitve dosežene ravni zdravstvenega, socialnega in otroškega varstva, kot to nalagajo sklepi desetega kongresa ZKJ, kot tudi s stališča ohranitve realne vrednosti pokojnin in invalidnin. Odbor je tudi menil, da bi morali v resoluciji obravnavati vprašanja, ki se nanašajo na širše področje socialne politike, na enem samem mestu, ne pa na več mestih, kot je to zdaj obdelano v osnutku; le tako bi lahko probleme socialne politike jasneje razčlenili in jih bolje ocenili v tem dokumentu.

Glede na omejevanje rasti skupne porabe, ki naj bi naraščala za tretjino počasneje kot družbeni proizvod, je odbor menil, da bi morali pri konkretnem uresničevanju tega stališča upoštevati posebnosti posameznih družbenih dejavnosti, kot to velja za zdravstvo.

Z učinkovitim zdravstvenim varstvom skrbimo, kot je znano, za krepitev proizvodnih sil, večjo storilnost, večjo obrambno sposobnost države in druge cilje ekonomske politike. Psihična in telesna kondicija delavcev, izostanki zaradi bolezni in poškodbe, ki povzročajo invalidnost, po mnenju odbora niso samo vprašanja, s katerimi se morata ukvarjati zdravstveno varstvo in zdravstveno zavarovanje ob razporejanju svojih sredstev, marveč je to skrb nas vseh, da zagotovimo možnosti in sposobnosti za to, da izpolnimo naloge, ki nam jih zastavlja resolucija glede višje proizvodnje in storilnosti v zelo zapletenih ekonomskih razmerah. Zato mora biti zdravstveno varstvo sposobno hitro in

učinkovito zadovoljevati potrebe delovnih ljudi in ohraniti njihovo zdravje. Če na tem področju prihodnje leto ne moremo pričakovati hitrejšega razvoja, potem si vsaj ne bi smeli dovoliti, da bi se zmanjšala dosežena raven zdravstvenega varstva. Odbor namreč meni, da bo zelo težko ohraniti raven zdravstvenega varstva, ker se bo število zavarovancev povečalo za 3 odstotke, število uporabnikov zdravstvenih storitev pa za 4,5 odstotka, hkrati pa je pričakovati tudi povišanje materialnih stroškov tega varstva (živila, storitve, potrošno blago, ki so udeleženi v strukturi stroškov stacionarnih zdravstvenih storitev z nad 50 odstotki), hkrati pa se začasno omejuje poraba v zdravstvu oziroma naj bi se povečala za tretjino manj, kot se bo povečal družbeni proizvod. Položaj bo zaradi tega v zdravstvenem varstvu izjemno težaven in zapleten, če bi želeli ohraniti doseženo raven.

Ker je treba realno opredeliti možnosti za razvoj zdravstvene dejavnosti v prihodnjem letu, in to v skladu z možnostmi vsega gospodarskega razvoja, odbor meni, da je mogoče doseženo raven zdravstvenega varstva ohraniti samo v primeru, če bo samo zdravstvo ukrepalo hitreje, če bo dovolj gospodarno in učinkovito delovalo, če se bo bolj organizirano in hitreje združevalo. Zdravstvene organizacije in zdravstveni delavci morajo aktivneje vplivati na porabo zdravil, zdravstveno varstvo delavcev in s tem v zvezi na omejitve bolezni itd.

Odbor je sprejel sklep, da s pristojnimi združenji zdravstvenega zavarovanja in zdravstvene dejavnosti v federaciji ter ustreznimi organi republiških in pokrajinskih skupščin aktivneje sodeluje v teh procesih, da se vključi v izdelavo varčevalnih programov ipd.

V zvezi z materialnim položajem zdravstvenega zavarovanja in zdravstvenih delovnih organizacij je odbor obravnaval tudi negativen vpliv 13. člena zakona o ugotavljanju in obračunavanju skupnega dohodka in dohodka temeljnih organizacij združenega dela.

Po mnenju našega odbora je nevzdržno, da mora zdravstveno zavarovanje prevzeti zdravstveno varstvo delavcev v organizacijah združenega dela, ki poslujejo z izgubami, saj po omenjenem zakonu tem organizacijam ni treba plačevati prispevkov, nerešeno pa je tudi vprašanje nadomestila za poprejšnje stroške. Odbor bo po posvetu z zakonodajnoopravno komisijo zveznega zbora predlagal rešitev tega vprašanja.

Odbor je podprl usmeritev za uveljavljanje samoupravnih interesnih skupnosti, ker to ni le vprašanje nadaljnjega razvoja socialističnih samoupravnih odnosov, marveč tudi pogoj za doseg ciljev družbenega in ekonomskega razvoja v prihodnjem letu. Samoupravne interesne skupnosti bodo po našem pričakovanju nosilke pomembnega dela in nalog v zvezi z izvajanjem zastavljenih nalog na področju zdravstva, socialnega in otroškega varstva, pokojninskega in invalidskega zavarovanja in zaposlovanja.

Odbor podpira predvideno stopnjo rasti zaposlovanja v prihodnjem letu, opozarja pa na potrebo po

hitrejšem zaposlovanju strokovnih kadrov, sprožil pa je v razpravi tudi vprašanje zaposlovanja mladih delavcev—pripravnikov, ki vse težje dobijo delo. O tem je odbor razpravljal ne samo z vidika socialnega problema, marveč tudi z vidika izboljšanja kvalifikacijske strukture zaposlenih, ker je to tudi vprašanje večje proizvodnje in storilnosti.

Odbor je razpravljal tudi o samoupravnem sporazumevanju in družbenem dogovarjanju na področju proizvodnje, prometa in porabe zdravil. Odbor je zavzel stališče, da morata biti samoupravno sporazumevanje in družbeno dogovarjanje temelj za politiko cen, založenost trga in njihovo smotno porabo, kajti cene zdravil zelo vplivajo na ekonomsko-finančni položaj interesnih skupnosti zdravstvenega zavarovanja in organizacij združenega dela v zdravstvu, stalno ali občasno pomanjkanje zdravil pa ima resne posledice za uspešno zdravljenje delavcev in drugih delovnih ljudi.

PREDSEDNIK DANILO KEKIČ:

Besedo ima Ljuban Janjanin, poročevalec odbora za vprašanja borcev in vojaških invalidov.

LJUBAN JANJANIN, poročevalec odbora za vprašanja borcev in vojaških invalidov:

Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši delegati!

Tudi odbor za vprašanja borcev in vojaških invalidov je včeraj obravnaval osnutek resolucije o temeljih skupne politike ekonomskega in socialnega razvoja Jugoslavije za leto 1975. Dovolite mi, prosim, da vas seznanim z osnutkom poročila.

Odbor je v bistvu podprl osnutek resolucije, se pravi stališča resolucije o politiki ekonomskega in socialnega razvoja v letu 1975.

Odbor je tudi podprl stališče, da v letu 1975 še ne bi mogli razširiti pravic, ki so določene s predpisi o pokojninskem, invalidskem in zdravstvenem zavarovanju in borčevskem varstvu nasploh kot tudi ne obsega drugih pravic, ki jih financiramo iz proračuna federacije in skladov družbenopolitičnih in samoupravnih skupnosti. Odbor je poudaril, da bo prišlo pri uresničevanju sklepov desetega kongresa Zveze komunistov Jugoslavije in sedmega kongresa Zveze združenj borcev narodno-osvobodilne vojne Jugoslavije kot tudi delovnega programa za pospeševanje in dograjevanje temeljnih pravic borcev, vojaških invalidov in družin padlih borcev, do zastoja. Vzrok za to pa je, da bodo za večino vprašanj, določenih v sprejetih delovnih programih zveznega izvršnega sveta, upravnih organov in pristojnih skupščinskih teles terjala zagotovitev znatno večjih sredstev kot v lanskem letu.

Delegati v odboru so na podlagi teh ugotovitev poudarili, da je treba v letu 1975 bolj skrbeti za družbeno dogovarjanje in samoupravno sporazumevanje, da bi ob usklajevanju zveznih predpisov z ustavo SFRJ pripravili vse potrebno za izpopolnitev sistema v skladu s sprejeto politiko, da bi ta sistem vpeljali že v začetku leta 1976, za kar pa bo treba zagotoviti tudi ustrezna finančna sredstva.

Člani odbora so podprli stališče osnutka resolucije, da je treba ohraniti realno vrednost dohodka vseh teh kategorij, hkrati pa so menili, da bi morali z resolucijo omogočiti izredno intervencijo, če bi bila omajana sprejeta sorazmerja.

Odbor je tudi menil, da ne bi mogli čakati na usklajevanje zveznih predpisov z ustavo SFRJ, temveč naj bi takoj poiskali ustrezne rešitve, ki bi omogočile vojaškim invalidom-kmetom pridobiti si pravico do popolnega zdravstvenega varstva, ki pa ne pomeni razširitve pravic iz tega varstva.

PREDSEDNIK DANILO KEKIČ:

Slišali smo poročila naših odborov. Zdaj prehajamo k razpravi o uresničevanju politike družbenoekonomskega razvoja v letu 1974 in osnutku resolucije o temeljih skupne politike ekonomskega in socialnega razvoja Jugoslavije v letu 1975.

K besedi se je oglasil Roman Albreht, delegat iz Socialistične republike Slovenije.

ROMAN ALBREHT (*SR Slovenija*):

Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši delegati!

O predloženem osnutku resolucije o temeljih skupne politike ekonomskega in socialnega razvoja v letu 1975 želim govoriti s stališča dveh temeljnih vidikov:

Prvič, kakšen je odnos predložene resolucije do koncepta razvojne politike, ki smo ga začrtali v prejšnjih razpravah in o katerem smo dosegli politični dogovor v sklepih četrte seje predsedstva centralnega komiteja Zveze komunistov Jugoslavije?

Drugič, kako in koliko so predlagatelji lahko v dosednji fazi izrazili sprejeto razvojno politiko za prihodnje leto s predloženimi projekti, opredelitvami in rešitvami, ki naj bi bili podlaga za njeno uresničitev?

Glede temeljne strategije materialno-ekonomskega razvoja za prihodnje leto je po mojem dobro zastavljena v odnosu do političnih sklepov, ki so bili v zvezi s tem že prej sprejeti. Pri tem imam v mislih v prvi vrsti opredelitve o neposrednih ciljih in nalogah, za katere se moramo zavzemati vsi skupaj in kar najbolj odločno v prihodnjem letu. Te opredelitve najdemo v osnutku resolucije predvsem v točkah 1 do 4 drugega dela.

Menim, da je predložen dokument izraz odločne pripravljenosti, da v njem začrtamo politiko, ki je natančno opredeljena. Dokument nam pove, da smo si tudi že doslej veliko prizadevali, da bi projekcija Temelji skupne politike temeljila na dogovorjeni politiki. V tem domu bi morali vsi delegati odločno podpreti takšno usmeritev kot tudi prizadevanje, da bi to politiko tudi čimbolj uresničevali.

Naloga, ki je postavljena pred nas, je zelo zapletena. Njena uresničitev bo terjala zelo resne posege v sedanjost našo materialno-ekonomsko strukturo. Zato se moramo resno in odločno spopasti z mnenji, navadami, obnašanjem in ravnanjem, ki ne upoštevajo objektivnih materialnih možnosti in prizadevanj, ki jih terja naš čas, da bi izpolnili zastavljene naloge. Morali se bomo spopadati odločno in dosledno, na vsakem koraku, v vsakem okolju, z mnenji, običaji in gospodarskim ravnanjem, ki se težko in počasi pa tudi z odporom prilagajajo spremembam in našim prizadevanjem, da jih zdaj vsaj delno uresničimo v družbenih odnosih na temelju ustave.

Vsega priznanja je vredno tudi dejstvo, da je bil letos osnutek resolucije izdan veliko prej kot prejšnja leta. Tako smo dobili možnost, da skupaj preučimo temeljne rešitve v njej, da jih skupaj vnovič preučimo in predlagamo nove, če ugotovimo, da še niso dobre ali da niso ustrezne in da dosežemo popolno soglasje o novih rešitvah. To bi vsekakor prispevalo ne le konstruktivnemu usmerjanju delovnih ljudi in predvsem h krepitvi naše lastne delegatske baze, ki jo predstavljamo v skupščini, marveč bo ugodno vplivalo tudi na akcijsko pripravljenost in vztrajnost nas vseh, vseh delovnih ljudi, da uresničujemo skupaj določeno politiko našega razvoja.

Glede predložene projekcije materialnoekonomskega razvoja bi imel le eno resnejšo pripombo.

Priloženo gradivo se sploh ni dotaknilo problemov tistega dela gospodarstva, ki nenehno že dolgo časa ustvarja izgube. Ta del gospodarstva je zelo pomembno žarišče inflacije in težko je verjeti v kakršenkoli protinflacijski program, če se ne soočimo s tem inflacijskim žariščem, če ga ne razčlenimo in če ga ne vgradimo v našo politiko in materialno-ekonomsko projekcijo razvoja.

Toliko o prvem vidiku osnutka resolucije.

Zdaj bi še povedal nekaj misli, opozoril, pa tudi dal nekaj kritičnih pripomb glede drugega vidika osnutka resolucije.

Menim, da predlagatelji glede rešitev, ki jih predlagajo v osnutku resolucije kot sredstva, pot in način uresničevanja predložene strategije, niso bili enako srečnih rok kot glede projekcije materialno-ekonomskega razvoja.

K predloženim rešitvam, če jih ocenjujemo z ustavno sistemskega stališča, pa tudi s stališča naših

politično-deklarativnih opredelitev, ki so sicer navedene v osnutku resolucije, lahko damo resne kritične pripombe in očitke. Morali si bomo skupno prizadevati, da bi takšne pomanjkljivosti čimbolj korenito odpravili iz temeljev naše skupne razvojne politike.

V osnutku resolucije je zelo poudarjen prenos gospodarskih funkcij na delavce v združenem delu. Takšna usmeritev je seveda edino pravilna, pri njej moramo ne le odločno vztrajati, marveč jo tudi dosledno izvajati v skladu z ustavnimi določili.

Če gledamo tako, se moramo odločno spopasti s tezo, da bo država lahko prenesla na delavce v združenem delu funkcije, ki jim pripadajo po ustavi, šele takrat, ko bodo delavci ustrezno organizirani in usposobljeni za izvajanje le-teh. To je pravzaprav kautskyjevska teza. Vse dosedanje izkušnje revoluci-onarnega delovanja so nedvomno dokazale, da se delavci usposabljaajo in organizirajo v koraku, se pravi, v neposrednem boju za uresničitev sprejetih nalog. Resnica je torej prav nasprotna tistemu, kar nam želi naprtiti ta teza. Če na delavce ne bomo takoj začeli prenašati funkcij in sredstev, jim ne bomo dali možnosti, da se organizirajo in usposobijo za njihovo uresničevanje na ustavnih temeljih. To pomeni, da bi morala naša resolucija dati s projekcijo rešitev trdnjšo podlago za uresničevanje sicer pravilno zastavljene smeri. Tako bi resolucija najbolje podprla naš obračun z omenjeno tezo, ki očitno ne more skriti, da želi, da se na nekaterih ključnih oporiščih zadrži povezanost birokratskega in tehnokratskega upravljaljskega monopola in prevlade. Vgraditev te sestavine v projekcijo skupne razvojne politike je tembolj pomembna zato, ker na nekaterih križiščih zares stojimo v fazi konstituiranja odnosov v združenem delu na ustavnih temeljih. To pomeni, da se na teh križiščih nismo dovolj angažirali ali pa, da se nismo angažirali tako, kot je terjalo položaj. Delavci v združenem delu se namreč ne morejo konstituirati samo na deklaracijah, potrebne so jim tudi funkcije in družbenoekonomski pogoji.

Naj naštejemo le nekaj primerov, kjer očitno zamujamo pri organiziranju združenega dela.

V nekaterih zelo pomembnih gospodarskih dejavnostih posebnega družbenega pomena (v elektrogospodarstvu na primer) še niso organizirane ustrezne samoupravne skupnosti. To je omenjeno tudi v osnutku resolucije, ki na to posebej opozarja.

Pomemben del blagovne menjave s tujino je še zmeraj v rokah zunanjetrgovinskih organizacij, ki še niso vzpostavile svojih družbenoekonomskih odnosov s proizvodnimi organizacijami, kot to predvidevajo ustavne opredelitve. Družbenoekonomski odnosi med organizacijami na področju proizvodnje surovin, predelave, finalnih proizvodov in blagovnega prometa, ki so med seboj delovno, posredno in poslovno povezane, se zelo počasi, omahujoče in ovinkarsko prilagajajo ustavnim določilom. Gospodarske zbornice kljub velikim

prizadevanjem še niso konstituirane kot splošna združenja delavcev v gospodarstvu itd.

Vsa ta dejstva opozarjajo na nujnost, da v projekcijo temeljev skupne politike razvoja vgradimo tudi konkretnije ukrepe, ki naj prispevajo k hitrejši preobrazbi odnosov v združenem delu, ki ne le podpirajo – kot je rečeno v osnutku resolucije – družbeno-ekonomsko preobrazbo, marveč naj že gradijo trdno družbeno oporo zanjo. V tem pogledu je za zdaj osnutek resolucije še najbolj „skop“. Njegova pomanjkljivost ni v tem, da ne daje celovitejših rešitev, ki jih terjajo ustavna določila, marveč je po mojem mnenju v tem, da daje za nekatera ključna vprašanja neustrezne rešitve, ki ne morejo podpirati razvoja, kot to terjajo ustavna določila, marveč ga lahko samo zavirajo, če bi ostali pri teh predlogih.

Opozoril bi na naslednje rešitve:

- prenos nekaterih nalog in obveznosti z države na Gospodarsko zbornico Jugoslavije;

- prenos medrepubliških dogovorov tudi za področja, na katerih bi se morali odnosi urejati s samoupravnimi sporazumi, ki jih sprejemajo samoupravne organizacije združenega dela;

- stališče, da bi morali sklad združenega gospodarstva za izvoz opreme, ladij in dela v tujini spremeniti v samoupravno interesno skupnost, kar bi bilo moč razumeti tudi tako, da gre za ustanovitev nove zvezne banke;

- uvedbo institucije limita za skupno porabo na podlagi medrepubliškega dogovora na ravni federacije.

Vse omenjene rešitve so vprašljive. Če bi jih obdržali v temeljih skupne razvojne politike, bi delovale tako, da bi zmanjševale vpliv delavcev v združenem delu na sklepe o pogojih in rezultatih dela in bi nujno okrepile centre odločanja.

Glede prenosa nekaterih funkcij z države, federacije, na Gospodarsko zbornico Jugoslavije še ne pomeni, da gre za prenos na delavce v združenem delu. Takšen prenos bi lahko celo zavrnil proces preobrazbe Gospodarske zbornice Jugoslavije, ki je že dosegel začetne uspehe in zdaj v redu poteka. Področja, ki naj bi jih prenesli na zbornico, temeljijo namreč na centraliziranih sredstvih in bi tako preobremenila zbornico, da bi to zagotovo prizadejalo škodo njeni preobrazbi. Resnično preoblikovanje odnosov zahteva, da odpravimo centralizirano odtujevanje sredstev od delavca, ne pa, da samo zamenjamo mesto, na katerem se bo v ustavnem smislu odločalo o sredstvih, ki so družbenoekonomsko odtujena od delavca. Odločanje o takšnih sredstvih v gospodarski zbornici bi torej imelo enake pomanjkljivosti kot odločanje v državnih institucijah, čeprav je drugače strukturirana kot so državni organi.

Naslednja moja pripomba se nanaša na nekatere sestavine, ki so vgrajene v ukrepe za uresničitev ene izmed strateških razvojnih nalog – določitev razvojnih

prednostnih področij (proizvodnja energije, surovin, hrane in transportna infrastruktura). Takšno opredelitev je treba v celoti podpreti. Izpolnitev te naloge pomeni enega bistvenih pogojev krepitve ekonomske neodvisnosti države, ker bomo tako odpravili našo veliko odvisnost od uvoza surovin, energije in hrane in zboljšali plačilno bilanco.

Opredelitev za takšno nalogo, ki terja substitucijo uvoza z domačo proizvodnjo, kjer imajo možnosti za to, daje prednost naložbam v razvoj proizvodnje surovin, energije in hrane in je torej nujna z razvojnega vidika. To nalogo vsekakor moramo vgraditi v skupne temelje in se zavzeti za njeno uresničitev. Konkretna projekcija, na podlagi katerih bo mogoče realizirati takšno strateško nalogo (določanje zmogljivosti, njihova lokacija, način financiranja itd.) so po ustavi stvar medrepubliških dogovorov. V teh dogovorih naj družbenopolitične strukture ne bi bile in tudi niso poglavitni dejavnik, marveč zainteresirane gospodarske organizacije in samoupravne gospodarske skupnosti. Ta sestavina je v osnutku resolucije postavljena drugače. Njeno praktično uresničevanje pred vsem drugim terja, da se delavci v združenem delu ustavno organizirajo, da bi lahko postali temeljni dejavnik v praktičnem pripravljanju in izpolnjevanju te strateške naloge.

Osnutek resolucije predvideva sklenitev medrepubliških dogovorov o določitvi notranje strukture osebne bruto porabe. Ustava ne predvideva takšne možnosti. Določanje notranje strukture osebne bruto porabe je v izključni pristojnosti republik. Pri tem želim opozoriti, da se republike dogovarjajo v federaciji o razmerjih v delitvi v odnosu do potrebnega dela in presežka dela, se pravi, o osebni bruto porabi in akumulaciji. Ustava za to področje izključuje sleherno možnost političnega in administrativnega vmešavanja ali pritiskov na določitev notranje strukture osebne bruto porabe, ker je ta izraz posebnosti v nacionalni strukturi porabe in nacionalne politike.

Omenim naj še, da smo v projekciji delitve dohodka v Sloveniji predvideli rast realnih osebnih dohodkov za komaj en odstotek, medtem ko je predvidena v Jugoslaviji za tri odstotke.

Skupna projekcija razvoja politike za prihodnje leto bo terjala maksimalne napore delavcev v združenem delu glede sredstev in minulega dela, ki je v njih opredmeteno. Projekcija razvojne politike bo terjala velike globalne premike precejšnjega dela akumulacije tudi znotraj družbene reprodukcije za investicijske naložbe v proizvodnjo surovin, energije in hrane. Te naložbe morajo biti večje in hitrejšje od naložb v finalno porabo in bodo zato zahtevale čim večjo ekonomičnost porabe reprodukcijskih sredstev. Osnutek resolucije se sploh ni poglobil v vprašanje družbenoekonomske osnove, na kateri naj se ti veliki premiki uresničijo, oziroma, kaj naj bi bila ekonomska spodbuda za delavce, njihov osebni interes, da se bodo resnično zavzeli za uresničevanje

takšne politike. Osnutek resolucije se v glavnem zadržuje v okviru in na ravni kvantitativnih opredelitev, kot vir sredstev za omenjene pomembne premike pa omenja samo fiskalne instrumente in kredite iz tujine.

Če se ne motim, v besedilu osnutka resolucije v tipkani verziji, ki ima 45 strani, ustavna kategorija minulega dela sploh ni omenjena, kaj šele morda obdelana. Vendar je ta ogrožje družbenoekonomskih odnosov, ki naj spremeni skupinskolastninske in druge oblike kapitalistične osnove kroženja presežka dela kot tudi različne oblike državnolastninskega odtujevanja v obliki kategorije tako imenovane etatične socialistične akumulacije.

Brez konkretne obdelave posameznih sestavin kategorije minulega dela predložena projekcija razvoja preprosto sploh ni uresničljiva na temelju družbenih odnosov, kot so predvideni v ustavi in 4. točki II. dela osnutka resolucije. Združeno delo se brez te obdelave ne more ekonomsko, samoupravno konstituirati.

Hkrati s pripravami za izdelavo osnutka resolucije v svetu zveznega izvršnega sveta za vprašanja družbeno-političnega sistema je potekalo zelo plodno delo za zasnovo zakonov s področja združenega dela. V žarišču teh priprav so bila med drugim obdelana tudi nekatera bistveno pomembna, ključna vprašanja in opredelitve, na katerih moramo konstituirati odnose v okviru kategorije minulega dela. Večji del teh opredelitev bi morali vgraditi tudi v projekcijo, o kateri zdaj razpravljamo, da bi dobila svojega izvirnega družbenoekonomskega nosilca, oziroma da bi prispevala svoj delež, da bi se delavci v združenem delu ustavno in ekonomsko konstituirali že v samem boju za uresničevanje predložene projekcije. Na to mislimo zato, ker je v 4. točki II. dela osnutka resolucije rečeno, da bomo z ekonomsko politiko podpirali hitrejšo povezovanje združenega dela, združevanje dela in sredstev na bolj širokih temeljih, kar je dobro in kar moramo podpirati. Vendar v 2. členu II. dela z naslovom — Politika in ukrepi v delitvi in porabi — ni ustreznih rešitev. Kategorija minulega dela, ki je družbenoekonomska hrbtnica dela in sredstev, v tej točki, ki govori o ukrepih ekonomske politike, sploh ni omenjena; posredno je celo izključena. V enajstem odstavku tega člena piše: „Pogoji za pridobivanje in ugotavljanje dohodka bodo določeni predvsem odvisno od razsežnosti in kakovosti proizvodnje, produktivnosti dela in drugih resničnih delovnih in poslovnih uspehov.“ Dva odstavka naprej: „Nujno je z razčlenitvijo ustreznih meril za vrednotenje delovnega prispevka . . . vplivati na to, da se odpravijo družbeno neupravičene razlike v osebnem dohodku med panogami, grupacijami in drugimi celotami.“ Nikjer ni omenjena kategorija minulega dela kot temelj za pridobivanje dohodka in osebnega dohodka. Ni omenjena niti kot osnova za urejanje medsebojnih materialnih obveznosti in pravic.

So pa dane opredelitve in formulacije, tako da celo izključujejo urejevanje odnosov na tej podlagi.

Rad bi opozoril še na nekatere druge neustrezne rešitve, ki nam jih daje predlagatelj v tem delu osnutka resolucije. Določbe o politiki na področju osebnih dohodkov so si v protislovju, na primer: „V proizvodnji bo edina meja osebnih dohodkov produktivnost dela,“ po drugi pa: „Nujno je z razčlenitvijo ustreznih meril za vrednotenje delovnega prispevka in oblik materialne in moralne stimulacije delavcev vplivati na to, da se odpravijo družbeno neupravičene razlike v osebnem dohodku med panogami, grupacijami in drugimi celotami.“

V istem delu osnutka resolucije je govor o tem, da se bodo pri pripravljanju družbenih dogovorov dopolnjevala in izpopolnjevala merila za ugotavljanje in delitev dohodka, da bi se iz delitve za osebne dohodke izločil tisti del, ki bi nastal zaradi spremenjenih cen, carin, davkov in drugih ukrepov za krepitev reprodukcijske sposobnosti združenega dela.

Kot načelo je takšna opredelitev sprejemljiva, vendar nosi v sebi način, kako predlagano rešitev, nevarnost samovoljne razlage in jemanja tudi v primerih, ko pride do popravkov zaradi ekonomsko nujnih vzrokov, torej v primerih, ko so bile prej neustrezno odmerjene obveznosti, cene itd. To pa lahko samo izzove akcije za večja sredstva za osebne dohodke na tistih področjih, kjer so cene očitno depresirane ob sorazmerno visokih obveznostih, osebni dohodki pa se gibljejo v mejah doseženega dohodka. Takšno težnjo bi torej še lahko sprejeli. Zdi pa se, da je pot, kako naj jo uresničujemo, neustrezna. Predvsem ne vemo, v kaj se spuščamo. Takšno politiko bi morali sprejemati s politično akcijo znotraj združenega dela, kajti delavci najbolje vedo, kaj v dohodku ni bilo pridobljeno z njihovim delom in načinom gospodarjenja.

V okviru predloženih ukrepov je rečeno, da je treba omogočiti, da funkcionalne amortizacije ne bi obdavčevali v vseh tistih gospodarskih področjih, na katerih naj bi pospešili ekspanzijo vlaganj. Hkrati je rečeno, da se proizvodnji, ki presega potrebe domačega trga in izvoza, prizna kot neobdavčeni del samo t. i. zakonsko določena amortizacija.

Takšna uporaba temeljnih instrumentov sama po sebi še ni sporna. Vprašljiva je le z dveh vidikov. Prvič, kaj pomeni fiskalno obdavčenje amortizacije? Amortizacija je prenesena vrednost. Obdavčevanje amortizacije je poseg v samo substanco opredmetenega minulega dela. To ni dobro, kajti tako ustvarja substanco sredstva za finalno porabo. Vsa gospodarstva spodbujajo — tudi pri nas bi morali — hitrejšo obnavljanje materialne osnove dela.

Predlagani ukrep tudi zaradi tega ne ustreza, ker na široko odpira vrata subjektivizmu na ekonomsko zelo občutljivem področju in ustvarja možnosti za administrativno prelivanje substance na temelju družbenega

odtujevanja. Naš ukrep bi moral v sleherni proizvodnji spodbujati amortiziranje sredstev, seveda ob pogoju, da je ekonomsko resnično preneseno v rezultate dela in realizirano kot dohodek. Hkrati bi morali usmerjati plasma sredstev iz teh virov na tista gospodarska področja, na katerih želimo pospešiti razvoj.

V istem delu osnutka resolucije najdemo določbe o proračunu in obveznostih federacije, ki po mojem mnenju niso usklajene z načelnimi opredelitvami o strateških ciljih.

V 2. točki II. dela osnutka resolucije piše: „da bi se omejile vse oblike porabe, ki temelji na anticipiranju dohodka, bodo sprejeti nujni ukrepi, da se preprečita oblikovanje in delitev fiktivnega dohodka“.

S svojo strateško razvojno določbo je v neposrednem neskladju tudi kvantitativna projekcija proračuna federacije, kjer piše:

„Rast proračuna federacije v letu 1975 ne more biti večja kot 22,5 odstotka. Posebni ukrepi s soglasjem socialističnih republik in socialističnih avtonomnih pokrajin bodo omogočili kritje dela obveznosti federacije iz prejšnjih let.“

Takšna opredelitev jasno govori, da v tem primeru kvantitativno opuščamo okvire, o katerih je govor v osnutku, in da bomo spet ustvarjali nekakšno neproračunsko bilanco federacije. Naše izhodišče bi moralo biti drugačno: da je treba proračun federacije tako glede strukture kot sistema odnosov uskladiti z ustavnimi rešitvami in sklepi četrte seje predsedstva CK ZKJ, kot tudi strateškimi opredelitvami, ki nam jih predlaga v načelnih določilih osnutek resolucije.

V osnutku resolucije je govor o monetarni in kreditni politiki samo s kvantitativnega vidika. Tako dobimo vtis, da bo ta politika ostala nespremenjena glede družbenoekonomskih odnosov, na katerih naj bi temeljila. Osnutek resolucije je zato po mojem mnenju v celoti zgrešil svoj namen glede na naloge, ki smo si jih zastavili s sklepi četrte seje predsedstva CK ZKJ. Vendar, če so kjerkoli potrebni bolj določeni in korenitejši ukrepi, so potrebni prav na področju denarnega prometa in odnosov, ki se oblikujejo v zvezi z njim. Poročila bančnih strokovnjakov pravijo, da imajo organizacije združenega dela iz proizvodnje in blagovnega prometa v svojih rokah (v Sloveniji) komaj 30 odstotkov skupne denarne substance bančnih sredstev, uporabljajo pa jo 80 odstotkov. V takšnih razmerah je seveda zadolževanje proizvodnih in trgovinskih organizacij nujno, če želijo opravljati tekoče delo, odločilno vlogo pa ima pri tem tudi državna emisija kreditov.

Dolgeletne izkušnje nam dokazujejo, da ima državna emisija kreditov, takšna kot je zdaj, nujno za posledico – poleg drugih negativnih pojavov – ekspanzijo nepokrite kupne moči. Kadar pa s tem pretiravamo – to pa se pogosto dogaja – smo potem prisiljeni, da se zatečemo k restrikcijam. Druge posledice so potem nelikvidnost, manjša proizvodnja itd. Delavci v združenem delu kot

edini originarni in legitimni nosilci družbene lastnine praktično o tem ničesar ne odločajo, vse praktične posledice takšne politike pa obremenjujejo njihove možnosti za gospodarjenje in ustvarjanje dohodka.

Na koncu naj povem še nekaj besed o reakcijah na stališče, da bi morali razčleniti in preučiti način določanja dohodka na podlagi fakture in morda predlagati prehod k določanju dohodka na podlagi denarnih vplačil.

V posameznih primerih poskušajo nekateri vso to stvar prenesti s področja praktičnega pomena, ki ga ima za nas določanje dohodka, na področje teoretičnih oporekanj in preprirov. Tudi na tem terenu imamo opravka s povsem nasprotujočimi si teorijami in pojmovanji, kot se to dogaja vselej, ko uvajamo kako spremembo sistemske narave. Nasprotniki fakturirane realizacije trdijo, da se dohodek lahko oblikuje v razmerah tržnega gospodarstva samo na podlagi vplačila za blago ali storitve, ne pa na podlagi kupno-prodajne pogodbe, se pravi, na podlagi pravnega akta o kupoprodaji. Nasprotniki plačane realizacije pa trdijo, da se dohodek oblikuje že s samim dejanjem kupoprodaje, ker je s tem aktom kupec dolžan plačati blago. So tudi teorije, ki trdijo, da tu pravzaprav razlike sploh ni, ker se mora vsako kupljeno blago plačati. Za nas je vprašanje osnove, po kateri se oblikuje dohodek, eno najpomembnejših vprašanj družbene pogodbe, ki mora ustrezati danim razmeram in dati rešitve, ki morajo zagotoviti nemoteno potekanje reprodukcijskih tokov; te rešitve morajo zagotavljati tudi podlago za oblikovanje porabe iz pridobljenega denarnega dohodka. V normalnih razmerah tržne kupoprodaje vprašanje osnove, po kateri se oblikuje dohodek, ni nobeno pomembno vprašanje. Odlaganje plačila blaga je stvar poslovnih dogovorov med poslovnimi partnerji. V naših sedanjih razmerah ni tako. Precej se je namreč razširila praksa, da kupec blaga ne plača, da plačilo blaga zavlačuje, ker med tem opravlja finančne operacije z denarjem, ki ga je dobil s prodajo blaga, ki ga sam še ni plačal. Prodajalec pa prenaša takšno ravnanje zato, ker se boji izgubiti kupca, zato si pomaga tako, da kupuje kredite za tekoča plačila. To pa je eden pomembnih virov nelikvidnosti organizacij, ki blago proizvajajo, ne morejo pa zanj dobiti ustreznega plačila. To je hkrati pomemben vzrok za pritiske na tekoče kredite.

Po naših sedanjih predpisih se dohodek oblikuje na podlagi fakturiranih računov. Dohodek, ki ga tako določamo, kaže poslovno stanje organizacij združenega dela. V sedanjem sistemu določanja dohodka se kaj pogosto dogaja, da organizacija izkazuje dohodek, za plačila pa denarja nima. Če organizacija ne dobi plačila za prodano blago, ji je po pozitivnih predpisih naloženo, da začne odpisovanje terjatev in izkaže kot svoj dohodek samo resnično iztrženi dohodek. Vendar se vse to dogaja šele „post festum“, ko nas je že prehitela vsa mogoča

poraba, ki naj bi bila vezana s to realizacijo, odvisna od nje.

V preteklih letih smo dopuščali enormna odpisovanja, zaradi katerih se je raztopilo veliko bogastvo združenega dela. Takšen način določanja dohodka nosi v sebi kali za številne pomanjkljivosti, ki jih vsi poznate.

Prehod k določanju dohodka na podlagi denarnih plačil kaže resnično denarno gibanje dohodka in je izraz resnične kupovno močne organizacije. Takšna metoda z ničemer ne posega v materialno knjigovodstvo, ki sicer mora spremljati stanje dokončane proizvodnje, nedokončane proizvodnje, prodane proizvodnje, plačane proizvodnje itd., marveč samo zahteva, da se kot dohodek šteje z denarjem plačano blago. To ni samemu sebi namen, to je pot, da resnično odpravimo sedanjo slabo prakso, ki se je tako zelo razširila, da smo se ji že privadili in da v njej ne gledamo več pravega vzroka za veliko nestabilnost delavcev v organizacijah združenega dela.

Smo pa slišali tudi povsem upravičena opozorila, da bi bil lahko tak ukrep enostranski in da bi prizadel samo organizacije združenega dela, ki proizvedejo blago in ga izročijo drugemu, ne pa tudi tistih, ki blago kupijo in ga ne plačajo. Zato bi morali hkrati z uvedbo plačane realizacije sprejeti tudi ukrepe, s katerimi bi zagotovili pravno varnost prodajalca. Predlagali so že, da bi morali s pozitivnimi predpisi kupcu naložiti, da na zahtevo prodajalca izroči menico, na podlagi katere bo lahko prodajalec v dogovorjenem roku zahteval od službe družbenega knjigovodstva, da avtomatično opravi plačilo v breme računa kupca. Tudi drugi predlogi so, na primer, da bi morali naložiti kupcu, da tedaj, ko blago že kupi, za plačilo le-tega pa nima denarja, na zahtevo prodajalca v imenu banke, v kateri je komitent, da jamstvo za kupljeno blago in ga izroči prodajalcu. Vse kaže, da bomo morali v pripravih za našo temeljno nalogo upoštevati in vključiti tudi ta vidik problema. S temi ukrepi bi vsekakor lahko vplivali na odpravo slabe prakse v kupoprodajnih odnosih in s tem bi tudi ves problem, o katerem danes toliko razpravljamo, postal brez pomena.

Osnutek zakona o prehodu k plačani realizaciji je že pripravljen. Po tem osnutku naj bi bil ta prehod dokončan v enem letu. Vprašanje je, ali je ta rok v sedanjih razmerah še realen. Mnogo bolj koristno bi bilo, če bi ta prehod načrtovali za daljši rok, kar ne pomeni, da bi s tem smeli dovoliti, da se sam način reševanja stvari umakne z dnevnega reda, računati pa moramo na realno nevarnost, da bi se zaradi prevelikega apetita morali ponovno vračati v prejšnje stanje. Takšno napako smo že naredili, in ne bi bilo dobro, če bi jo ponavljali. Še nekaj bi rad povedal.

V razpravah o predlogih za uvedbo prehoda k denarnemu dohodku je bilo slišati poskuse, da bi ta ukrep ovrednotili kot ukrep, ki je uperjen proti življenjskim interesom delavcev. Ta teza, če jo politično ne razkrinkamo, lahko zares vnese nemir in zmedo v

združenem delu, kajti zagotovo ni v interesu delavca, da je njegov osebni, materialni in družbeni položaj vezan s takšnim načinom pridobivanja dohodka, ki daje videz, da je delavec ustvaril dohodek, v resnici pa ga ni ustvaril. Niso redki primeri, da morajo delavci, ki imajo po knjigah ustvarjeni dohodek, jemati drage kredite za poravnavo svojih obveznosti, ker jim blaga, čeprav prodanega, niso plačali. Tako se njihov težko zaslužen dohodek odteka k tistim, ki imajo in dajejo kredite, medtem ko z njihovim resnično zasluženim denarjem med tem brezpravno razpolagajo drugi.

Naša naloga je povedati delavcem vso resnico. Ne smemo dovoliti, da se pod krinko navidezne obrambe interesov delavcev v resnici brani sedanje stanje, ki ni dobro in v katerem vse pomanjkljivosti resnično obremenjujejo dohodek delavca v združenem delu.

Postopen prehod k denarnemu dohodku v bistvu pomeni, da bomo presekali verigo odnosov, v katerih je denar od delavca odtujen, in to prav v tistem členu, ki daje največjo možnost takega razvoja, kjer je nenehno neposredno navzoč življenjski interes delavca. Presekati sedanje odnose na tem členu je tista pot, ki nas bo pripeljala k temu, da bodo delavci v združenem delu vzeli v svoje roke denar, denarni dohodek, ki so ga zaslužili, vendar je bila na tem področju stopnja odtujitve največja.

Seveda bo to pretresalo tudi odnose znotraj združenega dela: postavljala se bodo vprašanja, kaj se proizvaja, koliko se proizvaja, kako se prodaja proizvodnja, kako se plačuje prodana proizvodnja, kaj se odpisuje, zakaj se odpisuje itd. Zaradi vseh posledic, ki jih nosi s seboj prehod k denarnemu dohodku, se srečujemo z omahovanji in odpori tudi znotraj združenega dela, zlasti v tistih strukturah, ki so za te reči strokovno neposredno odgovorne. Vse to moramo odpravljati, ne pa dovoljevati, da se ti odpori skrivajo za gesli o tako imenovani obrambi življenjskih interesov delavcev. Interese delavcev je mogoče zagotoviti samo s čistimi računi, ne pa s konstrukcijami, iz katerih vsi razen delavcev vlečejo koristi.

PREDSEDNIK DANILO KEKIČ:

Besedo ima tovarišica Ivica Kavčič.

IVICA KAVČIČ (*SR Slovenija*):

Tovarišice in tovariši delegati, menim, da je sprejetje resolucije o temeljnih skupne politike ekonomskega in socialnega razvoja Jugoslavije v letu 1975 najpomembnejši skupščinski akt za to leto in je zato prav, da ga obravnavamo z vso pozornostjo.

Sprejetje resolucije pomeni skupni dogovor in skupne obveznosti za vse naše delo v prihodnjem letu.

Ne bomo smeli dovoliti ne sebi ne drugim, da bi med letom, ko bomo sprejemali zakone in druge predpise, namerno ali nehote pozabljali na stališča, ki smo jih sprejeli v tem skupnem dogovoru. Zato ni naključje, da smo dali temelje te politike v široko javno razpravo. Delovni ljudje so se z vso zavzetostjo in prizadetostjo vključevali v javno razpravo. Pripombe, o katerih bom govorila, sem povzela iz razprav, ki smo jih imeli na terenu in na skupnih sestankih delegatov, kjer so poglavitne težnje resolucije — zmanjševanje inflacije in primanjkljaja v plačilni bilanci — dobile v celoti vso podporo.

Predvsem menim, da mora biti dokončno besedilo resolucije napisano jasno in jedrnato, tako da bomo vsi mi in vsi delovni ljudje vedeli, kako se moramo obnašati v prihodnjem letu, da bi dosegli čim večjo mogočo stabilizacijo v našem gospodarstvu. Pri tem moram poudariti, da je besedilo ekspozija podpredsednika zveznega izvršnega sveta dr. Šeferja izredno jasno in da bi bilo zaželeno, da bo takšno tudi dokončno besedilo resolucije.

Resolucija ne sme biti samo deklaracija; ob njenem sprejetju moramo vedeti, da bomo zastavljene cilje v njej v prihodnjem letu dosegli le z zavestnimi in največjimi prizadevanji nas vseh. Zato moramo v resoluciji in v spremljajočih dokumentih natančno določiti pot za njeno uresničevanje kot tudi nosilce načrtovanih akcij. Jasno je, da bo največje breme zmanjševanja inflacije in primanjkljaja v plačilni bilanci nosilo združeno delo. To v svojem bistvu tudi ne more biti drugače, tako smo napisali v ustavi in tako je prav. Ne smemo pozabiti, da ostane ves dosednji administrativno-upravni aparat zunaj združenega dela nezmanjšán — ali se celo povečuje. Zato ne smemo dovoliti, da se tako pomembno delo, kot je prenos državnih funkcij na združeno delo, izvaja le v besedah. Prav ta aparat je skupaj z združenim delom odgovoren, da se s prenosom funkcij na združeno delo brez odlaganja določi sistem in način dela nove oblasti. Vsako površnost in odlaganje na tem področju bi nam prizadelo veliko škode. Zato moramo povsod, kjer resolucija predvideva prenos teh funkcij, predlagati tudi natančno določen način izvajanja prenosa.

O posameznih ukrepih imam naslednje mnenje:

V razpravah na terenu in na sestankih delegatov so nas večkrat opozarjali, da prehod s fakturirane na plačano realizacijo v osnutku resolucije ni dovolj vsestransko obdelan in preučen. Ta opozorila so bila utemeljena z dokazi. Zato menim, da delegati ne morejo prevzeti odgovornosti za takojšnjo izvedbo tako pomembnih sprememb v gospodarstvu, dokler niso stvari tudi po strokovni plati raziskane. Sklep predsedstva CK ZKJ je pristojnim organom naložil, da brez odlaganja preučijo tiste instrumente gospodarskega sistema, ki pospešujejo inflacijo, in da sprejmejo ustrezne spremembe hkrati z načrtovanjem gospodarske politike za

leto 1975. Med drugim se to nanaša tudi na fakturirano realizacijo. Tako nas kot predlagatelja ta sklep še kako zavezuje spričo sedanjega težavnega ekonomskega položaja. Glede na resne strokovne ugovore k delu resolucije, ki obravnava problematiko, menim, da so pristojni organi zares brez odlašanja, vendar ne dovolj vsestransko in odgovorno, obravnavali ta instrument. Zato je nujno, da do sprejetja resolucije to opravijo tako, da bo dokončen predlog resnična zavora inflaciji.

V zvezi z delom o skupni porabi:

V zadnjem odstavku je rečeno: „Pravice, določene s predpisi o pokojninskem, invalidskem in zdravstvenem zavarovanju in varstvu borcev, ter obseg pravic, ki se financirajo iz proračuna in skladov družbenopolitičnih in samoupravnih interesnih skupnosti, se med letom 1975 ne smejo razširjati.“ Nisem proti tej določbi, če sodimo, da je potrebna zaradi stabilizacijskih naporov, sem pa odločno proti, da sprejmemo v resolucijo določbo, za katero zagotovo vemo, da jo bomo kršili že takoj v začetku leta. Natančno namreč vemo, da programi samoupravnih interesnih skupnosti za leto 1975, ki so že sprejeti, predvidevajo razširitev pravic s sredstvi teh skladov. Zato se moramo še pred sprejetjem resolucije natančno dogovoriti, da bomo to določbo spoštovali. Če ne, ne vidim nobenega smisla v tem, da jo vnašamo v resolucijo.

V zvezi s skupno in splošno porabo v načelu še tole:

Če želimo ustvariti razpoloženje za splošno varčevanje in prizadevanje za stabilizacijo, v prihodnjem letu ne bomo smeli dovoliti nobene vnaprejšnje porabe sredstev. Nekatere interesne skupnosti to poskušajo. V resoluciji bi morali jasno povedati, da tako porabljenih sredstev v letu 1975 ne bo mogoče nadomestiti z večjo obremenitvijo gospodarstva.

Menim tudi, da je v vseh dokumentih premalo poudarjeno ali pa sploh ni omenjeno načelo, da moramo varčevati v prvi vrsti tam, kjer je to najmanj boleče, to pa je zmanjšanje administracije. Pri tem imam v mislih ne samo zvezno upravo, marveč tudi uprave v republikah, občinah, združenem delu in samoupravnih interesnih skupnostih. Zato predlagam, da se resolucija dopolni tudi v tem smislu.

V zvezi s kreditno-monetarno politiko:

Glede na to, da je kreditno-monetarna politika izredno pomembna za zmanjševanje inflacije in da je že izdan predlog novega, z ustavo usklajenega sistema, ne vidim vzroka, da bi še ostali pri starem sistemu ali da bi ga celo krepili. Če moramo kjerkoli oblikovati poslovno, odgovorno ravnanje partnerja, moramo to storiti čimprej prav na tem področju. Narodna banka se bo omejila v svoji dejavnosti samo na urejanje globalnih kreditno-monetarnih odnosov, vse drugo pa bi že v letu 1975 morale prevzeti poslovne banke in združeno delo. Zato predlagam, naj bi v tem smislu spremenili peti in šesti odstavek tega dela.

V zvezi s politiko ekonomskih odnosov s tujino:

Glede na to, da se odločamo za dinamično rast industrijske proizvodnje, ker menimo, da je edino sprejemljivo in pravilno, si moramo prizadevati z vsemi razpoložljivimi instrumenti, da usmerimo v izvoz večji del povečanja te proizvodnje. Naj pri tem opozorim, da zdaj povsod ni tako. Številne gospodarske panoge bi lahko več izvažale, tega pa ne delajo zaradi preprostega vzroka — ker se jim to ne splača.

Moramo preučiti hkrati vse možnosti za uporabo vseh instrumentov za spodbujanje izvoza, od carinskih predpisov do davčnih, kreditnih in drugih olajšav ter jih vnesti v resolucijo. K resoluciji je treba priložiti tudi natančno izdelan sistem za njihovo redno uporabo. Poleg tega menim, da je zelo pomembna določba v resoluciji, da bo z medrepubliškimi dogovori sprejet dogovor za substituiranje uvoza z domačo proizvodnjo. Menim, da moramo samo dodati, da je treba dogovor skleniti do konca leta 1974. Samo tako bomo lahko dosegli, da bo združeno delo preprečilo neumnosti, da bi uvažali artikle, ki jih je dovolj doma in to še po precej višji ceni kot pri nas, in tako preprečilo veliko škode posameznim delovnim kolektivom in vsej družbi. Žal, zdaj to še velikokrat počenjamo in zbudamo vtis neresnosti pri delovnih ljudeh, ki si želijo in prizadevajo doseči stabilizacijo.

V zvezi s to politiko na področju trga in cen bi dodala, da iz tega dela kot da veje strah, da združeno delo samo ne bo sposobno oblikovati cen v skladu z resolucijo, čeprav je znano, da nam preti veliko večja nevarnost, če se to področje administrativno ureja. Zato je veliko bolj pomembno, da storimo vse, da bi lahko čimbolj in čimprej zaživelo samoupravno oblikovanje cen.

Menim, da moramo v tretjem odstavku tega dela, ki govori o udeležbi potrošnikov, določiti tudi pot, po kateri bo resnično mogoče uveljavljati njihov vpliv. K istemu odstavku — kot je že poudarjeno, da morajo udeleženci dogovarjanja in sporazumevanja oblikovati cene ustrezno sistemu in politiki cen (o čemer menim, da je samo po sebi razumljivo) — bi še dodala, da je bil ta sistem izdelan leta 1971 in da ga moramo že spremeniti oziroma dopolniti v skladu z novim položajem svetovnih cen v letu 1974.

Na koncu menim, da moram poudariti še to, da je izrednega pomena, da hkrati z resolucijo izdelamo in sprejmemo tudi vse spremljevalne dokumente, od družbenih dogovorov in samoupravnih sporazumov do različnih predpisov, ki so nujni za njeno uresničevanje, ki jih pa ni malo.

Menim, da bi zvezni izvršni svet lahko sprejel obveznost, da v primeru, če pride do nepredvidenih težav v zvezi z uresničevanjem resolucije, obvesti skupščino takoj in ne šele ob koncu prvega polletja.

Prepričana sem, da bomo dosegli zastavljene cilje samo z zavestno akcijo in maksimalnim prizadevanjem nas vseh.

PREDSEDNIK DANILO KEKIĆ:

Besedo ima delegat Božo Tadić.

BOŽO TADIĆ (SR Bosna in Hercegovina):

Tovarišice in tovariši, v osnutku resolucije o temeljnih skupne politike ekonomskega in socialnega razvoja Jugoslavije v letu 1975 so precej uspešno dopolnjeni ti temelji, o katerih smo že prej razpravljali, z našimi stališči, pobudami in predlogi.

V osnutku so poudarjene opredelitve in naloge v našem materialnem in družbenem razvoju v prihodnjem letu, obrazloženi so temeljni problemi, tekoči in deloma tudi razvojni, čeprav bi nekatere iz tekoče aktivnosti lahko bolj jasno poudarili, da bi bili ukrepi za rešitev nekaterih teh problemov še bolj jasni in sprejemljivi.

Poglaviti cilji in smeri politike razvoja za prihodnje leto imajo vsi ustrezno utemeljitev, ki je odmerjena in realna, tako o stopnji rasti proizvodnje, usmeritvi k izvozu kot tudi o investicijski, splošni in drugi porabi. Odločno stališče glede reševanja strukturnih problemov v gospodarskem razvoju bodo podprli vsi delovni ljudje, ker bo to prispevalo k hitrejšemu in stabilnejšemu gospodarskemu in družbenemu razvoju in bo tako naša država zmanjšala svojo odvisnost od uvoza in ker bomo tako zmanjšali tudi primanjkljaj v naši plačilni bilanci. V zvezi s tem moramo odkrito povedati delovnim ljudem, da moramo združiti sredstva, če želimo rešiti problem energije, surovin in hrane in da bodo ta sredstva zgradila nove zmogljivosti za proizvodnjo na teh področjih in da je to eden bistvenih pogojev za spremembo sedanje strukture gospodarske proizvodnje in za stabilnejša gibanja v skupni družbeni proizvodnji.

Posebna pozornost je v osnutku resolucije namenjena stabilizacijski politiki. Osnutek opozarja na naloge, ki nas čakajo na tem področju.

Te ugotovitve, ki sem jih naštel, me prepričujejo, da je osnutek resolucije dokaj konkreten. V nekaterih vprašanih poskuša biti tudi izviren, čeprav je to težko doseči. Osnutek je bolj akcijski in manj splošen dokument, kar mu štejem v dobro. Opozarja nas na zapletenost in resnost problemov, s katerimi se spopadamo. Poudarja odgovornost za izpolnjevanje nalog, daje pa tudi dovolj veliko prostora za posebne in učinkovite družbene akcije v vseh okoljih in na vseh ravneh ob seveda obvezno sinhroniziranjem in konkretnem izpolnjevanju nalog nas vseh pri uresničevanju dogovorjene politike. Osnutek resolucije se zavzema, da bi združeno delo čimprej začelo ustvarjati in določati

okvire in ukrepe družbenoekonomske politike kot tudi temelje družbenih dogovorov, s katerimi bo zagotovljeno izvajanje skupaj določene politike ekonomskega in socialnega razvoja. Zato moramo z ukrepi ekonomske politike in drugimi ukrepi nujno hitreje ustvarjati materialne pogoje in lomiti vse odpore na tej poti. Glede tega bi bilo izrednega pomena, če bi v predlogu resolucije močno in posebej poudarili, da bomo čimbolj pospeševali procese, v katerih bo združeno delo na samoupravnih podlagi odločalo o razvojnih programih, menjavi in delitvi dela, cenah, združevanju sredstev, graditvi skupnih zmogljivosti in drugih oblikah poslovnega povezovanja.

Dovolite mi še nekaj besed o izpolnjevanju zastavljenih nalog in stabilizacijski politiki, katerim namenja osnutek resolucije kot tudi ekspozice, ki smo ga danes poslušali, izjemno pozornost.

Letos smo imeli visoko stopnjo inflacije, visok porast cen, s tem pa tudi visok porast življenjskih stroškov. V prihodnje leto prenašamo vse te probleme. Mi se zato kot družba moramo organizirati tako, da bomo sposobni, da zaustavimo vse te tokove, oziroma da jih obrnemo v nasprotno, pozitivno smer, sicer bodo vsi naši uspehi razvrednoteni. Nujni so konkretni ukrepi, nujne so akcije subjektivnih sil na široki fronti. Stabilizacija kot imperativ terja kot enega ukrepov – varčevanje, in to ne varčevanje kot geslo, temveč kot družbeno akcijo in pripravljenost na varčevanje vseh in na vseh ravneh. Organizirana in nenehna družbena akcija varčevanja bi bila najboljša pot, da zaustavimo velike appetite visoke porabe brez kritja, ki niso majhni. Hkrati dvignimo v tej akciji tudi svoj glas proti demagogiji, katere izraz so povečane zahteve za porabo, resno razpravljajmo o uravnolovki in bolj ovrednotimo delo in uspeh dela. Položaj je danes takšen, da moramo – na to opozarja tudi ekspozice – na številnih frontah sprožiti številne akcije za varčevanje v proizvodnji, porabi in povsod tam, kjer trošijo finančna sredstva, material, surovine, energijo. Z organizirano družbeno akcijo moramo ustvarjati gibljivejše javno mnenje, ki bo ostreje reagiralo na izdatke in porabo, ki niso nujni ali jih lahko odložimo, zlasti pa na razmetavanje sredstev, neodgovorno ravnanje z družbenimi sredstvi. Rešitev moramo iskati tudi v večji produktivnosti dela, večji proizvodnji in bolj smotni skupni porabi.

V tem smislu je nujno, da sprejmemo še ukrepe, ki bodo stimulirali in podprli takšna prizadevanja. Na seji odbora smo sprejeli še nekatere druge konkretne predloge za dopolnitev resolucije.

Osnutek resolucije je dobil v odboru vso podporo.

PREDSEDNIK DANILO KEKIČ:

Besedo ima delegat Dušan Rakovac.

DUŠAN RAKOVAC (SR Hrvatska):

Tovarišice in tovariši, dovolite mi, da tudi jaz na kratko sodelujem v tej razpravi in predlagam nekaj ukrepov.

Prepričan sem, da daje osnutek resolucije z vsemi dopolnitvami, ki smo jih predlagali v prejšnji razpravi, ki jih bomo dali na današnji razpravi in še ves čas do predloga resolucije, kot tudi skupaj z ekspozicijem tovariša Šeferja, zelo jasno podobo našega sedanjega položaja in po mojem tudi optimistično usmeritev za rešitev teh problemov oziroma poti za izhod iz situacije.

Optimisti bi bili, če ne bi imeli pred očmi, da so tudi lani v tem času – morda nekoliko kasneje – naši kolegi prejšnje skupščine prav tako poslušali zelo lepe, zelo natančno napisane resolucije in stališč, pa, žal, del vsega tega ni bil uresničen. Menim torej, da ima druga stran resolucije, da imajo ukrepi, ki jih predlaga dr. Šefer, tudi ta namen, da čimprej sprejmemo ukrepe, ki naj bi čimbolj določeno in konkretno razčlenili način uresničevanja teh postavk v osnutku resolucije in prav tako, da terjajo natančno, najkonkretnjšo odgovornost.

Tovariš Šefer nam je povedal, da pristojni izvršni organi federacije – tudi v republikah in drugih družbenopolitičnih skupnostih – niso sprejeli ukrepov, ki bi jih morali sprejeti lani oziroma letos, da bi se položaj kolikor toliko zboljšal, da bi dosegli drugačne rezultate.

Menim, da bomo morali v tem letu narediti korak naprej in ugotoviti, zakaj je tako. Da torej bolj natančno ugotovimo odgovornost, ne pa samo v načelu, kajti zdi se mi, tovariši, da ne bomo imeli veliko koristi od načelne odgovornosti. To je sicer stališče predsedstva naše partije in menim, da je dolžnost nas vseh, predstavnikov delavskega razreda, ki smo bili nedavno izvoljeni v ta dom, da se tako obnašamo. Vsak izmed nas naj najprej pomete pred svojim pragom in ugotovi svoj delež odgovornosti, nato pa naj kot zbor vplivamo na to, da uporabimo vsa pooblastila, ki nam jih daje ustava, in da ustvarimo podlago in določimo okvire za odgovorno ravnanje v tem trenutku, in še to, da enako zahtevamo tudi od vseh drugih.

Zavzemamo se za to, da podpremo predlog tovariša Šeferja, da je naš dom vsake tri mesece seznanjen s tem, kako stvari potekajo in kako se obnašajo posamezni subjekti, ki so odgovorni za izvajanje te politike v državi, v čem so napačno ravnali, kje so predpisi in kdo je za kaj kriv. Vse moramo poskušati in storiti, da preventivno vplivamo na gibanja, na vse tisto, kar je naša dolžnost tudi po ustavi.

Na koncu naj povem, da sem vendarle realen optimist in menim, da bomo, če se vsega tega lotimo, imeli dovolj moči v tej naši družbi, da uresničimo cilje in naloge resolucije. Za vse to smo tudi odgovorni.

Navedel bi še nekaj besed v imenu in po naročilu moje delegatske baze v zvezi z enim samim konkretnim področjem — o problemih turizma.

Projekcija srednjeročnega in dolgoročnega razvoja turizma, ki smo jo prejeli v obravnavanje šele v prvi varianti, govori o visokih stopnjah rasti turizma v prihodnjem obdobju, še posebej deviznega turizma. Letos nam je dal turizem, po dosedanjih podatkih, ki niso dokončni, čez 700 milijonov dolarjev deviznega dotoka, to pa pomeni 10 odstotkov več kot lani. Za letošnje razmere, v katerih smo razvijali turistično dejavnost, je to velik uspeh, pa tudi potrdilo, da so naše možnosti še večje.

Osnutek resolucije za leto 1975 govori, da moramo sprejeti ukrepe, da bi bili še bolj učinkoviti. Tudi tovariš Šefer, podpredsednik zveznega izvršnega sveta, je v svojem ekspoziju omenil turizem kot enega od pomembnih dejavnikov, ki naj bi omogočil še večji devizni dotok kot letos. Da bi turizem izpolnil v tem trenutku zelo odgovorno in pomembno nalogo, še posebej glede deviznega dotoka, moramo rešiti več problemov. Omenil bi le dva:

Prvič, treba je izboljšati možnosti za gospodarjenje.

Drugič, pohiteti moramo z investicijsko gradnjo oziroma ustvariti možnosti za hitrejšo investicijsko gradnjo v turističnem gospodarstvu.

Glede izboljšanja možnosti za gospodarjenje se postavlja zahteva, da se pogoji izvoza turističnih storitev izenačijo z izvozom blaga. Zvezni komite za turizem je pripravil konkretne ukrepe. O teh ukrepih smo že razpravljali tudi v tem domu. Dodal bi le, zakaj jih moramo nujno sprejeti.

Na našem trgu so se cene gibale po precej višji stopnji kot v konkurenčnih turističnih državah, zato so cene reprodukcijskega materiala — kot tudi zaradi inflacije — naraščale nesorazmerno hitreje kot v drugih državah. Možnost prodaje turističnih storitev v tujini je bila zožena zaradi konkurenčnosti drugih držav, v katerih se razvija turistično in gostinsko gospodarstvo ob precej ugodnejših okoliščinah.

Moramo povedati, da je letos čisti dohodek delovnih organizacij na področju gostinstva in turizma precej manjši, kot je bil v letu 1973. Zato bo verjetno velik del delovnih organizacij na tem področju končal poslovno leto z izgubo. Če hočemo v prihodnjem letu na tem področju bolj učinkovito gospodariti, moramo izboljšati njegovo materialno bazo. Brez tega, kot tudi s tako nizkimi osebnimi dohodki, ki so skoraj na zadnjem mestu lestvice osebnih dohodkov v gospodarstvu, se bo začel, pravzaprav se je že začel, osip gostinskih kadrov, ki odhajajo v tujino ali prehajajo v druge dejavnosti, tako da bomo ostali brez njih. Gostinstvo in turistično gospodarstvo brez strokovnih, kvalificiranih kadrov nista sposobna opravljati funkcije, ki jima je namenjena.

Drugi problem je razširjena reprodukcija. Že tri leta ne zidamo nobenih gostinskih objektov. Konkurenca na

svetovnem trgu nas prehiteva, mi stojimo na mestu oziroma stagniramo. Ne glede na obljube je jasno, da za zdaj nimamo nobenega upanja, da bi resno razvijali to področje. Nujno moramo kjerkoli najti sredstva. Verjetno je edina rešitev v tem, da poiščemo namenska sredstva v tujini, če je le mogoče. Ker že tri leta nismo zidali novih objektov, bi morali v prvih letih vso pozornost nameniti predvsem objektom, ki niso dokončani. V Socialistični republiki Hrvatski imamo objekte, ki že dve, tri leta čakajo, da jih dokončamo, ker nimamo sredstev, pomenijo pa za to področje 7300 postelj v hotelih in 10 000 prostorov za kampiranje. V te investicije smo doslej vložili 430 milijonov dinarjev, za njihovo dograditev — kajti to je zdaj naš mrtvi kapital — pa bi potrebovali še 750 milijonov dinarjev. To bi bila zelo poceni investicija glede na to, da je velik del tega že zgrajen.

V tem smislu moramo nekaj storiti. Najbolje bi bilo, če bi v federaciji sklenili medrepubliški družbeni dogovor o razvoju turizma kot tudi nove sisteme spodbujanja in pospeševanja, kar bi bilo v pristožnosti posameznih republik, mogoče tudi federacije, ki naj bi ustvarili možnosti za normalen razvoj turizma v prihodnjem obdobju.

Na koncu predlagam zboru, naj bi te probleme vključili v ukrepe, ki bodo spremljali uresničevanje resolucije.

Prav tako predlagam, naj bi o turizmu kot področju, ki je precej kompleksno, ki vpliva na razvoj številnih panog in ki je zdaj v težavnem položaju, razpravljali v tem domu v prvem četrtletju 1975. Za razpravo bi pripravili kazalnike, ki bi lahko pripomogli k vsestranski razčlenitvi področja gostinstva in turističnega gospodarstva.

PREDSEDNIK DANILO KEKIČ:

Želi še kdo besedo?

Besedo ima delegat Ante Celmić.

ANTE CELMIĆ (SR Hrvatska):

Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši delegati, spregovoril bom samo na kratko, ker čas hiti. V resoluciji in tudi v razpravah prejšnjih govornikov ni niti z besedo omenjeno pomembno vprašanje, iz katerega izhajajo, če ne vsi pa vsaj večina naših problemov, zato bom na kratko utemeljil predlog, ki ga želim predlagati temu domu.

Nikjer ne najdemo ukrepov za odpravo pglavitnih vzrokov za neizpolnitev posameznih načrtovanih sorazmerij v prejšnjih letih. V resoluciji so poudarjene ugotovitve o posledicah, vendar, žal, načrtovati na podlagi posledic, ne da se poprej ne odpravijo vzroki, ne

daje nobenega jamstva, da bomo uresničili načrtovane proporce. Vzrokov za neželene posledice v prejšnjih letih je več — neustrezen sistem obdavčevanja, neenakopravnost med posameznimi panogami gospodarstva glede pogojev gospodarjenja, zunanjetrgovinski režim, ki omogoča prelivanje dohodka med panogami, ni pravne varnosti za načrtovano delo za daljše časovno obdobje itd. Iluzorno bi bilo razpravljati o poteh za reševanje vzrokov, če pred tem ne bi odpravili pglavitnega in najtežjega vzroka, ki vsak dan vedno bolj spodjeda ekonomsko moč naše družbene skupnosti, to pa je nedelavnost. Koliko mora naša družba plačati za to nedelavnost, če jo hočemo izraziti z denarjem, je težko reči, vendar kako težak je danes ta problem, najbolje veste vi, ki ste delegati iz proizvodnje. To ne velja samo za proizvodnjo, še bolj velja to za administracijo. To ni vzrok, ki naj bi nastal čez noč; razvijal se je postopoma, iz leta v leto, „gojile“ pa so ga humanosti naših predpisov, zlasti na področju dela in socialne zakonodaje. Tako je nastalo splošno prepričanje, da za nedelavnost v naši družbi nihče ne more občutiti nikakršnih posledic. Nasprotno, zakoreninilo se je prepričanje, da je družba dolžna zagotoviti zaslužek delavcu in tistemu, ki ne dela. Kako zelo nevarno je vse to, je odveč govoriti.

Ni dvoma, da so na naše težave in ekonomske rezultate vplivali zunanji dejavniki, toda večji del tega je vendarle rezultat naših subjektivnih pomanjkljivosti, in to predvsem odnosa do dela. Sleherno nadaljnje pojasnjevanje teže tega problema je odveč, kajti več ali manj vse to poznate. Govoril sem zato, ker se zavedam posledic, ki lahko nastanejo, če tega pojava ne bomo čimprej odpravili iz našega družbenega življenja, zato predlagam:

— da dodamo v osnutku resolucije o temeljnih skupne politike ekonomskega in socialnega razvoja v letu 1975 v II. delu — Poglavitni cilji in smeri razvoja politike v letu 1975, na 5. strani v drugem odstavku novo, četrto alineo z besedilom, ki naj se glasi:

„Glede na dejstva, da je nedelavnost v številnih delovnih organizacijah dosegla takšno raven, da resno ogroža nadaljnji ekonomski razvoj vse družbene skupnosti, bodo sprejeti nujni ukrepi za odpravo pravnega in resničnega varstva nedelavnosti.“

S tem razumemo takojšnje prenehanje veljavnosti vseh zakonskih predpisov in razlag delovne in socialne narave, ki v praksi omogočajo zaščito nedelavnosti.

PREDSEDNIK DANILO KEKIČ:

Besedo ima delegat Lucijan Stadina.

LUCIJAN STADINA (*SR Slovenija*):

Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši delegati, dovolite mi, da se v tej razpravi dotaknem gospodarske panoge, ki je v resoluciji le deloma omenjena. Gre za promet.

Resolucija predvideva precejšnje povečanje zunanjetrgovinske menjave: povečanje izvoza za 10 odstotkov, uvoza pa za 4 odstotke. Po mojem mnenju bo to težko uresničiti brez hkratnega zboljšanja prometa. V resoluciji je posebej poudarjena zunanjetrgovinska menjava z državami v razvoju kot tudi večji plasma naše opreme in povečanje investicijskih del v tujini, zlasti v državah v razvoju. Vse to, kot tudi večja gospodarska aktivnost pri nas, terja ustrezno vključevanje prometa v ta razvoj. Menim, da zaradi tega zasluži promet v resoluciji vsaj en odstavek, ki naj bi poudaril odvisnost razvoja gospodarske aktivnosti tako od sposobnosti kot fizičnih zmogljivosti sedanje transportne mreže.

Znano je, kakšen je položaj naših železnic. Zaradi zastarelosti infrastrukturnih objektov in pomanjkanja vagonovskih in vlečnih zmogljivosti je to najdražji promet v Evropi. Neustrezen odnos te dejavnosti v prejšnjih letih je povzročil takšno stanje, da mora naš odbor razpravljati tudi o takšnem problemu kot je varnost v železniškem prometu (četrta točka dnevnega reda današnje seje).

Po mojem mnenju bi morali korenito posredovati na tem področju, predvsem z vidika modernizacije in racionalizacije, da bi vsako leto ne doživljali izgube nekaj sto milijard dinarjev. To bi bila hkrati velika razbremenitev gospodarstva v pogledu zmanjšanja trenutno velikih gospodarskih razdalj med subjekti gospodarjenja, ki so posledica premalo razvite transportne mreže. To lahko pomeni možnost, da precej dodatnega tranzitnega prometa iz držav srednje Evrope vključimo v našo transportno mrežo, predvsem iz Avstrije, Madžarske in Češkoslovaške, ki so zdaj zaradi fizične zmogljivosti naše transportne mreže prisiljene, da svoj uvozni in izvozni promet usmerjajo k severni Evropi. Mimogrede naj povem, da smo se tako odpovedali precejšnjemu deviznemu dotoku, ki bi nam zelo pomagal, da bi se rešili sedanjega kriznega položaja v plačilni bilanci.

Drugi dejavnik, ki ovira razvoj zunanjetrgovinskega in tranzitnega prometa, so luke. Znano je, da so naše luke, razen luke Bakar, najbolj neučinkovite v Evropi. Zaradi majhnih zmogljivosti, nerazvite in zastarale opreme so norme pretovarjanja zelo nizke, kar vpliva na časovno dolžino transporta, kar je vsekakor najpomembnejši dejavnik za oblikovanje cene. To je tudi vzrok, da smo že na samem startu zunanjetrgovinske menjave v neugodnejšem položaju kot naši izvozni konkurenti, in zagotovo vpliva na cene transportnih storitev za 25 do 40 odstotkov. Ko so leta 1967 zaprli Sueški prekop, smo menili, da je naravno, da se je tranzit

prek naših luk zmanjšal, ker se je pomorski promet preusmeril okoli Afrike. Danes, ko pričakujemo ponovno plovbo skozi Sueški prekop, so naše luke in njihova komunikacijska povezava z zaledjem povsem nepripravljene, da izkoristijo trenutek, ki jim ga ponuja njihov ugodni geografski položaj.

Pogosto se radi razglušamo za pomorsko državo. Vendar kaj več od tega razglušanja od leta 1965 do danes nismo storili. Zato smo tudi padli na svetovni lestvici trgovske flote s 17. na 22. mesto. V Jugoslaviji se že več let uresničuje fenomenalni sklep – katerega nikjer v svetu ne poznajo – da razvija država ladjedelništvo 100 odstotkov za izvoz. Domača ladijska podjetja pa so prepuščena svoji lastni pobudi in iznajdljivosti na finančno zelo neugodnem in ostrem svetovnem trgu, poleg tega pa so še dodatno obremenjena z visokimi uvoznimi dajatvami. Po najnovejšem sklepu zveznega izvršnega sveta so se te dajatve zvišale od 6 na 10 odstotkov. Hkrati pa pozabljamo, da je letos devizni dotok, ki ga ustvarjajo pomorska ladijska podjetja v neugodnih razmerah, če se ne motim, na tretjem mestu neblagovnega deviznega dotoka, leta 1974 pa bo, po oceni, dosegel približno 200 milijonov dinarjev. Že pred leti smo zračunali, da je učinek, ki ga dajejo ladje, vključene v domačo trgovsko mornarico, vsaj trikrat večji kot izvoz ladij na kredit. Zaradi sedanje svetovne finančne nestabilnosti, devalvacije bivših bazičnih valut v pomorstvu – dolarja in angleškega funta – in nenavadno visoke inflacije v svetu, se je tak odnos zagotovo precej povečal. Če bi v zadnjih desetih letih vsaj 30 odstotkov ladjedelniških zmogljivosti namenili domači trgovski mornarici, danes verjetno ne bi imeli takšnih težav s plačilno bilanco. Čeprav so zmogljivosti domačih ladjedelnic razprodane do leta 1976, predlagam, naj bi že zdaj sprejeli sistemske ukrepe, ki bi zagotovili sredstva tudi za domače potrebe, sicer bodo ladjedelnice še vnaprej sprejemale naročila tujih ladjarjev in tudi v prihodnje omejevale proizvodnjo za domače potrebe. Zato predlagam, naj bi v 7. točki resolucije, ki govori o politiki ekonomskih odnosov s tujino, na 13. strani, prvi stavek predzadnjega odstavka spremenili tako, da bi se glasil:

„Sklad združenega gospodarstva bo z dolgoročnimi krediti spodbujal izvoz opreme kot tudi zgraditev ladij za domače potrebe in tujino.“

Da torej dodamo: „za domače potrebe“ kot tudi za izvajanje investicijskih del v tujini.

Moram še dodati, da podpiram predlog Romana Albrehta za spremembo dikcije tega odstavka. Vendar je smisel mojega sodelovanja v razpravi v tem, da v kakršnikoli dikciji ostane oziroma se doda: „za domače potrebe“.

PREDSEDNIK DANILO KEKIČ:

Besedo ima delegat Sinan Hasani.

SINAN HASANI (*SAP Kosovo*):

Tovarišice in tovariši delegati, iz gradiva kot tudi ekspozija podpredsednika ZIS je poleg drugega razvidno, da se je jugoslovansko gospodarstvo v letu 1974 razvijalo v res izrednih razmerah. Svetovne regije, s katerimi tesno sodelujemo, stagnirajo v rasti svojega gospodarstva, konjunktura pada, inflacija narašča, s stopnjo 13 odstotkov močno vpliva na naše gospodarstvo. Poleg tega sprejemajo zaščitne ukrepe in tako povzročajo konfliktno situacije, kar ponekod otežuje bilateralno in multilateralno sodelovanje in povzroča, da imajo naši odnosi z njimi negativne posledice.

Za notranje odnose pa sta značilna proces konstituiranja združenega dela in prilagajanje gospodarstva ustavnim določilom.

Naše gospodarstvo ima pozitivno dinamiko realne rasti, ker je njena stopnja za 7 odstotkov večja v primerjavi z letom 1975, čeprav je bila načrtovana le za 6 odstotkov. Družbeni proizvod družbenega gospodarstva prav tako kaže rast, ki je večja od načrtovane – 8 odstotkov. Industrijska proizvodnja je večja za 9 odstotkov, kmetijska za približno 4 odstotke, torej precej več, kot je bilo načrtovano. Skrbi nas samo dinamika inflacijskega trenda, ki ima težnjo geometrijske stopnje naraščanja – leta 1972 za 16 odstotkov, leta 1973 za 19 odstotkov in leta 1974 za 26 odstotkov. Zmanjšanje inflacije smo načrtovali s paketom ukrepov t. i. protiinflacijskega programa. Toda ni bilo učinkovitih rezultatov.

Kljub ugodni dinamiki se nekatere postavke resolucije za leto 1974 še zmeraj ne uresničujejo. Gre v prvi vrsti za manj razvite republike in SAP Kosovo. Naraščanje investicijskih naložb na teh območjih je nižje od jugoslovanskega povprečja. Stopnja rasti družbenega proizvoda je precej nižja od načrtovane, zato se še vedno poglobljajo relativne razlike v razvitosti. Ta proces je ostrejši zlasti na Kosovu.

Ker je tako, bi postavil dve vprašanji:

Imam vtis, da je vprašanje učinkovite evidence, analize gospodarske rasti in pravočasnih intervencijskih ukrepov pri nas zelo resen problem. V osnutku resolucije in tudi ekspoziji trdimo, da v letu 1974 nismo uporabili pravnih instrumentov ekonomske politike, da bi amortizirali inflacijski šok in druge zaviralne dejavnike razvoja, kar je paraliziralo izpolnitev dela nalog, predvidenih za leto 1974. Ali je mogoče, da v resoluciji ta problem oblikujemo tako, da bodo zvezni izvršni svet, njegovi organi in, če je potrebno, tudi republike in združeno delo pravočasno ugotavljali, da so nekateri instrumenti in proizvodni dejavniki začeli delovati negativno, da se spreminjajo v svoje nasprotje? Ali lahko predlagajo nove instrumente in hitro sprejemajo ukrepe, ki bi omogočili premostitev teh pojavov in vplivali, da se nadaljujejo procesi pozitivnega razvoja? Nerazumljivo je, da zremo, da je prišlo do nekaterih negativnih pojavov

samo zato, ker ni bilo pravočasnih intervencij. Pri tem imam v mislih ukrepe, ki naj bi bolj vključevali pristojne organe v ustrezno organiziranost za izdelavo analiz, študij, za intervencije, kot tudi problem sinhronizacije akcij na tem področju.

Uresničitev načrtanih nalog glede rasti družbenega proizvoda skupnega gospodarstva, še bolj pa družbenega gospodarstva, je večidel rezultat inflacijskih impulzov. Kolikor je ta dejavnik lahko pozitivno vplival na skupno gospodarstvo, na primer v razvitih območjih, toliko je deloval zaviralno v razvoju manj razvitih republik in zlasti SAP Kosovu, kar lahko ugotovijo šele nove analize.

Ko človek bere resolucijo, dobi vtis, da bo v letu 1975 — kljub izkušnjam iz letošnjega leta kot tudi iz prejšnjih let — naraščanje cen, čeprav bo malo nižje od povprečne ravni v letu 1970, odprlo nove možnosti za nadaljnjo inflacijo dinarja kot tudi za vse posledice, ki izhajajo iz tega. Dilema je v tem, ali smo inflacijske tokove in njihov obseg, vezan s pozitivnimi oziroma negativnimi učinki, res že dovolj temeljito razčlenili? Če smo jih, ali stopnja inflacije, ki je predvidena za leto 1975, zagotavlja manj razvitim ugodno dinamiko razvoja, in to do ravni, ki omogoča vsaj to, da se ne bi več poglobljale razlike v razvoju oziroma celo, da bi se te razlike zmanjšale, o čemer govori resolucija? Ali lahko v resoluciji formuliramo problem tako, da je razvidno, da se bo zaradi dodatne akumulacije, kreditno-monetarnih impulzov in drugih spodbujajočih ali omejitvenih ukrepov na Kosovu realizirala v letu 1975 stopnja rasti, ki bo omogočila zmanjšanje relativne razlike v razvitosti?

V rokah imam kratko analizo, ki pove, da ne uresničujemo politike razvoja, ki smo jo sprejeli v družbenem načrtu Jugoslavije za obdobje od leta 1971 do leta 1975 v odnosu do manj razvitih. V tej analizi je tudi poudarjeno, da so investicije v manj razvitih republikah in SAP Kosovu nižje od jugoslovanskega povprečja in da se zmanjšuje delež teh investicij v skupnih investicijah Jugoslavije. Potem je še rečeno, da bodo obveznosti federacije, predvidene v družbenem načrtu Jugoslavije za obdobje od leta 1971 do leta 1975, v celoti poravnane v letu 1975.

Temeljita analiza bi pokazala, da se ne uresničujejo niti predvideni učinki dodatne akumulacije, ki ne doteka prek sklada za manj razvite republike in SAP Kosovo, kot tudi, da še nimamo sistema stimulacije skupnih vlaganj z organizacijami doma in iz tujine in še drugih načinov alokacije kapitala, tehnologije in njenega plasmaja na nerazvita območja.

V zvezi s tem bi v resoluciji vsekakor lahko formulirali kot eno izmed prednostnih nalog, da določimo nova dodatna sredstva, kot je tudi omenjeno v ekspoziju, za gradnjo novih proizvodnih objektov, še posebno tistih, za katere se zanima vsa naša skupnost (na področju energetike, surovin in hrane), območje SAP

Kosova pa razpolaga z bogatim ustreznim naravnim bogastvom.

PREDSEDNIK DANILO KEKIĆ:

Besedo ima delegatka Milica Pejak.

MILICA PEJAK (*SAP Vojvodina*):

Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši delegati, na podlagi gradiva, ki smo ga dobili za to točko dnevnega reda, pa tudi ekspozija tovariša Šeferja, lahko ugotovimo, da osnutek resolucije o temeljnih skupne politike ekonomskega in socialnega razvoja Jugoslavije v letu 1975 s svojimi opredelitvami temelji na sklepih desetega kongresa Zveze komunistov Jugoslavije in ustavnih določil.

Pri določanju politike razvoja za leto 1975 so v resoluciji upoštevani trajnejši cilji ekonomskega in socialnega razvoja države, pred očmi pa so imeli predlagatelji tudi trende in spremembe v svetu kot tudi notranje gospodarske tokove, kar je v takšnih razmerah pravilno. Resolucija poudarja, da si moramo za uresničitev zastavljenih ciljev, dinamično rast gospodarske aktivnosti, hitrejšo prestrukturiranje gospodarstva, ustvarjanje možnosti za boljšo ekonomiko dela in sredstev, usklajevanje porabe s potrebami in možnostmi proizvodnje, sprejemanje ukrepov za ugodnejše proporce plačilne bilance, usposabljanje in organiziranje združenega dela prizadevati, da čimprej postane nosilec gospodarskega razvoja in uresničevanja ekonomske in socialne politike.

Če imamo pred očmi jasno opredeljene temeljne cilje in naloge razvoja v osnutku resolucije, opazimo nasprotja med načelnimi stališči in konkretnimi ukrepi.

V dokumentu je poudarjena usmeritev k večji proizvodnji energije, glavnih surovin in hrane kot tudi razširitev tistih zmogljivosti, ki so namenjene za izvoz ali zagotavljajo večji dotok deviz.

Osnutek resolucije prav tako predvideva, da bo težišče proizvodne politike v kmetijstvu v večji proizvodnji kultur za domače potrebe in izvoz (prednost dajemo pšenici in koruzi) in v večji proizvodnji sladkorne pese in sončnic, da bi čimbolj zadovoljili domače potrebe po sladkorju in olju. Za stabilnejši razvoj živinoreje, tako za domače potrebe kot za trg, predvideva resolucija sprejetje ustreznih ukrepov.

Vendar se osnutek resolucije v svoji strateški usmeritvi k proizvodnji hrane omejuje samo na glavne kmetijske pridelke in živilske izdelke, zapostavlja pa probleme živinoreje in predelave. Takšna usmeritev bo imela za bistveno posledico ekstenzivno proizvodno strukturo kmetijskoindustrijskega kompleksa in ne bo prispevala k spreminjanju gospodarske strukture. Takšna

opredelitev je v osnutku načrtovana tudi tam, kjer določamo prednostno proizvodnjo glavnih kmetijskih pridelkov.

Zaradi takšnega izhodišča nam osnutek ponuja nepopolne rešitve in ukrepe v delu, ki govori o kreditno-monetarni politiki, kot tudi v delu, ki se nanaša na politiko cen. Svojo trditev bi utemeljila s temile podatki.

Z načrtovano stopnjo rasti kmetijske proizvodnje za približno 2,5 odstotka, ki je ocenjena kot optimalna, je težko pričakovati večji delež proizvodnje hrane v strukturi skupne proizvodnje. Po podatkih zveznega zavoda za družbeno načrtovanje pričakujemo letos zelo visoko stopnjo rasti pridelka pšenice, rži in sladkorne pese, približno čez 30 odstotkov, medtem ko bi proizvodnja mesa in mleka naraščala počasneje — komaj po stopnji približno 7 odstotkov. Pridelek koruze in proizvodnje mesnih in mlečnih izdelkov bi s posebnimi ukrepi zadrževali na dosedanji ravni.

Večji pridelek pšenice je posledica vrste sprejetih ukrepov, s tem pridelkom bomo zadovoljili vse potrebe domačega trga do prihodnje letine. Povečani pridelek sladkorne pese in sladkorja ne bo mogel kriti domače potrebe, kar nam da misliti, da niso bili sprejeti vsi potrebni ukrepi za še večji pridelek in racionalizacijo porabe, zlasti še glede preprečevanja nepotrebne porabe sladkorja. Premajhen pridelek sladkorne pese in precej manjši pridelek sončnic bo imel za posledico — večji uvoz kmetijskih pridelkov oziroma živil, ki je že v prvih devetih mesecih letos večji za 79 odstotkov, hkrati pa je naš izvoz teh pridelkov in živil v istem času manjši za 3 odstotke. To je imelo za posledico, spričo naraščanja cen na svetovnem trgu, primanjkljaj v menjavi teh pridelkov in živil, ki znaša 8359 milijonov dinarjev v prvih devetih mesecih letošnjega leta, medtem ko je bil ta primanjkljaj lani skoraj štirikrat manjši (znašal je 2096 milijonov dinarjev).

V letu 1975 ne pričakujemo bistveno večjega pridelka pšenice, računamo pa na umirjeno rast pridelka sladkorne pese, ker je za hitrejšo rast pridelkov potrebna najprej razširitev zmogljivosti za njeno predelavo. Računamo tudi na bolj umirjeno rast pridelka koruze, čeprav je zelo pomembna za izvoz, in tudi na malo večjo rast pridelka sončnic. V prihodnjem letu še vedno pričakujemo težave v razvoju živinoreje, predvsem zaradi prodaje, težje prodaje živine in mesa za izvoz, vendar v osnutku ne najdemo predlogov ustreznih učinkovitih ukrepov za stabilizacijo dosežene ravni živinoreje.

Če vse to vemo, ni težko ugotoviti, da smo v osnutku resolucije premalo upoštevali možnosti in primerjalne prednosti kmetijskoindustrijskega kompleksa.

V oceni o uresničevanju temeljnih ciljev in nalog ekonomske in socialne politike v letu 1974 je rečeno, da smo nekoliko izboljšali medsebojne odnose cen, da so bolj usklajene z razvojno politiko in da so cene v

kmetijstvu naraščale precej počasneje, tako da je kmetijstvo v letu 1974 pomemben dejavnik stabilizacije. Medtem ko so cene pri proizvajalcih industrijskih izdelkov večje za približno 28 odstotkov, kolikor računamo do konca leta, pa so cene kmetijskih pridelkov in proizvodov doslej večje za približno 16 odstotkov, do konca leta pa bi bile za približno 20 odstotkov večje. Za leto 1975 predvideva osnutek za 25 odstotkov višje cene za industrijske izdelke in 17 odstotkov za kmetijske pridelke in proizvode.

Nisem privrženec naraščanja cen. Toda takšne rešitve v osnutku bodo le še bolj odprle škarje cen na račun kmetijskoindustrijskega kompleksa. Dosedanja praksa dokazuje, da razvojna politika kmetijstva ni ne dosledno ne popolno izvajana, kot je bilo prej dogovorjeno, ker smo valorizirali samo rast cen za glavne surovine, ne pa tudi drugih stroškov, ki so zelo pomembni za ustvarjanje dohodka. Zato je nujno, da izpolnjujemo in bogatimo merila in sistem za oblikovanje cen kmetijskih pridelkov in živinorejskih proizvodov in da pri tem zmeraj upoštevamo nujne popravke glede na razvojno politiko in svetovne cene.

Glede na dosedanje prakso, da s sklenitvijo dogovorov in drugih predpisov vedno zamujamo, kot tudi, da jih ne izvajamo dosledno, bi bilo nujno treba sprejeti resolucijo samo skupaj z vsemi drugimi dokumenti, ki so potrebni za njeno uresničevanje.

PREDSEDNIK DANILO KEKIČ:

Besedo ima delegat Rudi Bregar.

RUDI BREGAR (SR Slovenija):

Tovarišice in tovariši delegati, najprej želim poudariti, da so že dosedanje razprave o glavnih elementih, na katerih naj bi temeljila skupna politika družbenega razvoja Jugoslavije, pri nas zbudile veliko zanimanja, še zlasti v organizacijah združenega dela. V teh razpravah je prišlo do številnih pobud in sprejeta so bila številna stališča. Takšno zanimanje za zasnovo razvoja v prihodnjem letu je povsem naravno, kajti resolucija o temeljih skupne politike ekonomskega in socialnega razvoja mora biti v bistvu glavni družbeni dogovor republik in pokrajin, s katerimi usmerjamo svoje ravnanje ter urejamo gospodarska in družbena gibanja v republikah in pokrajinah.

Samoupravna baza torej po pravici odločno zahteva, da načrtujemo ekonomski in socialni razvoj v letu 1975 čimbolj realno, na podlagi preučenih ocen sedanjega gospodarskega položaja. Upravičeno pričakujemo takšen pristop kot konkretne in uresničljive sklepe, da bi se odločali za takšne ekonomske poteze, s katerimi bomo res uresničili vse tisto, kar bomo zapisali. Menim, da sta

takšen odnos do resolucije in takšen pristop k izdelavi resolucije nujna tudi zato, ker se v mnogih okoljih ustvarja ozračje nezaupanja do dokumentov, kot je na primer tudi tale resolucija. Vzrok za takšen odnos je v tem, da smo se v preteklem obdobju dostikrat neodgovorno obnašali pri uresničevanju tistega, o čemer smo se dogovorili. Kajti, načrtujemo nekaj, delamo pa drugo. Najboljši primer za takšno trditev je letošnji protiinflacijski program, ki je imel takšne rezultate, da smo imeli obrnjen program. Znano je, da nismo mogli zaustaviti visoke rasti inflacije. Zato nam tokrat samoupravna baza upravičeno nalaga, da se z vsemi močmi zavzamemo za to, da skupaj z njo pripravimo in sprejmemo predvsem uresničljiv program dinamičnega družbenega razvoja za leto 1975. S tem programom naj se izrazi bistveno nova kvaliteta delegatske skupščine, kajti ne vem, kako drugače naj se mi, delegati, v svojih delegatskih bazah še opravičujemo, če morebiti spet ne bomo izpolnjevali sprejete resolucije. Lahko pa pride do vsega tega, če ne bomo realno določali prihodnjih ciljev in nalog.

Moram pa dodati, da je precej razširjeno mnenje, da je sedanji osnutek resolucije glede ciljev in načina njihovega uresničevanja dosti bolj jasno in natančno določen kot dosedanja gradiva. Tako so zdaj cilji opredeljeni veliko bolj selektivno, na podlagi še precej realno ocenjevanja zelo težkega gospodarskega položaja, ki ga preživljamo na prehodu v leto 1975. Za takšen zaostren gospodarski položaj moramo imeti občutek velike odgovornosti, kajti moramo imeti jasen odgovor na vprašanje, katere cilje in želje je mogoče uresničiti, katerih pa ne, in se jim moramo odreči, čeprav bi bila zaradi tega stopnja gospodarske rasti nekoliko nižja. Zato je zdaj glede na zelo zaostrene razmere v mednarodnih in domačih gospodarskih gibanjih predvidena stopnja gospodarske rasti večja le za 6 indeksnih točk, kar je realno. Tudi takšna gospodarska rast bo terjala od nas izjemna prizadevanja in zavestno disciplino vseh dejavnikov.

Sprejemljiva je usmeritev, da bi gospodarska rast in v tem okviru zlasti industrijska proizvodnja temeljila na dveh glavnih elementih — na hitrejši rasti izvoza in dinamični investicijski dejavnosti. Imamo pred očmi, da bodo problemi v plačilni bilanci prihodnje leto resna težava in ovira za večji izvoz kot ene bistvenih sestavin dinamičnega gospodarskega razvoja. Zato je nujno, da sprejmemo sistemske rešitve za saniranje razmerij v državni plačilni bilanci.

Treba je poudariti, da je eden vzrokov za manjšo letošnjo izvozno rast in manjšo konkurenčnost našega gospodarstva na svetovnem trgu tudi to, da je pri nas inflacija še enkrat večja kot v svetu. Postavljena zahteva, da se naš izvoz poveča za 10 odstotkov, uvoz pa samo za 4 odstotke, je nujna usmeritev naše ekonomske politike. To bo terjalo izredno velike napore in prizadevanja vsega združenega dela in vseh dejavnikov, ki bodo morali

podpreti vse pobude za uresničitev te imperativne naloge.

V dosedanjih razpravah je bila tej usmeritvi v ekonomski politiki namenjena, povsem upravičeno, velika pozornost, kajti vemo, da je od zboljšanja plačilne bilance odvisen naš nadaljnji uspešen gospodarski razvoj. Upravičeno pa postavljamo vprašanje, ali bodo ukrepi konkretne politike za uresničitev tega velikega cilja zadostovali in ali so ustrezni? Menili so, da predvideni instrumentarij za spodbujanje izvoza ne zadovoljuje, da ne zagotavlja načrtovanega izvoza. Nedvomno je ta cilj zelo napet, zahteven, zato je treba za njegovo uresničitev izdelati poseben program konkretnih ukrepov, ki naj bi pripomogli k realizaciji tako visoke stopnje rasti izvoza. Upoštevati moramo, da je izvoz deloma odvisen tudi od ustreznega uvoza reprodukcijskega materiala in surovin. V tem programu moramo zelo skrbno in izbrano načrtovati naš izvoz, pa tudi uvoz porabe v korist reprodukcijskega materiala.

Verjetno bo najboljši spodbudnik izvoza realnejši dinarski tečaj. Izražena je bila zahteva, da se bolj usmerimo h krepitvi ekonomskih odnosov z državami Sveta za vzajemno gospodarsko pomoč (SEV), pa še druge pobude, ki naj bi jih vključili v ta program.

Slišati je bilo, da so glavne pomanjkljivosti predloženega dokumenta v tem, da je premalo jasen glede vključevanja združenega dela v izvajanje načrtovane ekonomske politike in da so premalo opredeljene smeri njegovega delovanja na področju samoupravnega sporazumevanja. Kolikor sem videl, osnutek sploh ne govori o tem, da se mora združeno delo ustavno opredeliti in vključiti v širša gospodarska gibanja. Če bomo čakali, da se združeno delo organizira na podlagi pobud gospodarskih zbornic, ne bomo dočakali zaželenih uspehov. Ne smemo biti zadovoljni z besedilom osnutka resolucije, kjer je rečeno, da bo združeno delo postopoma prevzemalo regulativo. Je pa vprašanje — kje, kakšno in na katerih področjih, kdaj in kako. V besedilu bi morali črtati stavke, v katerih se na primer govori, „naj združeno delo čimprej organizira interesne skupnosti na področju elektrogospodarstva“ itd. Takšne in podobne stavke je treba nadomestiti s konkretnim programom, z določenimi roki in nosilci izdelave posameznih samoupravnih sporazumov, ki bo temelj, da se bo združeno delo resnično vključilo v uresničitev načrtovane ekonomske politike v letu 1975.

Prav tako je nujno določiti hkrati s sprejetjem resolucije roke in odgovorne nosilce za sklenitev družbenih dogovorov, da bi ukrepe konkretne ekonomske politike resnično lahko izvajali že od začetka prihodnjega leta. Ne smemo dovoliti, da bi se ponovilo, kar se je zgodilo letos — da smo šele sredi leta sprejemali nekatere družbene dogovore, nekaterih pa nismo še do danes. Predlagam zveznemu zboru, da sprejme sklep, da predlagatelj hkrati s predlogom resolucije pošlje skupščini SFRJ tudi program samoupravnih sporazumov

in družbenih dogovorov. Vse to je in mora biti sestavni del predloga resolucije.

Naj poudarim še to, da je problem zaposlovanja premalo obdelan v osnutku resolucije. Brezposelnost narašča po vsej državi in če se bodo zdomci začeli vračati v večjem številu, bo problem zaposlovanja še ostrejši, tako v socialnem, ekonomskem in političnem pogledu. Zato bi morali v investicijski politiki poleg načrtovanih smeri in prednosti, zlasti v infrastrukturne dejavnosti na manj razvitih območjih, usmerjati investicije tudi v razvoj modernih in delovno intenzivnih industrijskih področij.

PREDSEDNIK DANILO KEKIČ:

Želi še kdo besedo (Ne.)

Ker se nihče več ne oglašja k besedi, se moramo dogovoriti o nadaljnjem delu zveznega zbora v zvezi z resolucijo, o kateri smo razpravljali.

Že v začetku smo povedali, da daje zvezni zbor zboru republik in pokrajin, ki je pristojni zbor, mnenje o uresničevanju politike družbenoekonomskega razvoja v letu 1974 kot tudi o osnutku resolucije o temeljnih skupne politike ekonomskega in socialnega razvoja Jugoslavije v letu 1975. Zato predlagam zboru, da sprejme tale sklepe:

Odbor zveznega zbora za družbenoekonomske odnose bo na podlagi razprave v delovnih telesih zbora, razprave na tej seji zbora ter mnenj in predlogov, ki mu jih bodo posamezni delegati v pisni obliki poslali do 6. decembra letos, pripravil predlog mnenja zveznega zbora, ki bi ga zvezni zbor nato na naslednji seji, predvidoma 10. decembra, obravnaval, dokončno določil in posredoval zboru republik in pokrajin.

Se delegati strinjajo s tem predlogom sklepa? (Da.)

Predlagam, da se dogovorimo o nadaljnjem delu.

Na vrsti je še čest točk. dnevnega reda. Ali naj prekinemo delo in ga nadaljujemo pozneje, popoldne, ali napravimo daljši odmor za kosilo in nadaljujemo delo ob 14.30?

Se strinjate s tem, da napravimo daljši odmor za kosilo in nadaljujemo delo ob 14.30? (Da.)

Delo bomo torej nadaljevali ob 14.30.

(Po odmoru.)

PREDSEDNIK DANILO KEKIČ:

Nadaljujmo.

Na vrsti je druga točka dnevnega reda:

Osnutek proračuna federacije za leto 1975

Prejeli ste osnutek proračuna federacije za leto 1975³ pregled sredstev za negospodarske investicije v letu 1974, zahtevke in predloge za proračun federacije zveznih organov in organizacij, dokumentacijo proračuna federacije za leto 1975, pregled izdatkov zveznih organov in organizacij v letu 1974 in primerjalni pregled njihovih zahtevkov in predlogov za leto 1975.⁴

Predstavniki zveznega izvršnega sveta so armadni general Nikola Ljubičić, član zveznega izvršnega sveta in zvezni sekretar za ljudsko obrambo, Momčilo Cemović, član zveznega izvršnega sveta in zvezni sekretar za finance, Vajo Skendžić, član zveznega izvršnega sveta, Mara Radić, članica zveznega izvršnega sveta in predsednica zveznega komiteja za vprašanja borcev in vojaških invalidov, dr. Emil Ludviger, član zveznega izvršnega sveta in zvezni sekretar za zunanjo trgovino.

Za poverjenike so bili določeni Velimir Šljivančanin in Ranko Matić, pomočnika zveznega sekretarja za finance, in Aleksandar Nečajev, samostojni svetovalec v zveznem sekretariatu za finance.

Poročevalec odbora za proračun federacije je delegat Muhamed Grebo, poročevalec odbora za družbenoekonomske odnose Jože Globačnik, poročevalec odbora za ljudsko obrambo Andrej Cetinski, poročevalec odbora za delo, zdravstvo in socialno politiko delegat Drago Stojović, poročevalec odbora za vprašanja borcev in vojaških invalidov delegat Ljuban Janjanin in poročevalec zakonodajnopravne komisije Milorad Vučković, član komisije.

Začenjam razpravo v načelu o osnutku proračuna federacije za leto 1975.

Želi morda besedo predstavnik predlagatelja? (Ne.)

Želijo morda predstavniki odborov dati ustmena poročila?

Besedo ima delegat Muhamed Grebo.

MUHAMED GREBO, poročevalec odbora zveznega zbora za proračun federacije:

Tovarišice in tovariši delegati, za to poročilo prav tako velja vse tisto, kakor za druga poročila. Naš odbor je šele včeraj obravnaval to gradivo, tako da poročila še nismo mogli sestaviti do te seje zbora in ga razdeliti delegatom, zato mi dovolite, da ga preberem.

Nič novega ne bom povedal, kar ne bi bilo znano vsakemu od nas, če rečem, da bi moral naš odbor o osnutku proračuna razpravljati vsaj tri do štiri dni, da bi se tudi sestal s predstavniki posameznih porabnikov sredstev in morda zahteval nove in preverjene kazalce, kajti restrikcija — to pa je beseda, ki jo danes uporabljamo čedalje večkrat — ima lahko tudi slabe

³ Priloga 2.

⁴ Gradivo je na voljo v službi za dokumentacijo v skupščini SFRJ.

posledice, če na primer privarčujemo nekoliko milijonov dinarjev in tako onemogočimo katerikoli zvezno organizacijo, da ne bi mogla izpolniti z zakonom določenih nalog. Odbor bo to imel pred očmi veliko bolj, ko bomo razpravljali o predlogu proračuna federacije. Res pa je, da bomo pri tem spoštovali poprejšnje pogovore in dogovore, ki jih je imela in sklenila strokovna služba sekretariata za finance s posameznimi uporabniki zveznega proračuna.

Zato smo na seji našega odbora obravnavali samo osnutek proračuna federacije za leto 1975 in predlog za izdajo zakona o izvršitvi proračuna federacije za leto 1975 – z osnutkom tega zakona. V osnutku proračuna federacije za leto 1975 je predvideno, da bo obseg dohodkov in izdatkov znašal 58 335 milijonov dinarjev (leta 1974 je znašal 47 700 milijonov). Obseg dohodkov in izdatkov je torej v osnutku proračuna federacije za leto 1975 večji za 22,3 odstotka v primeri z rebalansiranim proračunom federacije za leto 1974.

Odbor meni, da se tako predvidena rast proračunske porabe federacije v glavnem vključuje v načrtane okvire osnutka resolucije o temeljnih skupne politike ekonomskega in socialnega razvoja Jugoslavije v letu 1975, o kateri smo podrobno razpravljali v prejšnji točki dnevnega reda.

Odbor meni, da je takšna usmeritev k bilanciranju vseh oblik proračunske porabe na ravni federacije edino možna pot v letu 1975, in če bi v prihodnji fazi izdelave predloga proračuna upoštevali in vgradili vanj stališča zadnje seje predsedstva ZKJ, ki je obravnavala možnosti in nujnosti ekonomskega in socialnega razvoja Jugoslavije v letu 1975.

Nujno je tudi, da pri razčlenitvi stališč in njihovega vgrajevanja v predlog proračuna predlagatelji upoštevajo pobude in predloge s te in prejšnjih sej zbora in odborov.

Delegati so podprli osnutek proračuna federacije, vendar so poudarili, da nimajo možnosti poglobiti se v pravilnost ocen o posameznih oblikah porabe posameznih uporabnikov proračunskih sredstev, menijo pa, da bi morale biti te ocene za prihodnje leto čimbolj realne, da bi jo lahko uskladili z realnimi gospodarskimi možnostmi naše družbe. Izrazili so mnenje, da sta naša splošna in skupna poraba še zmeraj prenapeti in da so sredstva, s katerimi razpolagajo različni skladi, interesne skupnosti in drugi, tako velika, da še vedno pomenijo hud pritisk na skupno obremenitev gospodarstva. Zato bi bilo nujno, da vse oblike porabe podredimo produktivnosti dela in akumulativni sposobnosti gospodarstva. Zato predlagamo, da bi v prihodnje restriktivske ukrepe v splošni in skupni porabi sprejemali na teh načelih, da bi čimprej uresničili program stabilizacije gospodarstva in program protiinflacijskih ukrepov. V ta namen, je bilo poudarjeno na seji, moramo sinhronizirati akcije vseh nosilcev družbene reprodukcije in seveda tudi organov federacije, republik in pokrajin, ki bodo predlagali in

izvajali ukrepe za uresničitev sprejetih ciljev ekonomske politike v letu 1975.

Če bomo delali tako, bo leto 1975 lahko postalo prelomno leto v pozitivnem smislu in tako bi za leto 1976 omogočili veliko večji učinek delovanja ustvarjenih možnosti in ukrepov, ki smo jih sprejeli v prejšnjem letu.

V osnutku proračuna federacije predlagatelji pravijo, da so pri njegovi izdelavi upoštevali sklepe, mnenja in stališča zbora in skupščinskih odborov. Vendar so kljub temu delegati našli veliko primerov, na podlagi katerih je mogoče reči, da osnutek ni upošteval nekaterih zelo pomembnih vprašanj, za katera se je odbor ves čas zavzemal na svojih prejšnjih sejah. Naj navedemo le tri primere.

Prič, odbor ni prejel pregleda o neporavnanih obveznostih federacije za to leto in vsa prejšnja leta. Že samo s tem osnutek proračuna federacije za leto 1975 ni in ne more biti izraz dejanske proračunske porabe federacije, ker se tako spreminjajo njeni odnosi do narodnega dohodka in družbenega proizvoda.

Zvezni izvršni svet je včeraj med sejo poslal odboru pismeno obvestilo, da v osnutku proračuna federacije za leto 1975 niso zagotovljena sredstva za financiranje blagovnih rezerv federacije, izplačila tečajnih razlik in financiranje obveznosti do JLA na podlagi končnega obračuna za leto 1974.

Poleg teh je iz dokumentacije, ki nam je bila na razpolago za obravnavanje osnutka proračuna federacije za leto 1975, razvidno tudi to, da ima federacija še nekatere druge neporavnane obveznosti, ki niso bilancirane v osnutku in katerih obsega ne moremo podcenjevati. Te obveznosti se nanašajo na manj razvite republike in SAP Kosovo, invalidsko-borčevsko varstvo, intervencije v gospodarstvu itd.

Odbor je ponovno sprejel sklep, da mu predlagatelj pošlje pregled o vseh obveznostih proračuna federacije za leto 1975 ne glede na njihov izvor, čas nastanka in možnost njihove poravnave v prihodnjem letu.

Drugič, nujno je, če želimo uresničiti stališča osnutka resolucije in razprave na zadnji seji predsedstva CK ZKJ, da zvezni sekretariat za finance vgradi v zakon o izvršitvi proračuna federacije za leto 1975 določbe, ki naj bi omogočile, da realiziramo odborov sklep na prejšnji seji, da naložimo uporabnikom proračunskih sredstev federacije, da pripravijo in sprejmejo svoje programe varčevanja. Poleg tega bi bilo nujno, da bolj natančno določimo, kaj vse naj bi vsebovali ti programi, kakšna naj bi bila izhodišča njihove zasnove in še druge elemente, ki lahko vplivajo na izdelavo programov varčevanja.

Predstavniki predlagatelja tovariši Momčilo Cemović se je strinjal s to odborovo zahtevo in izjavil, da bomo to uredili z zakonom o izvršitvi proračuna federacije za leto 1975.

Odbor bo v razpravi o predlogu proračuna federacije za leto 1975 zelo skrbno preučil in razčlenil tako

imenovano desno stran proračuna, se pravi, izdatke uporabnikov proračuna federacije za leto 1975, in bo pri tem upošteval vsa mnenja matičnih odborov za posamezna področja, kot na primer za armado, socialno-zdravstveno porabo itd. Tako bomo ravnali kljub dejstvu, da so uporabniki večjega dela sredstev v proračunu federacije JLA, manj razvita območja, invalidsko-borčevsko varstvo itd., ti izdatki pa so, kot je znano, določeni s posebnimi zakoni.

Tretjič, predlagatelj je sprejel zahtevo odbora, da mu pošlje poročilo o dosedanjih rezultatih izvajanja predpisov o spodbujanju vseh možnih oblik intervencij v gospodarstvu in tečajnih razlikah. Iz poročil bi namreč morali biti razvidni tudi rezultati opravljene prejšnje in poznejše kontrole obračunov in izvršenih izplačil na podlagi vračila davščin, carinskih in drugih davščin ob izvozu.

Odbor mora dobiti tudi obvestilo o ukrepih, ki jih predvidevamo, da bi to obliko intervencij prenesli iz pristojnosti države na združeno gospodarstvo. Poleg tega je bilo slišati mnenje, da predlagatelj ne spoštuje 15. člena zakona o obveznostih federacije glede borčevskih pokojnin, kajti v osnutku je v ta namen predvidenih 130 milijonov dinarjev namesto 160 milijonov namenskih dopolnilnih sredstev za Socialistično republiko Črna gora.

Predstavniki predlagatelja je izjavil, da bo ponovno obravnaval to obveznost in ugotovil resnično stanje.

Odbor je podprl predlog predstavnika zveznega sekretariata za ljudsko obrambo, da določbe 7. člena zakona o izvršitvi proračuna federacije za leto 1975 ne bi veljale za sredstva iz proračuna federacije, ki so zagotovljena za potrebe ljudske obrambe, temveč da bi za ta sredstva uporabili določbe zakona o JLA in zakona o sredstvih za financiranje JLA. (Zdi se mi, da je govor o kontroli.)

Delegati so ugotovili, da so v osnutku proračuna federacije za leto 1975 predvideni za 30 odstotkov višji prispevki republik in pokrajin za financiranje potreb federacije, medtem ko je to povečanje v letu 1974 znašalo približno 26 odstotkov. Tako načrtovano povečanje precej obremenjuje bilance republik in pokrajin, tako da se postavlja vprašanje realnosti njihove izvršitve. Poleg tega delegati menijo, da ti prispevki ne bi smeli presegati 22,5 odstotka, ker je na ta odstotek limitirana skupna proračunska poraba federacije za leto 1975.

Odbor je imel vse to pred očmi kot tudi časovno stisko, v kateri je moral obravnavati te dokumente, njihovo zapletenost in probleme, ki jih je treba reševati, zato je zavzel stališče, da bo predlagatelj poslal predlog proračuna federacije v določenem roku ne glede na težave, ki bodo spremljale njegovo dokončno izdelavo. Takšen proračun po mnenju odbora ne bo mogel rešiti vseh perečih vprašanj, vendar bo pomenil, da bomo tako odpravili dosedanja prakso sprejemanja obveznosti brez

kritja, pa tudi, da bomo dokončno prešli na dosledno uporabo ustavne zasnove o financiranju funkcij federacije.

S sprejetjem proračuna federacije za leto 1975 ne bo prenehala obveznost, da se takoj v začetku leta lotimo realizacije ukrepov, ki jih bomo sprejeli z namenom, da bi bolj dosledno izvajali predvideno restriktivno politiko na področju splošne in skupne porabe in bolj smotrne uporabe proračunskih sredstev.

Nujno je, da predlagatelj do prihodnje seje odbora bolj natančno predvidi in opredeli vse ukrepe, ki jih lahko sprejmemo hkrati s predlogom proračuna federacije za leto 1975, da bi bila ta sredstva v prihodnjem letu uporabljena tako, kot se je odbor zavzemal že letošnje leto.

Odbor predlaga zboru, naj sprejme osnutek proračuna federacije za leto 1975 in osnutek zakona o izvršitvi proračuna federacije za leto 1975 z naštetimi pripombami in predlogi. Odbor se zavzema, da bi sprejel v obravnavo predlog proračuna federacije za leto 1975 in predlog zakona o izvršitvi proračuna federacije za leto 1975 v roku, ki bi mu omogočil, da konec decembra letos v miru in metodično obravnava te pomembne dokumente za realizacijo ekonomske politike v letu 1975.

PREDSEDNIK DANILO KEKIČ:

Želi besedo poročevalec odbora za družbeno-ekonomske odnose?

Besedo ima delegat Jože Globačnik.

JOŽE GLOBAČNIK, poročevalec odbora zveznega zbora za družbenoekonomske odnose:

Tovarišice in tovariši delegati, dotaknil bi se samo nekaterih ugotovitev odbora.

Prvič, odbor za družbenoekonomske odnose je obravnaval samo tisti del proračuna, ki se nanaša na obseg sredstev za intervencije v gospodarstvu.

Drugič, odbor je ugotovil, da bi bilo treba v prihodnje preučiti, kako bo prenos funkcij s federacije na združeno gospodarstvo vplival na ustavno pozicijo združenega dela. Posebej je poudaril, da bi bilo treba natančno določiti nosilce nalog v zvezi s prenosom teh funkcij s federacije na združeno gospodarstvo kot tudi smeri prenosa teh nalog.

Odbor je med sejo dobil obvestilo zveznega izvršnega sveta, da v osnutku proračuna za leto 1975 niso zagotovljena sredstva za financiranje blagovnih rezerv federacije, plačilo tečajnih razlik in financiranje obveznosti do JLA na podlagi dokončnega obračuna za leto 1974. Odbor je v zvezi s tem ugotovil, da bo izpolnitev teh obveznosti vplivala na povečanje zlasti proračuna federacije za leto 1975, ki bo presegla 22,5

odstotka. Bistva stvari ne spreminjajo razlike v statističnih primerjavah, ker gre realno za precej večji obseg sredstev, ki so osredotočena v federaciji.

PREDSEDNIK DANILO KEKIČ:

Želi besedo poročevalec odbora za ljudsko obrambo?

Besedo ima delegat Andrej Cetinski.

ANDREJ CETINSKI, poročevalec odbora zveznega zbora za ljudsko obrambo:

Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši, odbor zveznega zbora za ljudsko obrambo je na seji 25. novembra 1974 obravnaval tudi osnutek proračuna federacije za leto 1975. Odbor je zavzel stališče, da je treba za financiranje potreb Jugoslovanske ljudske armade v letu 1975 vključiti tudi neporavnane obveznosti federacije iz leta 1974, da bi bile izpolnjene naloge, ki jih predvideva razvojni program Jugoslovanske ljudske armade.

V predlogu proračuna federacije je treba določiti, da bo ta obveznost do Jugoslovanske ljudske armade izpolnjena v letu 1975.

PREDSEDNIK DANILO KEKIČ:

Želi besedo poročevalec odbora za delo, zdravstvo in socialno politiko?

Besedo ima delegat Drago Stojović.

DRAGO STOJOVIČ, poročevalec odbora zveznega zbora za delo, zdravstvo in socialno politiko:

Ker smo bili v enakem položaju kot drugi odbori glede možnosti za pripravo popolnejšega poročila, bom prebral tisto, kar smo lahko zapisali v tem kratkem času.

Odbor za delo, zdravstvo in socialno politiko je na seji 25. novembra 1974 obravnaval osnutek proračuna federacije za leto 1975, predvsem tiste dele, ki se nanašajo na zagotovitev sredstev, s katerimi lahko ustvarimo materialne možnosti za realizacijo funkcij federacije na področju zdravstva, pokojninskega in invalidskega zavarovanja, hitrejši razvoj družbenih služb v SAP Kosovu in zagotovitev dopolnilnih sredstev za sklad pokojninskega in invalidskega zavarovanja v SR Črni gori.

Odbor je na podlagi precej izčrpne razprave, ki je tukaj ne bi razlagal zaradi časovne stiske, in ki jo lahko najdemo v zapisniku seje odbora, sprejel sklep, da v načelu podpira proračunsko politiko federacije za

prihodnje leto glede vprašanj, ki sem jih navedel, kot tudi v celoti, kot izraz celotne politike družbeno-ekonomskega in socialnega razvoja v prihodnjem letu.

Odbor je bil na podlagi splošno sprejetega stališča o potrebi po varčevanju mnenja, da je treba ponovno preučiti posamezne rešitve v osnutku, zlasti tiste pozicije, za katere so sredstva avtomatično zagotovljena. To je treba storiti zaradi tega, da bi zagotovili realnejšo porabo in bolj ustrezno ravnanje in obnašanje nas vseh, da bi tako ustvarili ugodnejše možnosti za krepitev reproduktivne sposobnosti gospodarstva.

Nujno je zagotoviti vse potrebne možnosti za bolj učinkovito izvajanje funkcij federacije, kajti učinkovito izvajanje njenih funkcij je izrednega pomena za realizacijo skupne politike naše družbe. Odbor v zvezi s tem opozarja na nujnost, da zagotovimo potrebna sredstva za uresničevanje funkcij federacije na področju zdravstva in socialne politike.

Ko govorimo o zdravstvu, imamo v mislih predvsem zagotovitev možnosti izvajanja sprejete politike na področju varstva pred različnimi boleznimi, ki so posebnega pomena za vso državo, vodenje statistike in evidence, kar je tudi posebnega pomena za vso državo, opravljanje strokovnih zadev za farmakopejo Jugoslavije, spremljanje in raziskovanje nevarnih snovi v medrepubliških in meddržavnih vodah itd.

Odbor je menil, da je nujno v celoti zagotoviti sredstva za obveznost federacije do skladov pokojninskega in invalidskega zavarovanja za borce narodno-osvobodilne vojne na ravni doslej določenih pravic na podlagi zakonov.

Zaradi meril, ki jih določa zakon, moramo zagotoviti ustrezna dopolnilna sredstva skladu pokojninskega in invalidskega zavarovanja SR Črne gore, da bi tako zadržali približno isti materialni položaj upokojencev v tej republiki v prihodnje leto, kot je to zagotovljeno v drugih republikah in pokrajinah.

Odbor podpira predlagane rešitve, ki se nanašajo na zagotovitev sredstev za hitrejši razvoj manj razvitih republik in Socialistične avtonomne pokrajine Kosova, kot tudi na zagotovitev posebnih namenskih sredstev za krepitev materialne baze družbenih dejavnosti v SAP Kosovu.

Odbor meni, da je treba čimprej pripraviti poročilo o uresničevanju politike razvoja manj razvitih območij, da bi videli, kakšen je učinek sredstev, ki so za te potrebe angažirana z zveznim proračunom.

Odbor opozarja v zvezi z ustvarjanjem možnosti za uresničevanje politike federacije na področju zdravstva — v skladu z določbami zakona o zveznem zavodu za zdravstveno varstvo — na nujnost, da zvezni komite za zdravstvo in socialno varstvo skupaj z zveznim zakonom za zdravstveno varstvo do določitve predloga proračuna opredeli obseg zadev, ki spadajo v njuno pristojnost po tem zakonu, da bi jih uresničevali prek tega zavoda, kot tudi da ugotoviti število in profile kadrov za

izpolnjevanje teh nalog, da bi na tej podlagi lahko zagotovili potrebna sredstva za uspešno opravljanje funkcij federacije, ki jih uresničuje na delovnem področju zveznega zavoda za zdravstveno varstvo.

Odbor v zvezi s tem poudarja, da je treba rešiti vprašanje ljudi, ki ne bodo mogli ostati v zveznem zavodu za zdravstveno varstvo zaradi zmanjšanja števila delavcev v zavodu, se pravi, zaradi nove odločitve obsega funkcij v pristojnosti federacije, v skladu z zakonom in aktivnim angažiranjem nas vseh, da bi jim našli mesto na drugih delovnih področjih.

Odbor je priporočil zvezi skupnosti zdravstvenih delovnih organizacij, naj za svoje potrebe pritegne del zmožljivosti sedanjega zavoda za zdravstveno varstvo, izhodišče pri tem pa naj ji bo interes skupnosti zdravstvenih delovnih organizacij, da se nekatere naloge, kot so preučevanje organizacije zdravstvene službe, pripravljanje predlogov za standarde in normative in podobno, opravljajo enotno za vse zdravstvene delovne organizacije.

PREDSEDNIK DANILO KEKIČ:

Želi besedo poročevalec odbora za vprašanja borcev in vojaških invalidov?

Besedo ima delegat Ljuban Janjanin.

LJUBAN JANJANIN, poročevalec odbora zveznega zbora za vprašanja borcev in vojaških invalidov:

Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši delegati, odbor za vprašanja borcev in vojaških invalidov je na seji 25. novembra 1974 obravnaval osnutek proračuna federacije za leto 1975.

Odbor se je v razpravi o osnutku proračuna federacije za leto 1975 omejil samo na tisti del osnutka, v katerem se določajo finančna sredstva za temeljne pravice borcev, vojaških invalidov in družin padlih borcev. Odbor je ugotovil, da so v osnutku proračuna zagotovljena sredstva za kritje teh pravic kot tudi sredstva za njihovo realno valorizacijo, zato je v celoti podprl predlagane rešitve.

Glede obveznosti proračuna federacije do sklada skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja delavcev SR Črne gore, je odbor podprl mnenje delegatov iz te republike, da se pri izdelavi predloga proračuna ponovno preuči realnost obsega teh sredstev v skladu z zakonsko obveznostjo in na podlagi dopolnilnega poročila, ki bo po izjavi delegatov iz SR Črne gore izdelano že v kratkem.

PREDSEDNIK DANILO KEKIČ:

Želi še kdo besedo? (Ne.)

Ker nihče več ne želi besede, predlagam, da začnemo podrobno razpravo o osnutku proračuna.

Želi kdo besedo? (Nihče.)

Če ne, predlagam zboru, naj sprejme naslednji sklep:

1. Zbor je sprejel osnutek proračuna federacije za leto 1975.

2. Predlagatelj bo pri izdelavi predloga proračuna federacije za leto 1975 upošteval mnenja in predloge zbora in njegovih delovnih teles.

Se zbor strinja s tem sklepom? (Da.)

Na vrsti je *tretja* točka dnevnega reda:

Predlog za izdajo zakona o izpolnitvi proračuna federacije za leto 1975 – z osnutkom zakona

Prejeli ste predlog za izdajo zakona o izpolnitvi proračuna federacije za leto 1975 – z osnutkom zakona.⁵

Predstavnika predlagatelja sta Momčilo Cemović, član zveznega izvršnega sveta in zvezni sekretar za finance, ter Vajo Skendžić, član zveznega izvršnega sveta.

Za poverjenike so bili določeni Velimir Šljivančanin in Ranko Matić, pomočnika zveznega sekretarja za finance, in Aleksandar Nečajev, samostojni svetovalec v zveznem sekretariatu za finance.

Poročevalec odbora za proračun federacije je delegat Muhamed Grebo.

Začenjam razpravo o predlogu za izdajo zakona.

Kdo želi besedo? (Nihče.)

Želi morda besedo delegat Muhamed Grebo? (Ne.)

Želi morda besedo poročevalec zakonodajnopravne komisije?

Besedo ima tovariš Milorad Vučković, član zakonodajnopravne komisije.

MILORAD VUČKOVIĆ, poročevalec zakonodajno-pravne komisije zveznega zbora:

Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši delegati, zakonodajnopravna komisija je šele na današnji seji obravnavala predlog za izdajo zakona o izpolnitvi proračuna federacije za leto 1975 – z osnutkom zakona.

Opravičujem se, ker delegati zaradi časovne stiske niste dobili poročila, zato naj vam poročilo preberem na tej seji.

Zakonodajnopravna komisija je na peti seji 26. novembra 1974 obravnavala predlog za izdajo zakona o izpolnitvi proračuna federacije za leto 1975 – z osnutkom zakona in daje zboru tole poročilo.

⁵ Priloga 3.

Komisija predlaga zboru, naj sprejme predlog za izdajo zakona o izpolnitvi proračuna federacije za leto 1975 — z osnutkom zakona. Zbor bo hkrati naložil predlagatelju, naj pri izdelavi predloga tega zakona upošteva naslednja mnenja in pripombe zakonodajno-pravne komisije.

1. V 3. členu osnutka je treba predvideti, da je zvezni izvršni svet pooblaščen, da s svojim aktom ureja porabo sredstev, ki so namenjena v proračunu federacije za spodbujanje in pospeševanje trgovinske menjave s tujino.

2. Črtali naj bi 4. člen v osnutku zakona, ker vprašanje, ki se ureja s tem členom, ne sodi v naravo zakona o izpolnitvi proračuna.

3. Četrty odstavek 6. člena naj bi spremenili tako, da bi se glasil:

„Glede pravic in dolžnosti odredbodajalca in računodajalca se uporabljajo veljavni zvezni predpisi.“

4. V drugem odstavku 8. člena naj bi posebej poudarili, da gre za delavce in funkcionarje organov federacije.

5. V tretji vrsti drugega odstavka 8. člena naj bi besedilo: „na podlagi določb, se pravi, na podlagi določb družbenega dogovora“ spremenili, tako da bi se glasil: „v skladu z določbami“.

6. Prvi odstavek 11. člena naj bi spremenili, tako da bi se glasil: „Obveznosti v breme proračuna federacije za leto 1975 se ne smejo ustvarjati s predpisi in drugimi akti, če zanje niso zagotovljena sredstva v tem proračunu.“ (Tako bomo konkretizirali in izvajali določilo 4. člena ustave SFRJ in onemogočili, da bi v enem zveznem zakonu določali norme, ki naj bi veljale tudi za vse zvezne zakone.)

7. Zakon ne našteva uradnih listov, v katerih so objavljeni posamezni zvezni zakoni in drugi zvezni predpisi. Iz 13. člena osnutka zakona naj bi črtali tisti del, ki govori o sredstvih proračuna federacije za posebne namene.

8. Komisija je sprejela predlog zveznega sekretariata za ljudsko obrambo, da v predlog zakona vgradimo nov člen, ki bi predvideval, da bi glede uporabe, razpolaganja in upravljanja s sredstvi, ki jih zagotavlja proračun federacije za Jugoslovansko ljudsko armado, kot tudi glede kontrole materialnega in finančnega poslovanja v enotah JLA, veljale določbe zakona o sredstvih in financiranju JLA.

PREDSEDNIK DANILO KEKIČ:

Želi še kdo besedo? (Nihče.)

Ker nihče več ne želi besede, predlagam zboru, naj sprejme naslednji sklep:

Zbor meni, da je treba sprejeti zakon o izpolnitvi proračuna federacije za leto 1975 in sprejema načela, na katerih naj bi temeljil.

Sprejme zbor predloženi sklep? (Sprejme.)

Ker je zbor ugotovil, da je treba sprejeti zakon, mora zdaj na podlagi drugega odstavka 1. člena odloka o začasnem poslovnem redu zveznega zbora skupščine SFRJ in 314. člena poslovnika zvezne skupščine sprejeti še sklep, ali naj bi na današnji seji obravnavali tudi osnutek tega zakona.

Se zbor strinja, da bi na današnji seji obravnavali tudi osnutek tega zakona? (Se strinja.)

Začenjam razpravo v načelu o osnutku zakona.

Kdo želi besedo? (Nihče.)

Ker nihče ne želi besede v razpravi v načelu, začenjam razpravo o osnutku v podrobnostih.

Se oglašajo kdo k besedi? (Nihče.)

Ker se nihče ne oglašajo k besedi, predlagam zboru, naj sprejme naslednji sklep:

Zbor je sprejel osnutek zakona o izpolnitvi proračuna federacije za leto 1975.

Predlagatelj bo pri izdelavi predloga zakona upošteval mnenja in predloge, dane na današnji seji zbora.

Sprejme zbor predloženi sklep? (Sprejme.)

Na vrsti je četrta točka dnevnega reda:

Poročilo o položaju in problemih varnosti v železniškem prometu

Prejeli ste poročilo o položaju in problemih varnosti v železniškem prometu, ki ga je pripravil odbor zveznega zbora za notranjo politiko.⁶

Poročevalec odbora za notranjo politiko je delegat Mirko Lacković, poročevalec odbora za družbeno-ekonomske odnose pa Antun Bukovšek.

Začenjam razpravo o tem poročilu.

Želi morda besedo poročevalec odbora za notranjo politiko?

Besedo ima delegat Mirko Lacković.

MIRKO LACKOVIČ, poročevalec odbora zveznega zbora za notranjo politiko:

Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši delegati, poročilo o položaju in problemih varnosti v železniškem prometu, ki je zdaj pred vami, sta obravnavala odbor za notranjo politiko in odbor za družbenoekonomske odnose 12. novembra letos. Odbora sta sprejela poročilo in ga poslala temu zboru v obravnavo in nadaljnji postopek.

Na tej skupni seji so v razpravi sodelovali tudi predstavniki ustreznih odborov republiških in pokraj-

⁶ Priloga 4. Dokumentacijsko gradivo za poročilo o položaju in problemih varnosti v železniškem prometu je na voljo v službi za dokumentacijo skupščine SFRJ.

skih skupščin kot predstavniki skupnosti jugoslovanskih železnic in železniškotransportnih podjetij.

Znano vam je, da je odbor zveznega zbora za notranjo politiko takoj po težki železniški nesreči na zagrebškem kolodvoru imenoval komisijo, katere naloga je bila raziskati položaj in probleme varnosti v železniškem prometu kot tudi vzroke, ki dopuščajo izredne dogodke s hudimi človeškimi in materialnimi žrtvami.

Komisija je v delovnih skupinah in v najtesnejšem sodelovanju z ustreznimi organi republiških in pokrajinskih skupščin kot tudi s predstavniki skupnosti železnic in železniškotransportnih podjetij imela številne in široke razprave v temeljnih organizacijah združenega dela z železničarji, neposrednimi delavci v železniškem prometu in drugimi. Komisija je imela razgovore tudi s posameznimi organi v republikah in pokrajinah, ki so pristojni za promet, inšpekcijske službe, notranjo samoupravno kontrolo v temeljnih organizacijah združenega dela.

Komisija je svoje poglobljeno delo usmerila predvsem k vprašanju, ki so povezana z varnostjo v železniškem prometu, z izvajanjem zakona o temeljni varnosti v železniškem prometu in drugih predpisov in samoupravnih aktov, s katerimi se urejajo problemi varnosti.

Poročilo daje skupaj z dokumentacijo možnost, da v bistvu ugotovimo položaj varnosti in druge probleme v železniškem prometu. Komisija je poskušala čimbolj realno osvetliti sedanjí položaj in začrtati nekatere poti za reševanje najbolj perečih vprašanj na tem področju združenega dela. V pogovorih z delavci, ki neposredno delajo v prometu, od katerih sta odvisna red in varnost v železniškem prometu, smo se velikokrat dotaknili pomanjkljivosti in nemarnosti pri organizaciji in koordinaciji prometa, neizvajanja predpisov, navodil, neučinkovitosti kontrole in drugih subjektivnih dejavnikov na tem področju.

S položajem varnosti prometa so seveda povezana še druga vprašanja, kot na primer, zastarelost nekaterih prog in tehničnih naprav, nabava tehnike, ki naj zmanjša vlogo človeškega dejavnika v varnostnih ukrepih, pomanjkanje ključnih kadrov v nekaterih železniškotransportnih podjetjih, težki delovni pogoji, nizek družbeni in osebni standard delavcev in druga. Naj posebej poudarim, da kljub zapletenosti delovnih razmer, v katerih delajo delavci na železnici, pri večini prevladuje pojmovanje in stališče, da ni mogoče opravičevati tega, da se ne izvajajo predpisi, s tako imenovanimi subjektivnimi težavami. Večino železničarjev zelo težko prizadenejo nesreče, ne glede na to, kje se dogodijo, in imajo občutek krivde za vse takšne prometne katastrofe.

Zato je bilo v vseh teh razgovorih in razpravah zelo poudarjeno, da ne more in ne sme biti pri izvajanju zakonov in drugih predpisov, ki zadevajo varnost v prometu, nobene nemarnosti, nobenih kompromisov.

Prevladuje spoznanje, da rekonstrukcije in modernizacije železniškega prometa ni mogoče uresničiti tako hitro, kot bi si želeli, in da moramo opravljati promet blaga in potnikov v razmerah postopnega procesa, kar vsekakor terja večja prizadevanja pri izvajanju predpisov za večjo varnost v železniškem prometu. Zato moramo nenehno dvigati zavest vseh tistih, ki neposredno delajo v prometu, razvijati samoupravne odnose v organizacijah združenega dela, izboljševati organizacijo in koordinacijo prometa kot tudi kontrolne službe.

V vseh razgovorih in razpravah je bilo poudarjeno mnenje in postavljene zahteve, da je nujno treba izboljšati možnosti za gospodarjenje in pridobivanje dohodka v temeljnih organizacijah združenega dela na železnici, s tem pa tudi življenjske in delovne pogoje železničarjev. Vsi ti problemi neposredno vplivajo na varnost v prometu, ker zaradi njih primanjkuje potrebnih profilov delavcev na ključnih položajih, kot tudi na veliko fluktuacijo drugih delavcev, kar je vse razvidno iz poročila.

Delavci na železnici poudarjajo, da teh vprašanj ne morejo sami rešiti in da je nujna tudi podpora pristojnih organov kot tudi združenega dela z drugih področij gospodarjenja, da bi lahko zaživel družbeni dogovor o prevoznih cenah, katerega odlagamo že več kot dve leti. Če sem prav obveščen, je bil prav danes podpisan družbeni dogovor med gospodarstvom in železnico. Treba bo preučiti tudi možnosti železnice in njeno vlogo pri nadaljnjem razvoju gospodarstva in družbe.

V temeljnih organizacijah združenega dela se zavedajo, da bodo morali večino vprašanj in problemov, s katerimi se zdaj ubadajo, rešiti sami in seveda v sodelovanju in povezavi z drugim gospodarstvom na samoupravni podlagi, vendar pravijo, da morajo samoupravni odnosi vzpostaviti tudi bolj izenačene možnosti in večjo enakopravnost za ustvarjanje dohodka in da dobi ta zahteva tudi vso družbeno podporo.

Vsa ta vprašanja se zdaj prepletajo s prizadevanji, da bi zgradili samoupravne odnose v temeljnih organizacijah združenega dela kot tudi v okviru železniškotransportnih podjetij in skupnosti jugoslovanskih železnic, ki bi bili usklajeni z ustavnimi načeli. Vsi družbeni dejavniki na železnici so zdaj angažirani v tej smeri, da bi z okrepitevijo vloge temeljnih organizacij združenega dela in samoupravno pozicijo slehernega posameznika v njih okrepili tudi njihovo odgovornost za odpravljanje pomanjkljivosti in nemarnosti pri delu in hitreje reševale še druga pereča vprašanja.

Pri graditvi in utrjevanju vloge in samostojnosti temeljnih organizacij združenega dela in samoupravnih odnosov v tako velikem in tehnološko tako zapletenem sistemu nastajajo tudi problemi usklajevanja odnosov in interesov med temeljnimi organizacijami združenega dela, posameznimi delovnimi sektorji, kot so vleka, promet, vzdrževanje prog, signalno-varnostne naprave in skupne službe. Zaradi težjih možnosti ustvarjanja

dohodka, poslovanja z izgubo, so prizadevanja za uskladitev medsebojnih odnosov včasih zapletena, kar seveda hromi vlogo in odgovornost skupnih organov upravljanja kot tudi odgovornost in obveznosti vodilnih ljudi na vseh ravneh celotnega sistema.

Opredelitev večine železniških delavcev za samoupravno smer se sleherni dan potrjuje v izvajanju nalog in uresničevanju načrtovanega prevoznega procesa, večji produktivnosti dela, izločanju dela osebnih dohodkov, saniranju izgub in uresničevanju programa rekonstrukcije in modernizacije železnic kot tudi v drugih akcijah za stabilizacijo gospodarstva. Zato moramo še naprej z vso vztrajnostjo izpopolnjevati samoupravne odnose in onemogočiti posamezna pojmovanja, ki v samoupravljanju vidijo samo pravice, ne pa tudi obveznosti in odgovornosti.

Povezovanje organizacij združenega dela v železniškem prometu z drugimi področji združenega dela, zlasti v gospodarstvu, da bi skupaj našli rešitve za skupne interese, še zmeraj ni zadovoljivo in teče zelo počasi. Doslej je bila ustanovljena le ena sama samoupravna interesna skupnost v železniškem prometu. Proces dogovarjanja in iskanja rešitev za skupna vprašanja tako ponudnikov kot uporabnikov prevoznih storitev, usklajevanje razvoja odnosov med gospodarstvom in železniškim prometom, bi vsekakor moral potekati hitreje. Samoupravne interesne skupnosti bi potem začele reševati ne le vprašanja cen za prevozne storitve, marveč tudi vprašanja dolgoročnega razvoja in modernizacije železnic v skladu z razvojem in potrebami družbe in gospodarstva.

Prav te dni smo razpravljali o programu razvoja in modernizacije železniškega prometa na območju železniškotransportnega podjetja Zagreb s predstavniki združenega dela iz gospodarstva. Program je dobil pri njih vsestransko podporo, gospodarstvo zanima ta program in zato bo sodelovalo pri njegovem uresničevanju. Tudi ta primer potrjuje, da so dane objektivne možnosti, da začnemo v okviru interesnih skupnosti reševati še druga vprašanja skupnega interesa.

Tovarišice in tovariši, v poročilu smo našli več perečih vprašanj v železniškem prometu, ki terjajo družbeno podporo, da bi se tako že sprožil proces njihovega reševanja. Pričakujemo, da bodo poročila delovnih skupin obravnavali v ustreznih organih republik in pokrajin in da bo mogoče s skupnimi prizadevanji hitreje najti pot za rešitev posameznih vprašanj.

Občinske skupščine bi tudi lahko s svojim aktivnejšim odnosom do problemov stanovanj, družbene prehrane, prenočevanj itd., veliko prispevale k izboljšanju delovnih razmer železniških delavcev. Pristojni organi federacije pa bodo prevzeli svoj del obveznosti pri uresničevanju predlogov in sklepov poročila, če ga zbor odobri.

Odbor za notranjo politiko bo tudi pri tem programu v mejah svojega delovnega področja še naprej spremljal vsa ta vprašanja in sprejemal ustrezne ukrepe.

Na koncu vas prosim v imenu odbora tega zbora za notranjo politiko, da sprejmete poročilo skupaj s sklepnimi ocenami in predlogi.

PREDSEDNIK DANILO KEKIĆ:

Želi morda besedo poročevalec odbora za družbenoekonomske odnose?

Besedo ima delegat Antun Bukovšek.

ANTUN BUKOVŠEK, poročevalec odbora zveznega zbora za družbenoekonomske odnose:

Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši, dovolite, da začnem svoje sodelovanje v razpravi o poročilu z nekaterimi ugotovitvami.

O položaju in problemih varnosti v železniškem prometu danes skupščina ne razpravlja prvič — kot tudi ne v drugih pristojnih zveznih organih. V marcu 1970 sta gospodarski zbor in zbor narodov obravnavala gradivo z naslovom: Problemi železniškega prometa in perspektiva razvoja jugoslovanskih železnic. V januarju 1973 je zvezni izvršni svet med drugim razpravljal o cenah za blagovni promet po železnici in sprejel stališče, da se s temi cenami zagotovi železniškotransportnim podjetjem enostavna reprodukcija kot tudi tisti del razširjene reprodukcije, ki bo na podlagi rasti cen družbeno verificiran, se pravi, določen z družbenim dogovorom.

Poleg tega je zvezni izvršni svet ugotovil, da morajo jugoslovanske železnice v okviru nalog, ki so jih sprejele z akcijskim programom, storiti še tole:

- da železniškotransportna podjetja izdelajo pred kakršnokoli akcijo, ki je predvidena v akcijskem programu, svoj delovni načrt in določijo svoje obveznosti za izvedbo in način spremljanja uresničevanja svojega programa;

- da železniškotransportna podjetja in skupnost jugoslovanskih železnic takoj začnejo organizirano akcijo za izboljšanje kvalitete dela, večjo produktivnost in večjo odgovornost dela v delovnih kolektivih.

Poleg tega je zvezni izvršni svet sklenil, da zvezni sekretariat za promet in zveze v sodelovanju z ustreznimi republiškimi in pokrajinskimi organi, pristojnimi za področje prometa, in z namenom, da zagotovimo enakopravne možnosti gospodarjenja posameznih panog na transportnem trgu, najpozneje do konca oktobra 1973 predloži ustrezne ukrepe, ki bi jih začeli izvajati že v začetku leta 1974.

Aprila letos je odbor za promet in zveze obravnaval ekonomski položaj jugoslovanskih železnic in v poročilu gospodarskemu zboru zvezne skupščine med drugim zapisal tudi tole:

„V razpravi o ekonomskem položaju jugoslovanskih železnic na podlagi gradiva medresorske delovne skupine in dopolnilnega poročila zveznega sekretariata za promet in zveze kot tudi na podlagi stališč, ki so bila izražena na seji tega odbora, je bilo ugotovljeno, da se sklepi gospodarskega zbora zvezne skupščine o železnici iz marca 1970 zelo počasi uresničujejo, kar je vzrok, da ta pomembna panoga, ki je temelj našega prometnega sistema, še naprej deluje v neustreznih ekonomskih razmerah poslovanja. Posledica tega je, da imamo opraviti z vrsto težav v tekočem poslovanju, zlasti še glede izpolnjevanja obveznosti do mednarodne banke, ki precej kreditira modernizacijo železniških zmogljivosti.

Posledice nerešenega materialnega položaja železnic vplivajo ne samo na delo in uspehe dela v tej panogi prometa, marveč tudi v drugih prometnih panogah, tako da postaja promet čedalje hujši omejevalni dejavnik našega nadaljnjega gospodarskega razvoja.

Prav tako je bilo ugotovljeno, da so vsi prejšnji popravki tarif na železnici poskušali samo pokriti nakopičene izgube, kar pomeni, da smo šele pozneje reševali vprašanje enostavne reprodukcije železnic, nikoli pa še nismo resnejše obravnavali vprašanj njihovega razvoja.“

Odbor je imel vse to pred očmi, ko je predlagal gospodarskemu zboru tele sklepe:

1. Zbor je sprejel predlog ukrepov za izboljšanje materialnega in ekonomskega položaja železnic, s tem da bo najprej zvezni izvršni svet takoj sprejel konkretne ukrepe iz svoje pristojnosti.

2. Odbor ponovno opozarja zbor, da se bodo jugoslovanske železnice znašle v še težjem ekonomskem položaju, če ne bodo sprejeti predlagani ukrepi.

To je res samo kratek pregled dosedanjih ukrepov na relaciji železnica—družba, tako da niti zdaleč ne daje prave predstave o dosedanjem reševanju problematike. Vse to gradivo je ugotavljalo težaven in nerešen ekonomski položaj železnic. Namen vsega dela in gradiva pa je bil, da spodbudi zainteresirane dejavnike k reševanju omenjenih problemov, kajti železnica ni mogla — in tudi danes še ne more — sama reševati teh problemov.

Iz poročila je razvidno, da sta v letu 1973 samo dva od petih ŽTP poslovala na meji rentabilnosti, druga tri ŽTP so poslovala z izgubo. Ocena za letos je, da bo vseh pet ŽTP poslovalo z izgubo.

Vsa ta problematika je podrobno obdelana v poročilu. Rad bi samo poudaril, da takšen položaj železnice že dolgo traja, da ni ne od danes ne od včeraj. Je posledica dolgoletnih neustreznih pogojev za gospodarjenje. Mi danes pravzaprav samo nadaljujemo

proces, ki se je začel leta 1970, ki pa ga zdaj občutimo v še ostrejši obliki, kot tedaj.

Poleg tega bi poudaril razliko v načinu izdelave oziroma bolje povedano, pripravljanja poročila, ki je zdaj pred vami, v primerjavi z gradivi, ki smo jih v prejšnjih letih pripravljali o isti stvari.

Glavna naloga tega poročila je bila, da nam govori o položaju in problematiki železnic z vidika varnosti prometa. V razpravah, ki smo jih imeli v temeljnih organizacijah združenega dela na železnici, v organih upravljanja ŽTP in skupnosti jugoslovanskih železnic, kot tudi pri republiških organih, je sodelovalo veliko ljudi, kar je pa še zlasti pomembno za to poročilo, precej delavcev iz neposredne proizvodnje oziroma izvršilnih služb. V razpravah je bil govor ne le o problemih varnosti, marveč še o vrstih drugih problemov, ki so posledica zapletenosti takšnega mehanizma, kot je železnica. Vsa ta vprašanja, vsi ti problemi so po svoje sistematizirani v poročilu.

V poročilu je poudarjeno, da problem varnosti v železniškem prometu še ni zadovoljivo rešen, čeprav večina delavcev vestno in odgovorno opravlja svoje naloge v precej zapletenih in zelo težavnih delovnih razmerah. Vendar pa imamo opravka z določenim številom tistih, ki površno opravljajo svoje delovne obveznosti in tako ustvarjajo možnosti, da pride do težjih železniških nesreč. Uvedeni so bili že številni postopki zoper kršitelje delovnih obveznosti, večkrat pa je bilo že slišati o njihovi neučinkovitosti, nepošteni solidarnosti, sočutnosti organov, ki vodijo postopke. V ŽTP Zagreb smo lani uvedli postopek zoper vsakega šestega delavca zaradi kršitve delovne obveznosti in ni mogoče oporekati delovanju organov, ki vodijo postopke. Prej bi rekel, da v normativni regulativi manjka vmesni ukrep, ki bi urejal odnos med opominom in izključitvijo iz delovne skupnosti, kajti v sedanjih razmerah je težko tudi nedelavce izključiti iz delovne organizacije. V mislih imam ukrep, da bi takšne nedelavce za določen čas izločili iz delovne organizacije, da bi jih premestili z dotedanjih delovnih mest na delovna mesta z nižjo kvalifikacijo, to pa naj bi veljalo za vse delavce, ne pa le za izvršilno osebje oziroma za delavce, ki neposredno sodelujejo v železniškem prometu, kot to predpisuje zakon o temeljnih varnosti v železniškem prometu.

Poleg tega bi morali v tem zakonu bolj natančno rešiti vprašanje individualne odgovornosti vseh sodelavcev v prometu. V mislih imam — poleg neposrednih izvajalcev — organizatorje in koordinatorje celotnega prometnega procesa kot tudi vprašanje njihovih pooblastil.

O kadrovski problematiki in strukturi zaposlenih na železnici ne bi govoril, ker je to vprašanje z vseh strani obdelano v poročilu, omenil bi pa nekatere svoje pripombe.

Priliv kadrov za delovna mesta na železnici je odvisen od okolij oziroma od možnosti okolij, kjer ti kadri živijo. Da je tako, najbolje kažejo tile podatki:

V železniškem gospodarstvu Ljubljana, ki šteje 13 215 zaposlenih, je od tega samo 28 delavcev, ki imajo visoko strokovno izobrazbo. V ŽTP Skopje je od 7085 zaposlenih 217 takšnih, ki imajo visoko strokovno izobrazbo. To ne pomeni, da Socialistična republika Slovenija nima visoko strokovnih kadrov, marveč da gre le za možnosti njihovega nagrajevanja, je pa še nekaj drugih vzrokov.

Na koncu naj se dotaknem z nekaj besedami še tehničnih zmogljivosti železnice, in sicer z dveh vidikov – njene možnosti prevozov in njihove varnosti glede na to možnost prevozov oziroma na obseg prevozov.

Imamo 41 odstotkov širokotirnih prog z dovoljeno obremenitvijo do največ 16 ton in od tega 52 odstotkov, na katerih je največja dovoljena hitrost 80 kilometrov na uro. Imamo 773 postaj na glavnih progah, od tega je 253 ali 32,6 odstotka postaj relejno in signalno popolnoma sposobnih, 31,8 odstotka je le deloma sposobnih, 28,6 odstotka je sposobnih le za silo, 7 odstotkov pa je nesposobnih. Še zmeraj imamo 40 odstotkov parnih lokomotiv v prometu. Po drugi strani pa se je obseg prevozov v letu 1974 v primerjavi z letom 1968 povečal za približno 40 odstotkov. V tem istem času smo zmanjševali število zaposlenih na železnici, pa se postavlja vprašanje, kje je meja fizične zmogljivosti prevozov, kakšen je delež človeka kot subjekta v tem mozaiku železniško-prometne tehnike in kolikšna prometna varnost.

Na podlagi tega se postavlja drugo, veliko večje in pomembnejše vprašanje: nekdo na železnici bo moral povedati, kje je meja največje varnosti v železniškem prometu v sedanjih razmerah izkoriščanja železnic, kot tudi, kdo mora reševati te probleme na širši podlagi v skladu z dinamiko, ki je družbeno in ekonomsko mogoča. Hkrati pa moramo poudariti, da mora železnica tudi s takšno tehnično opremljenostjo, zlasti signalno-varnostne tehnike, kakršna je, zagotoviti maksimalno varnost prevozov potnikov in blaga.

PREDSEDNIK DANILO KEKIČ:

Želi še kdo besedo?

Besedo ima delegatka Fana Kočovska-Cvetković.

FANA KOČOVSKA-CVETKOVIČ (SR Makedonija):

Tovarišice in tovariši, treba je pozdraviti, da je bilo na dnevni red današnje seje postavljeno tudi vprašanje zelo pomembne panoge v našem gospodarstvu.

Izražam svoje veliko zadovoljstvo s tem poročilom in podpiram stališča komisije, ki je pripravila gradivo, in

odbora za notranjo politiko. Menim, da so tovariši opravili veliko delo tako glede obsega kot glede problemov, ki so številni in pomembni v tej panogi našega gospodarskega življenja.

Zato podpiram prizadevanja komisije in vse predloge v gradivu razen tistega, ki govori, da bi družba morala odpisati vsa dosedanja vlaganja v modernizacijo železnic. Zdi se mi, da tega ne bomo mogli sprejeti, kajti gre za velika sredstva. S tem bi tudi odprli apetite vsem drugim delovnim organizacijam, ki niso dobro delale, in končno, nismo še tako bogati, da bi lahko odpisovali tako velike obveznosti. To vprašanje je tem bolj pomembno, ker je železnica eno žarišč izgub v naši družbi, ki se iz leta v leto večajo.

Iz poročila je razvidno, da je na železnici zaposlenih 115 000 delavcev in da železnica razpolaga z osmino ali z 12,5 odstotka osnovnih sredstev vsega jugoslovanskega gospodarstva. Želim povedati, da je ekonomski položaj železnic tesno povezan z varnostjo prometa. Menim, da gre za pomembno vprašanje, ki mu moramo nameniti dovolj pozornosti.

V tej kratki razpravi ne morem zajeti več problemov, ker so vsi zelo zapleteni. Odločila sem se za dve vprašanji: subjektivni dejavnik, materialna baza samoupravnih organov delovnih organizacij.

Ko govorim o subjektivnem dejavniku na železnici, menim, da mora predvsem železnica sprejeti odgovornost za varnost ljudi in prevoz blaga, ki je glavni člen v reprodukciji gospodarstva. Iz podatkov v poročilu je razvidno, da je delovni človek na železnici zapostavljen, da ne bi to zvenelo preveč grobo, da je postavljen v slabši položaj. To lahko trdim zato, ker gradivo pove, da na železnici niso sistematično reševali vprašanja osebnih dohodkov, ko je bila opravljena selekcija kadrov po modernizaciji prog, in da niso reševali stanovanjskega vprašanja kadrov, od katerih so odvisni razvoj železnic, nadaljnja modernizacija itd.

Poudarjam, da je od 115 000 zaposlenih na železnici 1340 delavcev z visoko izobrazbo ali nekaj več kot en odstotek, da ima železnica 141 strojnih inženirjev in 59 prometnih inženirjev. Na železnici nismo v stiski za strokovne kadre – vzgajamo jih že več kot 30 let – in zdi se mi, da za takšno njihovo siromaštvo ni nobenega opravičila.

Zdi se mi tudi, da vlaganja v modernizacijo železnic ne spremljajo vlaganja v kadre in mislim, da ni samo modernizacija glavni poudarek v razvoju železnic, kot se to ponavlja v razpravah odborov, predstavnikov železnice, pa tudi poročevalcev nekaterih odborov. Morda nisem prav razumela, vendar je preveč poudarjen materialno-finančni dejavnik poslovanja, medtem ko človek kot dejavnik, strokovnjak, ustvarjalec ni poudarjen. To pomeni, da hodimo po napačni poti in da bomo veliko zamudili, kajti samo sredstva ne bodo rešila teh problemov. Če hočemo naprej hitreje, moramo investirati tudi v kadre.

Drugo vprašanje je materialni položaj delavskega upravljanja. Ne bi bila rada izredno analitična in prenatrjena v sklepih, ne bi zdaj naštevala izgub po republikah, ker so podatki v gradivu, toda, če razčlenimo rezultate zadnjih treh, štirih let, je videti, da delovni človek ne odloča o svojem presežku dela. Delovni človek mora zmeraj pokrivati izgube. Zato predlagam, da se vprašanje železnic čimprej sistemsko reši. Vse kaže, da nas nesistemski ukrepi vodijo na stranski tir.

Delovni človek ne razpolaga s presežkom dela, kakor to terjajo načela ustave in sklepi desetega kongresa ZKJ. Sredstva teh delovnih organizacij že več let prelivamo. Za delovnega človeka ni nobene stimulacije in je zato nediscipliniran, to pa seveda vpliva na delo železnic. Po mojem je problem samo v tem, da delovni človek ne razpolaga s presežkom svojega dela in da ni z ničemer stimuliran.

Sprejemam predloge odbora in komisije, da se sklene samoupravni sporazum o ustanovitvi interesnih skupnosti podjetij ŽTP in delovnih organizacij, za katere delajo. Tako bo mogoče — po mojem mnenju — boljše reševati probleme.

PREDSEDNIK DANILO KEKIČ:

Želi še kdo besedo?

Besedo ima tovariš Boško Dimitrijević, član ZIS in predsednik zveznega komiteja za promet in zveze.

BOŠKO DIMITRIJEVIĆ, *predsednik zveznega komiteja za promet in zveze:*

Tovarišice in tovariši delegati, prijavil sem se k besedi v razpravi o tem vprašanju ne le zato, ker so postali funkcioniranje in ukrepi sistema varnosti v prometu v razmerah nenehnega naraščanja obsega transporta blaga in prevoza potnikov področje posebnega zanimanja pristojnih državnih, strokovnih in drugih organov in organizacij in najširše javnosti pri nas, marveč tudi zato, da bi poudaril soglasnost, pripravljenost in dosedanja prizadevanja zveznega izvršnega sveta in zveznega komiteja za promet in zveze, skupaj z drugimi organi, pristojnimi za to področje — republik, pokrajin, zbornic in drugih, da nujno dvignemo varnost v železniškem prometu čimprej na čim višjo raven, ki jo je sploh mogoče doseči.

Prizadevanja in ukrepi zveznega izvršnega sveta in zveznega komiteja za promet in zveze se kažejo v naslednjem:

1. Septembra letos je bila v zveznem izvršnem svetu posebej obravnavana problematika varnosti v prometu sploh, zlasti še v železniškem prometu, in sprejeti so bili sklepi, katerih uresničevanje še poteka, katerih glavna

vsebina in smer — samo bolj v konkretni obliki — sta v bistvu to, kar se ugotavlja in predlaga v poročilu, ki ga zdaj obravnavamo na tej seji zbora.

2. V zveznem komiteju za promet in zveze smo imeli sestanek oziroma razgovor s predstavniki in direktorji vseh železniškotransportnih podjetij, s skupnostjo jugoslovanskih železnic in Sindikatom prometnih delavcev Jugoslavije, ki je bil namenjen vprašanjem ekonomskega položaja in razvoja železniškega prometa. Na tem sestanku so bile sprejete ocene za nadaljnje delo.

3. Zvezni komite za promet in zveze je na svoji zadnji seji v novembru letos obravnaval vprašanja in predloge ukrepov za izboljšanje varnosti v prometu, zlasti v železniškem prometu.

4. Pri predsedniku zveznega izvršnega sveta smo imeli poseben razgovor z direktorjem skupnosti jugoslovanskih železnic in direktorji vseh železniškotransportnih podjetij. Na tem sestanku je bila potrjena ocena in potreba po nadaljnjem izboljševanju položaja in prihodnjega razvoja železnice oziroma modernizaciji železniškega prometa. Sklenjeno je bilo, da bomo nadaljevali delo v tej smeri z družbenimi dogovori in samoupravnimi sporazumi.

Poleg vsega tega zdaj trenutno pripravljamo ukrepe, predpise in osnutke družbenih dogovorov za področje prometa, ki naj bi bili priloge k predlogu resolucije o temeljnih skupne politike ekonomskega in socialnega razvoja Jugoslavije za leto 1975, katerega osnutek ste danes že obravnavali in ki daje prednostni pomen izboljšanju ekonomskega položaja našega prometa.

Moram poudariti, da danes v razpravi ni bilo pripomb k besedilu resolucije, ki govori o železniškem prometu, čeprav bi bila nekatera stališča lahko tudi drugačna oziroma bolj natančno opredeljena.

Pripravljamo tudi analize o dosedanjem razvoju in nadaljnjem razvoju prometa v prihodnjem srednjeročnem družbenem načrtu do leta 1980, kot tudi dolgoročnem do leta 1985.

S sklenitvijo družbenega dogovora o cenah v železniškem prometu (med podpisniki je tudi zvezni izvršni svet prek sekretariata za trg in cene) se ustvarja podlaga in je to glavni pogoj za hitrejšo reševanje vprašanja izboljšanja ekonomskega položaja železniškega prometa kot tudi materialne baze za nadaljnji razvoj železnice, s čimer se hkrati zagotavlja hitrejšo in intenzivnejšo uresničevanje vseh drugih nujnih ukrepov za boljše funkcioniranje železniškega prometa in za njegovo nujno večjo varnost.

Hotel sem vas seznaniti z dejavnostjo zveznega izvršnega sveta in zveznega komiteja za promet in zveze v zvezi z reševanjem perečih vprašanj in problemov nadaljnjega razvoja železniškega prometa. Dodal bi le še to, da je v vsem tem, v vsej tej dejavnosti izražena koordinacija, želja po sodelovanju in lahko bi rekli, skupna volja in skupno delo zveznih organov, skupnosti

jugoslovanskih železnic in železniškotransportnih podjetij. Gospodarske zbornice Jugoslavije in sindikata prometnih delavcev Jugoslavije.

V zvezi s tem lahko samo poudarim, da bodo sklepi, ocene in predlogi v poročilu odbora tega zbora za notranjo politiko samo še bolj pospešili delo za rešitev teh vprašanj, in to ne le v pristojnih organih in organizacijah federacije, marveč tudi povsod drugod, v republikah, pokrajinah in drugih družbenopolitičnih skupnostih, organizacijah združenega dela in njihovih združenjih kot tudi v skupnosti jugoslovanskih železnic in drugih pristojnih organih in organizacijah.

Sicer pa menim, da so premalo poudarjena vprašanja, ki so v pristojnosti drugih organov in organizacij in ne v zvezni, kar bi bilo verjetno normalno tudi glede na funkcije skupščine SFRJ. Uspeh ukrepov iz pristojnosti federacije je lahko popoln le v primeru, če pravočasno in hkrati sprejmejo ustrezne ukrepe povsod, na vsakem mestu in na vseh ravneh.

Povedal bi še to, da so pristojnosti federacije oziroma zveznega komiteja za promet in zveze po svoje končane z ustanovitvijo treh delovnih mest, med katerimi je tudi delovno mesto za pravne zadeve in varnost železniškega prometa, in to šele zdaj, ko smo uskladili pravilnik in sistemizacijo tega komiteja z novimi ustavnimi načeli.

S tem seveda nimam namena zmanjševati nujnost, da na ravni federacije sprejmemo predlagane ukrepe, pač pa imam namen, da poudarim, da je nujna tudi bolj intenzivna koordinacija dela, da je nujno tesnejše sodelovanje vseh pristojnih in zainteresiranih organov in organizacij na vseh ravneh. Poglavitno je, da je bistvo problema ugotovljeno v poročilu, da so predlagani načini reševanja problema dobri in realni in da vse to še nadalje konkretno in sinhronizirano uresničujemo.

Sicer pa je bilo doslej že dosti govora o samem pomenu in problemih razvoja železniškega prometa. Promet je kot dejavnost že danes na svoj način dejavnik, ki omejuje, ovira naš nadaljnji gospodarski razvoj. Pred očmi imamo dejstvo, da je železnica prav v tem najtežjem letu 1974 od vseh povojnih let dosegla največji obseg prevoza blaga, tako da ga je presegla za 20 odstotkov v primerjavi z letom 1973. (V mislih imam podatek za prvih šest mesecev, kar pa ne zmanjšuje pomena dejstva, da je bilo to mogoče doseči le z maksimalnimi napor, da izkoristimo propustno in prevozno zmogljivost prog.) Kljub temu ni bilo mogoče zadovoljiti vseh zahtev gospodarstva, ker je železnici primanjkovalo na stotine vagonov, kar je posebej prizadelo bazično industrijo, rudnike, kmetijstvo, z drugimi besedami rečeno, prav tiste gospodarske panoge, ki so predvidene kot prednostne za razvoj v letu 1975. Poleg tega je ocenjeno, da se bo vprašanje pomanjkanja prevoznih zmogljivosti v prihodnjem letu še bolj zaostri, to pa še tem prej, ker smo zaradi tega pomanjkanja doslej že večkrat najemali vagone iz tujine,

zdaj pa nas obveščajo železniške uprave iz tujine, da bodo morale omejiti odstopanje vagonov.

Problemi, ki nastajajo zaradi energetske krize in ukrepov varčevanja nafte in bencina, bodo vsekakor odločilno vplivali na strukturo prevozov oziroma bodo morali preusmeriti cestni prevoz blaga na železniški prevoz.

Kljub vsemu temu, kljub potrebam gospodarstva ekonomski položaj železnic ni bil sposoben in tako visok, da bi bilo mogoče temeljito reševati ta problem. Nasprotno, za železniški promet so značilni nizka akumulativnost, izgube v poslovanju, splošna nelikvidnost in pomanjkanje obratnih sredstev za tekočo reprodukcijo.

Zaradi tega – vendar botrujejo takšnemu položaju še drugi elementi – poteka uresničevanje programa modernizacije železnic zelo počasi in šele pred nekaj dnevi je bila dokončana popolna elektrifikacija naše največje in najpomembnejše magistralne proge Jesenice–Ljubljana–Beograd–Niš–Skopje, kar pa sicer moramo pohvaliti, ker je izraz in dokaz skrajne požrtvovalnosti in skrajne prizadevnosti železniškotransportnih podjetij.

Vse to nas zavezuje, da čimprej in čimbolj dosledno uresničimo stališča in sklepe desetega kongresa Zveze komunistov Jugoslavije o prednostnem razvoju prometa kot gospodarske dejavnosti, v kateri je železniški promet še posebej v zamudi.

Zvezni izvršni svet je zato sprejel sklep, da bo pri določanju prednostnega razvoja za prihodnje leto, poleg energetike, proizvodnje surovin in hrane, vključil še železniški promet, kar pomeni tudi sprejetje ustreznih ukrepov, tako za izboljšanje splošnega ekonomskega položaja panoge kot tudi za stimulacijo njenega hitrejšega razvoja.

Na koncu bi še rekel, da naštevane in poudarjene ukrepe, ki smo jih že sprejeli in jih še bomo v kratkem, ne pomeni, da želim poveličevati in opredeljevati vlogo in pomen zveznih organov pri reševanju problemov in težav v razvoju železnic, marveč povedati le to, da družbena akcija poteka, da se ukrepi nekje bolj, drugje manj izvajajo, sklepi uresničujejo in da vse to vpliva tudi na vse druge pristojne organe in organizacije, zlasti organizacije združenega dela, da se močneje vključujejo v program.

Zvezni komite za promet in zveze in zvezni izvršni svet bosta v mejah svojih pristojnosti uresničila predloge v tem poročilu skupaj z republiškimi in pokrajinskimi organi za promet in zveze in izvršnimi sveti republik in pokrajin ne le z vidika trenutnih in kratkotrajnih interesov, marveč predvsem z vidika dolgoročnih perspektiv. Očitno je, da bo podlaga za višjo stopnjo varnosti v železniškem prometu družbeni dogovor republik in pokrajin v okviru federacije, kar bi moralo skupaj s samoupravnimi sporazumi, večjim prizadevanjem in večjo odgovornostjo samih organizacij

združenega dela in njihovih skupnosti kot tudi sinhroniziranimi akcijami in ukrepi vseh drugih pristojnih in zainteresiranih absolutno ustvariti takšne možnosti in takšen red v poslovanju prometnih podjetij, da bi lahko rekli — na absolutno višjo raven varnosti v železniškem prometu oziroma raven, ki bi ustrezala našemu samoupravnemu socialističnemu sistemu in potrebam delovnih ljudi in prebivalstva.

PREDSEDNIK DANILO KEKIČ:

Želi še kdo besedo?

Besedo ima delegat Ljubiša Popović.

LJUBIŠA POPOVIĆ (SR Bosna in Hercegovina):

Rad bi samo vprašal, ali so na tej seji navzoči tudi predstavniki jugoslovanskih železnic, in če so, ali menijo, da morajo kaj povedati o tem, kako so ukrepali, da bi odpravili subjektivne pomanjkljivosti, o katerih govori poročilo, kako so ukrepali v zadnjih dveh mesecih po nesreči pri Zagrebu?

PREDSEDNIK DANILO KEKIČ:

Tovariši iz skupnosti jugoslovanskih železnic so bili povabljeni in so na tej seji.

Želi še kdo besedo? (Nihče.)

Če se nihče več ne oglašja k besedi, predlagam zboru, naj sprejme te sklepe:

1. Zbor je sprejel poročilo odbora za notranjo politiko o položaju in problemih varnosti v železniškem prometu skupaj s sklepnimi ocenami in predlogi.

2. Zbor pričakuje, da bodo zvezni izvršni svet in drugi državni organi kot tudi pristojne samoupravne organizacije in skupnosti čimprej obravnavali sklepne ocene in predloge o položaju in problemih varnosti v železniškem prometu in v mejah svojih pravic in dolžnosti sprejeli ustrezne ukrepe, da bi bolj učinkovito in bolj dosledno reševali probleme v železniškem prometu, še posebno glede vprašanj njegove varnosti.

3. Zbor nalaga zveznemu komiteju za promet in zveze kot tudi zveznemu komiteju za delo in zaposlovanje, da se takoj lotita izpolnjevanja predvidenih nalog in sklepnih ocen in predlogov glede položaja in problemov varnosti v železniškem prometu.

4. Odbor zveznega zbora za notranjo politiko bo spremljal uresničevanje sklepov oziroma sklepnih ocen in predlogov o položaju in problemih varnosti v železniškem prometu in o tem poročal zboru v drugi polovici leta 1975.

5. Te sklepe in poročilo kot tudi sklepne ocene in predloge o položaju in problemih varnosti v železniškem

prometu bo zbor poslal državnim organom in samoupravnim organizacijam ter skupnostim, ki imajo konkretne obveznosti glede rešitev problemov v železniškem prometu, zlasti v zvezi z vprašanjem varnosti.

Ali zbor sprejme predlog teh sklepov? (Sprejme.)

Na vrsti je *peta* točka dnevnega reda:

Zaključni račun in poročilo o delu zvezne direkcije za rezerve živil

Prejeli ste zaključni račun zvezne direkcije za rezerve živil za leto 1973, skrajšan pregled zaključnega računa, poročilo o delu zvezne direkcije za rezerve živil za leto 1973, zapisnik službe družbenega knjigovodstva o pregledu zaključnega računa, odločbo o sprejetju zaključnega računa, predlog odloka skupščine SFRJ o potrditvi zaključnega računa zvezne direkcije za rezerve živil kot tudi poročila odbora za proračun federacije, odbora za družbenoekonomske odnose in zakonodajno-pravne komisije.⁷

Predstavniki predlagatelja je dr. Dušan Anakioski, namestnik zveznega sekretarja za trg in cene, za poverjenika pa je določen Milojko Veljović, direktor zvezne direkcije za rezerve živil.

Poročevalec odbora za proračun federacije je delegat Ljubomir Zečić, poročevalec odbora za družbenoekonomske odnose delegat Minčo Jordanov, poročevalec zakonodajno-pravne komisije pa Karolj Djetvai, član komisije.

Začenjam razpravo o poročilu.

Obveščam delegate, da je medtem delegat iz SR Slovenije Vinko Gobec poslal zveznemu sekretariatu za trg in cene delegatsko vprašanje, ki sodi v okvir razprave o tej točki dnevnega reda.

Obvestili so me tudi, da je predstavnik predlagatelja pismeno odgovoril na to vprašanje.

Želi morda besedo predstavnik predlagatelja v zvezi s tem vprašanjem oziroma v zvezi s to točko dnevnega reda?

Besedo ima tovariš Dušan Anakioski.

DUŠAN ANAKIOSKI, namestnik zveznega sekretarja za trg in cene:

V zvezi z obravnavanjem zaključnega računa je delegat zveznega zbora skupščine SFRJ Vinko Gobec poslal zveznemu sekretariatu za trg in cene tale vprašanja v pismeni obliki:

1. Kateri sistem uporablja direkcija pri določanju cen za živila?

2. Kako zvezni izvršni svet ocenjuje intervenčno funkcijo zvezne direkcije za rezerve živil?

⁷ Gradivo je na voljo v službi za dokumentacijo v skladu s poslovnikom skupščine SFRJ.

3. Kakšna so prizadevanja, da bi tudi zvezna direkcija za rezerve živil sodelovala pri naporih jugoslovanske družbe za stabilizacijo?

4. Kaj bi se še dalo storiti za smotnejše delo in poslovanje zvezne direkcije za rezerve živil?

(V okviru tega vprašanja še tale pripomba: glede na velik promet v znesku 42 milijard dinarjev lahko rečemo, da gre za višino skupne in splošne porabe srednje razvite občine v Jugoslaviji.)

5. V poslovanje zvezne direkcije je treba vključiti več kontrole. Letna kontrola SDK je premalo. Menim, da bi morali samoupravni organi, skupaj s predstavniki širše družbene skupnosti uvesti dopolnilne kontrolne organe. Je bil o tem že kdaj govor in kje?

Na postavljena vprašanja daje zvezni sekretariat za trg in cene tele odgovore:

Direkcija za rezerve živil posluje po veljavnem sistemu cen, ki je določen za kmetijske pridelke in temelji, kot je znano, na stroškovnem načelu.

Za živila, kot so moka, sladkor, olje, riž, katerih proizvodjalne cene so pod družbeno kontrolo, določamo cene po povprečnih pogojih domače proizvodnje oziroma na podlagi cen za domače surovine in povprečnih pogojev za gospodarjenje s povprečno stopnjo akumulacije gospodarstva in živilske industrije. V primerjavi s prejšnjimi leti, ko smo cene določali na podlagi cen kmetijskih kombinatov, smo letos uvedli drugačen sistem evidence za spremljanje stroškov, tako da se bodo cene v letu 1975 še naprej deloma določale po tem, kako se pokriva večji del kmetijske proizvodnje.

Vendar, za pridelke, ki spadajo v sistem zaščitnih cen, se raven zaščitnih cen določa na podlagi povprečnih domačih pogojev proizvodnje družbenih posestev in povprečnih štiriletnih žetev na hektar na teh posestvih, ki jih registrira vsako leto naša statistika. Za pšenico, sladkorno peso, sončnice in sojo pa vključujemo v ceno poleg povprečnih stroškov pridelovanja še povprečno stopnjo akumulacije gospodarstva v minulem letu.

Za vse druge kmetijske pridelke v sistemu zaščitnih cen — koruzo, ječmen, olive, krompir, volno, bombaž, tobak in živino — oblikujejo delovne organizacije lastne prodajne cene na podlagi tržnih razmer in prek teh tržnih cen tudi del akumulacije.

To je odgovor glede oblikovanja cen kmetijskih pridelkov in na tej podlagi se oblikujejo tudi cene, po katerih posluje direkcija za rezerve živil.

Menim, da moramo upoštevati tudi to, da mora direkcija po zakonu, na podlagi katerega posluje, hkrati uvažati določene količine pridelkov in proizvodov, ki jih ne pridelujemo in ne proizvajamo v zadostnih količinah. Razlike v cenah — nastajajo pa zato, ker so cene nekaterih pridelkov in proizvodov večje v primerjavi s cenami v tujini — uporablja direkcija zato, da krije negativne razlike, kajti nekatere cene za druge proizvode so tudi v tujini večje. Prek direkcije za rezerve živil se

torej izravnavajo tudi razlike med domačimi cenami in cenami na svetovnem trgu.

V zvezi z drugim vprašanjem — kako ocenjuje zvezni izvršni svet poslovanje direkcije — bi opozoril na to, da moramo upoštevati specifičnost njenega poslovanja.

Gre namreč za specifičnost pridelkov in proizvodov, s katerimi direkcija posluje. To so pridelki in proizvodi, ki ne morejo biti v rezervah več kot 6 do 12 mesecev, le redko morda 18 mesecev. V tem obdobju moramo po zakonu imeti rezerve, da bi lahko intervenirali v primeru velikih nesreč ali motenj na trgu ponudbe in povpraševanja. V tem okviru mora direkcija obračati svoje rezerve, se pravi, puščati v promet del teh pridelkov in proizvodov, nato pa spet v glavnem v času žetve nabavljati nove, da bi ohranila obseg rezerv.

To posebej poudarjam zato, ker je direkcija zaradi specifičnosti pridelkov in proizvodov prisiljena, da v velikih količinah zamenjuje svoje rezerve. Ima hkrati bistveno pomembno funkcijo, da ohranja velike rezerve živil, da veliko odkupuje in veliko prodaja. Poleg tega, da je njena funkcija, da ohranja rezervo živil, ima pomembno vlogo tudi glede zagotovljenih cen. Če pride na tržišču do tega, da kmetijskih pridelkov in proizvodov ni mogoče prodati najmanj po zagotovljenih cenah, je direkcija po zakonu dolžna, da jih odkupuje po zagotovljenih cenah, nato pa v celotnem sistemu njenega poslovanja ohranja kot rezervo in prodaja — če ne doma pa v tujini.

Direkcija je prav letos močno posredovala pri odkupu žitaric in mesa. Znano je, da je prišlo do težav pri izvozu mesa. Pa tudi, ko je šlo za druge pridelke ali druga živila, je zvezni izvršni svet dajal direkciji navodila in naloge, na primer večji nakup koruze za redno porabo in za potrebe živinoreje.

To so nekateri posebni elementi, ki vplivajo na delo direkcije, in menim, da je imel zvezni izvršni svet, ki je sicer redno spremljal naše delo, pred očmi vse te okoliščine, v katerih mora direkcija poslovati.

Zvezni izvršni svet prav glede tega meni, da je bila intervenčna funkcija direkcije v letu 1974 zelo pomembna. Zvezni izvršni svet je seznanjen s tem, da ima direkcija težave in probleme glede obračanja sredstev, saj gre za nekaj milijard dinarjev in da je mogoče, da v nekaterih primerih ni mogoče rešiti nekaterih vprašanj. Znano je, da je direkcija zaradi zastoja izvoza junčevine na zahodnoevropski trg do 29. novembra 1974 intervenirala z odkupom približno 40 000 pitane govedi za približno 2 milijardi dinarjev. To je bila intervencija po funkciji zakona, po svoje pa tudi izpolnitev programa, ki je bil na podlagi normalnega poslabšanja določen v skupščini SFRJ, kar je povzročilo precejšnje težave, da zagotovimo potrebna sredstva.

Direkcija za rezerve živil je odkupovala pšenico in junče meso, da bi bilo plačilo za odkupljeno blago čim hitrejše in učinkovitejše. Po tem načelu je direkcija izplačala do 20. novembra približno 686 milijonov

dinarjev, od tega iz rednih obratnih sredstev 344 milijonov dinarjev. Pri tem smo imeli velike težave, ker smemo premije izplačevati samo iz dopolnilnih dohodkov iz republik, kar se pa ureja na podlagi zakonskih predpisov. Ker v času odkupa, ko so bila sredstva potrebna, ni bilo mogoče dokončati sprejetja zakonskih predpisov za te dopolnilne dohodke, smo morali ta sredstva najti drugje, to pa predvsem zato, da bi pravočasno odkupili pšenico, da direkcija ne bi izgubila zaupanja pridelovalcev pšenice in da bi mogli izpolniti program odkupa žitaric, ki so nam jih ponudili pridelovalci. Dogovorili smo se, da bodo dale poslovne banke direkciji začasni premostitveni kredit s pomočjo republik. Spet pa smo se morali ukvarjati z velikimi težavami, ker je šlo za vprašanje splošne likvidnosti v gospodarstvu, tako da je direkcija komajda rešila splet zapletenih problemov.

Poleg tega so bile intervencije direkcije na trgu z glavnimi živilmi v letu 1974 v preteklih desetih mesecih kljub izrednim težavam v zvezi z uvozom zelo obsežne in uspešne in v skladu s tekočo politiko cen, zato je tudi bila založenost tržišča z živilmi dobra.

Glede tretjega vprašanja naj odgovorim, da je direkcija v tem času dajala v promet živila iz svojih rezerv po cenah, ki so bile določene s politiko cen in odloki zveznega izvršnega sveta.

Tudi v okviru programa boja proti inflaciji in za stabilizacijo na trgu sploh je bila funkcija direkcije pomembna. Razpolagala je z živilmi in jih dala na trg, zato v prvem polletju cene za ta živila niso naraščale, čeprav bi jih morali uskladiti glede na gibanje cen na domačem trgu, pa tudi glede na uvoz živil. To velja deloma za žitarice, sladkor, olje, svinino itd.

Poleg tega je bila dejavnost direkcije za rezerve živil v okviru splošne aktivnosti za stabilizacijo usmerjena na področje proizvodnje, se pravi, da je v večjem obsegu sklepala pogodbe za proizvodnjo in odkup živil in dajala pogodbene predujme, da bi spodbujala to večjo proizvodnjo. Direkcija je tudi doslednejše in v večjem obsegu intervenirala z odkupom kmetijskih pridelkov in živil z intervenčnimi cenami.

Četrto, poslovanje zvezne direkcije za rezerve živil spremlja in nadzira služba družbenega knjigovodstva posredno ali neposredno na več načinov in sistematično. V zvezi s tem nam nihče ne more očitati izgube v znesku 42 milijonov dinarjev, ker tega ni bilo. Ni nam jasno, od kod takšen podatek? Inšpekcija je ugotovila izgubo v znesku 8 milijonov dinarjev, kar pomeni 0,09 odstotka vrednosti poslovanja naše direkcije, to pa je vsekakor malenkostna izguba, o kateri ne kaže izgubljati besed. Po mojem je sistem kontrole v direkciji in nad delom direkcije zelo razvejen in zmeraj moramo imeti pred očmi, da direkcija sama — po naravi svojega poslovanja — opravlja zelo številne naloge in da mora kontrolirati približno 2000 skladiščnih mest, ki jih ima v pogodbenem odnosu z 278 skladiščnimi organizacijami.

Direkcija je organizirala lastno interno kontrolo svojega poslovanja oziroma svojih pogodbenih partnerjev, kjer ima spravljene rezerve.

Poleg tega je tržna inšpekcija v letu 1973 osemkrat pregledala poslovanje direkcije, služba družbenega knjigovodstva dvakrat in enkrat tudi kreditna inšpekcija Narodne banke Jugoslavije, vendar doslej nismo dobili niti enega zapisnika, ki bi imel kakršnokoli pripombo h kakršnikoli vrsti nepravilnosti.

Direkcija ima s temi službami zelo aktiven odnos in menimo, da je sistem kontrole poslovanja direkcije in kar je še pomembnejše za direkcijo — sistem kontrole varstva živil dobro organiziran. S tem ne želim reči, da ne bi bil lahko še boljši, posebno še, če imamo pred očmi, da se bo število prebivalcev povečalo, da se bo razširila funkcija direkcije, da bi bile rezerve usklajene s potrebami prebivalstva in proizvodnje. Menimo, da bomo morali izboljšati ves sistem poslovanja naše direkcije.

PREDSEDNIK DANILO KEKIĆ:

Želi še kdo besedo?

Besedo ima delegat Ljubomir Zečić, poročevalec odbora za proračun federacije.

LJUBOMIR ZEČIĆ, poročevalec odbora zveznega zbora za proračun federacije:

Tovarišice in tovariši, odbor zveznega zbora za proračun federacije je na seji 25. novembra 1974 ponovno obravnaval zaključni račun zvezne direkcije za rezerve živil za leto 1973 in ugotovil, da je zvezna direkcija pravočasno pripravila in poslala pristojnemu zveznemu organu predlog zaključnega računa za leto 1973. Do zakasnitve je prišlo zaradi predvidenega zakonskega postopka pregleda podatkov s strani pristojnih organov, zato je bil poslan skupščini šele oktobra letos.

Poslovanje direkcije za rezerve živil je bilo v letu 1973 v skladu z zakonskimi predpisi in inšpekcijskimi ter kontrolnimi organi, ki so pregledovali poslovanje v letu 1973, in niso imeli nobenih bistvenih pripomb. Popis zalog živil konec leta 1973 je bil opravljen v skladu z določbami pogodb, ki jih je sklenila direkcija s skladiščniki njenih živil.

Odbor zato meni, da ni ovir, da ne bi zvezni zbor sprejel zaključnega računa zvezne direkcije za rezerve živil za leto 1973.

PREDSEDNIK DANILO KEKIĆ:

Želi še kdo besedo? (Nihče.)

Ali zbor sprejme sklep o potrditvi zaključnega računa zvezne direkcije za rezerve živil za leto 1973? (Sprejme.)

Poleg tega predlagam zboru, naj na podlagi predloga odbora za družbenoekonomske odnose sprejme tale sklep:

1. Zvezni izvršni svet bo poslal zveznemu zboru poročilo o problemih poslovanja zvezne direkcije za rezerve živil, njenih funkcij in njenega statusa kot tudi predlog programa nakupa in uporabe stalnih blagovnih in tržnih rezerv federacije v prihodnjem letu.

2. Zvezna direkcija za rezerve živil bo poslala poročilo o svojem delu za leto 1974 skupščini SFRJ v času, ko bo skupščina SFRJ sprejemala predlog zaključnega računa federacije.

Ali zbor sprejme predlog sklepa? (Sprejme.)

Na vrsti je *šesta* točka dnevnega reda:

Predlog za imenovanje namestnika zveznega javnega tožilca

Za to točko dnevnega reda ste prejeli predlog za imenovanje namestnika zveznega javnega tožilca, ki ga je poslala komisija skupščine SFRJ za volitve in imenovanja.⁸

Poročevalec komisije je tovarš Kornel Troča.

Začenjam razpravo o predlogu.

Kdo želi besedo? (Nihče.)

Ker se nihče ne oglašja k besedi, vprašujem, ali zbor sprejme predlog za imenovanje namestnika zveznega javnega tožilca? (Sprejme.)

Ugotavljam, da je zvezni zbor sprejel predlog, da se imenuje za namestnika zveznega javnega tožilca Ratimir

⁸ Priloga 5.

Ristić, dosedanji namestnik republiškega javnega pravobranilca Socialistične republike Srbije.⁹

Na vrsti je *sedma* točka dnevnega reda:

Predlog za imenovanje namestnika generalnega direktorja Službe družbenega knjigovodstva Jugoslavije

Za to točko dnevnega reda ste dobili predlog za imenovanje namestnika generalnega direktorja Službe družbenega knjigovodstva Jugoslavije, ki ga je poslala komisija skupščine SFRJ za volitve in imenovanja.

Poročevalec je isti kot za prejšnjo točko dnevnega reda.

Začenjam razpravo.

Kdo želi besedo? (Nihče.)

Ker se nihče ne oglašja k besedi, predlagam zboru, naj sprejme tale sklep:

Zbor je sprejel predlog za imenovanje namestnika generalnega direktorja Službe družbenega knjigovodstva Jugoslavije.

Se zbor strinja s predlogom tega sklepa? (Se strinjajo.)

Ugotavljam, da je zbor sprejel predlog, da se za namestnika generalnega direktorja Službe družbenega knjigovodstva Jugoslavije imenuje dr. Miloje Nikolić, dosedanji direktor v zveznem zavodu za družbeno načrtovanje.

Ker je dnevni red izčrpan, končujem sejo.

(Seja je bila končana ob 16.21.)

⁹ Imenovanje je bilo objavljeno v Uradnem listu SFRJ, št. 60 z dne 28. novembra 1974.

SKUPŠČINA SFRJ
AS. 76/15

OSNUTEK RESOLUCIJE O TEMELJIH SKUPNE POLITIKE EKONOMSKEGA IN SOCIALNEGA RAZVOJA JUGOSLAVIJE V LETU 1975

Skupščina SFRJ določa v soglasju s socialističnimi republikami in socialističnima avtonomnima pokrajinama, ob družbenem dogovoru z združenim delom v okviru Gospodarske zbornice Jugoslavije in drugimi oblikami združevanja, glede na potrebe stabilizacije gospodarskih tokov in dinamičnega gospodarskega razvoja, od pozitivnih gospodarskih uspehov, ki smo jih dosegli v ekonomskem in socialnem razvoju, in problemov, ki so v njem navzoči, ter ob upoštevanju nujnosti hitrejša graditve družbenoekonomskega sistema na načelih ustave SFRJ in v smislu sklepov desetega kongresa ZKJ ter popolnejšega uresničevanja ciljev in nalog razvoja, določenih v družbenem načrtu Jugoslavije za obdobje od leta 1971 do leta 1975 – temelje skupne politike ekonomskega in socialnega razvoja Jugoslavije v letu 1975.

S to resolucijo so določene smernice in okviri za ukrepe ekonomske politike in drugi ukrepi, katere v skladu s pravicami in dolžnostmi, ki jih imajo po ustavi SFRJ, sprejemajo organi federacije oziroma organi socialističnih republik in socialističnih avtonomnih pokrajin ob udeležbi združenega dela in na temelju družbenih dogovorov, s čimer bi bilo zagotovljeno izvajanje temeljev skupne politike ekonomskega in socialnega razvoja Jugoslavije v letu 1975.

I

URESNIČEVANJE TEMELJNIH CILJEV IN NALOG EKONOMSKE IN SOCIALNE POLITIKE V LETU 1974 TER PROBLEMI IN TEŽNJE OB PREHODU V LETO 1975

1. Z resolucijo o temeljih politike družbenoekonomskega razvoja Jugoslavije v letu 1974 so bili določeni tile poglavitni razvojni cilji in naloge: krepitev samoupravljanja kot temeljnega družbenoekonomskega odnosa, zlasti njegove materialne podlage in reprodukcijske sposobnosti gospodarstva; odločnejša usmeritev v boj zoper inflacijo in doseg kvalitativnih rezultatov pri stabilizaciji trga in cen; zaustavitev pospešene rasti cen in življenjskih stroškov ter ustvarjanje možnosti za njihovo počasnejšo rast: povečanje učinkovitosti gospodarjenja; izboljšanje strukture in učinkovitosti investicij, boljše izkoriščanje zmogljivosti, hitrejši porast produktivnosti dela in porast družbenega proizvoda in dohodka; hitrejši razvoj gospodarsko manj razvitih socialističnih republik, zlasti Socialistične avtonomne pokrajine Kosova, ter krepitev obrambne sposobnosti in varnosti države.

Da bi se uresničevali navedeni cilji in naloge, je bil sprejet tudi program protiinflacijske akcije. V njem so bili podrobneje predvideni protiinflacijski ukrepi, ki so bili potrebni, da bi dosegli višjo stopnjo gospodarske rasti, zmanjšali stroške, se ubranili neugodnega vpliva motenj na svetovnem trgu in družbenoekonomske odnose uskladili z ustavo.

Uresničevanje teh ciljev in izpolnjevanje teh nalog je bilo še zlasti zahtevno zato, ker so se v letu 1974 spletle takšne objektivne okoliščine, da je bilo nujno v enem letu hkrati reševati vrsto protislovnih problemov družbenoekonomskega razvoja: pospešiti gospodarsko rast in hitreje reševati socialne probleme, uspešneje obvladovati probleme strukture in intenzivneje razvijati dejavnike kvalitete pri gospodarjenju in se približati uresničevanju politike, ki je določena v družbenem načrtu Jugoslavije za obdobje od leta 1971 do leta 1975. Pri

tem je bil pri politiki družbenoekonomskega razvoja v središče pozornosti postavljen boj za ekonomsko stabilizacijo.

Izhodišče pri določanju te politike so bile določene domneve oziroma razmere, v katerih naj bi se ta uresničevala v letu 1974. Te razmere pa niso bile take, kot smo jih pričakovali, nekatere med njimi pa so bile bistveno drugačne, kot smo domnevali, zato tudi nekateri cilji politike in nekatera razmerja v takih okoliščinah niso mogli biti zadosti usklajeni.

2. Politika družbenoekonomskega razvoja v letu 1974 pomeni hitrejši razvoj samoupravljanja, intenzivno izvajanje ustave SFRJ in višjo organiziranost združenega dela. Čeprav je družbenoekonomski razvoj v letu 1974 potekal ob močnejši aktivnosti pri izvajanju novih ustav in čeprav so bile v ugodnem političnem ozračju ustvarjene možnosti za hitrejšo kvaliteten spremembo pri razvijanju socialističnih samoupravnih odnosov v združenem delu — pa ta proces še zmeraj ni dovolj intenziven. Pričakovana dinamika in kvaliteta pri sklepanju družbenih dogovorov in samoupravnih sporazumov nista bili uresničeni. V takih okoliščinah združeno delo v letu 1974 kljub doseženim uspehom ni prevzelo od države regulative v ustreznih meri in ne tako, kakor je bilo predvideno z resolucijo o temeljih politike družbenoekonomskega in socialnega razvoja Jugoslavije v letu 1974 in s programom protiinflacijske akcije; zato se je ekonomska politika bolj opirala na državne intervencije.

Pri določanju politike družbenoekonomskega razvoja v letu 1974 smo računali s poslabšanjem pogojev v mednarodni menjavi. Predvideli smo zmeren primanjkljaj v plačilni bilanci. Ob spremembah, ki so v resnici nastale v mednarodnih ekonomskih odnosih, pa se je občutno poslabšal položaj našega gospodarstva v mednarodni menjavi, tako da je nastal visok primanjkljaj v zunanjetrgovinski menjavi in plačilni bilanci države. Znatno del primanjkljaja so povzročile spremembe cen v mednarodni menjavi v našo škodo, zato je prišlo namesto do večjih dopolnilnih sredstev za notranjo porabo tudi na tej podlagi do nepredvidenega odtekanja dela narodnega dohodka. Ker delitev temu ni bila prilagojena, se je ponudba usklajevala s povpraševanjem z rastjo cen, ki bi bila še hitrejša, če ne bi bilo dinamične gospodarske aktivnosti. V takih okoliščinah so se zaostрили že dalj časa navzoči problemi neuravnovešene materialne proizvodnje in porabe in je inflacija naraščala še hitreje, zato je bil ob koncu leta spremenjen dinarski tečaj.

3. Da bi v razmerah, ko se je položaj našega gospodarstva zaradi sprememb v mednarodnih ekonomskih odnosih bistveno poslabšal, uresničevali temeljne cilje in naloge razvojne politike v letu 1974, je bilo težišče ukrepov ekonomske politike v podpiranju dinamične gospodarske aktivnosti (zlasti deficitarne industrijske in kmetijske proizvodnje), povečevanju zaposlenosti, pospeševanju produktivnosti dela, deloma pa tudi v krepitvi materialne osnove združenega dela. Federacija, socialistične republike in socialistični avtonomni pokrajini so z vrsto svojih ukrepov spodbujale investicijsko aktivnost in močnejšo usmeritev k razvijanju prednostnih dejavnosti, zlasti kmetijstva in elektrogospodarstva. Ukrepi ekonomske politike so prispevali tudi k hitrejši rasti osebne porabe, zlasti zaposlenih v družbenem sektorju, kakor tudi k izvajanju politike zaščite standarda občanov z najnižjimi prejemki. Toda nekateri ukrepi so bili prepozni in niso bili med seboj časovno dovolj usklajeni; nekaterih predvidenih ukrepov pa niti ni bilo.

V skladu z ustavnimi spremembami smo začeli znatno prenašati družbeno regulativo na socialistične republike in socialistični avtonomni pokrajini ter na združeno delo, predvsem z razvijanjem institucij družbenega dogovarjanja in samoupravnega sporazumevanja. Pretežni del regulative na področju delitve, splošne, skupne in osebne porabe je bil prenesen v glavnem na družbeno dogovarjanje v socialističnih republikah, socialističnih avtonomnih pokrajinah in občinah ter na združeno delo. V nekaterih dejavnostih (kmetijstvo in elektrogospodarstvo), nato na področju cen, delitve dohodka in osebnih dohodkov idr. se je začelo samoupravno sporazumevanje in družbeno dogovarjanje. V tem smislu se začenjajo pri poslovanju vse številnejše organizacij združenega dela vzpostavljati novi odnosi. Ni pa še družbenih dogovorov in samoupravnih sporazumov o razvoju metalurgije, industrije cementa, bazične kemije, železniškega prometa, turizma in drugih gospodarskih kompleksov, katerih razvoj ima po družbenem načrtu Jugoslavije za obdobje od leta 1971 do leta 1975 prednost. Sprejet je bil osnutek temeljev skupne zasnove dolgoročnega razvoja Jugoslavije, ki je bil v javni razpravi.

4. Na gospodarska gibanja v letu 1974 so vplivala protislovja in težave, ki smo jih podedovali iz prejšnjega obdobja (nezadosten delež gospodarstva pri delitvi družbenega proizvoda, neugodna struktura gospodarstva, problemi delitve in porabe, visoka stopnja investicij idr.), kar se je ob skaljenih mednarodnih odnosih še bolj pokazalo.

Poleg tega in kljub bistvenemu poslabšanju mednarodnih in drugih razmer smo v letu 1974 na številnih področjih dosegli pri uresničevanju določene ekonomske politike pozitivne rezultate. Razvoj v letu 1974 se je znatno približal ciljem in nalogam, ki so določeni v družbenem načrtu Jugoslavije za obdobje od leta 1971 do leta 1975, vendar pri tem nismo dovolj izboljševali strukture gospodarstva po dejavnostih in področjih, pa tudi ciljev politike stabilizacije nismo dosegli.

V letu 1974 je celotna gospodarska aktivnost naraščala skoraj na vseh gospodarskih področjih. Družbeni proizvod skupnega gospodarstva se je povečal za nekaj več kot 7 odstotkov (predvideno približno 6 odstotkov). Industrijska proizvodnja je v vsem letu 1974 porasla za več kot 9 odstotkov (predvideno 8 odstotkov). V industriji narašča proizvodnja reprodukcijskih materialov nekoliko hitreje kot proizvodnja končnega blaga, hitreje pa raste tudi proizvodnja delovnih sredstev. Pozitivni dejavniki celotne gospodarske rasti je letošnja dobra letina. Kmetijska proizvodnja se je v letu 1974 povečala približno za 4 odstotke (predvideno 2,5 do 3 odstotke), k čemer je prispevalo tudi izvajanje družbenega dogovora za spodbujanje njenega razvoja. Uspehi v kmetijstvu bi bili še večji, če ne bi bilo prišlo do težav na trgu živine in krme. Neugodne posledice poplav na posameznih območjih se bodo kazale tudi v letu 1975.

Dinamična gospodarska rast, zlasti porast investicij, je omogočila, da se je gradbena proizvodnja povečala realno približno za 7,5 odstotka (predvideno 6,5 odstotka). Obseg prometnih storitev je bil večji približno za 7 odstotkov, vendar ob vse večjem deležu, ki ga ima pri prevozu cestni promet, in ob nezadostnih zmogljivostih

železnic. Kljub temu, da se je število nočitev tujih turistov zmanjšalo, se je devizni dotok iz turizma povečal približno za 11 odstotkov.

Število zaposlenih v družbenem sektorju se je povečalo bolj, kot je bilo pričakovati, toda hkrati se je povečalo tudi skupno število tistih, ki jih ima v evidenci služba za zaposlovanje. Zmanjšalo se je število delavcev, ki odhajajo na začasno delo v tujino. K dinamični gospodarski aktivnosti je prispevala tudi predvidena rast produktivnosti dela.

V letu 1974 so hitreje naraščale kosmate gospodarske investicije skupnega gospodarstva ob znatno hitrejši dinamiki vlaganj v osnovna sredstva. Skupne investicije so realno večje za 9 odstotkov, gospodarske investicije so hitreje naraščale od negospodarskih, investicije v gradnjo stanovanj pa so se povečale približno za 9 odstotkov.

Hitrejše rast investicij v osnovna sredstva je omogočila povečana stopnja lastnega financiranja gospodarstva, vendar je to hkrati prispevalo tudi k izčrpanju njegovih razpoložljivih denarnih sredstev. Hitreje so rasla vlaganja v obratna sredstva.

Uresničili smo določeno politiko rasti življenjskega standarda. Po dveletni stagnaciji in padcu so realni osebni dohodki na zaposlenega v letu 1974 narasli skoraj enako kot produktivnost dela, s čimer se je povečal delež, ki ga imajo osebni dohodki iz delovnega razmerja v celotnih prejemkih prebivalstva. Toda realni osebni dohodki med letom niso enakomerno naraščali: v prvem polletju so naraščali hitreje, v drugem pa počasneje od produktivnosti dela. Neskladna rast vseh oblik porabe med letom je prav tako podpirala inflacijo. Povečana je bila tudi realna vrednost pokojnin in invalidnin (2 odstotka).

Dohodki skupne porabe, ki se napajajo pretežno iz dohodka gospodarstva in iz osebnih dohodkov, so v celoti znatno presegle dogovorjene okvire in s tem čez mero obremenili gospodarstvo. Po drugi strani pa je politika razmeroma manjšega obdavčevanja končne porabe povzročila primanjkljaj v proračunih nekaterih družbenopolitičnih skupnosti.

V socialni politiki v širšem pomenu smo dosegli nekatere pomembne uspehe: povečala sta se število zaposlenih in realni osebni dohodek. Družbeni standard raste hitreje od osebne porabe, kar prav tako prinaša v delitev več solidarnosti in socialne stabilnosti. V strukturi skupnih sredstev za porabo prebivalstva se je povečal delež osebnih dohodkov iz delovnega razmerja, zmanjšal pa delež drugih prejemkov, medtem ko so pokojnine, invalidnine, otroški dodatki in izplačilo v zvezi z zdravljenjem in socialnim varstvom v glavnem ohranili svoj delež na ravni iz prejšnjega leta. Pospešena je bila zidava stanovanj, zlasti na podlagi solidarnosti. Posebno so bili zavarovani najnižji osebni dohodki.

Pri tem splošnem družbenem prizadevanju so se v praksi pokazale tudi nekatere pomanjkljivosti: tu in tam pretirano obremenjevanje dohodka organizacij združenega dela, pojavi uravnilovke, podcenjevanje delovnega prispevka kot glavnega merila za osebne dohodke ali pojavi, da so bili zaščiteni tudi tisti delavci z nižjimi osebnimi dohodki, ki so imeli sicer razmeroma dobre dohodke iz drugih virov zunaj svoje organizacije, njihov delovni prispevek v njej pa je bil skromen.

Največja pomanjkljivost pri tem je bila, da socialna in ekonomska politika nista bili med seboj dovolj povezani in da nista dovolj izvirali iz združenega dela.

Ker so se bistveno poslabšala razmerja pri menjavi s tujino, smo imeli v letu 1974 v plačilni bilanci po dveletnem presežku in povečanju deviznih rezerv visok primanjkljaj, ki smo ga krili z zmanjšanjem deviznih rezerv in zadolžitvijo v tujini. Pri tem smo devizne rezerve ohranili na taki ravni, ki je zagotavljala zunanjo likvidnost države. Primanjkljaj v plačilni bilanci je posledica primanjkljaja v blagovni menjavi, ki ga ni bilo mogoče kriti z neblagovnimi dohodki. Uvoz blaga je po obsegu, zlasti pa po vrednosti, naraščal znatno hitreje kot izvoz. Uvoz blaga se je v letu 1974 realno povečal za približno 13 odstotkov (predvideno približno 12 odstotkov), izvoz pa za približno 5 odstotkov (predvideno 9 do 10 odstotkov).

Primanjkljaj v plačilni bilanci je večinoma posledica hitrejšega naraščanja uvoznih cen od izvoznih, deloma pa tudi posledica spreminjanja deviznih rezerv v blagovne rezerve ter počasnejše rasti izvoza. Počasnejša rast izvoza od predvidene rasti le-tega je posledica počasnejše gospodarske aktivnosti v razvitejših državah, deloma pa tudi visokega povpraševanja na notranjem trgu oziroma hitrejši rasti domačih od izvoznih cen, kar je slabilo konkurenčnost izvoznega gospodarstva.

Dinamično gospodarsko aktivnost v letu 1974 je pretežno podpiralo naraščanje vseh oblik notranje porabe. Vse oblike nominalnega povpraševanja so rasle po stopnjah, ki so bile višje od 30 odstotkov.

Čeprav smo dosegli dinamično gospodarsko rast kot glavno izhodišče v boju proti inflaciji, le-te nismo obvladali. Naraščanje cen in življenjskih stroškov v letu 1974 je večje kot v prejšnjem letu in znatno presega porast, ki je bil predviden z medrepubliškimi dogovorom. Inflacija se je povečala pod vplivom nesorazmerij, ki so se nakopičila v strukturi gospodarstva, podražitve uvoza, neustreznega načina oblikovanja in uporabe akumulacije in vse večjih obveznosti gospodarstva; k hitrejšemu naraščanju cen v tem letu pa so prispevali še popravki notranjih cen ter usklajevanje domačih cen s svetovnimi. Visoko povpraševanje na trgu, zlasti pa vnaprejšnja poraba, sta omogočila, da so bili stroški, ki so se povečali zaradi optimalne in drage proizvodnje, na številnih področjih preneseni na cene. Visoka rast povpraševanja je bila tudi posledica ekspanzije kreditov in denarne mase v letu 1973.

V letu 1974 so se deloma izboljšala razmerja med cenami v skladu z razvojno politiko. Najhitreje so naraščale cene v industriji. Cene v kmetijstvu so naraščale znatno počasneje, tako da je bilo kmetijstvo v letu 1974 pomemben dejavnik stabiliziranja.

Cene na drobno in življenjski stroški so v letu 1974 naraščali počasneje kot pa cene proizvajalcev v industriji. To je bilo mogoče zaradi razmeroma počasnejšega obdavčevanja končne porabe, zamrznjenih marž in podobnega.

Rast družbenega proizvoda skupnega gospodarstva manj razvitih območij v letu 1974 znaša 8,1 odstotka, in sicer: v SR Bosni in Hercegovini 8,1 odstotka, v SR Črni gori 6 odstotkov, v SR Makedoniji 7,4 odstotka in v

SAP Kosovu 11,5 odstotka. Na vseh teh območjih je bil porast proizvodnje bolj dinamičen kot v prejšnjem letu. Izjema je SR Makedonija, kjer je bila stopnja rasti nekoliko nižja oziroma zadržana na skoraj isti ravni kot v letu 1973.

V celoti je družbeni proizvod gospodarsko manj razvitih območij narasel v letu 1974 za 11 odstotkov več, kot je povprečno narasel v državi; s tem je bila v tem letu le deloma uresničena politika hitreje rasti omenjenih območij. Pozitivne spremembe kaže tempo pospešitve rasti v SAP Kosovu (57 odstotkov hitreje od povprečja) in v SR Bosni in Hercegovini (11 odstotkov), SR Makedonija bo nekje pri povprečju, medtem ko SR Črna gora tudi letos zaostaja, čeprav manj kot lani (posledica počasnejšega razvoja SR Črne gore je zmanjšanje proizvodnje v kmetijstvu in gradbeništvu). Povečanje investicij v osnovna sredstva v gospodarstvu manj razvitih področij je pod povprečjem države.

Do konca 1974 bosta pripravljene analiza uresničevanja družbenega načrta Jugoslavije za obdobje od leta 1971 do leta 1975 in analiza uresničevanja politike hitrejšega razvoja gospodarsko manj razvitih socialističnih republik in SAP Kosova.

5. Pri ugotavljanju možnosti nadaljnjega razvoja je treba upoštevati, da so uspehe, ki smo jih dosegli v letu 1974, zlasti glede dinamike gospodarske rasti, investicij, zaposlenosti, produktivnosti dela in glede življenjskega standarda, spremljale hkrati negativne težnje in problemi, s katerimi vstopamo z različno intenzivnostjo v leto 1975. V ekonomskih odnosih s tujino, kjer smo sprejeli dopolnilne ukrepe za boljše usmerjanje uvoza in drugih deviznih tokov, je pričakovati, da bo z določenimi ukrepi ustavljeno slabšanje plačilne bilance. Zapleten problem ob prehodu v leto 1975 je inflacija, ki še zmeraj pospešuje hitrost in povzroča nevarnost prevelikega prenašanja cen iz sfere reprodukcije na končno porabo in življenjski standard. S tem bi se utegnili kljub manjšemu pritisku uvozne inflacije naprej porajati visoka inflacija. Inflacija utegne še bolj poglobiti probleme pri reševanju strukturnih neusklajenosti v razvoju in otežiti prizadevanja združenega dela, da bi bili dovršeni tisti objekti v prednostnih panogah, ki bi morali biti že v letu 1975 pomemben prispevek k večjemu strukturnemu ravnovesju in reševanju problemov plačilne bilance. Spričo takih razmer ter premalo izpolnjenega sistema delitve po delu postajajo močnejše težnje po uravnilovki, ki destimulirajo produktivno in ustvarjalno delo.

Povečanje primanjkljaja v zunanjetrgovinski menjavi je večinoma posledica načina in strukture našega vključevanja v mednarodne ekonomske odnose. Gospodarstvo vse preveč računa na uvoz goriva in glavnih surovin, kar se je občno podražilo na svetovnem trgu. Na počasnejši izvoz pa vplivajo različne omejitve razvitih držav in zato ob inflacijskih procesih slabi konkurenčna sposobnost našega gospodarstva pri izvozu.

Plačilno sposobno povpraševanje bo v začetku leta 1975 slabše, kot je bilo v začetku leta 1974. Vse manjša je tudi spodbuda monetarne ekspanzije, ki je pripeljala do pospeška gospodarske rasti na koncu leta 1973 in v začetku leta 1974, jenjuje pa tudi močan stimulativni učinek izvoznega povpraševanja in osebne porabe, ki sta v prvem polletju 1974 opredeljevala rast celotne gospodarske aktivnosti. Edina oblika končnega povpraševanja, ki hitreje narašča, je investicijsko povpraševanje. Po spremembi dinarskega tečaja lahko pričakujemo močnejšo izvozno aktivnost gospodarstva. Toda pod vplivom inflacije slabi konkurenčnost našega gospodarstva pri izvozu, hkrati pa se povečuje njegova zainteresiranost za večji plasma na domačem trgu. Stopnja lastnega financiranja investicij po gospodarstvu je pomemben kvalitativni dejavnik podpiranja gospodarske aktivnosti. Primanjkujejo sredstva za hitrejšo dovršitev objektov v prednostnih dejavnostih. Investicijska poraba se financira deloma na račun lastnih obratnih sredstev in z zmanjšanjem likvidnosti gospodarstva.

Svetovno gospodarstvo vstopa v leto 1975 brez rešitve zahtevnega spleta problemov in nasprotij notranjega in mednarodnega razvoja, ki so se pokazali v začetku sedmega desetletja in jih je poglobila energetska kriza ob koncu leta 1973. Močni in stalni inflaciji, znakom depresirane ekonomske aktivnosti, ki jo spremlja porast nezaposlenosti, ter temeljnemu plačilnobilančnemu neravnovesju se bo v letu 1975 pridružil tudi močan vpliv prvega večjega vala prilagajanja strukture svetovnega gospodarstva novim razmerjem med cenami in strukturnimi spremembami povpraševanja na svetovnem trgu. Domnevamo lahko, da bo gibanje cen za glavne surovine in kovine mirnejše.

Medtem ko se je naše gospodarstvo v letu 1974 srečevalo s problemi, ki izvirajo predvsem iz spremenjenih razmerij med cenami na svetovnem trgu, se je že ob koncu leta 1974 težišče teh težav premaknilo na probleme, ki izvirajo iz še zmeraj nizke gospodarske rasti v razvitih državah, z ustreznimi posledicami za naš izvoz in plačilnobilančno situacijo.

Zaradi potrebe, da se ohrani zunanja likvidnost države, bi plačilna bilanca lahko postala dejavnik, ki bi omejeval razvoj v letu 1975. Drugi omejevalni dejavnik za rast proizvodnje bi utegnil biti za posamezne regije in potrošnike primanjkljaj v bilanci električne energije, zlasti ob koncu leta.

V letu 1975 bomo gospodarski sistem intenzivno usklajevali z ustavnimi spremembami in zagotovili, da bo združeno delo postopoma prevzelo regulativo. Poleg novih rešitev bodo pretežno delovale sedanje institucije sistema, ki ga bomo šele začeli usklajevati z ustavo SFRJ, zato bo uresničevanje ciljev in nalog družbenoekonomske politike terjalo večjo organiziranost in mobilnost vse družbe.

Pri ocenjevanju možnosti razvoja v letu 1975 je treba poleg težav v notranjih gospodarskih gibanjih računati tudi s sedanjim ekonomskim položajem na svetu in z negotovostjo, kako se bo razvijal naprej. Poleg tega bodo ob koncu leta 1974 izčrpani nekateri omenjeni pozitivni učinki ukrepov ekonomske politike. Vse to opozarja na resnost položaja in na to, da morajo družbenopolitične skupnosti, združeno gospodarstvo in vsa družba seči po posebnih ukrepih za reševanje naštetih problemov. Brez tega ne bo mogoče uresničiti ciljev ekonomskega in socialnega razvoja države, ki so določeni za leto 1975.

II

GLAVNI CILJI IN SMERI RAZVOJNE POLITIKE V LETU 1975

Notranji gospodarski tokovi, s katerimi vstopamo v leto 1975, ter težnje in spremembe na svetu nalagajo, da je treba pri uresničevanju dolgoročnih strateških ciljev storiti potrebne ukrepe na vseh področjih ekonomske politike in določiti nekatere specifične cilje in prednosti.

Izhajamo od tehle trajnejših ciljev ekonomskega in socialnega razvoja dežele, določenih v družbenem načrtu Jugoslavije za obdobje od leta 1971 do leta 1975:

- a) nadaljnja graditev samoupravnih socialističnih družbenoekonomskih odnosov;
- b) vzpostavljane in vzdrževanje zadovoljive stabilnosti tokov družbene reprodukcije, doseganje dinamične gospodarske rasti in učinkovitejšega gospodarjenja;
- c) stabilna rast življenjskega standarda prebivalstva;
- č) hitrejši razvoj vsake gospodarsko manj razvite socialistične republike, zlasti pa Socialistične avtonomne pokrajine Kosova;
- d) nadaljnja rast zaposlenosti in spremembe ekonomske strukture prebivalstva;
- e) krepitev obrambne sposobnosti države.

Izhodišče pri opredeljevanju razvojne politike v letu 1975, upoštevajoč trajnejše cilje in razmere, v katerih se uresničujejo, morajo biti te prednosti, ki se vsiljujejo kot ogrožje delovanja vse družbene skupnosti in vseh njenih delov in dejavnikov:

— dosledna samoupravna preobrazba gospodarstva in družbe v skladu z ustavo SFRJ, kar je nadvse nujna in nepreločljiva družbenopolitična in ekonomska potreba;

— tako uresničevanje politike ekonomske stabilizacije, s katerim bomo preprečili nadaljnjo pospešitev inflacije in odločno ukrepali za to, da povprečna splošna rast cen ne bi presegla rasti iz leta 1974. To terja počasnejše tekoče naraščanje cen v letu 1975;

— ohranitev dosežene stopnje zunanje likvidnosti države, pri čemer naj bi bil primanjkljaj v plačilni bilanci manjši, kot je bil v letu 1974, in naj bi se spremenile sedanje neugodne težnje pri menjavi s tujino. Politika izvoza bo eden poglavitnih dejavnikov pri uresničevanju predvidene plačilne bilance in pri pospeševanju gospodarske aktivnosti. Sredstva, dobljena z novimi zadolžitvami v tujini, bodo usmerjena predvsem v razvoj proizvodnih sil in za tekočo porabo.

Te neposredne cilje bomo v letu 1975 uresničili:

1. z dinamično gospodarsko aktivnostjo in usmeritvijo k hitrejšim spremembam v gospodarski strukturi, kar je ena bistvenih postavk za uresničevanje politike ekonomske stabilizacije. To bo terjalo take akcije in ukrepe, s katerimi bomo podpirali in še bolj razvijali vse uspehe pri povečevanju proizvodnje in zaposlenosti, produktivnosti dela, pri investicijski aktivnosti in na drugih področjih. S prizadevanji družbe in s smotno izbiro prednosti in vrstnega reda bodo najbolj izkoriščene tiste možnosti, ki jih bodo ponudile plačilnobilancijska situacija ter materialne sile in finančna sredstva države;

2. z ustvarjanjem pogojev za večjo gospodarnost dela in sredstev in za usklajevanje porabe s potrebami in možnostmi proizvodnje ter drugih pogojev za usklajevanje blagovno-denarnih odnosov in za krepitev reprodukcijske sposobnosti združenega dela. To pa terja odločen boj proti vnaprejšnji porabi in druge ukrepe z namenom, da se vse oblike porabe spravijo v meje razpoložljivih sredstev, da se prepreči oblikovanje in delitev navideznega dohodka in da se vzpostavijo pri delitvi taka razmerja, da bosta zagotovljena krepitev reprodukcijske sposobnosti gospodarstva in usmerjanje akumulacije v razvoj prednostnih dejavnosti. Leto 1975 naj bi bilo leto splošnega družbenega varčevanja predvsem zaradi stanja v plačilni bilanci oziroma zaradi potrebe, da rešimo nakopičene strukturne probleme razvoja in uresničimo politiko ekonomske stabilizacije;

3. z vrsto posebnih prizadevanj in ukrepov za uresničevanje ugodnejših razmerij v plačilni bilanci. Da bi to uresničili, moramo v zunanjetrgovinski menjavi in v finančnih odnosih s tujino pospešiti z ukrepi na področju ekonomskih odnosov s tujino, s celotno razvojno politiko in z večjo aktivnostjo združenega dela rast izvoza in neblagovnega deviznega dotoka, uvoz pa spraviti v okvire, predvidene s plačilno bilanco. Poleg ukrepov, s katerimi bomo neposredno vplivali na pogoje zunanjetrgovinske menjave, moramo pospešiti tudi proces sprememb v strukturi gospodarstva;

4. s splošnimi družbenimi prizadevanji, da bi se združeno delo organiziralo in usposabljal za prevzemanje funkcij nosilca gospodarskega razvoja, graditve in uresničevanja ekonomske in socialne politike. Z ukrepi ekonomske politike in z instrumenti gospodarskega sistema bomo spodbujali združevanje dela in sredstev ter večjo gibčnost sredstev domače akumulacije, zunanjih finančnih posojil in kreditov, s čimer bomo prispevali k hitrejšemu samoupravnemu združevanju dela v širših merilih na enotnem jugoslovanskem trgu znotraj med seboj odvisnih reprodukcijskih celot, kot tudi integracijo proizvodne sfere s prometno, ustavno transformacijo interesnih skupnosti idr.

Zato je nujno uskladiti predpise na področju družbenoekonomskega sistema z ustavnimi rešitvami ter začrtati politiko srednjeročnega in dolgoročnega razvoja države. S postopnim prenašanjem regulative in ukrepov ekonomske politike z države na združeno delo bodo že v letu 1975 izvedene ustavne spremembe v družbenoekonomskem sistemu.

1. Politika in temeljni okviri ukrepov na področju proizvodnje

Glede na razpoložljive materialne in finančne vire države in možnosti, ugotovljene z materialnimi in finančnimi bilanci ter z devizno bilanco, bomo v letu 1975 dosegli približno 6-odstotno rast družbenega

proizvoda skupnega gospodarstva. Ta bo temeljila na povečanju industrijske proizvodnje za 7 do 7,5 odstotka, na povečanju kmetijske proizvodnje približno za 2,5 odstotka in na ustreznem povečanju aktivnosti na drugih gospodarskih področjih.

Prizadevali si bomo, da gospodarska rast ne bi bila nižja od takih predvidevanj, ker bi to grozilo uresničevanju temeljnih ciljev ekonomske politike v letu 1975 in zaostriло številne ekonomske in socialne probleme. Možnosti za to gledamo predvsem v večjem izvozu in v večji proizvodnji, ki nadomešča uvoz oziroma ki bo najbolj ustrezala spremenjenim potrebam domače porabe. To velja predvsem za proizvodnjo energije, surovin in hrane, gradbenega materiala in blaga za široko porabo, ki lahko ob naraščajoči svetovni konjunkturi in po svetovnih merilih zadovolji zahteve domačega trga in izvoza. Možnosti za bolj dinamično rast gospodarstva so tudi v večjem izkoriščanju povečane investicijske aktivnosti v nekaterih državah v razvoju, zaradi česar moramo zagotoviti večjo organiziranost združenega gospodarstva za nastopanje na teh trgih. Družbena podpora bo veljala predelovalni industriji s pogojem, da bo združeno delo v teh grupacijah ukrenilo vse potrebno za specializacijo in delitev dela, večjo uporabo domačih surovin in reprodukcijskega materiala ter znanja in tako omogočilo večjo izkoriščenost zmogljivosti in večjo konkurenčnost.

Število zaposlenih v družbenem sektorju se bo ob taki rasti družbenega proizvoda povečalo približno za 3 odstotke. To je nujno, da bi zaposlili nov pritok šolanih ljudi in drugega aktivnega prebivalstva in zaradi postopnega vračanja naših delavcev z začasnega dela v tujini. Produktivnost dela se bo povečala približno za 3,5 odstotka. Da bi dosegli taka razmerja pri razvoju proizvodnje, produktivnosti dela in zaposlenosti, bo treba predvsem zagotoviti določen obseg in smotrnost vlaganj.

Da bi dosegli predvideno povečanje zaposlenosti in produktivnosti dela ter zboljšali ponudbo blaga in storitev, bomo hitreje razvijali storitvene dejavnosti. Večje možnosti za zaposlovanje, zlasti povratnikov z dela v tujini, je mogoče zagotoviti z ustvarjanjem ugodnejših možnosti za razvoj osebnega dela z lastnimi sredstvi občanov in z razvijanjem raznovrstne kooperacije z družbenim sektorjem. V ta namen bo sprejet družbeni dogovor o usklajevanju davčne politike in o ukrepih za ustvarjanje ugodnejših možnosti za večjo pritegnitev lastnih sredstev občanov za razvoj gospodarjenja na podlagi osebnega dela v storitvenih dejavnostih, kmetijstvu in tako imenovanem malem gospodarstvu.

Predvidena rast gospodarstva v letu 1975 bo v prvi vrsti odvisna od plačilnobilansnih možnosti države in od preskrbljenosti gospodarstva z električno energijo in energetske gorivi. Po predračunih, ki temeljijo na zmogljivostih, je treba ob povprečnih hidroloških razmerah računati z možnostjo določenega primanjkljaja električne energije, zlasti ob koncu leta 1975. To bi utegnilo povzročiti redukcijo za posamezne odjemalce in regije. Da bi bil primanjkljaj čim manjši, je nujno v predvidenih rokih v letu 1975 dovršiti elektroenergetske zmogljivosti za 1185 GWh in nadaljevati gradnjo prenosnega omrežja.

Z elektroenergetsko bilanco, ki bo sprejeta do konca leta 1974, ter spremembami in dopolnitvami družbenega dogovora o ukrepih za povečanje proizvodnje ter za varčevanje in omejevanje porabe električne energije bodo določeni ukrepi, s katerimi bo pravočasno preprečena možnost, da bi nastajal primanjkljaj električne energije. V izredni elektroenergetski situaciji bodo problemi primanjkljaja rešeni s samoupravnimi sporazumi oziroma družbenimi dogovori na podlagi solidarnosti, storjeni pa bodo tudi potrebni ukrepi v menjavi električne energije z drugimi državami. Pri tem mora pri preskrbovanju z električno energijo imeti prednost gospodarstvo. V zvezi s tem bodo storjeni tile ukrepi:

- podaljšan bo čas izkoriščanja termoelektrarn, uporabljene bodo vse industrijske elektrarne in toplarne tudi v tistem času, ko sicer ne obratujejo, akumulacije vode pa bomo hranili za morebitno jesensko sušo. V zvezi s tem bo treba rešiti vprašanje povračila stroškov elektrogospodarstva, ki bodo nastali zaradi omenjenih ukrepov;
- povečala se bo proizvodnja premoga z maksimalnim izkoriščanjem zmogljivosti, z njihovim razširjanjem in odpiranjem novih. Za to bo zagotovljena ustrezna stimulacija premogovnikov in rudarjev;
- ustvarjene bodo rezerve s tem, da bo električni tok deponiran v drugih državah;
- zagotovljena bo večja gospodarnost pri porabi toka v gospodinjstvih z večjo proizvodnjo in uvozom dvotarifnih števcov;
- sprejeti bodo temelji skupne tarifne politike;
- opravljene bodo priprave, da bi zmogljivosti odjemalcev toka ob kritičnih situacijah lahko prešle na delo v nočnih izmenah idr.

Združeno elektrogospodarstvo, drugi odjemalci ter skupnosti elektrogospodarstva morajo v sodelovanju z gospodarskimi zbornicami čimprej ustanoviti samoupravne interesne skupnosti v elektrogospodarstvu ter zagotoviti njihovo povezavo in s tem tudi odgovornejše poslovanje ter neposredno združevanje dela in sredstev na tem področju.

V strukturi proizvodnje bo v letu 1975 zagotovljen večji delež proizvodnji energije, glavnih surovin in hrane in večji proizvodnji, ki bo usmerjena v izvoz ali bo zagotavljala večji dotok deviz. S sredstvi združenega gospodarstva in sredstvi mednarodnih posojil in kreditov bomo reševali strukturne probleme, predvsem pa bomo z njimi dokončali objekte, ki morajo začeti s proizvodnjo leta 1975 in na začetku leta 1976. Težišče politike pri reševanju strukturnih razvojnih problemov v letu 1975 bo razvijanje primarnih faz proizvodnje v prednostnih dejavnostih.

Z ukrepi na področju cen, v kreditno-monetarni politiki, izvozu in uvozu bomo ustvarili ugodnejše možnosti za hitrejšo specializacijo in delitev dela predelovalne industrije ter za hitrejšo združevanje dela in sredstev znotraj proizvodno-prometnih celot. S temi ukrepi bomo hkrati ustvarili možnosti za večje angaziranje domačih zmogljivosti za proizvodnjo opreme na trgu investicijskih dobrin in pri izvozu.

Težišče proizvodne politike v kmetijstvu bo na večjem pridelovanju pšenice in koruze za domače potrebe in izvoz in na povečanju proizvodnje sladkorne pese in sončnic, kakor tudi sladkorja in olja. Ukrepi ekonomske

politike bodo usmerjeni v stabilen razvoj živinorejske proizvodnje, ki naj bi bila usklajena s potrebami domačega in tujega trga.

Potrebni so programi za pomladansko setev in pravočasne priprave za setev spomladanskih kultur na večjih površinah (kot so koruza, sončnice, sladkorna pesa itd.). Zato je treba v skladu z družbenim dogovorom o razvoju kmetijstva v letu 1975 pravočasno določiti cene, premije in pogoje kreditiranja ter druge pogoje za povečanje proizvodnje (predvsem koruze, sladkorne pese in sončnic).

Ekonomska politika v letu 1975 mora biti usmerjena v to, da bo potrošnja čimbolj v okviru razpoložljivih sredstev, vendar pa mora biti taka, da ne bo ovirala predvidene rasti in strukturnih sprememb proizvodnje.

2. Politika in ukrepi o delitvi in porabi

Politika ekonomske stabilizacije in ohranjanja dinamične gospodarske aktivnosti terja bolj uravnovešena razmerja med povpraševanjem in porabo ter ponudbo blaga in storitev in ohranitev predvidenih razmerij v oblikovanju in delitvi sredstev za končno porabo.

Zlasti pri sedanjem stanju nam okvir razpoložljivih sredstev ne dovoljuje vzporedne in enake rasti vseh oblik notranje porabe. Zato je nujna najvišja stopnja racionalnosti in prednosti pri delitvi, zlasti še, ker velik del teh sredstev izvira iz zadolževanja v tujini in ker se prostor za notranjo delitev zožuje tudi zaradi neugodnih odnosov v menjavi s tujino.

Delitev sredstev končne porabe se da približno opredeliti v tehle razmerjih: nominalna rast družbenega proizvoda bo znašala 30,4 odstotka; pri neto dotoku dopolnilnih sredstev iz tujine, ki ne bo večji kot v letu 1974, se bodo celotna razpoložljiva sredstva za končno porabo povečala približno za 27,6 odstotka; za osebno, splošno in skupno porabo pa se bodo nominalno povečala približno za 26,6 odstotka; v tem vlaganja v negospodarske investicije približno za 26,7 odstotka (predvsem v zidavo stanovanj). Vlaganja v celotne gospodarske investicije bodo nominalno večja približno za 31,8 odstotka, v osnovna sredstva pa za 32,1 %.

Celotna končna poraba v državi bo naraščala počasneje od družbenega proizvoda in od sredstev, razpoložljivih za končno porabo. Prednost pri delitvi družbenega proizvoda bodo imele gospodarske investicije v osnovna sredstva, kar je eden od temeljnih pogojev za hitrejši razvoj in večje zaposlovanje. Da bi bile gospodarske investicije v funkciji razvoja, mora biti struktura vlaganj v skladu s prednostmi v razvoju države. S tem bo postala investicijska poraba dejavnik uravnovešenja plačilne bilance v letu 1975 in naslednjih letih.

Krepitev reprodukcijske sposobnosti organizacij združenega dela je bistven pogoj, da se ohrani dinamika gospodarske aktivnosti in preprečijo udarci poslovnih stroškov ter neugodne posledice gospodarskih gibanj v svetu. Politika in delitvi in porabi se bo dosledno prilagodila ustvarjanju možnosti za nadaljnjo krepitev reprodukcijske in akumulacijske sposobnosti organizacij združenega dela v gospodarstvu.

Politika oblikovanja in delitve dohodka bo temeljila na naslednjem:

— da bi se omejile vse oblike porabe, ki temelje na anticipiranju dohodka, vsebovanega v zalogah in neizterjanih terjatvah, in okreplila materialna podlaga združenega dela na gospodarskem področju, bo spremenjen obračunski sistem ugotavljanja celotnega dohodka in dohodka, pri čemer bo za prehod na novi sistem obračunavanja določeno prehodno obdobje. Hkrati bo onemogočeno napajanje splošne porabe in skupnih potreb družbe iz dohodka, ki ni bil realiziran. Predpisana bo obvezna revalorizacija obratnih sredstev, da se ohrani njihova integriteta pri ugotavljanju dohodka. Sprejeti bodo nujni ukrepi, da se poostri finančna disciplina na vseh ravneh, in izdani predpisi, na podlagi katerih se bo postopoma povečevala materialna odgovornost organizacij za prevzete finančne obveznosti, s končnim ciljem, da se organizacijam združenega dela onemogoči pokrivanje njihovih notranjih finančnih potreb, dokler niso poravnane zapadle obveznosti do upnikov. Predpisi, s katerimi bodo uvedene te spremembe, bodo izdani do konca leta 1974, uresničevali pa se bodo z ustrezno dinamiko in v vnaprej določenih rokih. To bo poleg drugih ukrepov pripomoglo k zboljšanju likvidnosti gospodarstva;

— ob koncu leta 1974 bo predpisano, da se morajo zmanjšati vrednosti zalog, ki so v skladišču dalj časa, s čimer bodo odstranjene potencialne izgube in bo to prispevalo k realnemu ugotavljanju dohodka.

Da bi bil zagotovljen takšen razpored družbene akumulacije, ki bi omogočal krepitev reprodukcijske sposobnosti gospodarstva, usmerjanje in učinkovito uporabo te akumulacije za razširitev materialne podlage združenega dela in za stabilno rast realnih osebnih dohodkov, bo izvajana politika vsestranskega varčevanja v vseh okoljih, dviganja produktivnosti dela in povečanja učinkovitosti gospodarjenja, kot tudi racionalne uporabe razpoložljivih sredstev — kar so bistvene sestavine politike ekonomske stabilizacije in uspešnejšega reševanja razvojnih problemov. Politika varčevanja bo ogrodje načrtov in programov vseh nosilcev družbene in gospodarske aktivnosti.

S splošno jugoslovansko akcijo varčevanja je mišljeno, da vsi nosilci družbene in gospodarske aktivnosti sprejmejo svoje programe varčevanja in določijo ukrepe za njihovo izvajanje. Na vseh ravneh je treba ponovno preučiti investicijske načrte in programe, ki se financirajo iz sredstev skupne porabe, in jih prilagoditi razpoložljivim sredstvom. Še poseben pomen ima varčevanje sredstev, namenjenih splošni in skupni porabi, ki naj bi v prihodnjem letu naraščala občutno počasneje kot dohodek v gospodarstvu. Da bi to dosegli, je nujno, da se z družbenim dogovorom določijo prednosti in zagotovi ustrezen način njihovega financiranja.

Programi varčevanja v organizacijah združenega dela bi morali vplivati predvsem na gospodarnost reprodukcijske porabe (energije, reprodukcijskega materiala, polizdelkov idr.), da bi se zmanjšali poslovni stroški in bi to pozitivno vplivalo na plačilno bilanco, nato pa, da bi se zboljšale kakovost in izbira proizvodov ter mnoge druge oblike racionalnejšega gospodarjenja.

Dvig življenjskega standarda kot pomembnega dejavnika gospodarske aktivnosti, produktivnosti dela in stabilnosti položaja delavcev bo zagotovljen tudi v letu 1975. Realni življenjski standard bo v letu 1975 naraščal

nekoliko počasneje kot družbeni proizvod, da bi se povečala reprodukcijska sposobnost gospodarstva in reševali problemi plačilne bilance države. To je pogoj, da se v prihodnjih letih zagotovi stabilnost in bistveno poveča življenjski standard. V okviru življenjskega standarda bodo materialni stroški in investicije za družbeni standard naraščali počasneje ob uspešnejšem reševanju stanovanjskega problema, zlasti delavcev. Rast povprečnih realnih osebnih dohodkov zaposlenih v družbenem sektorju se bo gibala nižje od rasti produktivnosti dela, usmerjena pa bo h krepitvi reprodukcijske in akumulacijske sposobnosti organizacij združenega dela v gospodarstvu in večji stimulaciji produktivnega dela. Ohraniti je treba realni osebni dohodek zaposlenih v družbenih dejavnostih, skladno z družbenim dogovorom se lahko le-ta poveča v nekaterih dejavnostih do 2 %. Ohranjena bo realna vrednost pokojnin in invalidnin.

Pogoji za pridobivanje in ugotavljanje dohodka bodo določeni predvsem odvisno od razsežnosti in kakovosti proizvodnje, produktivnosti dela in drugih resničnih delovnih in poslovnih uspehov.

Podlaga za ugotavljanje in delitev osebnih dohodkov ter za delež delavcev v njih bodo prav tako predvsem delo in uspehi dela in ustvarjalnost. V proizvodnji bo edina meja osebnih dohodkov produktivnost dela.

V smislu te resolucije bi morali udeleženci v dogovarjanju določiti skupne temelje, na katerih se bodo v socialističnih republikah in socialističnih avtonomnih pokrajinah sklepali družbeni dogovori o temeljnih samoupravnega urejanja odnosov pri pridobivanju in razporejanju dohodka ter delitvi sredstev za osebne dohodke. Na podlagi teh dogovorov bodo temeljne in druge organizacije združenega dela sklepale ustrezne samoupravne sporazume znotraj gospodarskih grupacij ali drugih celot, ki bodo z dogovori določene. Pri pripravljanju družbenih dogovorov se bodo dopolnjevala in izpopolnjevala merila za ugotavljanje in delitev dohodka, zlasti tistega njegovega dela, ki izvira iz izredno ugodnih pogojev, kot tudi dela dohodka, nastalega zaradi spremenjenih cen, carin, davkov in drugih ukrepov za okrepitev reprodukcijske sposobnosti. Ta del bo izločen predvsem za razširitev materialne podlage združenega dela; in izpopolnjevala merila za ugotavljanje in delitev dohodka.

— organizacije združenega dela, ki ustvarjajo večji dohodek na delavca, naj bi sorazmerno več izločale v razširjeno reprodukcijo; drugih ukrepov za okrepitev reprodukcijske sposobnosti. Ta del bo izločen predvsem za

— nujno je z razčlenitvijo ustreznih meril za vrednotenje delovnega prispevka in oblik materialne in moralne stimulacije delavcev vplivati na to, da se odpravijo družbeno neupravičene razlike v osebnem dohodku med panogami, grupacijami in drugimi celotami;

— v družbenih dogovorih in samoupravnih sporazumih je treba določiti najnižji osebni dohodek v skladu s produktivnostjo dela in delovnimi pogoji okolja, v katerem delavec živi. Prav tako je treba predvideti mehanizme in merila za povečanje minimalnih osebnih dohodkov, kadar življenjski stroški prekoračijo določeno mejo;

— z razčlenitvijo in uporabo ustreznih meril delovnega prispevka delavcev se bo v politiki osebnih dohodkov zlasti stimuliralo produktivno in ustvarjalno delo;

— organizacije združenega dela, ki združujejo delo in sredstva, pripravljajo skupne programe ali so sicer med seboj celota v reprodukcijskem procesu, bodo med seboj usklajevale sporazume o samoupravnem urejanju temeljev in meril za pridobivanje in delitev dohodka ter osebnih dohodkov;

— razčleniti bo treba sistem medsebojnega obveščanja in kazalnikov o delovnih uspehih in v zvezi z njimi o pridobivanju in delitvi dohodka ter osebnih dohodkov;

— dokler ne bodo končane spremembe o družbenih dogovorih in samoupravnih sporazumih v smislu te resolucije, bodo udeleženci v dogovarjanju in sporazumevanju določili in razčlenili prehodne operativne rešitve v obliki začasnih sprememb in dopolnitev sedanjih dogovorov in sporazumov.

Z oblikovanjem samoupravnih interesnih skupnosti in s prosto menjavo dela se bodo v teh dejavnostih ustvarjale možnosti za uresničevanje politike ekonomske stabilizacije, z ustreznim programiranjem in racionalno uporabo ter porabo sredstev pa se bo vodila aktivna politika iskanja čim ugodnejših pogojev za nabavo materiala, opreme idr.

Rast skupnih sredstev za splošno in skupno porabo v letu 1975 bo za 1/3 nižja od nominalne rasti družbenega proizvoda. Treba pa bo poskrbeti, da bodo sredstva za posamezne namene rasla v skladu s samoupravnimi in družbenimi dogovori, po prednostih in po principu svobodne menjave dela. V ta namen bodo socialistične republike in socialistični avtonomni pokrajini določile skupen delež v sredstvih splošne in skupne porabe iz davkov, zakonskih obveznosti, dohodka organizacij združenega dela in osebnih dohodkov delavcev. V predvidenem dohodku splošne in skupne porabe je treba poskrbeti za tako dinamiko, kjer se ne bo anticipirala rast cen in življenjskih stroškov. Od tega je izvzeto financiranje družbenih dejavnosti po občinah (samoprispevki, participacija ipd.).

Rast proračuna federacije v letu 1975 ne sme biti večja kot 22,5 odstotka, del obveznosti federacije iz prejšnjih let v letu 1975 pa se bo pokrival s posebnimi ukrepi in soglasjem socialističnih republik in pokrajin.

Sredstva za tekoče financiranje jugoslovanske ljudske armade in obveznosti do gospodarsko manj razvitih republik in Socialistične avtonomne pokrajine Kosovo bodo v skladu z načrtovano rastjo narodnega dohodka in družbenega proizvoda določena z uporabo prednostnih stopenj. Določeni ukrepi za intervencije v gospodarstvu bodo preneseni na združeno gospodarstvo.

Da bi v splošni in skupni porabi preprečili, da se vnaprej trošijo neustvarjena sredstva, ter da bi bilo med letom trošenje usklajeno z dohodkom organizacij združenega dela, bodo storjeni naslednji ukrepi:

— vse družbenopolitične in samoupravne interesne skupnosti bodo sestavile svoje bilance dohodkov in izdatkov, jih razčlenile po trimesečjih ter uskladile s programi organizacij združenega dela in s sklenjenimi družbenimi dogovori, pri čemer bo treba instrumente za oblikovanje dohodkov uskladiti z načrtovano porabo, da bi se izognili zbiranju večjih dohodkov od planiranih izdatkov. Razpored in dinamiko pritekanja teh sredstev je treba razčleniti do začetka leta 1975. Pri tem je treba paziti, da bo s predvidevanjem in uresničevanjem nekoliko nižje porabe v prvih mesecih leta ustvarjena določena rezerva za naslednje mesece;

— ko bodo trimesečna vplačila dohodkov družbenopolitičnim in samoupravnim interesnim skupnostim presegla zneske, ki so določeni z družbenim dogovorom na podlagi te resolucije, jih bo služba družbenega knjigovodstva začasno ustavila, dokler zanje ponovno ne nastanejo možnosti.

Pravice, določene s predpisi o pokojninskem, invalidskem in zdravstvenem zavarovanju, ter obseg drugih pravic, ki se financirajo iz proračunov in skladov družbenopolitičnih in samoupravnih interesnih skupnosti, se med letom 1975 ne smejo razširjati.

3. Politika in ukrepi na področju davkov in prispevkov

V okviru izvajanja politike ekonomske stabilizacije je treba v začetku leta 1975 doseči z zagotavljanjem skupnih osnov večjo usklajenost v sistemu davkov in prispevkov. V tej smeri bo izpolnjen tudi družbeni dogovor socialističnih republik in socialističnih avtonomnih pokrajin. V socialističnih republikah in socialističnih avtonomnih pokrajinah bo sistem davkov in prispevkov usklajen med občinami in samoupravnimi interesnimi skupnostmi.

V letu 1975 se bo dosledno izvajalo načelo, da morajo vse družbenopolitične in samoupravne interesne skupnosti sestaviti bilance sredstev in njihove porabe po enotni metodologiji, bilance sredstev za splošno in skupno porabo bodo sestavile tudi organizacije združenega dela v okviru svojih načrtov in programov za leto 1975.

Socialistične republike in socialistični avtonomni pokrajini bodo z medobčinskimi dogovori zagotovile usklajevanje instrumentov davčne politike na področju osebnega dela, prometa z nepremičninami in pravicami, davka od prometa proizvodov in storitev itd., s pristavkom, da se zmanjšajo obveznosti gospodarstva. Za financiranje splošnih in skupnih potreb bo sorazmerno obremenjen individualni sektor. Sorazmerno bolj bodo obdavčeni dopolnilni dohodki od premoženja in od dela zunaj rednega delovnega razmerja, manj pa osebni dohodki iz rednega delovnega razmerja. Poostreni bodo ukrepi za pobiranje davkov in prispevkov od občanov.

V letu 1975 bo izveden sistem obračuna osebnih dohodkov v skladu z ustavnimi rešitvami, tako da bodo delavci neposredno odločali o delu sredstev, ki se izločajo iz njihovega osebnega dohodka za splošno in skupno porabo. Z dogovori bo usklajena politika obdavčenja skupnega dohodka občanov (obračun akontacij, usklajevanje neobdavčenega zneska, olajšava za člane gospodinjstva in drugo).

Zboljšale in modernizirale se bodo službe, ki vodijo evidenco in kontrolo dohodkov občanov.

4. Politika in ukrepi na področju investicij

K podpiranju gospodarske aktivnosti v letu 1975 bo še posebej prispevala dinamična rast investicij ter njihovo usmerjanje v prednostne smeri, samoupravno določene z družbenim načrtom Jugoslavije za obdobje od leta 1971 do leta 1975. To bo v korist tudi zboljšanju stanja v plačilni bilanci države.

Vlaganje v osnovna sredstva gospodarstva se bodo realno povečala približno za 7,1 odstotka, v negospodarske investicije približno 5,8 odstotka, medtem ko se bodo obratna sredstva povečala približno za 6 odstotkov. Združeno gospodarstvo in družbenopolitične skupnosti se bodo usmerili k ohranitvi potrebne ravni domače akumulacije ter k temu, da se večji del zunanjih dopolnilnih sredstev nameni v realizacijo politike razvoja prednostnih dejavnosti ter drugih dejavnosti skupnega pomena. Organizacije združenega dela, ki so v celotnem reprodukcijskem procesu med seboj povezane, bodo razpoložljiva in investicijska sredstva usmerjale predvsem v prednostne objekte, ki se že zidajo in s katerimi se zmanjšuje uvoz ter modernizacijo zmogljivosti, ki povečujejo izvoz in devizne dohodke na neblagovni podlagi. V okviru negospodarskih investicij računamo s hitrejšo rastjo vlaganja v zidavo stanovanj, zlasti za stanovanja na podlagi solidarnosti.

Prednosti, ki so določene z družbenim načrtom Jugoslavije od leta 1971 do leta 1975, bodo v letu 1975 začasno zožene na proizvodnjo energije, surovin in hrane (proizvodnja in prenos električne energije; premogovniki; rudniki, oplemenitenje, talilnice in rafinerije kovin; plavži in jeklarne; rudniki in oplemenitenje nekovin; proizvodnja bazičnih proizvodov v kemični industriji; koksarne; izkoriščanje gozdov; proizvodnja celuloze in lesnih plošč; cementarne; proizvodnja osnovnih kmetijskih pridelkov). Prednosti so tudi rudarska in geološka raziskovanja ter proizvodnja in raziskovanje nafte in plina, gradnja naftovodov in plinovodov, kot tudi razvoj železniškega in pomorskega prometa in turističnega gospodarstva, s katerim se povečuje neblagovni devizni pritok.

Sprejet bo poseben program za substitucijo uvoza z domačo proizvodnjo.

V investicijski politiki bo zastopan tudi element domače konjunktura — z boljšim izkoriščanjem in modernizacijo zmogljivosti strojne industrije ter z večjim vgrajevanjem domače opreme. Združeno gospodarstvo bo ob pomoči poslovnih bank in ob podpori reeskontne politike ter usmerjanja dela dinarske protivrednosti za zunanja posojila in kredite krepilo sklade za kreditiranje prodaje domače opreme doma in v tujini. Skladi za kreditiranje prodaje domače opreme bodo preoblikovani v samoupravne interesne skupnosti, ki bodo nastopale na trgu finančnih sredstev. Podpora kreditiranju prodaje opreme bo pogojena s samoupravnimi sporazumi, določeno delitvijo dela in specializacije proizvodnje strojne industrije.

Vlaganja v prednostne smeri bodo po resoluciji stimulirana z olajšavami pri uvozu in v davčni politiki. Predpisi pa bodo omogočili, da funkcionalna amortizacija ne bo obdavčena. Po drugi strani pa je treba zaradi destimulacije vlaganj v razvoj proizvodnje, ki presega potrebe domačega trga in izvoza, zaostri carinsko politiko in priznati kot neobdavčeni del dohodka samo vsoto amortizacije po zakonu in podobno.

Do konca januarja 1975 bodo socialistične republike in socialistični avtonomni pokrajini sprejele dogovor o delitvi zunanjih posojil in kreditov v letu 1975, pri čemer bodo ta sredstva usmerjena predvsem v kreditiranje razvoja prednostnih dejavnosti v skladu s to resolucijo. Nadaljevala se bo politika sproščanja depozitov pri

uporabi zunanjih posojil za te namene in odlaganja plačila carine za uvoz opreme prednostne dejavnosti po tej resoluciji.

Ker lahko v letu 1976 pričakujemo resne motnje v preskrbi z električno energijo, se je treba že sedaj lotiti priprav za vlaganje in operativnega spremljanja vseh faz graditve elektroenergetskih zmogljivosti.

Da bi bile organizacije združenega dela v gospodarstvu v prihodnje manj obremenjene, bodo socialistične republike in socialistični avtonomni pokrajini sklenile družbeni dogovor o stopnjah, do katerih bo mogoče izločati sredstva iz dohodka organizacij združenega dela za zidavo stanovanj s težnjo, da se sredstva za te namene vse bolj alimentirajo iz nesubvencionirane stanarine z ugodnejšimi pogoji kreditiranja zidave stanovanj itd. S sredstvi iz povečanih stanarin bodo izvedeni predvsem akcijski programi zidave stanovanj za delavce iz neposredne proizvodnje.

Z ugodnejšimi kreditnimi pogoji bo spodbujena zidava solidarnostnih stanovanj za delavce iz nizko akumulativnih panog.

V letu 1975 bomo z družbenimi dogovori razvijali nove odnose med udeleženci pri zidavi stanovanj na podlagi dolgoročnih aranžmajev, s katerimi bosta omogočena kompleksna racionalizacija stanovanjske zidave in znižanje cen za stanovanje.

V letu 1975 bodo določeni temelji skupne politike dolgoročnega razvoja Jugoslavije do leta 1985. Na podlagi ciljev in temeljnih smeri dolgoročnega gospodarskega in družbenega razvoja Jugoslavije bo do konca leta 1975 sprejet družbeni načrt Jugoslavije za obdobje od leta 1976 do leta 1980. Sredi leta 1975 bo sprejet zakon o samoupravnem družbenem načrtovanju.

Dokler ne bo sprejet srednjeročni načrt, ni treba sprejemati takšnih investicijskih odločitev, s katerimi bi se reproducirala sedanja struktura gospodarstva in prejudicirala skupna politika razvoja in graditve sistema razširjene reprodukcije na samoupravnih temeljih.

5. Monetarno-kreditna politika

Monetarno-kreditna politika v letu 1975 bo instrument za izvajanje ekonomske politike po tej resoluciji, zlasti glede nadaljnega uveljavljanja pravic in obveznosti samoupravno organiziranega združenega dela in uravnovešenja blagovno-denarnih odnosov, zaviranja rasti cen in izboljšanja plačilne bilance ter predvidenega povečanja proizvodnje in zaposlenosti. Z monetarno-kreditno politiko bomo zagotovili, da bo denarna masa naraščala v skladu s potrebami predvidene rasti družbenega proizvoda v nominalnem izrazu. S politiko emisije primarnega denarja bomo delovali na likvidnost in emisijski kreditni potencial poslovnih bank ter zagotovili, da bo denarna masa v okvirih, ki so določeni z nalogami monetarne politike. Združeno delo bo v poslovnih bankah določilo ostrejša merila v primerih, kadar dopolnilno kratkoročno kreditiranje omogoča pretirane zaloge in druge posle, ki merijo na neupravičeno pridobivanje dohodka.

Z monetarno in kreditno politiko bomo poskrbeli za selektivno usmerjanje bančnih kreditov v skladu s postavljenimi cilji ekonomske politike v letu 1975. To bomo dosegli z dogovorom o politiki plasiranja kreditov poslovnih bank. S selektivnimi krediti bodo poslovne banke spodbujale izvoz kot tudi storitve, s katerimi se zagotavlja devizni pritok, usmerjanje uvoza, prodajo opreme doma in v tujini na kredit in domačo prodajo trajnih potrošnih dobrin, proizvodnjo in kreditiranje zalog osnovnih kmetijskih proizvodov ter ustvarjanje nujnih tržnih rezerv.

Do konca septembra 1974 bo zvezni izvršni svet na podlagi usklajenih stališč socialističnih republik in socialističnih avtonomnih pokrajin sprejel skupne temelje kreditne politike za leto 1975, s katerimi bodo določene njene kvantitativne in selektivne naloge. Socialistične republike in socialistični avtonomni pokrajini morajo biti odgovorne za monetarno in kreditno politiko.

Do konca decembra 1974 morajo poslovne banke sprejeti samoupravni sporazum o izvajanju selektivne kreditne politike v letu 1975, s katerim morajo zagotoviti, da bodo bančni krediti v ustreznem obsegu usmerjeni v določene selektivne namene. Narodna banka Jugoslavije bo dala skupaj z narodnimi bankami republik in narodnima bankama avtonomnih pokrajin pobudo za sklepanje teh sporazumov in pripravila potrebno dokumentacijo.

Če sporazum med bankami ne bi bil sklenjen v dveh mesecih, mora zvezni izvršni svet s soglasjem socialističnih republik in socialističnih avtonomnih pokrajin izdati začasen odlok o usmerjanju bančnih kreditov in o pogojih za njihovo dovoljevanje.

Da bi izvoz potekal čim bolj normalno, bo vsaka poslovna banka poenostavila postopek pri odločanju o dajanju izvoznih kreditov in bo dala le-tem prednost.

Največji del kreditov iz primarne emisije bo usmerjen prek poslovnih bank organizacijam združenega dela iz gospodarstva. Narodna banka Jugoslavije bo obdržala kreditiranje proizvodnje in zalog osnovnih kmetijskih proizvodov v skladu z medrepubliškimi dogovori in sistemskimi rešitvami za realizacijo politike razvoja kmetijstva od leta 1973 do leta 1975, kreditiranje izvoza blaga in storitev, kakor tudi kreditiranje usmerjenega uvoza iz držav v razvoju in s posameznih valutnih območij.

Zagotovljena bo neposrednejša povezava gibanj v plačilni bilanci, zlasti politike zadolževanja v tujini, z okviri kreiranja denarja in ukrepi monetarne in kreditne politike.

6. Politika na področju trga in cen

Težišče politike na področju trga in cen v letu 1975 bo na obvladovanju inflacije. Z ukrepi ekonomske politike bomo zagotovili potrebne možnosti za zaviranje nadaljnje rasti cen in s tem tudi življenjskih stroškov. To

bomo dosegli z optimalno stopnjo rasti, z boljšo politiko delitve in s strnitvijo vseh oblik porabe v okvire razpoložljivih sredstev, z monetarno in kreditno politiko, s politiko izvoza in uvoza, s carinsko in davčno politiko. Delovni ljudje v organizacijah združenega dela bodo pri izvajanju ukrepov in politike cen v letu 1975 preprečevali, da se z zvišanjem cen pokrivata neracionalno poslovanje in nizka produktivnost dela.

Na podlagi obvezne uskladitve sedanjega sistema in politike cen z ustavnimi rešitvami na bazi analiz nujnega delovanja se bomo lotili ponovnega preizkusa, izpolnjevanja in graditve sistema in politike cen, Dokument o uskladitvi bo sprejet do konca junija 1975.

Na področjih, na katerih so za to potrebni pogoji (zadostna založenost trga, zadostna konkurenca ipd.), bomo odločno izvajali politiko oblikovanja tržnih cen. Za to bo sprejet ustrezen program.

Na vseh drugih področjih se bodo cene urejale z družbenimi dogovori in samoupravnimi sporazumi znotraj proizvodno-prometnih celot ob maksimalni udeležbi porabnikov. Pri prenašanju odločanja o cenah na združeno delo morajo udeleženci dogovarjanja in sporazumevanja o cenah oblikovati cene ustrezno sistemu in politiki cen. Sistem družbenega dogovarjanja bo znatno zboljšan, tako da bo s temi dogovori in sporazumi zajet širši krog vprašanj, ki imajo pomen za udeležence v dogovarjanju (cene, usklajevanje pogojev pridobivanja in delitve dohodka, proizvodnja, možnost plasiranja, dolgoročni aranžmaji, preskrbovanje, izvoz, uvoz, obrambni mehanizmi, usmerjanje sredstev v razvoj idr.). V skladu s svojimi pristojnostmi bodo družbenopolitične skupnosti z ukrepi davčne in carinske politike, s politiko izvoza in uvoza, kot tudi z družbenimi dogovori in samoupravnimi sporazumi zagotavljale izvajanje dogovorjene politike cen v letu 1975 in onemogočile pojav monopolnega vedenja na trgu.

V primerih, če udeleženci ne bi dosegli družbenih dogovorov in samoupravnih sporazumov o cenah ali če bi bili ti dogovori in sporazumi v nasprotju s sistemom in politiko cen, ki jo določa ta resolucija, ter v primerih, če bi se cene oblikovale mimo teh dogovorov, bodo cene za take proizvode in storitve določile pristojne družbenopolitične skupnosti s svojimi odloki.

V politiki zagotovljenih in minimalnih odkupnih cen za kmetijske proizvode letine 1975 se bodo izvajale določbe medrepubliškega dogovora o sistemskih rešitvah za realizacijo razvojne politike v kmetijstvu v obdobju od leta 1973 do leta 1975, pri čemer bo v živinoreji veljalo stroškovno načelo.

Obravnavana bo možnost uvedbe stimulativnih razvojnih premij za večji pridelek koruze in drugih kultur, ki so pomembne za plačilno bilanco v letu 1975.

Družbeni dogovori in samoupravni sporazumi bodo urejali kritje domačih potreb z glavnimi surovinami in reprodukcijskim materialom, predvsem domačega izdelka. V dogovorih proizvajalcev in potrošnikov, v katerih bodo urejena vsa vprašanja, vstevši skupna vlaganja, bo plačilna bilančna prednost pri preskrbi s surovinami dana domači proizvodnji.

Sklenili bodo družbene dogovore o uvoznih kontingentih (obseg in regionalni raspored) in o pogojih pri uvozu in namenski porazdelitvi surovin iz teh okvirov.

Predlagana bo sprememba predpisov o družbenem dogovarjanju in izdelana bodo navodila o obveznih elementih in obliki družbenih dogovorov.

Za uspešno politiko cen bo treba odpraviti ločenost prometnega področja, zatirati monopolne pojave in tendence zapiranja trga. To bo omogočilo na enotnem jugoslovanskem trgu prevladujoč vpliv in uresničevanje bistvenega interesa proizvajalcev, da maksimalizirajo dohodek z večjo proizvodnjo in prodajo. Izdani bodo tudi predpisi o združevanju dela in sredstev proizvodnega in prometnega področja. V trgovini z blagom za široko porabo bo zboljšana založenost in okrepljena vloga proizvajalcev in potrošnikov, s težnjo, da se prepreči naraščanje cen v prodaji na drobno.

S politiko cen v letu 1975 bomo podprli, kolikor bo mogoče, spreminjanje strukture gospodarstva, zlasti razvijanje zmogljivosti za proizvodnjo energije, glavnih surovin in hrane ter zmogljivosti železniškega prometa. Sledili bomo politiki nadaljnega zoževanja disparitete v cenah.

Izdali bodo zakon o rezervah blaga. Vse družbenopolitične skupnosti in temeljne organizacije združenega dela se morajo lotiti postopnega formiranja rezerv blaga.

Mesta, industrijski centri, živilska industrija, turistične organizacije in drugi zainteresirani dejavniki se morajo nujno lotiti dolgoročnega in pravočasnega dogovarjanja z organizacijami združenega dela in njihovimi združenji s kmetijsko-živilskega področja o svojih potrebah po kmetijsko-živilskih izdelkih, mesu, sadju in zelenjavi. Zvezna direkcija za rezerve živil in poslovne banke bodo po svojih ustavnih pooblastilih podprle najprej udeležence dolgoročnih dogovarjanj.

Družbenopolitične skupnosti bodo vodile zadržano politiko cen za storitve, zlasti za tiste, ki občutno vplivajo na življenjske stroške, s pristavkom, da sredstev, ki so potrebna za razvoj teh dejavnosti, ne bodo zagotavljale izključno s cenami in ne v kratkih rokih. Povišanje stanarin bodo odložili na drugo polletje.

Politiko potrošniških kreditov je treba povezati s politiko blagovno-denarnega ravnovesja, z realnimi osebnimi dohodki in z možnostjo proizvodnje, da krije potrebe prebivalstva, pri tem pa paziti, da potrošniški krediti ne bodo delovali inflatorno, zlasti glede izdelkov, za katere se cene oblikujejo po tržnih pogojih. Banke bodo sklenile samoupravni sporazum o politiki potrošniških kreditov in pogojih za njihovo dovoljevanje, pri čemer naj bi v prihodnje več teh kreditov dovoljevale neposredno banke.

7. Politika ekonomskih odnosov s tujino

Težišče politike na področju ekonomskih odnosov s tujino v letu 1975 bi moralo biti na zaustavljanju neugodnih teženj v zunanjetrgovinski menjavi in plačilni bilanci na način, ki ne bo slabil prizadevanj, da se ohrani

dinamična gospodarska aktivnost, ki pa bo omogočil uspešnejše vključevanje našega gospodarstva v mednarodno menjavo.

Izvoz kot dejavnik skladnejših gibanj v plačilni bilanci bo naraščal hitreje, uvoz pa bo omejen s plačilno-bilančnimi možnostmi. K temu bosta prispevala dosledno izvajanje politike ekonomske stabilizacije, zlasti pa strnitev porabe v meje razpoložljivih sredstev, in takšno spreminjanje strukture gospodarstva, ki bo omogočilo dinamično in stabilno rast.

Nujnost, da ohranimo ustrezno raven deviznih rezerv države, in možnosti za zadolžitev v tujini brezpogojno terjajo, da bo v projekciji plačilne bilance za leto 1975 primanjkljaj manjši od primanjkljaja v letu 1974.

Z vzpostavitvijo večje globalne in strukturne usklajenosti blagovno-denarnih tokov in s krepitvijo konkurenčnosti gospodarstva je treba podpirati rast izvoza kot bistvenega dejavnika za ohranitev dinamične gospodarske aktivnosti. S tega stališča in zaradi potreb plačilno-bilančnega stanja je nujno, da v letu 1975 zagotovimo realno rast izvoza blaga približno za 10 odstotkov. Predvidena gibanja v zunanjetrgovinski menjava, v katerih pripadata združenemu delu posebno mesto in odgovornost, je treba podpreti z ustrezno ekonomsko politiko federacije in vseh drugih družbenopolitičnih skupnosti.

Skupen uvoz mora realno naraščati počasneje od družbenega proizvoda, in sicer ne nad 4 odstotke. Pri tem bo uvoz surovin in reprodukcijskega materiala naraščal nekoliko hitreje. Uvoz bo selektiven in pazilo se bo na tiste vrste blaga, ki jih kvaliteto in v zadostnih količinah izdelujemo doma. Zaviranje rasti uvoza v letu 1975 omogoča tudi letošnja kmetijska proizvodnja oziroma občutno zmanjšanje potreb po uvozu hrane v letu 1975. Pretežna usmeritev investicijske porabe v domačo proizvodnjo in zmanjšanje uvoza blaga za široko porabo sta prav tako pomembna dejavnika, ki bosta vplivala na to, da bo uvoz naraščal počasneje.

Enako nujno je, da tudi v letu 1975 nadaljujemo s hitrejšimi spremembami v regionalni strukturi izvoza,

uvoza in vseh ekonomskih odnosov s tujino, z nadaljnjim povečanjem menjave z vsemi državami in grupacijami, pri tem pa zlasti pospešujemo menjavo in vse oblike ekonomskega sodelovanja z državami v razvoju.

Ustvarjali bomo možnosti za nadaljnje povečanje neblagovnega deviznega pritoka, zlasti od turizma, in odločneje sledili politiki varčevanja pri neblagovnih izdatkih, zlasti organov družbenopolitičnih skupnosti.

Politika zadolževanja države mora biti izključno v funkciji razvojne politike in usmerjena k reševanju tistih problemov v gospodarski strukturi, ki neugodno vplivajo na plačilno bilanco države.

Zadolženost (odplačila skupaj z obrestmi) ne sme biti v letu 1975 večja kot 18 do 20 odstotkov skupnega deviznega pritoka v konvertibilnih devizah, doseženega v letu 1975.

V razvoju ekonomskih odnosov s tujino bomo težili k bolj uravnovešenim uvoznim in izvoznim tokovom s posameznimi državami, kar bomo dosegli z ukrepi za regionalno usmerjanje menjave in s prizadevanji združenega dela, povezanega v reprodukcijske celote.

Obseg in struktura deviznih rezerv morata v letu 1975 zagotoviti zunanjo likvidnost oziroma redno izplačevanje plačilnih obveznosti do tujine. Raven deviznih rezerv mora biti taka, da je vrednost uvoženega blaga in storitev mogoče plačati najmanj v dveh mesecih.

Na začetku leta 1975 bo nujno omogočiti, kjerkoli je to izvedljivo, vključitev proizvajalcev v določanje pogojev za izvajanje politike na področju mednarodne menjave. Uvoz bomo spravili v okvire plačilno-bilančnih možnosti predvsem z lastnim omejevanjem gospodarstva v mejah, določenih s plačilno bilanco. Izvajanje ustave SFRJ na področju sistema in ekonomske politike zahteva, da združeno delo postopoma prevzema funkcije urejanja uvoza in izvoza ter uporabe ustreznih sredstev in se zaveže, da bo doseglo določeno proizvodnjo in obseg izvoza. Z medrepubliškimi dogovorom bo združeno gospodarstvo v sodelovanju gospodarskih zbornic in ob udeležbi zveznega izvršnega sveta sprejelo program za nadomeščanje uvoza z domačo proizvodnjo in program za varčevanje z gorivom in dragimi uvoznimi surovinami ter za večje izkoriščanje odpadnih materialov.

Uvoz blaga bo po obsegu in strukturi v okvirih, ki so predvideni v plačilni bilanci. Združeno gospodarstvo bo na podlagi zahtevane politike potreb in resničnih možnosti v plačilni bilanci za leto 1975 s soglasjem pristojnih zveznih organov določilo materialne bilance, s katerimi bo poleg uvoza predviden obseg proizvodnje in izvoza. Te bilance bodo podlaga za samoupravno urejanje uvoza. Ukrepi za omejitev uvoza ne smejo motiti preskrbovanja izvoznega gospodarstva in gospodarstva, ki nadomešča uvoz, pri čemer morajo biti maksimalno izkoriščene možnosti za preskrbo iz domačih virov.

Glede na stanje plačilne bilance in velike naloge v izvozu v letu 1975 bodo socialistične republike in socialistični avtonomni pokrajini ukrepe ekonomske politike iz svoje pristojnosti usmerile k reševanju te skupne naloge. Tako se bodo z družbenim dogovorom socialističnih republik in socialističnih avtonomnih pokrajin ter federacije utrdile oblike in metode podpore socialističnih republik in socialističnih avtonomnih pokrajin v povečanju izvoza.

Pri usklajevanju zunanjetrgovinskega in deviznega sistema z ustavo bodo odkrili sistemske rešitve, s katerimi se bo povečala odgovornost vseh družbenopolitičnih skupnosti in združenega dela pri uresničevanju skupnih nalog na področju ekonomskih odnosov s tujino.

Spodbujanje in pospeševanje trgovinske menjave s tujino bosta financirana z delom dohodkov od posebne takse na uvoženo blago, posebne davščine za izravnavo davčne obremenitve uvoženega blaga in posebne davščine pri uvozu kmetijskih živilskih proizvodov. Zvezni izvršni svet bo sklenil z Gospodarsko zbornico Jugoslavije dogovor o načinu in pogojih uporabe teh sredstev.

Združeno gospodarstvo bo razčlenilo mehanizem za zavarovanje gospodarstva pred valutnimi riziki. Izpopolnjen bo mehanizem terminskih prodaj deviz na deviznem trgu.

Poleg tega, da postaja domača valuta čedalje bolj plačilno sredstvo v gotovinskih transakcijah, so možnosti, da se dinar postopoma uvaja tudi v devizne transakcije, zlasti s posebnimi aranžmaji s posameznimi državami, kar

bi lahko olajšalo probleme na področju deviznih rezerv in obratnih sredstev za menjavo s tujino. Izkoriščale se bodo možnosti za pridobivanje zunanjih investicijskih sredstev z izdajanjem vrednostnih papirjev (obveznic idr.) na zunanjem finančnem trgu.

Z dolgoročnimi krediti prek sklada združenega gospodarstva bomo spodbujali izvoz opreme, ladij in izvajanje investicijskih del v tujini. Ta sklad je treba preobraziti in ga usposobiti tudi za nastopanje na trgu finančnih sredstev. S tem bi omogočili njegovo širše angažiranje pri plasiranju naše opreme in investicijskih del v tujini, zlasti v državah v razvoju.

Skladi združenega gospodarstva za kreditiranje domače opreme morajo omogočiti večjo udeležbo domače strojne industrije pri investicijski graditvi, da bi se zmanjšal uvoz opreme, pri čemer je treba uporabo teh sredstev pogojiti z delitvijo dela in specializacijo.

Sprejet bo poseben program ukrepov za pritegovanje deviznih sredstev naših delavcev na začasnem delu v tujini, zlasti z vključitvijo države v sistem mednarodnega poštnega varčevanja.

Povečana bo organiziranost našega gospodarstva pri nastopanju na zunanjem trgu, zlasti na trgih klirinškega območja držav v razvoju. V ta namen bo dana pobuda za ustanavljanje samoupravnih interesnih skupnosti in drugih oblik združevanja gospodarstva za pospeševanje menjave s posameznimi državami. Zagotovljen bo organiziran skupen nastop organizacij združenega dela in bank na svetovnem finančnem trgu.

Da bi uresničili predvideno politiko zunanjetrgovinske menjave, zlasti naraščanja uvoza, je nujno ohraniti realni tečaj dinarja in intervalutne odnose, kar je treba podpreti z vsemi ukrepi ekonomske politike.

8. Politika hitrejšega razvoja gospodarsko manj razvitih območij

Hitrejši razvoj gospodarsko manj razvitih socialističnih republik, zlasti Socialistične avtonomne pokrajine Kosovo, se bo v letu 1975 nadaljeval v skladu z družbenim načrtom Jugoslavije za obdobje od leta 1971 do leta 1975.

Nenehna dinamična gospodarska rast v vsej državi omogoča takšno politiko. Večja usmeritev k reševanju strukturnih problemov razvoja Jugoslavije bo ugodno vplivala tudi na razvoj gospodarsko manj razvitih socialističnih republik in Socialistične avtonomne pokrajine Kosovo.

Ker pa nekateri cilji razvojne politike, ki jih določa družbeni načrt Jugoslavije za obdobje od leta 1971 do leta 1975, niso uresničeni, bodo v letu 1975 določeni ukrepi. V tem smislu bodo v okviru razvojne politike, ki jo določa ta resolucija, gospodarsko manj razvita območja dobila določeno prednost pri zunanjih kreditih, namenjenih za vlaganja v razvoj prednostnih dejavnosti, zlasti pa večji delež pri kreditih Mednarodne banke za obnovo in razvoj.

Obveznosti federacije, predvidene v družbenem načrtu Jugoslavije za obdobje od leta 1971 do leta 1975, se bodo v letu 1975 vseskozi izpolnjevale. Tudi v prihodnje bo zagotovljeno redno pritekanje predvidenih sredstev v sklad za kreditiranje hitrejšega razvoja gospodarsko manj razvitih socialističnih republik in Socialistične avtonomne pokrajine Kosovo.

V skladu z družbenim načrtom Jugoslavije za obdobje od leta 1971 do leta 1975 bodo v sporazumu s socialističnimi republikami in socialističnima avtonomnima pokrajinama v proračunu federacije zagotovljeni v letu 1975 znesek 80 milijard dinarjev za premostitev razlik v rokih za vpis posojila in plasmaja sredstev sklada, ter dopolnilna in posebna dopolnilna sredstva za financiranje skupne in splošne porabe v skladu s predpisi.

Na podlagi dosedanjih izkušenj je treba sedanje institucionalne ukrepe podpiranja hitrejšega razvoja gospodarsko manj razvitih območij obogatiti z drugimi oblikami, zlasti s sporazumi samih organizacij združenega dela in poslovnih bank, z določnejšimi dogovori in sporazumi o zaposlenosti in zaposlovanju ter o menjavi in prenašanju znanstvenih in tehničnih dosežkov in izkušenj. Prav tako je treba spodbujati skupna vlaganja organizacij združenega dela iz manj razvitih območij ter domačih in tujih partnerjev.

Ker se ena izmed dogovorjenih nalog srednjeročnega načrta razvoja Jugoslavije, namreč hitrejši razvoj Socialistične avtonomne pokrajine Kosovo, ne uresničuje z zaželenim tempom, bo zvezni izvršni svet do konca januarja 1975 napravil analizo uresničevanja njegovih postavk in na tej podlagi predlagal dopolnilne ukrepe za hitrejši razvoj Socialistične avtonomne pokrajine Kosovo v letu 1975.

9. Socialna politika in ukrepi

Socialna politika mora temeljiti na tistih ciljih, ki bodo dosledno izražali naravo samoupravnih družbenih odnosov, in biti v funkciji bolj usklajenega in hitrejšega razvoja proizvodjalnih sil in socialne varnosti delovnih ljudi ter solidarnosti med njimi. S tem se bodo reševala nasprotja, do katerih prihaja v družbeni praksi med uporabo načela socialistične solidarnosti in vzajemnosti ter delitvijo po delu.

S konstituiranjem samoupravnih interesnih skupnosti bodo dobili delovni ljudje neposreden vpliv na tokove in obseg zadovoljevanja skupnih potreb, s tem pa bosta onemogočena odtujevanje dohodka združenega dela v gospodarstvu ter neracionalna poraba v družbenih dejavnostih. Pri določanju obsega in virov sredstev za zadovoljevanje skupnih potreb je treba izhajati iz tega, da je ekonomska stabilizacija hkrati bistven pogoj za odvrnitev neugodnih teženj na posameznih področjih socialne politike in za zagotovitev večje zanesljivosti in stabilnosti materialnega in družbenega položaja delavskega razreda. Zato je treba določiti prednosti, ki jih je nujno in mogoče financirati, dokler ne bo združeno delo dobilo odločnejšega vpliva pri zadovoljevanju skupnih potreb in dokler ne bodo odnosi v tokovih družbene reprodukcije skladnejši in stabilnejši.

Delavci v temeljnih in drugih organizacijah združenega dela in delovni ljudje v krajevnih skupnostih naj bi postali tudi nosilci socialne politike. Zato je treba naloge v socialni politiki vključevati v letne načrte in razvojne

programe temeljnih organizacij združenega dela in gospodarskih združenj ter krajevnih skupnosti in družbenopolitičnih skupnosti, s pristavkom, da je treba politiko na tem področju in bilance sredstev za te potrebe določiti z družbenimi dogovori hkrati s politiko ekonomskega in socialnega razvoja v letu 1975. Pri določitvi nalog je treba upoštevati pogoje, možnosti in okvire skupne in splošne porabe, ki jo določa ta resolucija.

10. Politika spodbujanja procesa združevanja in povezovanja organizacij združenega dela

Združevanje organizacij združenega dela in njihovo povezovanje sta dolgoročen proces, opredeljen z usklajevanjem družbenoekonomskega sistema z ustavo SFRJ. Vendar bodo že v letu 1975 organizacije združenega dela med seboj, gospodarske zbornice in druge oblike združevanja ustvarjale možnosti za njuno pospešitev, pri čemer so lahko nekatere oblike povezovanja združenega dela tudi prehodnega značaja. Zvezni izvršni svet in Gospodarska zbornica Jugoslavije ustvarjata možnosti za pospešitev teh procesov.

V letu 1975 bomo pospešili proces združevanja organizacij združenega dela in njihovega povezovanja v okviru zaokroženih reprodukcijskih kompleksov – od proizvodnje surovin do plasiranja končnih izdelkov, čemur bodo morale prilagoditi svojo organizacijo tudi gospodarske zbornice. Z ustanovitvijo ustreznih koordinacijskih teles, ki bi usklajevala interese med seboj povezanih gospodarskih grupacij, bomo omogočili, da združeno delo postopoma prevzema od države določene funkcije pri urejanju menjave s tujino (izvoz, uvoz, spodbujanje izvoza in omejevanje uvoza), selektivne ukrepe pred neugodnimi vplivi skrajnih oscilacij na svetovnem trgu, ukrepe v politiki, preskrbovanju domačega trga, združevanju sredstev za medsebojno usklajen razvoj itd. To je treba hitreje izvajati v enotnih kompleksih proizvodnje, prometa in porabe med seboj povezanih in med seboj odvisnih organizacij združenega dela. Pri tem je treba z učinkovitimi ukrepi preprečevati pojave monopolov in zapiranja tržišč na enotnem jugoslovanskem trgu. Tako bomo gospodarstvo usposobili tudi za naloge, ki je pred njim – da poveže in uskladi srednjeročne načrte razvoja.

S splošno družbeno podporo in z ukrepi ekonomske politike je treba omogočiti združenemu delu, da prevzema regulativo od države. Pri tem je zlasti pomembno, da se institucije gospodarskega sistema in ukrepi ekonomske politike brez odlaganja uskladijo z ustavo SFRJ in odpravijo tisti elementi in ukrepi, ki otežujejo združevanje dela in sredstev. Zvezni izvršni svet in Gospodarska zbornica Jugoslavije bosta do konca januarja 1975 določila program prenašanja lastnega urejanja odnosov v gospodarstvu na združeno delo.

III

KONČNE DOLOČBE

Ta resolucija pomeni temelj za skupno politiko ekonomskega in socialnega razvoja Jugoslavije v letu 1975 in dogovor o tej politiki. Družbenoekonomska politika, ki jo vsebuje ta resolucija, in njena realizacija imata pomen za vso državo, za vse družbenopolitične skupnosti, za vse organizacije združenega dela ter njihova združenja in za vse občane.

Da bi se ta resolucija uresničila, bodo sprejeti tudi ustrezni družbeni dogovori in samoupravni sporazumi, ki so v njej določeni, ter ustrezni predpisi iz pristojnosti skupščine SFRJ, zveznega izvršnega sveta ter zveznih organov in zveznih organizacij, da bi mogli ukrepi ekonomske politike, s katerimi se zagotavlja uresničevanje ciljev in nalog te resolucije, pravočasno delovati.

Temeljne organizacije združenega dela, njihova združenja in družbenopolitične skupnosti morajo kar najbolj mobilizirati svoje možnosti in rezerve, da bi dosegle cilje in izpolnile naloge, ki jih določa ta resolucija.

Federacija, zvezni organi in organizacije bodo do konca 1974. leta pripravile programe ukrepov za uresničevanje te resolucije. To bodo storili tudi drugi nosilci gospodarske aktivnosti v mejah svojih pristojnosti.

Organi in organizacije federacije in služba družbenega knjigovodstva morajo pravočasno zagotoviti ustrezne podatke za spremljanje uresničevanja ciljev in nalog iz te resolucije. Vsi pristojni zvezni organi in zvezne organizacije bodo vsake tri mesece izdelali analize o izpolnjevanju v tej resoluciji določenih nalog iz njihove pristojnosti.

Zvezni zavod za statistiko in služba družbenega knjigovodstva bosta v letu 1975 izpopolnila metodologijo in zagotovila podatke, ki bodo že v letu 1976 uporabni tudi v samoupravnem gospodarstvu.

Zvezni izvršni svet bo do konca junija predložil skupščini SFRJ poročilo in analize o izpolnjevanju ciljev in nalog iz te resolucije in premilinarne osnove za pripravo dokumentov o skupni politiki ekonomskega socialnega razvoja Jugoslavije v letu 1976.

SKUPŠČINA SFRJ
AS 77/10

Priloga 2

O S N U T E K
PRORAČUNA FEDERACIJE ZA LETO 1975

I
SPLOŠNI DEL

1. člen

Skupni proračunski dohodki federacije za leto 1975 so določeni v znesku 58 335 000 000 dinarjev.

Dohodki iz prvega odstavka tega člena se oblikujejo:

- 1) iz lastnih dohodkov federacije v znesku 27 700 000 000 dinarjev;
- 2) iz prispevkov republik in avtonomnih pokrajin, določenih po zakonu o financiranju federacije v znesku 24 690 000 000 dinarjev;
- 3) iz sredstev obveznic, ki jih bo federacija izdala v letu 1975 – v znesku 4 500 000 000 dinarjev;
- 4) iz posebnega prispevka republik in avtonomnih pokrajin v znesku 1 445 000 000 dinarjev.

2. člen

Dohodki iz 1. člena tega proračuna se razporejajo:

1. za financiranje tekočih obveznosti proračuna federacije za leto 1975 v znesku 45 544 000 000 dinarjev;
2. za kritje prenesenih obveznosti iz leta 1974 in prejšnjih let – v znesku 2 561 000 000 dinarjev;
3. za poseben račun za financiranje spodbujanja in pospeševanja trgovinske menjave s tujino – v znesku 8 230 000 000 dinarjev;
4. za poseben račun za financiranje investicij v gospodarstvu – v znesku 2 000 000 000 dinarjev.

3. člen

V stalno proračunsko rezervo federacije se izloči 1 odstotek iz izvirnih proračunskih dohodkov federacije za leto 1975.

Sredstva stalne proračunske rezerve federacije, ustvarjena do 31. decembra 1974, znašajo 454 229 611 dinarjev, od česar znašajo brezobrestni krediti, ki jih je federacija dodelila Socialistični republiki Bosni in Hercegovini, Socialistični republiki Makedoniji, Socialistični republiki Sloveniji in Socialistični avtonomni pokrajini Kosovu z vračilnim rokom v letih 1975 in 1976 – 158 730 000 dinarjev.

4. člen

Dohodke po vrstah, oblikah in podoblikah in izdatke po glavnih namenih določa bilanca dohodkov in izdatkov proračuna federacije za leto 1975, ki je taka:

B I L A N C A
DOHODKOV IN IZDATKOV PRORAČUNA FEDERACIJE ZA LETO 1975

I. DOHODKI

Klasifikacijska številka		D o h o d k i	Znesek	
oblika dohodkov	podoblika dohodkov		podoblika dohodkov	skupaj oblika dohodkov
1	2	3	4	5
		Vrsta 3. Takse		
34		Konzularne takse		58 000 000
35		Carinske takse		42 000 000
		Skupaj – vrsta 3. Takse		100 000 000

1	2	3	4	5
		Vrsta 4. Carine in posebne carinske davščine		
41	411	Carine	13 870 000 000	
	412	Posebne davščine za izravnavo davčne obremenitve uvoženega blaga	1 908 000 000	
	413	Posebne davščine za carinsko evidentiranje	1 354 000 000	
	414	Povečanje carinskih davščin	1 470 000 000	18 602 000 000
		Skupaj – vrsta 4. Carine in posebne carinske davščine		18 602 000 000
		Vrsta 5. Dohodki po posebnih zveznih predpisih		
51				
52		Sredstva od obveznic federacije, ki bodo izdane v letu 1975	4 500 000 000	
		Skupaj – vrsta 5. Dohodki po posebnih zveznih predpisih		4 500 000 000
		Vrsta 6. Dohodki zveznih organov in drugi dohodki		
61		Dohodki zveznih organov in organizacij		660 000 000
62		Drugi dohodki		108 000 000
		Skupaj – vrsta 6. Dohodki zveznih organov in drugi dohodki		768 000 000
		Vrsta 7. Dohodki od drugih družbenopolitičnih skupnosti		
71		Prispevki republik in avtonomnih pokrajin		
	711	Prispevek Socialistične republike Bosne in Hercegovine	3 056 130 000	
	712	Prispevek Socialistične republike Makedonije	1 400 615 000	
	713	Prispevek Socialistične republike Slovenije	4 066 510 000	
	714	Prispevek Socialistične republike Srbije, brez avtonomnih pokrajin	6 192 295 000	
	715	Prispevek Socialistične republike Hrvatske	6 634 954 000	
	716	Prispevek Socialistične republike Črne gore	477 668 000	
	717	Prispevek Socialistične republike pokrajine Vojvodine	2 521 200 000	
	718	Prispevek Socialistične avtonomne pokrajine Kosovo	340 727 000	24 690 000 000
		Skupaj – vrsta 7. Dohodki od drugih družbenopolitičnih skupnosti		24 690 000 000
		Vrsta 8. Posebne carinske davščine, izločene za financiranje spodbujanja in pospeševanja trgovinske menjave s tujino		

81	Posebne carinske davščine, izločene za financiranje spodbujanja in pospeševanja trgovinske menjave s tujino			
811	Posebne davščine za izravnavo davčne obremenitve uvoženega blaga	2 166 000 000		
812	Posebne takse za uvoženo blago	5 904 000 000		
813	Posebne davščine pri uvozu kmetijskih in živilskih proizvodov	160 000 000	8 230 000 000	
	Skupaj – vrsta 8. Posebne carinske davščine, izločene za financiranje in pospeševanje trgovinske menjave s tujino			8 230 000 000
Vrsta 9. Poseben prispevek republik in avtonomnih pokrajin za intervencije v kmetijstvu				
91	Poseben prispevek republik in avtonomnih pokrajin za investicije v kmetijstvu			
911	Poseben prispevek Socialistične republike Bosne in Hercegovine	177 446 000		
912	Poseben prispevek Socialistične republike Makedonije	81 353 500		
913	Poseben prispevek Socialistične republike Slovenije	235 968 500		
914	Poseben prispevek Socialistične republike Srbije, brez avtonomnih pokrajin	359 371 500		
915	Poseben prispevek Socialistične republike Hrvatske	385 092 500		
916	Poseben prispevek Socialistične republike Črne gore	27 744 000		
917	Poseben prispevek Socialistične avtonomne pokrajine Vojvodine	146 378 500		
918	Poseben prispevek Socialistične avtonomne pokrajine Kosovo	31 634 500	1 445 000 000	
	Skupaj – vrsta 9. Poseben prispevek republik in avtonomnih pokrajin za intervencije v kmetijstvu			1 445 000 000
SKUPAJ DOHODKI ZA RAZPORED (vrste 3 do 9)				58 335 000 000

II. IZDATKI

Klasifikacijska številka		I z d a t k i	Znesek	
razporedne skupine	razporedne podskupine		razporedne podskupine	razporedne skupine
1	2	3	4	5

07–2

Glavni namen 07. Delo zveznih organov in organizacij
Sredstva, razporejena v določenem znesku

	07-2-1	– za redno dejavnost	996 511 440	
	07-2-2	– za posebne namene (razen za investicije)	985 251 500	
	07-2-3	– za splošne družbene potrebe	1 083 322 860	3 065 085 800
		Skupaj glavni namen 07.		3 065 085 800
		Glavni namen 08. Ljudska obramba		
08-2		Sredstva, razporejena v določenem znesku		27 817 000 000
		Skupaj glavni namen 08.		27 817 000 000
		Glavni namen 09. Splošna dopolnilna sredstva gospodarsko nezadostno razvitim republikam in SAP Kosovo		
09-2		Sredstva, razporejena v določenem znesku		4 375 000 000
		Skupaj glavni namen 09.		4 375 000 000
		Glavni namen 10. Namenska dopolnilna sredstva		
10-2		Sredstva, razporejena v določenem znesku		8 938 000 000
		Skupaj glavni namen 10.		8 938 000 000
		Glavni namen 13. Dejavnost družbenopolitičnih organizacij		
13-2		Sredstva, razporejena v določenem znesku		110 025 200
		Skupaj glavni namen 13.		110 025 200
		Glavni namen 14. Negospodarske investicije		
14-2		Sredstva, razporejena v določenem znesku		569 889 000
		Skupaj glavni namen 14.		569 889 000
		Glavni namen 17. Obveznosti iz prejšnjih let		
17-2		Sredstva, razporejena v določenem znesku		2 561 000 000
		Skupaj glavni namen 17.		2 561 000 000
		Glavni namen 18. Izločanje v stalno proračunsko rezervo federacije		
18-2		Sredstva, razporejena v določenem znesku		279 000 000
		Skupaj glavni namen 18.		279 000 000
		Glavni namen 19. Proračunska rezerva		
19-2		Sredstva, razporejena v določenem znesku		
	19-2-21	– Tekoča proračunska rezerva		300 000 000
		Skupaj glavni namen 19.		300 000 000
		Glavni namen 20. Plačilo službi družbenega knjigovodstva		

20-2	Sredstva, razporejena v določenem znesku	90 000 000
	Skupaj glavni namen 20.	90 000 000
21-2	Glavni namen 21. Poseben račun za financiranje spodbujanja in pospeševanja trgovinske menjave s tujino	
	Sredstva, razporejena v določenem znesku	8 230 000 000
	Skupaj glavni namen 21.	8 230 000 000
22-2	Glavni namen 22. Posebni račun za financiranje intervencij v kmetijstvu	
	Sredstva, razporejena v določenem znesku	2 000 000 000
	Skupaj glavni namen 22.	2 000 000 000
SKUPAJ IZDATKI (glavni nameni 7 do 22)		58 335 000 000

II POSEBNI DEL

4. člen

Izdatki v znesku 58 335 000 000 dinarjev, ki so izkazani po glavnih namenih v bilanci dohodkov in izdatkov proračuna federacije za leto 1975, so razporejeni po nosilcih, uporabnikih in natančnejših namenih v posebnem delu proračuna federacije za leto 1975.¹

III KONČNA DOLOČBA

5. člen

Ta proračun začne veljati 1. januarja 1975.

I OBRAZLOŽITEV PRORAČUNA FEDERACIJE ZA LETO 1975

Organi federacije, skupščina SFRJ, gospodarske zbornice v socialističnih republikah in socialističnih avtonomnih pokrajinah so obravnavali osnove proračuna federacije za leto 1975 hkrati z osnovami za izdelavo osnutka resolucije o temeljnih skupne politike ekonomskega in socialnega razvoja Jugoslavije v letu 1975. Zato ni bilo težav pri oblikovanju politike ekonomskega in socialnega razvoja in proračuna federacije.

Predlogi, pripombe in pobude v razpravah o osnovah proračuna federacije so se gibali v treh smereh:

1. Dodelati moramo metodologijo spremljanja rasti proračunske porabe in ugotavljanja njenega deleža v družbenem proizvodu, zlasti še z vidika obveznosti, ki se prenašajo iz leta v leto. V zvezi s tem bi morali takoj pripraviti program poravnave teh obveznosti, kar posebno velja za obveznosti, ki so povezane z dajatvami iz blagovne rezerve federacije.

2. V zvezi z dohodki proračuna federacije bi morali njihovo rast uskladiti z rastjo družbenega proizvoda, pri čemer naj bi bili dohodki federacije (od carin in drugih uvoznih dajatev) tudi v skladu z rastjo njihovih dohodkov.

3. Ponovno bi morali proučiti sistem financiranja proračuna federacije, da bi odpravili nadaljnje deficitarno financiranje proračuna federacije na inflacijskih temeljih in uskladili funkcije proračuna federacije s politiko stabilizacije.

¹ Ta razpored je dodan kot priloga k proračunu federacije za leto 1975.

4. Proračun federacije razpolaga z velikimi sredstvi za intervencije v gospodarstvu, s čimer se mimo neposrednega vpliva združenega dela ustvarja pomembna redistribucija sredstev. To nam kaže, da bomo morali pretehtati tudi možnost, da proračun federacije maksimalno razbremenimo obveznosti intervencij v gospodarstvu in te funkcije prenesti na združeno delo.

Pri izdelavi osnutka proračuna federacije za leto 1975 so bili vanj vključeni tudi predlogi in pripombe odborov in zborov skupščine SFRJ. Osnutek proračuna torej temelji na načelu varčevanja na vseh področjih financiranja potreb funkcij federacije ob poudarjenem prizadevanju, da te funkcije uresničuje v duhu ustave SFRJ in sprejete politike na desetem kongresu ZKJ in s tem prispeva k uresničevanju politike stabilizacije.

Pri uresničevanju in konkretiziranju teh stališč je prišlo tudi do nekaterih težav. Na prizadevanju za uravnovešanje proračuna federacije so zelo vplivale omejene možnosti za pomembnejše povečanje lastnih dohodkov federacije od carine in drugih uvoznih dajatev, ker so odvisni od obsega uvoza. Prav tako je znano, da prispevki republik in avtonomnih pokrajin ne morejo bistveno prispevati k uravnovešanju proračuna, če so odvisni od enega samega vira, prometnega dvaka, in zato tudi ne k stabilnosti proračuna federacije. Zato moramo začeti z ustreznimi spremembami v sistemu financiranja federacije z namenom, da prispevkov republik in avtonomnih pokrajin ne vezemo samo na prometni davek, marveč na vse njihove dohodke, ne pa na enega samega, zlasti še zato, ker je prometni davek element politike ekonomskih odnosov na poročju gospodarstva.

V zvezi z izdatki proračuna federacije so bile sprejete vse pripombe in stališča odborov in zborov skupščine SFRJ. V skladu s tem smo si prizadevali v osnutku, da se sredstva za intervencije v gospodarstvu zlasti uravnovesijo z obveznostmi in uskladijo z dogovorjeno politiko republik in avtonomnih pokrajin. Izdatki v proračunu federacije, namenjeni spodbujanju izvoza in usmerjevanju zunanjetrgovinske menjave, bi se morali že v letu 1975 prenesti na združeno delo.

Iz proračuna federacije so predvideni v skladu s funkcijami federacije in rešitvami v sedanjem sistemu financiranja, in sicer:

- sredstva za financiranje ljudske obrambe, izpopolnjevanje in opremo Jugoslovanske ljudske armade so zagotovljena po stopnji 5,83 odstotka od ocenjene uresničitve narodnega dohodka v letu 1975,
- sredstva za uresničitev funkcije federacije na področju hitrejšega razvoja gospodarsko manj razvitih republik in avtonomne pokrajine Kosovo in sredstva za invalidsko in borčevsko varstvo po veljavnih predpisih,
- sredstva za financiranje zveznih organov in organizacij so načrtovana precej nižje od načrtovane rasti družbenega proizvoda,
- sredstva za pospeševanje in spodbujanje zunanjetrgovinske menjave po sprejetih instrumentih in
- obveznosti iz prejšnjih let in druga sredstva v določenih zneskih.

Proračun federacije je za delegate pomemben instrument tekoče in dolgoročne politike družbenoekonomskega razvoja, ker z njim financiramo funkcije, od katerih sta precej odvisna uresničitev sprejete ekonomske politike in razvoj na posameznih območjih, kar pomeni, da ima vsestranski vpliv na tokove družbene reprodukcije in delitve narodnega dohodka.

Poleg tega je v financiranje funkcij federacije vgrajen zelo pomemben element solidarnosti vseh jugoslovanskih narodov in narodnosti, ki pospešuje hitrejši ekonomski razvoj vse jugoslovanske skupnosti. Z dopolnilnimi sredstvi federacije za gospodarsko manj razvite republike in avtonomno pokrajino Kosovo uresničujemo hitrejši razvoj družbenih dejavnosti v teh družbenopolitičnih skupnostih. Del dohodka proračuna federacije od uvoznih dajatev bo tako v skladu z dogovorom med zveznim izvršnim svetom in Gospodarsko zbornico Jugoslavije prenesen na združeno delo, da bi v prihodnje spodbujal in pospeševal izvoz in večjo blagovno menjavo s tujino, pri čemer gre v glavnem za izvoz in zunanjetrgovinsko menjavo, ki mora biti še naprej usmerjena v krepitev odnosov z državami v razvoju.

Z dopolnitvijo predpisov o financiranju federacije bomo zagotovili, da federacija ne bi sprejela nobene nove proračunske obveznosti, če ne bodo zagotovljeni dohodki za njeno izvršitev.

Proračun federacije je bil sestavljen na podlagi njenih funkcij in v skladu z načeli enakopravnosti in skupne odgovornosti republik in avtonomnih pokrajin za financiranje teh funkcij.

Dohodki proračuna federacije so po ustavi in zakonu o financiranju tile: carine, takse in druge dajatve pri uvozu blaga in storitev in prispevki republik in avtonomnih pokrajin. Doslej je veljalo merilo deleža republik in avtonomnih pokrajin za financiranje funkcij federacije v proračunu federacije — temeljni davek na promet proizvodov. Ustava pa daje tudi možnost, da z zakoni lahko določamo še druge osnove za delež republik in avtonomnih pokrajin pri financiranju skupnih funkcij federacije, kar bomo vgradili v novi zakon o financiranju federacije. To vprašanje je zelo pomembno v razmerah, ko je prometni davek skoraj v celoti namenjen proračunu federacije. V sedanjih razmerah je prometni davek v precejšnjem obsegu usmerjen kot instrument fiskalne politike na vseh ravneh družbenopolitičnih skupnosti, tako da se zmanjšuje njegova pglavitna funkcija kot instrumenta ekonomske politike, s katerim bi vplivali na ekonomska in konjunktura gibanja. Ker je pa temeljni davek na promet proizvodov ena od funkcij federacije, s katerim vpliva na uresničevanje sprejete ekonomske politike, bo v kratkem času fiskalna vloga sekundarnega pomena.

Proračun federacije uresničuje pomembno funkcijo na področju ekonomskih odnosov s tujino, ker spodbuja ustvarjanje razmer za večjo konkurenčno sposobnost našega izvoza in s tem tudi hitrejšo vključevanje našega gospodarstva v mednarodno delitev dela. To funkcijo uresničuje federacija z zagotovitvijo sredstev za povračila davčnih in drugih dajatev tistim organizacijam združenega dela, ki izvažajo svoje proizvode in storitve. V tem letu bomo morali spremeniti sistem spodbujanja izvoznega gospodarstva tako, da bo imelo združeno delo večji vpliv na ta sistem.

Poleg tega vpliva proračun federacije zelo pomembno tudi na globalno delitev dohodka in torej tudi na produkcijsko sposobnost združenega dela v družbeni reprodukciji, kajti proračun federacije zajema približno 12

odstotkov narodnega dohodka. Zato smo pri zasnovi proračuna federacije upoštevali resnične možnosti narodnega dohodka, kar je povzročilo restriktivne ukrepe, ki naj bi omejili financiranje posameznih potreb.

1. Proračun federacije in temelji politike ekonomskega in socialnega razvoja za leto 1975

Osnutek resolucije o temeljih politike ekonomskega in socialnega razvoja Jugoslavije v letu 1975 ima pred očmi trajne in tekoče cilje družbenoekonomskega razvoja, da pri nadaljnji graditvi samoupravnih socialističnih družbenoekonomskih odnosov okrepimo materialno podlago združenega dela, vzpostavimo in ohranjamo zadovoljivo stabilnost tokov družbene reprodukcije in hkrati uresničujemo dinamično in učinkovito gospodarjenje, rast življenjskega standarda prebivalstva, hitrejši razvoj gospodarsko manj razvitih republik in SAP Kosova, porast zaposlenosti in spreminjanje socialne strukture prebivalstva.

Uresničevanje naštetih najbolj bistvenih in neposrednih ciljev v letu 1975 bo mogoče le v primeru, če bomo vključili vse družbene sile v aktivno sodelovanje pri izdelavi zasnove za sprejetje ustreznih ukrepov ekonomske politike. Proračun federacije se mora tudi vključiti v tiste elemente ekonomske politike, ki ustvarjajo možnosti za večjo ekonomiko dela in sredstev in usklajujejo porabo z zmogljivostjo proizvodnje, hkrati pa tudi pogoje za usklajevanje blagovno-denarnih odnosov in krepitev reprodukcijske sposobnosti združenega dela.

Politika ekonomskega in socialnega razvoja predvideva za leto 1975 realno rast družbenega proizvoda skupnega gospodarstva za približno 6 odstotkov ali nominalno za 30,4 odstotka. Za uresničevanje te politike bodo nujna naša prizadevanja na vseh področjih gospodarstva, zlasti pa v politiki globalne delitve dohodka. V politiki globalne delitve in porabe je predvideno, da dosežemo uravnovešanje odnosov med povpraševanjem in ponudbo, kot tudi ohranjanje predvidenih razmerij pri oblikovanju in delitvi sredstev za končno porabo. V skladu s politiko osnutka resolucije moramo v letu 1975 zagotoviti selektivno rast posameznih oblik porabe, hkrati pa tudi visoko stopnjo smotrnosti v zvezi z ugotavljanjem prednostnih razvojev. V zvezni proračun smo vgradili takšno politiko in zato že različno obravnavo perspektive rasti posameznih oblik porabe. Skupen porast izdatkov zveznega proračuna je manjši od nominalne rasti družbenega proizvoda. To smo zelo težko storili glede na že sprejete obveznosti in dosedanje politiko, ki je precej temeljila na deficitarnem financiranju proračuna. Njene posledice pa so, da zdaj prenašamo številne stare obveznosti v novi proračun, ki jih pa ne bo mogoče poravnati v enem samem letu, pa tudi če sprejmemo najbolj drastične ukrepe restrikcij v prihodnjem letu.

V osnutku resolucije je predvidena počasnejša rast splošne in skupne porabe v letu 1975 v primeri z nominalno rastjo družbenega proizvoda, kar velja tudi za proračun federacije, se pravi, da narašča le tako, da ostane na ravni, ki je nižja od nominalne rasti družbenega proizvoda skupnega gospodarstva. Vendar se bodo izdatki proračuna federacije za Jugoslovansko ljudsko armado in gospodarsko manj razvitih republik in avtonomne pokrajine Kosovo gibali v proračunu federacije v skladu z nominalno rastjo narodnega dohodka in družbenega proizvoda, kot tudi instrumenti, ki so določeni z zakoni. Vsi drugi izdatki zveznega proračuna bodo manjši od nominalne rasti družbenega proizvoda z jasno poudarjeno politiko smotrnosti porabe in varčevanja. Uresničevanje takšne politike porabe v proračunu federacije pomeni dosledno discipliniranje vseh uporabnikov proračunskih sredstev in resno kritično presojo vseh programov in načrtov porabe proračunskih sredstev, da bi tako lahko ta sredstva smotrno uporabljali in varčevali. Izvršitev proračuna v predvidenih mejah je zelo pomembna za uresničitev ciljev ekonomske politike v letu 1975, ker v bistvu to pomeni stabilnost na domačem trgu. Pogosti rebalansi proračuna, ki imajo za posledico večje obveznosti za gospodarstvo med proračunskim letom, povzročajo resne motnje v tokovih reprodukcije in uresničevanju načrtov dolgoročnega razvoja. Zlasti je to pomembno za stabilnost stroškov reprodukcije in globalno likvidnost gospodarstva. Potemtakem za izvršitev načrtovanega proračuna ni dovolj samo sprejemati ustrezne zakone, temveč je treba spremeniti ravnanje vseh subjektov, kot tudi spoznati in razumeti resnost položaja, v katerega je zašla tekoča ekonomska reprodukcija, kot tudi nujnost, da ustvarimo razmere za trajnejšo stabilizacijo gospodarskih gibanj.

2. Glavni problemi financiranja funkcij federacije

Sedanji sistem financiranja federacije je bil konstituiran leta 1971 z zakonom na temelju ustavnih amandmajev. Triletno izkušnje uporabe tega zakona dokazujejo popolno upravičenost temeljnih rešitev, ki jih le-ta vsebuje. To velja zlasti za način sprejemanja proračuna, ugotavljanja obsega dohodkov in izdatkov in način razporeda izdatkov za posamezne namene, kot so izdatki za ljudsko obrambo, dopolnilna sredstva za financiranje invalidskega in borčevskega varstva.

Načela, na katerih temelji financiranje funkcij federacije, so v bistvu izraz novih odnosov, ki jih je konstituirala ustava o enakopravnosti in skupni odgovornosti republik in avtonomnih pokrajin za uresničevanje njenih funkcij.

Velike uspehe in velike izkušnje, ki smo si jih pridobili v tem času v sistemu financiranja funkcij federacije, ki je bil določen v XXXIV. ustavnem amandmaju, smo uporabili tudi pri izdelavi zasnove predloga proračuna federacije za leto 1975, njihovo nadaljnje izpopolnjevanje pa se bo pokazalo, ko se bomo odločali za sistem financiranja na temeljih nove ustave. To še tem prej, ker ustavna določila ne spreminjajo zasnove XXXIV. ustavnega amandmaja, dajejo pa večjo možnost za usklajevanje sistema financiranja funkcij federacije z izkušnjami prejšnjega obdobja.

Dosedanje izkušnje opozarjajo tudi na nekatere pomanjkljivosti dosedanjega sistema financiranja funkcij federacije, in sicer:

1. precejšen del izdatkov proračuna federacije gre na račun mehanizmov, ki avtomatično delujejo in so povezani z osnovami in merili, ki nimajo enakega vpliva na dohodke proračuna federacije, kar povzroča dva, tri rebalanse med letom. Vsak rebalans proračuna med letom, zlasti če z njim povečujemo obseg dohodkov in izdatkov, ne more ostati brez večjih posledic za proračune republik in avtonomnih pokrajin, ne smemo spregledati tudi njihovega vpliva na skupna gospodarska gibanja.

2. V prejšnjem obdobju smo imeli več primerov nalaganja obveznosti proračunu federacije brez zagotovitve sredstev za njihovo kritje. Takšno prakso moramo nujno odpraviti, ker je v nasprotju z določilom ustave SFRJ, po katerem: „Zakoni, drugi predpisi in splošni akti skupščine SFRJ in drugih organov federacije, iz katerih izvirajo obveznosti za proračun federacije, ne morejo biti sprejeti, dokler zbor skupščine, ki je pristojen za proračun, ne ugotovi, da so za obveznosti zagotovljena sredstva.“ (četrty odstavek 279. člena ustave SFRJ).

3. Vpliv avtomatizmov na izdatke proračuna federacije, kot tudi konstituiranje obveznosti brez kritja so imeli za posledico deficitarno financiranje proračuna federacije. Način financiranja proračuna je veliko vplival na način konstituiranja dohodkov proračuna federacije iz prispevkov republik in avtonomnih pokrajin, ki so bili omejeni na en sam vir njihovih dohodkov (prometni davek). Posledica tega je bila, da smo v proračun vključevali emisije Narodne banke Jugoslavije za zadolžitvami federacije pri Narodni banki Jugoslavije.

Deficitno financiranje proračuna federacije oziroma vključevanje v proračun federacije dela emisije Narodne banke Jugoslavije je vsekakor vplivalo na inflacijska gibanja pri nas.

4. Manjši dohodki proračuna federacije iz prispevkov republik in avtonomnih pokrajin, ki skupaj s samostojnimi dohodki federacije niso mogli kriti proračunskih izdatkov, so povzročili, da smo v financiranje proračuna vključevali sredstva, ki smo jih zagotovili z emisijo obveznic federacije. Takšen sistem financiranja proračuna federacije je v bistvu pomenil prenašanje njenih obveznosti iz leta v leto, ko pa so obveznice zapadle, so ta izplačila vplivala na delitev družbenega proizvoda.

Dosedanje izkušnje kažejo, da moramo prenehati s financiranjem obveznosti federacije z emisijo obveznic, kar bo mogoče le tako, da izdelamo program poravnave obveznosti, ki bo omogočil, da s sredstvi, ki jih zberemo v letih 1975 in 1976, sprejemamo konstituirane obveznosti, iz dohodkov federacije v nadaljnjih letih pa zagotovimo odplačila.

Takšen koncept bo mogoče uresničiti. „Dohodke federacije sestavljajo carine in drugi izvirni dohodki, določeni z zveznim zakonom, in prispevki republik in avtonomnih pokrajin, določeni v skladu z načelom enakopravnosti in s skupno odgovornostjo republik in avtonomnih pokrajin za financiranje funkcij federacije.“ (Drugi odstavek 278. člena ustave SFRJ).

Spričo vseh naštetih elementov smo sprejeli kot izhodišče za zasnovo proračuna federacije za leto 1975 te glavne postavke:

- da zagotovimo v letu 1975 izvrševanje vseh funkcij in zakonskih obveznosti federacije v skladu s sedanjim sistemom financiranja,

- da določimo skupno rast proračuna federacije v skladu s politiko skupne in splošne porabe, ki je koncipirana v osnutku resolucije o temeljnih politike ekonomskega in socialnega razvoja Jugoslavije leta 1975 in ki mora biti za 25 odstotkov počasnejša od rasti družbenega proizvoda.

V skladu z ustavo SFRJ in na podlagi dosedanjih izkušenj v zvezi z uporabo dosedanjega sistema financiranja funkcij federacije predlagamo nekatere vsebinske spremembe, najpomembnejše pa so:

- da prenesemo sistem spodbujanja in pospeševanja zunanjetrgovinske menjave na združeno gospodarstvo in urejamo z družbenimi dogovori, federacija bi pa v ta namen predvidela v proračunu del potrebnih sredstev,

- da predvidimo posebna sredstva za intervencije v gospodarstvu (premijske, regrese, kompenzacije in druge oblike intervencij), za katere se kot skupni interes dogovorijo republike in avtonomni pokrajini in jih tudi zagotovijo,

- da uvedemo maksimalno finančno disciplino in varčevanje za proračunska sredstva in poostriamo odgovornosti za izvajanje sprejete politike porabe v proračunu federacije za leto 1975.

II

OBRAZLOŽITEV POSAMEZNIH REŠITEV V PRORAČUNU FEDERACIJE ZA LETO 1975

A. d o h o d k i

Na podlagi določil ustave SFRJ in določb zakona o financiranju federacije ter drugih zveznih zakonov so v osnutku proračuna federacije zajeti vsi dohodki za kritje predvidenih izdatkov ne glede na to, ali bodo sredstva uporabljena neposredno za kritje teh predvidenih izdatkov ali pa v neposrednih predračunih za spodbujanje in pospeševanje trgovinske menjave s tujino in za intervencije v kmetijstvu. Za kritje predvidenih potreb bomo uporabili izvirne dohodke proračuna federacije, dopolnilna sredstva republik in avtonomnih pokrajin kot tudi sredstva od obveznic federacije.

Globalna struktura dohodkov proračuna federacije v letu 1975 je naslednja:

v milijonih dinarjev –

1	1975		Indeks 1975/74
	Znesek	Struktura	
2	3	4	
1. Izvirni dohodki	27 700	47,5	124,1
2. Sredstva od obveznic	4 500	7,7	–
SKUPAJ:	32 200	55,2	118,8
3. Prispevki republik in avtonomnih pokrajin	24 690	42,3	122,5
4. Poseben prispevek republik in avtonomnih pokrajin	1 445	2,5	–
SKUPAJ:	58 335	100,0	122,3

Pri izdelavi osnutka proračuna federacije za leto 1975 smo imeli pred očmi tele rešitve:

- da so v proračunu federacije izkazani vsi dohodki,
- da z izvirnimi dohodki, dohodki po posebnih predpisih in prispevki republik in avtonomnih pokrajin krijemo vse tekoče in zaostale obveznosti federacije iz prejšnjih let,
- da uporabimo del dohodka federacije za posebne predračune, iz katerih bomo financirali spodbujanje in pospeševanje trgovinske menjave s tujino kot tudi intervencije v gospodarstvu.

V osnutku proračuna federacije za leto 1975 predvidevamo tele zneske dohodkov:

1. Izvirni dohodki

Izvirni dohodki proračuna federacije so v osnutku proračuna predvideni kot dohodki od carin in drugih uvoznih dajatev, zveznih taks in dohodkov zveznih organov in organizacij, ki v celoti pripadajo proračunu federacije. Največji del teh dohodkov proračuna federacije sestavljajo dohodki od carine in uvoznih dajatev, kajti njihov delež znaša 95 odstotkov vseh dohodkov proračuna federacije.

1) Carine in druge uvozne davščine

Predvideni znesek dohodkov od carin in drugih uvoznih dajatev temelji v osnutku proračuna za prihodnje leto na:

- 1) oceni višine zneska vseh dohodkov proračuna federacije, predvidenih za leto 1974,
- 2) predvideni stopnji rasti vrednosti uvoza na podlagi ocene plačilne bilance za leto 1975,
- 3) sprejetih ukrepov, ki naj bi izboljšali plačilno bilanco in urejali uvoz v načrtovanih mejah.

Na podlagi teh elementov predvidevamo, da bodo globalni dohodki od carin in posebnih carinskih dajatev v letu 1975 znašali 26 832 milijonov dinarjev oziroma 36,2 odstotka več od pričakovanih dohodkov v letu 1974.

Takšna rast dohodkov od carine, carinskih posebnih dajatev in taks je posledica sprememb v carinskih instrumentih v letu 1974 kot tudi večji vrednosti in večji rasti uvoza.

Predvideni dohodki bodo po posameznih carinskih instrumentih v prihodnjem letu v primerjavi z letom 1974 tile:

v milijonih dinarjev

1	1974	1975	Indeks
	2	3	4
1. Carine	10 314	13 870	134,5
2. Posebne davščine za izravnavo davčne obremenitve uvoženega blaga	3 315	4 074	122,8
3. Posebne davščine za carinsko evidentiranje	1 105	1 354	122,5
4. Posebne takse za uvoženo blago	4 806	5 904	122,8

5. Posebne davščine pri uvozu kmetijskih in živilskih proizvodov	160	160	100,0
6. Povečanje dohodkov od carin in carinskih davščin	—	1 470	—
SKUPAJ:	19 700	26 832	136,2

2) Drugi dohodki

Drugi izvirni dohodki proračuna federacije za leto 1975 znašajo komaj 868 milijonov dinarjev. V okviru teh dohodkov znašajo predvideni dohodki JLA 300 milijonov dinarjev, dohodki zveznih organov in vseh drugih pa 370 milijonov dinarjev.

V primerjavi z rebalansom proračuna med letom 1974 bodo predvideni dohodki v osnutku tega proračuna v prihodnjem letu naslednji:

v milijonih dinarjev

	1974 Predvideno z rebalansom proračuna	1975 (Ocena)	Indeks (3:2)
1	2	3	4
1. Carine in posebne davščine	19 700	26 832	136,2
2. Sredstva od pozitivnih tečajnih razlik	1 080	—	—
3. Zvezne takse	100	100	100,0
4. Dohodki zveznih organov	300	360	120,0
5. Lastni dohodki JLA	900	300	33,3
6. Drugi dohodki	243	108	45,3
SKUPAJ:	22.323	27 700	124,1

2. Prispevki republik in avtonomnih pokrajin

Po sedanjih ustavnih določilih in zakonu o financiranju federacije se prispevki republik in avtonomnih pokrajin določajo v okviru skupnih izdatkov proračuna federacije s soglasjem skupščin republik in avtonomnih pokrajin, se pravi, razlika, ki nastane med višino njenih izvirnih dohodkov in proračunskih izdatkov federacije.

Po osnutku proračuna federacije za leto 1975 naj bi globalni zneski prispevka republik in avtonomnih pokrajin znašali:

v milijonih dinarjev

1. Skupne obveznosti proračuna za leto 1975	58 335
2. Predvideni izvirni dohodki proračuna	27 700
3. Sredstva od obveznic	4 500
4. Prispevki republik in avtonomnih pokrajin za kritje razlike	26 135

V 10. členu zakona o financiranju federacije je določeno, da je treba ugotoviti prispevek posameznih republik in pokrajin na podlagi ustvarjenega družbenega proizvoda skupnega gospodarstva in višine zneska, ki ga uresničujejo z obdavčevanjem proizvodov in storitev v prometu po veljavnem zveznem zakonu. Poleg tega je rečeno, da veljajo za ugotavljanje prispevkov objavljeni statistični podatki o ustvarjenem družbenem proizvodu skupnega gospodarstva in višine zneska, ki so ga realizirale z obdavčevanjem proizvodov in storitev v

prometu v prejšnjem letu, se pravi višine zneska, ki je na razpolago v času priprave predloga proračuna federacije za prihodnje leto.

Doslej razpolagamo z naslednjimi podatki za leto 1973. Iz teh podatkov je razvidno:

v milijonih dinarjev

	Vrednost družbenega proizvoda skupnega gospodarstva v 1973	Struktura (v %)	Realizirani temeljni davek na promet proizvodov in storitev v 1973	Struktura (v %)	Število struktur	Povprečna struktura
1	2	3	4	5	6	7
SR Bosna in Hercegovina	37 117	12,12	2 696 1	12,33	24,45	12,22
SR Črna gora	5 575	1,82	439 9	2,01	3,83	1,91
SR Hrvatska	80 830	26,40	5 828 7	26,65	53,05	26,53
SR Makedonija	17 714	5,79	1 185 4	5,42	11,21	5,60
SR Slovenija	49 554	16,19	3 750 5	16,33	32,52	16,26
SR Srbija	75 099	24,53	5 461 3	24,98	49,51	24,76
SAP Kosovo	6 323	2,07	500 3	2,29	4,36	2,18
SAP Vojvodina	33 918	11,08	2 184 7	9,99	21,07	10,54
SKUPAJ:	306 130	100,00	21 866 9	100,00	200,00	100,00

Posamezni zneski prispevka vsake republike oziroma avtonomne pokrajine se ugotavljajo po določbah 10. in 56. člena zakona o financiranju federacije, in to tako, da se skupni znesek ugotovljenega prispevka republik in avtonomnih pokrajin razporedi na posamezne republike in SAP Kosovo v sorazmerju s povprečjem vsake republike in avtonomne pokrajine v doseženem družbenem proizvodu skupnega gospodarstva in temeljnem davku na promet proizvodov in storitev, za SAP Vojvodino pa na podlagi odstotka udeležbe pokrajine v doseženem davku na promet proizvodov in storitev.

Razlika, ki zato nastane, se razporedi tako, da se 75 odstotkov prenese na republike in SAP Kosovo v sorazmerju z njihovo udeležbo v skupnem znesku prispevka, ugotovljenega za leto izračuna, kot je to določeno v 10. členu zakona, za preostalih 25 odstotkov pa se povečuje znesek prispevka SAP Vojvodine, ki je izračunan na podlagi odstotka udeležbe SAP Vojvodine v celotnem realiziranem davku na promet proizvodov in storitev.

Na podlagi predhodne strukture odnosov znašajo prispevki posameznih republik in avtonomnih pokrajin – brez korektur za SAP Kosovo in posebnega prispevka za financiranje intervencij v kmetijstvu – kot sledi:

v tisočih dinarjev

	Razpored prispevka po 10. in 56. členu zakona	Razpored razlike		Posamezni zneski prispevkov
		75% na republike in SAP Kosovo	25% na SAP Vojvodino	
1	2	3	4	5
Skupaj od tega:	24 690 000			24 690 000
SR Bosna in Hercegovina	3 017 118	13 912	—	3 031 030
SR Črna gora	471 579	2 169	—	473 748
SR Hrvatska	6 550 257	30 197	—	6 580 454
SR Makedonija	1 382 640	6 376	—	1 389 016
SR Slovenija	4 014 594	18 516	—	4 033 110
SR Srbija	6 113 244	28 191	—	6 141 435
SAP Kosovo	538 242	2 485	—	540 727
SAP Vojvodina	2 466 531	—	33 949	2 500 480
Razlika	135 795	101 846	33 949	—

Z družbenim načrtom Jugoslavije je zaradi hitrejšega razvoja SAP Kosova predvideno, da se v obdobju od leta 1973 do leta 1975 oziroma do leta 1976 redna obveznost SAP Kosova glede prispevka pokrajine v proračunu federacije zmanjša za 600 milijonov dinarjev – po dinamiki, ki bo ugotovljena za vsako leto posebej na bazi usklajenih stališč republik in avtonomnih pokrajin.

Doslej so republike in avtonomni pokrajini že dosegle sporazume, da znaša ta olajšava 180 milijonov dinarjev za leto 1973 in 200 milijonov dinarjev za leto 1974.

Če predvidevamo, da bodo republike in avtonomni pokrajini dosegle sporazum o obsegu olajšav za leto 1975 na ravni leta 1974 oziroma v znesku 200 milijonov, bi bil popoln izračun za določitev zneskov posameznih prispevkov za posamezne republike in avtonomni pokrajini naslednji:

v milijonih dinarjev

	Zneski prispevkov po 10. in 56. členu zakona	Razpored olajšav		Posamezni zneski prispevkov
		Zmanjšanje	Povečanje	
1	2	3	4	5
SR Bosna in Hercegovina	3 031 030	—	25 100	3 056 130
SR Črna gora	473 748	—	3 920	477 668
SR Hrvatska	6 580 454	—	54 500	6 634 954
SR Makedonija	1 389 016	—	11 500	1 400 516
SR Slovenija	4 033 110	—	33 400	4 066 510
SR Srbija	6 141 435	—	50 860	6 192 295
SAP Kosovo	540 727	200 000	—	340 727
SAP Vojvodina	2 500 480	—	20 720	2 521 200
SKUPAJ:	24 690 000	200 000	200 000	24 690 000

3. Posebni prispevek republik in avtonomnih pokrajin

V osnutku proračuna federacije za leto 1975 je predviden tudi posebni prispevek republik in avtonomnih pokrajin, s katerim bi sodelovale v financiranju intervencij v kmetijstvu.

Obseg posebnega prispevka je predviden v znesku 1445 milijonov dinarjev, razpored prispevka po posameznih republikah in avtonomnih pokrajinah pa je izvršen na podlagi regionalne strukture rednega prispevka federaciji, predvidenega za leto 1975, brez olajšav za SAP Kosovo, in to:

v tisočih dinarjev

	Zneski prispevka brez olajšav za SAP Kosovo	Struktura	Zneski posebnega prispevka
1	2	3	4
SR Bosna in Hercegovina	3 031 030	12,28	177 446,0
SR Črna gora	473 748	1,92	27 744,0
SR Hrvatska	6 580 454	26,65	385 092,5
SR Makedonija	1 389 016	5,63	81 353,5
SR Slovenija	4 033 110	16,33	235 968,5
SR Srbija	6 141 435	24,87	359 371,5
SAP Kosovo	540 727	2,19	31 645,5
SAP Vojvodina	2 500 480	10,13	146 378,5
Skupaj	24 690 000	100,00	1 445 000,00

4. Sredstva od obveznic

V osnutku proračuna federacije za 1975. leto je poleg izvirnih dohodkov federacije predvidena tudi izdaja obveznic v letu 1975, ki bo temeljila na posebnem zveznem zakonu.

Po predlaganem osnutku zakona o izdaji obveznic federacije v letu 1975 bi znašal nominalni znesek emitiranih obveznic 5185 milijonov dinarjev. Od te vrednosti obveznic se v osnutku proračuna federacije za leto 1975 bilancira kot dohodek 4500 milijonov dinarjev, obresti pa bi znašale 685 milijonov dinarjev. Obveznice bi federacija izdajala med letom, obrestna mera bi bila 10 odstotkov na leto, zapadle bi za izplačilo v letu 1976.

B. I z d a t k i

Izdatki v osnutku proračuna federacije za leto 1975 imajo temelj v tehle elementih in ocenah:

1. Sredstva za financiranje ljudske obrambe

Sredstva za financiranje vzdrževanja, razvoja in modernizacije Jugoslovanske ljudske armade so predlagana na podlagi načrtovanega nominalnega zneska narodnega dohodka za leto 1975 in ob uporabi stopnje deleža izdatkov za ljudsko obrambo 5,83 odstotka narodnega dohodka.

Na podlagi tega so v osnutku proračuna federacije za leto 1975 izdatki za ljudsko obrambo predvideni v temle znesku:

	v milijonih dinarjev
1. Ocenjeni narodni dohodek	472 000
2. Sredstva za JLA (5,83 %)	27 517

Poleg teh sredstev so v osnutku proračuna federacije za leto 1975 predvideni tudi izdatki, ki se krijejo z lastnimi dohodki JLA. Na predlog zveznega sekretariata za ljudsko obrambo bo delež lastnih sredstev JLA znašal 300 milijonov dinarjev.

V znesku predvidenih sredstev za leto 1975 za financiranje JLA ni zajeta razlika med zagotovljenimi sredstvi v proračunu federacije za leto 1974 in sredstvi, ki bodo za iste potrebe šele ugotovljena v končnem obračunu. Razlika se obračunava na podlagi uradno objavljenih podatkov o uresničenem narodnem dohodku v letu 1974 v drugem polletju 1975.

Skupna sredstva, ki so za potrebe JLA predvidena v osnutku proračuna federacije za leto 1975, so torej tale:

	v milijonih dinarjev
Sredstva za tekoče financiranje v letu 1975	27 517
Izdatki, ki jih krije JLA iz lastnih sredstev	300
Skupaj	27 817

2. Dopolnilna sredstva gospodarsko manj razvitim republikam in SAP Kosovu

Splošna dopolnilna sredstva gospodarsko manj razvitim republikam in SAP Kosovu bodo predvidena za leto 1975 na podlagi zakonskih predpisov o njihovem oblikovanju oziroma uporabe stopnje 0,83 odstotka načrtovanega zneska nominalnega družbenega proizvoda skupnega gospodarstva za leto 1975.

Na tej podlagi je izračun predvidenega obsega teh obveznosti federacije za leto 1975 naslednji:

	v milijonih dinarjev
1. Ocenjeni družbeni proizvod	527 100
2. Znesek splošnih dopolnilnih sredstev (0,83 %)	4 375

Regionalni razpored predvidenega globalnega zneska splošnih dopolnilnih sredstev je določen z zakonom, z odstotkom udeležbe, in je naslednji:

v tisočih dinarjev

	Znesek	Struktura
– SR Bosna in Hercegovina	1 756 563	40,15
– SR Makedonija	800 625	18,30
– SR Črna gora	450 625	10,30
– SAP Kosovo	1 367 187	31,25
Skupaj	4 375 000	100,00

Sredstva, ki se v ta namen zagotavljajo v proračunih federacije od leta 1973 dalje, se določajo le kot akontacija, ker je končni izračun po zakonu mogoč le na podlagi uradno objavljenih statističnih podatkov o nominalni vrednosti ustvarjenega družbenega proizvoda skupnega gospodarstva za vsako leto.

Letos so objavljeni podatki za leto 1973. Na podlagi teh podatkov dobimo naslednji izračun:

v milijonih dinarjev

1. Ustvarjeni družbeni proizvod za leto 1973	306 130
2. Splošna dopolnilna sredstva (0,83 %)	2 541
3. Odobreno:	
a) v proračunu za 1973	2 000
b) v obveznicah	300
	2 300
Razlika	241

Razlika med sredstvi po tem obračunu pripada gospodarsko manj razvitim republikam in SAP Kosovu, izkazana pa bo v proračunu federacije za leto 1975 v okviru obveznosti federacije iz prejšnjih let v znesku 241 milijonov dinarjev z regionalnim razporedom po navedenih odstotkih udeležbe, kakor to določa zakon.

3. Posebna dopolnilna sredstva

1) Posebna dopolnilna sredstva SAP Kosovu

Z družbenim načrtom Jugoslavije in zakonom o financiranju federacije je predvideno, da se v proračunu federacije od leta 1971 do leta 1975 zagotovijo posebna dopolnilna sredstva SAP Kosovu za izgradnjo materialne baze družbenih služb v zneskih po 100 milijonov dinarjev na leto.

Na podlagi sklepa zveznega izvršnega sveta in v soglasju s pristojnimi organi republik in avtonomnih pokrajin pa so bila ta sredstva povečana za leto 1974 za 26 milijonov dinarjev, tako da znašajo v letu 1974 skupaj 126 milijonov dinarjev. V zvezi s tem je predloženo, da se v soglasju z republikami in avtonomnimi pokrajinama tudi za leto 1975 povečajo ta sredstva za 24 milijonov dinarjev, tako da bi v letu 1975 znašala skupaj 150 milijonov dinarjev ali za 19 odstotkov več kot v letu 1974.

2) Dopolnilna namenska sredstva SR Črni gori

Dopolnilna namenska sredstva SR Črni gori za kritje deficita v skladu pokojninskega in invalidskega zavarovanja se v smislu določbe drugega odstavka 57. člena zakona o financiranju federacije določijo na način, ki je predpisan z določbo 7. člena zakona o merilih za določanje dopolnilnih sredstev gospodarsko manj razvitim republikam in Socialistični avtonomni pokrajini Kosovu za financiranje nujnih družbenih služb v obdobju od leta 1971 do leta 1975 in z določbo 15. člena zakona o obveznostih federacije za pokojnine borcev. V proračunu federacije za leto 1975 je v ta namen predvideno 130 milijonov dinarjev. Ta sredstva bi bila uporabljena predvsem za kritje razlike neporavnanih obveznosti za leto 1974, ki bo ugotovljena po zaključnem računu v prvem četrtletju 1975, ostanek pa bi bil uporabljen kot akontacija za kritje obveznosti za leto 1975.

Glede na to, da je prišlo v letu 1974 pri vseh skupnostih pokojninskega in invalidskega zavarovanja do povečanja stopnje prispevka za pokojninsko in invalidsko zavarovanje in da so povečani osebni dohodki v SR Črni gori, so se pomembneje spremenili tudi glavni elementi, na podlagi katerih se ugotavlja višina obveznosti federacije za ta namen; zato je bilo ocenjeno, da bi predlagana sredstva v višini 130 milijonov dinarjev zadoščala kot akontacija dopolnilnih namenskih sredstev za sklad pokojninskega in invalidskega zavarovanja SR Črne gore v letu 1975. Natančen znesek teh sredstev za leto 1975 bo ugotovljen v letu 1976, ko bodo znani vsi elementi, predpisani v navedenih zakonih za določanje namenskih dopolnilnih sredstev SR Črni gori za potrebe pokojninskega in invalidskega zavarovanja.

4. Sredstva za borčevsko in invalidsko varstvo in pokojnine vojaških zavarovancev

1) Invalidski prejemki vojaških invalidov

Za invalidske prejemke vojaških invalidov je v proračunu federacije za leto 1974 zagotovljenih 1300 milijonov dinarjev, v proračunu federacije za leto 1975 je predvidenih 1650 milijonov dinarjev ali 27 odstotkov več. Ocenjeno je, da je s temi sredstvi mogoče kriti vse izdatke vseh oblik invalidskih prejemkov, ki se po sedanjih predpisih financirajo iz proračuna federacije, kot tudi za poravnavo obveznosti, ki bodo prenesene iz leta 1974, kajti prejemki vojaških invalidov so se 1. julija 1974 povečali za 10 odstotkov.

Predlagano povečanje teh sredstev za leto 1975 temelji na določbah zakona o vojaških invalidih (Uradni list SFRJ, št. 67/72), po katerih se vse oblike rednih mesečnih prejemkov – invalidskih prejemkov vojaških invalidov povečujejo na bazi povprečne stopnje rasti osebnih dohodkov, ustvarjenih v Jugoslaviji v letu 1974.

Poleg uskladitve rednih mesečnih prejemkov vojaških invalidov s porastom osebnih dohodkov v Jugoslaviji za leto 1974 bodo v letu 1975 ponovno določevali dodatke za vse druge oblike invalidskih prejemkov vojaških invalidov: osebne invalidnine, družinske invalidnine, ortopedske dodatke in dodatke za nego in pomoč drugih oseb. Skupno je približno 275 000 upravičencev za dodatek.

2) Zdravstveno varstvo vojaških invalidov

Za zdravstveno varstvo vojaških invalidov, ki ga od leta 1973 financira federacija, je v proračunu federacije za leto 1974 zagotovljenih 250 milijonov dinarjev. Toda sredstva, ki so bila predvidena za leto 1974, ne bodo zadoščala za kritje vseh izdatkov zdravstvenega varstva vojaških invalidov, marveč se bo del izdatkov, ki jih ne bo mogoče kriti iz varčevanja, prenesel v proračun federacije za leto 1975.

Popolno zdravstveno varstvo imajo po zakonu o vojaških invalidih samo tisti, ki sicer nikjer niso zdravstveno zavarovani. Vsi drugi, ki so že zdravstveno zavarovani, imajo kot vojaški invalidi pravico do vseh tistih oblik zdravstvenega varstva, ki niso zajete s splošnimi predpisi zdravstvenega varstva.

Število osebnih invalidov in upravičencev družinskih invalidnin, ki imajo pravico do zdravstvenega varstva, znaša približno 252 000. V osnutku proračuna federacije za leto 1975 je v ta namen predvideno 340 milijonov dinarjev ali za 36 odstotkov več kot letos. Sredstva v ta namen so večja kot v letu 1974 zaradi tega, ker so se zvišale cene za zdraviliško-klimatsko zdravljenje, ortopedske pripomočke, zdravila in druge oblike zdravstvenih storitev. Te podražitve bodo imele pravi učinek šele v prihodnjem letu. Poleg tega je čedalje več upravičencev do invalidskega zdravstvenega varstva. Povečana postavka v proračunu federacije naj bi tudi krila neporavnane obveznosti iz leta 1974.

3) Borčevski dodatek

Osebe, ki so v delovnem odnosu in imajo status borca narodnoosvobodilne vojne pred 9. 9. 1943, borci španske narodnoosvobodilne vojne 1936–1939 in udeleženci narodnoosvobodilnega gibanja Grčije pred 9. 9. 1943, imajo pravico do dodatka, če so še v delovnem razmerju. To pravico lahko uveljavlja udeleženec NOV, če ima najmanj 15 let staža, od tega 10 let staža zavarovanja. Borčevski dodatek se določa v višini razlike med zneskom osebnega dohodka v polnem delovnem času in zneskom povprečnega mesečnega osebnega dohodka v Jugoslaviji v prejšnjem letu. To pravico uveljavlja 15 000 borcev.

Za leto 1975 je za borčevski dodatek predvideno v proračunu federacije 40 milijonov dinarjev, kar je v primerjavi z letom 1974 za 10 milijonov dinarjev ali 20 odstotkov manj.

Zmanjšanje teh sredstev je predvideno po eni strani zaradi težnje stalnega zmanjševanja števila upravičencev in po drugi strani zaradi dejstva, da je letos znatno zmanjšana razlika med povprečnim zneskom osebnih dohodkov in minimalnih zagotovljenih osebnih dohodkov.

V letu 1974 je korektura osebnih dohodkov zmanjšala razliko, zato je del osebnega dohodka, ki bremeni proračun federacije, zmanjšan in sredstva, zagotovljena za leto 1974, ne bodo izkoriščena.

4) Beneficirane pokojnine borcev brez vojaških zavarovancev

Za ta namen je v proračunu federacije za leto 1974 zagotovljeno 4050 milijonov dinarjev.

Tako zagotovljena sredstva v proračunu federacije za leto 1974 so delno uporabljena za kritje neporavnanih obveznosti federacije do skladov pokojninskega in invalidskega zavarovanja iz leta 1973, preostali znesek pa so dobili skladi pokojninskega in invalidskega zavarovanja kot akontacijo za leto 1974.

Za kritje obveznosti federacije za beneficirane pokojnine, ki imajo podlago v določbah zakona o obveznostih federacije za pokojnine borcev, je v proračunu federacije za leto 1975 predvideno 4200 milijonov dinarjev.

Zahteve skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja republik in avtonomnih pokrajin za tekoče obveznosti v letu 1975 znašajo:

v milijonih dinarjev

	Zahteva za leto 1975
SR Bosna in Hercegovina	660,00
SR Makedonija	173,2
SR Slovenija	495,0
SR Srbija	600,0
SR Hrvatska	1297,6
SR Črna gora	263,8
SAP Vojvodina	550,0
SAP Kosovo	130,0
SR Srbija – samostojni obrtniki	3,0
SR Hrvatska – samostojni obrtniki	10,3
SAP Vojvodina – samostojni obrtniki	4,4
SAP Kosovo – samostojni obrtniki	2,0
Skupaj	4189,3

Povečanje teh sredstev za leto 1975 temelji na določbah zakona o temeljnih pravicah iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja, po katerih se pokojnine usklajujejo z rastjo življenjskih stroškov ali z rastjo povprečnega osebnega dohodka v Jugoslaviji (zagotovljene borčevske pokojnine), na povečanju števila upravičencev do beneficirane pokojnine zaradi udeležbe v NOV in na določbah zakona o obveznostih federacije do borčevskih pokojnin. Ocenjeno je, da te obveznosti federacije v prihodnje ne bodo pomembneje naraščale. Na zmanjšanje teh obveznosti federacije bo vplivalo postopno zmanjševanje upravičencev do teh pokojnin kot tudi kontrola nad uporabo teh sredstev, ki jo bo uvedla proračunska inšpekcija zaradi spremljanja izpolnjevanja obveznosti federacije pri skupnostih pokojninskega in invalidskega zavarovanja.

Po podatkih zveze skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja je število upravičencev do borčevskih pokojnin, udeležencev narodnoosvobodilne vojne, po republikah in avtonomnih pokrajinah in po vrsti pokojnin naslednje:

	Vrsta pokojnine			Skupaj
	starostna	invalidska	družinska	
1	2	3	4	5
SR Bosna in Hercegovina	18 504	9 150	6 413	34 067
SR Makedonija	6 501	1 325	850	8 676
SR Slovenija	28 846	12 411	10 200	51 457
SR Srbija	52 491	26 392	11 000	89 883
SR Hrvatska	42 983	32 836	16 400	92 219
SR Črna gora	6 767	6 682	3 000	16 449
SAP Vojvodina	13 996	11 081	6 000	31 077
SAP Kosovo	1 915	3 652	1 100	6 677
SKUPAJ:	172 003	103 536	54 963	330 502

5) Beneficirane pokojnine vojaških oseb

Na zahtevo zavoda za socialno zavarovanje vojaških zavarovancev je v osnutku proračuna federacije za leto 1975 predvideno 451 milijonov dinarjev za beneficirane pokojnine vojaških oseb, kar je 81 milijonov dinarjev več kot prejšnje leto, to pa zato, ker bodo v letu 1975 pokojnine vojaških zavarovancev usklajene z osebnimi dohodki aktivnih vojaških oseb v letu 1974.

6) Prejemki imetnikov Partizanske spomenice 1941 in imetnikov drugih odlikovanj

Sredstva za določene prejemke imetnikov Partizanske spomenice 1941 in imetnikov drugih odlikovanj v proračunu federacije za leto 1974 znašajo 116 milijonov dinarjev.

V osnutku proračuna federacije za leto 1975 je predvideno 134 milijonov dinarjev. Pri določanju predloga o sredstvih v te namene je bilo upoštevano, da bodo ti prejemki imetnikov Partizanske spomenice in prejemki imetnikov drugih odlikovanj – glede na sprejeto načelo avtomatskega usklajevanja vseh oblik temeljnih pravic, rednih mesečnih prejemkov – usklajeni s porastom osebnega dohodka v Jugoslaviji v prejšnjem letu.

Pravico do stalnih mesečnih denarnih prejemkov je uveljavilo 286 imetnikov Partizanske spomenice 1941, 25 imetnikov Ordena narodnega heroja in 30 borcev španske narodnoosvobodilne in revolucionarne vojne 1936–1939, medtem ko je pravico do enoletnega denarnega prejemka uveljavilo približno 23 500 upravičencev.

7) Invalidski prejemki vojaških invalidov, živečih v tujini

V proračunu federacije za leto 1974 je zagotovljeno 18 milijonov dinarjev za izplačilo invalidskih prejemkov vojaških invalidov, živečih v tujini (550 osebnih invalidnin in 650 družinskih invalidnin).

V osnutku proračuna federacije za leto 1975 je v ta namen predvideno 23 milijonov dinarjev.

Povečanje teh sredstev za leto 1975 temelji na zakonu o vojaških invalidih, ki določa povečanje dodatka za nego in pomoč druge osebe, ortopedskega dodatka, stalnega invalidskega dodatka kot osebne invalidnine – v skladu s porastom življenjskih stroškov v državi, v kateri živijo upravičenci stalnega invalidskega dodatka.

8) Sredstva za valorizacijo vojaških pokojnin

Zavod za socialno zavarovanje vojaških zavarovancev, v delovno področje katerega sodi izplačilo pokojnin vojaških zavarovancev, je predlagal, da se v proračunu federacije za leto 1975 zagotovi 530 milijonov dinarjev za valorizacijo vojaških pokojnin.

Povečanje sredstev za leto 1975 znaša 95 milijonov dinarjev, predvideno pa je zato, ker bodo pokojnine vojaških zavarovancev v letu 1975 usklajene z osebnimi dohodki aktivnih vojaških oseb v letu 1974. Znatno povečani osebni dohodki aktivnih vojaških oseb terjajo tudi povečanje sredstev za valorizacijo vojaških pokojnin.

9) Dopolnilna sredstva za kritje primanjkljaja v skladu pokojninskega in invalidskega zavarovanja vojaških zavarovancev

Po določbah zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju vojaških zavarovancev in zakona o financiranju federacije se v proračunu federacije zagotavljajo sredstva skladu skupnosti vojaških zavarovancev za dopolnilno financiranje invalidskega in pokojninskega zavarovanja vojaških zavarovancev in njihovih družin. To pa zato, ker prispevki za invalidsko in pokojninsko zavarovanje iz osebnih dohodkov aktivnih vojaških zavarovancev ne morejo v celoti zagotoviti kritja obveznosti za izplačila pokojnin vojaških oseb.

V proračunu federacije za leto 1974 je bilo zagotovljeno 1190 milijonov dinarjev za kritje primanjkljaja v skladu pokojninskega zavarovanja vojaških zavarovancev.

Za leto 1975 je predvideno v osnutku proračuna federacije v ta namen 1290 milijonov dinarjev. S temi sredstvi bi bilo mogoče kriti planirano razliko med dohodki in izdatki v letu 1974.

Na zmanjšanje sredstev v letu 1975 vpliva precej predloženo povečanje stopnje prispevka za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, povprečno za en odstotek v primerjavi z letom 1974. Na relativno manjšo rast teh sredstev v letu 1975 precej vpliva tudi majhno število oseb, ki bodo odšle v pokoj v letu 1975.

5. Sredstva za delo organov federacije

1. Sredstva za delo zveznih organov in organizacij za leto 1975 so predvidena v osnutku proračuna federacije na podlagi naslednjih elementov in kriterijev:

Skupna rast teh izdatkov je precej bolj utesnjena kot splošna rast proračuna federacije, kar je v skladu s sprejeto politiko nižje rasti splošne in skupne porabe od rasti družbenega proizvoda.

Sredstva za osebne dohodke in osebne prejemke zaposlenih v organih federacije so planirana na ravni osebnih dohodkov iz leta 1974, pri čemer je za leto 1975 predvidena njihova rast za 18 odstotkov. S tem bi bila izpolnjena določba družbenega dogovora o usklajevanju teh sredstev z rastjo osebnih dohodkov v gospodarstvu za drugo polletje 1974 oziroma prvo polletje 1975. Sredstva v ta namen so predvidena v globalu kot poseben namen in bodo razporejena organom federacije s posebnimi odloki skupščine SFRJ oziroma zveznega izvršnega sveta.

Sredstva za materialne izdatke, redno dejavnost in posebne namene so predvidena s porastom 10 odstotkov v primerjavi s sredstvi, odobrenimi v ta namen za leto 1974, kar je za 50 odstotkov manj od predvidene rasti cen v prihodnjem letu. Poleg tega so sredstva za nabavo in dopolnitev te opreme zaradi varčevanja za 50 odstotkov nižja od sredstev, odobrenih za leto 1974 za te mesece. Izjema je napravljena samo pri novo ustanovljenih organih in organizacijah, kjer je rast teh sredstev večja od predvidene rasti za materialne izdatke v redni dejavnosti. Na

večjo rast za posebne namene je vplivala sprememba tečaja za približno 7 odstotkov, zato so bila povečana dinarska sredstva za prispevke in članarine mednarodnim organizacijam.

Sredstva za nova delovna mesta so za leto 1975 predvidena na ravni 50 odstotkov zagotovljenih sredstev za te namene v letu 1974, to pa zato, ker je prišlo pri posameznih organih do zmanjšanja števila zaposlenih. Predvidena sredstva bi bila uporabljena predvsem za izpopolnitev delovnih mest pri novo ustanovljenih organih in organizacijah, tako da bi 50 odstotkov teh sredstev uporabili za novo ustanovljene organe, preostalih 50 odstotkov pa vsi drugi organi.

Sredstva za splošne družbene potrebe pa so praviloma predvidena z rastjo 34 odstotkov. Takšna rast je zagotovljena za izdatke diplomatsko-konzularnih predstavništev zaradi tečajnih sprememb in za stroške mednarodne aktivnosti na področju fizične kulture.

6. Negospodarske investicije

Zvezni organi in organizacije predlagajo, da se v proračunu federacije za leto 1975 zagotovijo sredstva v višini 811 milijonov dinarjev za negospodarske investicije. V primerjavi s sredstvi, ki so bila zagotovljena v ta namen za leto 1975, pomeni predlog za leto 1975 povečanje za 367,6 milijona dinarjev ali za 82,9 odstotka. Naš predlog je, da se za te namene v letu 1975 odobri 569,9 milijona dinarjev ali 32,2 odstotka več v primerjavi z letom 1974.

Predlog za negospodarske investicije temelji v glavnem na zakonskih predpisih in programih o financiranju teh potreb, le deloma pa tudi na zahtevah uporabnikov družbenih sredstev za potrebe ki so dolgoročne narave. Teh potreb ni mogoče natančneje določati vnaprej za vrsto let, temveč jih planiramo v enoletnih zneskih, nanašajo pa se največkrat na gradbena dela in redno nabavo opreme in rezervnih delov za normalno funkcioniranje tehničnih služb zveznih organov in organizacij.

Predlagatelj osnutka proračuna federacije za leto 1975 so imeli pred očmi zakonske predpise, ki so že v fazi sprejetja in po katerih je potrebno zagotoviti sredstva.

Glede na to, da gre za precejšnja sredstva, ki so vključena v proračun po veljavnih predpisih, po eni strani, in na nujno potrebo omejitve rasti te vrste porabe po drugi strani, je bilo sprejeto stališče da je treba sredstva za negospodarske investicije maksimalno omejiti. Zato je pri vseh zveznih organih in organizacijah, razen upravičenih izjem, predvideno v letu 1975 za negospodarske investicije 50 odstotkov sredstev, ki so bila zagotovljena v letu 1974 za te namene.

Po veljavnih predpisih, sprejetih programih in zakonskih predlogih, ki so v fazi sprejetja, so obveznosti federacije za leto 1975 naslednje:

v milijonih dinarjev

— zakon o zagotovitvi sredstev za financiranje programa modernizacije službe varnosti zračne plovbe (Uradni list SFRJ, št. 71/72)	61,0
— zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o financiranju programa razvoja kontrolno-merilnih centrov radio zvez (Uradni list SFRJ, št. 21/74)	7,0
— zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o financiranju programa modernizacije carinske službe od leta 1971 do leta 1975 (Uradni list SFRJ, št. 21/74)	101,1
— zakon o financiranju programa modernizacije tehnične baze časopisne agencije Tanjug od leta 1972 do leta 1976 (Uradni list SFRJ, št. 21/74)	5,8
— zakon o zagotovitvi sredstev za financiranje programa investicijskih vlaganj zveznega sekretariata za zunanje zadeve (Uradni list SFRJ, št. 21/74)	70,5
— zakon o zagotovitvi sredstev za financiranje programa modernizacije službe za opravljanje notranjih zadev iz pristojnosti federacije od leta 1974 do leta 1979 (Uradni list SFRJ, št. 21/74)	104,0
— sklep zveznega izvršnega sveta z dne 14. septembra 1974	7,3
— zakon o financiranju programa zidave stanovanj za delavce in funkcionarje v zveznih organih in zveznih organizacijah (v fazi sprejetja)	55,0
— zakon o financiranju modernizacije službe varnosti pomorskih plovnih poti (v fazi sprejetja)	17,6
— zakon o financiranju programa modernizacije službe varnosti notranjih plovnih poti (v fazi sprejetja)	17,7
Skupaj	446,9

Druga sredstva v znesku 123 milijonov dinarjev so bila razporejena na naslednje pomembnejše namene:
v milijonih dinarjev

– za zidavo poslovne stavbe zveznih organov	75,6
– za poravnavo končnih stroškov na zgradbi ambasade SFRJ v Moskvi	6,6
– za dokončanje ambasade SFRJ in rezidence v Londonu	6,8
– za financiranje investicijskih potreb meteorološke službe	8,9
– za graditev in opremo laboratorija (zvezni zavod za mere in dragocene kovine)	4,2
– za gradbena dela in nabavo opreme (upravna stavba zveznih organov v Novem Beogradu)	3,5
– za gradbena dela in nabavo opreme v skupščini SFRJ	3,4
– za odplačilo anuitete za stanovanja zvezne uprave carin	3,5
– za opremo in rekonstrukcijo objektov na otoku Brioni	3,2
– drugo	7,3
	123,0
Skupaj	569,9

7. Drugi izdatki

1) Dopolnilna sredstva družbenopolitičnim organizacijam

V letu 1974 je dodeljeno iz proračuna federacije družbenopolitičnim organizacijam 117,8 milijona dinarjev dopolnilnih sredstev za realizacijo njihove dejavnosti.

V osnutku proračuna federacije za leto 1975 je za dejavnost družbenopolitičnih organizacij predvideno 110 milijonov dinarjev ali 93,4 odstotka dopolnilnih sredstev, dodeljenih v letu 1974. Predvideno je, da se sredstva za te namene za redno dejavnost družbenopolitičnih organizacij povečajo v letu 1975 za 23 odstotkov, toda za izredne potrebe, kjer to ni resnično nujno, se ta sredstva zaradi omejenih možnosti federacije več ne zagotavljajo.

2) Stalna proračunska rezerva

V osnutku proračuna federacije za leto 1975 je predvideno, da se v stalno proračunsko rezervo federacije izloči 279 milijonov dinarjev oziroma 1 odstotek ocenjenih izvirnih dohodkov federacije.

3) Sredstva proračunske rezerve

Na podlagi dosedanjih izkušenj so v osnutku proračuna federacije za leto 1975 predvidena posebna sredstva za izredne potrebe, ki jih ni mogoče predvideti (približno 0,5 odstotka skupnega proračuna). Federacija jih mora določiti v okviru svojih funkcij.

4) Plačila službi družbenega knjigovodstva

Na podlagi sedanje tarife službe družbenega knjigovodstva o teh plačilih je predvideno v osnutku proračuna federacije za 1975. leto 90 milijonov dinarjev za kritje stroškov za evidence, kontrole in informativno-analitične storitve, kar je za 20 odstotkov več v primerjavi s sredstvi, zagotovljenimi za te potrebe v proračunu federacije za leto 1974.

8. Sredstva za financiranje spodbujanja in pospeševanja trgovinske menjave

Da bi zagotovili ugodnejši položaj našega gospodarstva na tujih trgih, je uveden sistem plačila dela družbenih dohodkov za blago, ki se izvažajo, in storitve v tujini. Ti ukrepi vplivajo na konkurenčno sposobnost našega gospodarstva na svetovnem trgu, ker prodajo našega blaga v tujini otežujejo z različnimi uvoznimi pregradami in subvencioniranjem izvoza skoraj vse države konvertibilnega valutnega območja.

Instrumenti spodbujanja blagovne menjave s tujino so sestavina našega deviznega in zunanjetrgovinskega sistema kot dela skupnega gospodarskega sistema. Vendar motnje na svetovnem trgu močno vplivajo tudi na gospodarska gibanja pri nas, kar ima poznejši neposredni učinek tudi na višino obveznosti proračuna federacije, ker se vračila dajatev in tečajnih razlik oblikujejo v odvisnosti od gibanj na področju zunanjetrgovinske menjave v nominalno predvidenem znesku. Obseg sredstev za vračila dajatev je namreč neposredno odvisen od obsega

vrednosti izvoza in uvoza kot tudi od višine instrumentov za spodbujanje izvoza. Zaradi tega je treba sistem spodbujanja zunanjetrgovinske menjave vključiti v sistem samoupravnega gospodarstva, ki bi prevzelo funkcije nadaljnega pospeševanja ekonomskih odnosov s tujino kot tudi uporabe sredstev, ki jih federacija zagotavlja za ta namen. Sredstva za spodbujanje in pospeševanje trgovinske menjave s tujino bi se morala uporabljati v soglasju z interesi združenega dela in pod njegovim neposrednim vplivom. Tako bi se izognili administrativnemu načinu ponovne razdelitve sredstev prek proračuna, kar bi zagotovilo racionalnejše, smotnejše in selektivnejše rešitve za uporabo teh sredstev.

V osnutku proračuna federacije za leto 1975 je predlagana sprememba dosedanjega načina financiranja spodbujanja menjave s tujino, in to tako, da se oblikuje poseben račun za ta namen, v katerega bi se stekala sredstva, uporabljala pa bi se na način, ki bi ga določila z dogovorom zvezni izvršni svet in Gospodarska zbornica Jugoslavije.

V proračunu federacije za leto 1975 bodo na posebnem računu za financiranje spodbujanja in pospeševanja trgovinske menjave s tujino zagotovljena sredstva v znesku 8230 milijonov dinarjev. Sredstva na posebnem računu bodo oblikovana z usmerjanjem dela dohodka od posebne dajatve za izravnavo davčne obremenitve od posebne takse za uvoz blaga in od posebne dajatve pri uvozu kmetijskih in živilskih proizvodov.

V proračunu federacije za leto 1974 je zagotovljeno za vračilo carinskih in drugih dajatev in tekočih tečajnih razlik 8980 milijonov dinarjev ali 9,1 odstotka več, kot je predlagano za leto 1975 v ta namen. Na določanje višine potrebnih sredstev za spodbujanje in pospeševanje trgovinske menjave s tujino v letu 1975 je vplivala postavka, da bo izvoz blaga in storitev na konvertibilno valutno območje večji za 19 odstotkov v primerjavi z letom 1974, da se v letu 1975 ne bodo bistveno spremenili instrumenti spodbujanja uvozno-izvoznih poslov, da bo struktura izvoza iz leta 1974 ostala nespremenjena, kot tudi, da bo korektura tečaja ugodno vplivala na izvoz. V letu 1975 bodo v primerjavi z letom 1974 zmanjšana sredstva za spodbujanje in pospeševanje trgovinske menjave s tujino zato, ker nastaja z novim tečajem dinarja v odnosu do konvertibilnih valut svojevrstna sprememba v instrumentih, ki bo zelo ugodno vplivala na nadaljnjo ekspanzijo našega izvoza in hkrati restriktivno na porast uvoza.

9. Obveznosti iz prejšnjih let

V osnutku proračuna federacije za leto 1975 je za obveznosti iz prejšnjih let predvideno 2561 milijonov dinarjev. V ta sredstva ni vključena amortizacija obveznic federacije v letu 1975 v znesku 3000 milijonov dinarjev, ki jo bo izplačala Narodna banka Jugoslavije na podlagi posebnega zakona.

Predlagana sredstva se nanašajo na amortizacijo dela obveznic, na odplačilo kreditov in druge obveznosti proračuna federacije.

Obseg teh obveznosti je ugotovljen na podlagi njihove zapadlosti v letu 1975 oziroma amortizacijskega plana.

1) Amortizacija obveznic

Po veljavnih predpisih znaša obveznost federacije za amortizacijo obveznic v letu 1975 skupno 4294 milijonov dinarjev. Z zakonom o amortizaciji obveznic federacije v letu 1975 je predvideno, da izvrši te obveznosti Narodna banka Jugoslavije do zneska 3000 milijonov dinarjev na račun kredita, ki ga bo odobrila federaciji. Predlog upošteva tako rešitev, zato je v osnutku proračuna federacije za leto 1975 predvideno 1294 milijonov dinarjev za kritje razlike do skupnega zneska teh obveznosti.

2) Odplačila kreditov in posojil

1. Za odplačila notranjih in tujih predvojnih posojil, ki po amortizacijskem planu zapadejo v letu 1975, je predvideno v osnutku proračuna federacije za leto 1975 skupno 24 milijonov dinarjev ali 20 odstotkov manj kot v letu 1974.

2. Anuiteta za odplačilo kreditov za presežke v kmetijstvu, uporabljenih za financiranje zveznega proračuna za leto 1965 in 1966, ki zapadejo v letu 1975, znaša po amortizacijskem načrtu 226 milijonov dinarjev, kolikor je tudi predvideno v osnutku proračuna federacije za leto 1975.

3. Za odplačilo obresti po obrestni meri 6 odstotkov na leto, ki zapadejo v letu 1975 od kredita, ki ga je Narodna banka Jugoslavije dodelila federaciji na podlagi zakona o zadolžitvi federacije pri Narodni banki Jugoslavije zaradi kritja obveznosti federacije v letu 1974, je v osnutku proračuna federacije za leto 1975 predvideno 150 milijonov dinarjev.

3) Druge obveznosti

1. Za kritje splošnih dopolnilnih sredstev iz leta 1973 gospodarsko manj razvitim republikam in SAP Kosovu je na podlagi končnih podatkov o realizaciji družbenega proizvoda za leto 1973 v osnutku proračuna federacije za leto 1975 predvideno 241 milijonov dinarjev. Ta sredstva so razporejena takole:

v milijonih dinarjev

SR Bosni in Hercegovini	96,8
SR Makedoniji	44,1
SR Črni gori	24,8
SAP Kosovu	75,3
Skupaj	241,0

2. Z zakonom o posojilu za zagotovitev sredstev za kreditiranje obnove objektov, porušениh zaradi potresa na območju SR Črne gore, je določeno, da v proračunu federacije predvidimo sredstva za izravnavo razlike med zneskom dospelih anuitet, ki jih prejmejo končni uporabniki, in anuitet, ki jih plača pooblaščen bank vpisnikom posojila. Za anuitete pooblaščenih bank osnutek proračuna zagotavlja regres v višini razlike med obrestno stopnjo, po kateri je izdana obveznica, in obrestno stopnjo, po kateri je banka odobrila kredite. Z zakonom je določeno, da pooblaščen bank plačuje obrestno mero za zneske vpisanega posojila po 6,5 odstotka, za posojila pa bo obrestna mera znižana, se pravi za odstotek ali 2 odstotka. Za to obveznost kot tudi za stroške izdajanja obveznic je predvideno 50 milijonov dinarjev.

3. V zvezi z zahtevo sklada federacije za kreditiranje hitrejšega razvoja gospodarsko manj razvitih republik in avtonomne pokrajine Kosova je v osnutku proračuna federacije za leto 1975 predvideno na podlagi 16. člena zakona o sredstvih obveznega posojila za kreditiranje hitrejšega razvoja gospodarsko manj razvitih republik in avtonomne pokrajine Kosova 80 milijonov dinarjev za premostitev razlik od leta 1971 do leta 1975, ki so nastajale zaradi različnih pogojev vpisovanja in plasmaja sredstev tega posojila.

4. V osnutku proračuna federacije za leto 1975 so predvidena še naslednja sredstva:

– za kritje obveznosti do energetike, ki zapadejo v letu 1975, v višini	40 milijonov dinarjev
– za drugo etapo regulacije Donave v višini	216 milijonov dinarjev
– za odplačilo kredita za progo Beograd–Bar na območju Črne gore v višini	46 milijonov dinarjev
– za škodo, povzročeno z akumulacijo reke Drim na območju SAP Kosova, v višini	94 milijonov dinarjev
Skupaj	396 milijonov dinarjev

Našteti zneski so načrtovani, za katere bodo izdani predpisi, s katerimi bomo določili obveznost federacije, razen sredstev za energetiko, ki jih predvidevamo za prihodnje leto, ker te obveznosti v letu 1974 nismo izpolnili.

10. Sredstva za financiranje intervencij v kmetijstvu

V osnutku proračuna federacije za leto 1975 so predvidena sredstva iz posebnega prispevka republik in avtonomnih pokrajin za financiranje intervencij v kmetijstvu v višini 2000 milijonov dinarjev.

Te intervencije zajemajo:

1) Sredstva za kompenzacije za umetna gnojila

Na podlagi načrtovanih količin aktivnih hranljivih snovi (sestavine so: fosfor, dušik in kalij), ki jih bomo potrebovali v letu 1975, in ugotovljene višine kompenzacije za vsako teh sestavin kot tudi kompenzacije za kritje proizvodnih stroškov mešanih in kompleksnih gnojil, je v osnutku proračuna federacije za leto 1975 predvideno za izplačilo teh kompenzacij 1000 milijonov dinarjev, ta znesek pa temelji na naslednjem izračunu:

	Količine (v tonah)	Znesek kompenzacij po merski enoti	Skupen znesek kompenzacij (v milijonih dinarjev)
I. Aktivne hranljive snovi			
1. Dušik (N)	440 000	1,22 din/kg	537
2. Fosfor (P ₂ O ₅)	240 000	1,17 din/kg	280
3. Kalij (K ₂ O)	180 000	0,40 din/kg	72
II. Mešana in kompleksna gnojila			

4. Mešana gnojila	250 000	60 din/kg	15
5. Kompleksna gnojila	1 050 000	91 din/kg	96
SKUPAJ			1 000

2) Premije za pšenico

Za izplačilo premij za pšenico je za leto 1975 predvideno 820 milijonov dinarjev, in sicer:

	v milijonih dinarjev
– za izplačilo obveznosti za premije za pšenico letine 1974 v znesku	250
– za izplačilo tekočih obveznosti za leto 1975	570

V proračunu federacije za leto 1974 je bilo predvideno za premije za pšenico na podlagi načrtovanega odkupa 2 000 000 ton in ob premiji 0,30 dinarja za kilogram 600 milijonov dinarjev. Vendar pričakujemo, da bo do konca leta odkupljeno več, se pravi, 2 830 000 ton. Zato je predvideno, da se presežek iz leta 1974, se pravi 830 000 ton pšenice prenese v proračun federacije za leto 1975, da zagotovimo v proračunu za to leto dodatnih 250 milijonov dinarjev. Sicer pa je predvideno, da bodo premije za pšenico letine 1975 znašale 570 milijonov dinarjev, in to na podlagi predloga po posebnem predpisu, da znaša višina premije 0,30 din/kg za trdo pšenico in 0,20 din/kg za mehko pšenico. Predloženi znesek za premije temelji tudi na načrtovanem odkupu pšenice letine 1975, ki znaša 2 700 000 ton.

3) Premije za prirejo pitalih telet ter juncev in junic

V osnutku proračuna federacije za leto 1975 je predvideno 180 milijonov dinarjev za prirejo in prodajo pitalih telet v obdobju od 1. oktobra 1974 do 31. marca 1975, kar so približno sredstva, ki so bila v ta namen zagotovljena v proračunu federacije za leto 1974.

11. Obveznosti federacije, za katere niso zagotovljena sredstva v proračunu federacije

Po sedanjih predpisih o financiranju funkcij in potreb federacije mora federacija zagotoviti sredstva za financiranje stalnih in nujnih tržnih rezerv in tudi za kritje tečajnih razlik. V osnutku proračuna federacije za leto 1975 nismo predvideli posebnih sredstev v ta namen. V času, ko smo pripravljali osnutek proračuna federacije za leto 1975, še nismo razpolagali z natančnimi podatki o obsegu teh obveznosti federacije. To pa zato, ker zvezna direkcija za blagovne rezerve federacije predvideva posebna sredstva v ta namen v finančnem načrtu, ki ga skupščina SFRJ obravnava hkrati s proračunom federacije. Poleg tega se skupni znesek obveznosti direkcije oziroma dohodka proračuna federacije ugotavlja na podlagi zaključnih računov te direkcije oziroma vseh direkcij v federaciji. Doslej so se finančni načrti zvezne direkcije za blagovni promet kot tudi drugih direkcij določali šele z obravnavanjem in njihovim sprejetjem v skupščini SFRJ, pripravili bomo posebne predpise za financiranje vseh teh potreb v letu 1975, oziroma se odločili za način, kako naj krijemo morebitne negativne razlike v poslovanju v letu 1974, ko bomo obravnavali njihove zaključne račune.

V osnutku proračuna federacije za leto 1975 tudi niso predvidena sredstva federacije od pozitivnih tečajnih razlik. To področje še ni zakonsko urejeno, zato je bilo odločeno, da dosedanja sredstva pozitivnih tečajnih razlik ne vključujemo v dohodek proračuna federacije za leto 1975. To pomeni, da Narodna banka Jugoslavije lahko v letu 1975 izplača negativne tečajne razlike, dokler ne bo v celoti vse to urejeno s posebnim zakonom v letu 1975.

SKUPŠČINA SFRJ
AS 90

Priloga 3

P R E D L O G
ZA IZDAJO ZAKONA O IZVRŠITVI PRORAČUNA FEDERACIJE ZA LETO 1975I
VZROKI ZA SPREJEM ZAKONA

V proračunu federacije za leto 1975 se določajo dohodki po virih sredstev in izdatki po namenih in nosilcih sredstev, v skladu z določbami 279. člena ustave SFRJ, zakona o financiranju federacije in drugih predpisov, s katerimi urejamo sistem financiranja funkcij in potreb federacije.

Da bi bilo zagotovljeno dosledno izvajanje sistemskih rešitev financiranja funkcij in potreb federacije kot tudi intencije politike porabe, ki se uresničuje s proračunom federacije, moramo s tem zakonom za leto 1975 bolj popolno in natančno določiti način in pogoje o izvršitvi proračuna federacije za leto 1975.

Za sprejetje novih sistemskih predpisov o financiranju federacije, s katerimi bomo sedanji sistem financirali z določbami ustave SFRJ, moramo zagotoviti strožo finančno disciplino in kontrolo nad izvajanjem proračuna federacije za leto 1975. To pomeni, da je treba jasno določiti odgovornost, pravice in dolžnosti uporabnikov in nosilcev sredstev kot tudi odredbodajalcev in računodajalcev glede uporabe sredstev proračuna federacije za leto 1975.

Zato mora zakon:

1. ugotoviti dohodke proračuna federacije za leto 1975 in določiti njihovo usmeritev v konkretne namene,
2. določiti obveznost organov federacije – nosilcev sredstev, da jih uporabijo namensko, se pravi, v skladu s finančnimi načrti, predračuni in programi kot tudi v skladu z višino sredstev, ki so v te namene zagotovljena v proračunu,
3. urediti vprašanje kontrole nad izvrševanjem proračuna,
4. preprečiti sprejemanje obveznosti v breme proračuna federacije, ne da bi poprej zagotovili sredstva v te namene in določili obveznost nosilcev sredstev, da predložijo spremembo predpisov, s katerimi se določajo obveznosti federacije, to pa zato, da bi lahko zagotovili nenehno usklajevanje teh obveznosti s sredstvi, ki so predvidena v proračunu,
5. urediti način izvajanja prenesenih in tekočih obveznosti v okviru zagotovljenih sredstev kot tudi obseg izločanja sredstev v rezerve.

II
NAČELA, NA KATERIH ZAKON TEMELJI

Zakon temelji na tehle načelih:

1. zakonitost uporabe sredstev za izvajanje sprejetih obveznosti in financiranja potreb federacije,
2. odgovornost organov federacije za svoje delo na področju finančnega in materialnega poslovanja,
3. uresničevanje ustavnih načel o financiranju funkcij in potreb federacije.

III
VSEBINA ZAKONA

Zakon vsebuje določbe, ki zajemajo:

1. dohodke federacije po virih sredstev,
2. merila za ugotavljanje prispevkov republik in avtonomnih pokrajin v skladu z določbami 279. člena ustave SFRJ ter določbami 9., 10. in 13. člena zakona o financiranju federacije,
3. način in pogoje financiranja spodbujanja in pospeševanja trgovinske menjave s tujino,
4. način financiranja intervencij v gospodarstvu,
5. način uporabe sredstev, ki so v proračunu federacije za leto 1975 razporejena organom federacije za financiranje redne dejavnosti in za posebne namene,
6. odgovornost odredbodajalcev in računodajalcev za uporabo sredstev,
7. opravljanje kontrole izvrševanja proračuna,
8. način sprememb in višine sredstev, ki so določena v proračunu za redno dejavnost organov federacije in za posebne namene,
9. obveznost, da se v breme proračuna federacije ne sprejemajo obveznosti, za katere niso zagotovljena sredstva,
10. način izvajanja prenesenih in tekočih obveznosti,
11. višino izločanja sredstev v rezerve.

IV USTAVNI TEMELJ

Sprejetje tega zakona ima ustavni temelj v 279. členu in 5. točki 281. člena ustave SFRJ.

V FINANČNA SREDSTVA

Za izvedbo tega zakona niso potrebna nobena posebna finančna sredstva.

OSNUTEK ZAKONA O IZVRŠITVI PRORAČUNA FEDERACIJE ZA LETO 1975

1. člen

Za obveznosti, določene v proračunu federacije za leto 1975, bodo zagotovljena sredstva od carin in drugih carinskih davščin, zveznih taks, dohodkov, ki jih s svojim delom ustvarjajo organi federacije, prispevkov republik in avtonomnih pokrajin ter od drugih dohodkov, določenih z zveznimi zakoni.

2. člen

Višina celotnega prispevka in prispevkov posameznih republik in avtonomnih pokrajin se določa v skladu z določbami 9., 10. in 13. člena zakona o financiranju federacije (Uradni list SFRJ, št. 35/72, 63/72 in 71/73).

Od prispevka republik in avtonomnih pokrajin, določenega v proračunu federacije za leto 1975, vplačujejo republike in avtonomni pokrajini vsak mesec eno dvanajstino celotnega zneska.

3. člen

Spodbujanje in pospeševanje trgovinske menjave s tujino bo financirano z delom dohodkov od posebne takse za uvoženo blago, od posebne davščine za izravnavo davčne obremenitve uvoženega blaga in od posebne davščine pri uvozu kmetijskih in živilskih proizvodov.

Zvezni izvršni svet je pooblaščen, da sklene z Gospodarsko zbornico Jugoslavije družbeni dogovor o načinu in pogojih za uporabo sredstev, ki so v proračunu federacije za leto 1975 namenjena za spodbujanje in pospeševanje trgovinske menjave s tujino.

4. člen

Z dogovorom republik in avtonomnih pokrajin je mogoče oblikovati sredstva izven proračuna federacije za leto 1975 za intervencije v gospodarstvu, na primer za kompenzacije, premije, regrese itd., ki jih dodeljujemo organizacijam združenega dela.

Z dogovorom republik in avtonomnih pokrajin bosta določena višina in način zagotovitve sredstev iz prvega odstavka tega člena in namen, za katerega bodo uporabljena, ter pogoji njihove uporabe.

5. člen

Sredstva, ki so v proračunu federacije za leto 1975 razporejena organom federacije za financiranje redne dejavnosti in za posebne namene, se bodo uporabljala:

1. za redno dejavnost — na podlagi finančnega načrta, ki ga sprejmeta predstojnik organa federacije in svet delovne skupnosti,

2. za posebne namene — na podlagi predračuna, ki ga sprejme predstojnik organa federacije, če izvaja naloge, za katere so sredstva odobrena, neposredni organ federacije oziroma na podlagi programa o uporabi teh sredstev, ki ga določi predstojnik organa federacije, če organ federacije ne izvaja neposredno nalog, za katere so sredstva odobrena.

S programom razporejena sredstva se uporabljajo na podlagi odločbe oziroma pogodbe, ki jo predstojnik organa federacije sklene z neposrednim uporabnikom sredstev.

6. člen

Za zakonito uporabo sredstev po finančnem načrtu, predračunu in programu, odobrenih s proračunom federacije je odgovoren predstojnik organa federacije kot odredbodajalec.

Za zakonito uporabo sredstev iz prvega odstavka tega člena je odgovoren tudi računodajalec, ki ga v soglasju z zveznim sekretarjem za finance določi predstojnik organa federacije.

Glede pravic in dolžnosti odredbodajalca in računodajalca se uporabljajo veljavni zvezni predpisi o finančnem in materialnem poslovanju upravnih organov (Uradni list SFRJ, št. 52/66 in 38/67).

7. člen

Da bi bila zagotovljena zakonita uporaba sredstev proračuna federacije za leto 1975, opravlja zvezni sekretariat za finance neposredno kontrolo plačevanja dohodkov in uporabe sredstev za posamezne namene ter finančnega in materialnega poslovanja uporabnikov sredstev proračuna federacije za leto 1975.

Neposredno kontrolo iz prvega odstavka tega člena opravlja proračunska inšpekcija zveznega sekretariata za finance.

S kontrolo izvrševanja proračuna federacije za leto 1975 iz prvega odstavka tega člena je mišljena:

1. kontrola plačevanja izvirnih dohodkov proračuna federacije za leto 1975 ter obračunavanja in vplačevanja prispevkov republik in avtonomnih pokrajin,

2. kontrola obračunavanja in izplačevanja sredstev proračuna federacije za leto 1975 v namene, določene v tem proračunu iz naslova obveznosti federacije za obveznosti federacije za financiranje organov federacije, ljudske obrambe, varstva borcev in invalidov, negospodarskih investicij in intervencij v gospodarstvu ter obveznosti iz naslova splošnih in namenskih dopolnilnih sredstev za gospodarsko manj razvite republike in SAP Kosovo.

Če inšpektor za izvršitev proračuna ugotovi, da se sredstva proračuna federacije za leto 1975 ne uporabljajo v skladu s proračunom federacije za leto 1975, s tem zakonom in drugimi predpisi o finančnem in materialnem poslovanju, izda odločbo, s katero naloži uporabniku sredstev, da mora odpraviti ugotovljene nepravilnosti in uskladiti uporabo sredstev z veljavnimi predpisi, mu določi rok za odpravo teh nepravilnosti oziroma za uskladitev uporabe sredstev ter predlaga pristojnemu organu še druge ukrepe zaradi kršitve veljavnih predpisov.

8. člen

Namen in višino sredstev, ki so določena v proračunu federacije za leto 1975 za opravljanje redne dejavnosti organov federacije in za posebne namene, sme v okviru skupnih sredstev, določenih v proračunu federacije za leto 1975 za navedene namene spreminjati zvezni izvršni svet namen in višino sredstev za opravljanje redne dejavnosti skupščine SFRJ in za njene posebne namene pa administrativna komisija skupščine SFRJ.

Sredstva, ki so v proračunu federacije za leto 1975 namenjena za zasedbo delovnih mest delavcev in funkcionarjev v organih federacije po sistemizaciji delovnih mest, se bodo uporabljala po dinamiki postavljanja, in sicer na podlagi odločbe zveznega sekretariata za finance, v breme sredstev, predvidenih v te namene.

Sredstva, ki so v načrtu proračuna federacije za leto 1975, namenjena za usklajevanje osebnih dohodkov delavcev in funkcionarjev, se smejo uporabljati le po predpisih skupščine SFRJ – za funkcionarje, ki jih ta izvoli, imenuje ali postavlja oziroma po predpisih zveznega izvršnega sveta – za delavce organov federacije in funkcionarje, ki jih postavlja zvezni izvršni svet v breme sredstev, ki so predvidena v ta namen.

Sredstva, ki so v proračunu federacije za leto 1975 namenjena za skupno porabo, se prenesejo v sklad skupne porabe organov federacije v skladu s določbami družbenega dogovora o usklajevanju delitve dohodka, sredstev za osebne dohodke in drugih prejemkov delavcev v organih federacije, in sicer po odločbi zveznega sekretarja za finance (Uradni list SFRJ, št. 71/73).

Sredstva, ki so v osnutku proračuna federacije za leto 1975 namenjena za financiranje makro objektov, izdelavo tem, analiz in elaboratov, razporedi med organe federacije zvezni izvršni svet, potem ko bo sprejet program, ki ga predlagajo organi federacije.

Če se med izvrševanjem proračuna federacije za leto 1975 ugotovi, da sredstva, namenjena za opravljanje redne dejavnosti organov federacije in za namene iz drugega in petega odstavka tega člena ne bodo v celoti ali deloma porabljena, lahko zvezni izvršni svet ta sredstva prenese v tekočo proračunsko rezervo.

9. člen

Višino sredstev, določenih v razdelku proračuna federacije za leto 1975, sme spreminjati odredbodajalec v soglasju z zveznim sekretarjem za finance.

S spremembami iz prvega odstavka tega člena ni mogoče ustvarjati obveznosti, če zanje niso zagotovljena sredstva v ustreznem razdelku proračuna federacije za leto 1975.

10. člen

Obveznosti v breme sredstev proračuna federacije za leto 1975 smejo uporabniki teh sredstev v mejah sredstev, razporejenih s proračunom za določene namene prevzemati do 31. decembra 1975.

11. člen

S predpisi in drugimi splošnimi akti se ne smejo ustvarjati obveznosti v breme proračuna federacije za leto 1975, če zanje niso zagotovljena sredstva v tem proračunu.

Nosilci sredstev proračuna federacije za leto 1975 smejo prevzemati obveznosti in uporabljati sredstva za posamezne namene le do zneska, ki je določen v proračunu federacije za leto 1975. Če za posamezne namene določena sredstva v proračunu federacije za leto 1975 ne zadostujejo, morajo nosilci sredstev pravočasno predlagati spremembo veljavnih predpisov s sredstvi, zagotovljenimi s proračunom federacije za leto 1975.

12. člen

Sredstva, namenjena v proračunu federacije za leto 1974 za negospodarske investicije, ki niso bila angažirana, pa do konca leta 1974 niso bila uporabljena, se bodo uporabljala za omenjene investicije tudi v letu 1975.

13. člen

Sredstva, namenjena v proračunu federacije za leto 1975 za financiranje ekonomske propagande v tujini (razdelek št. 18) in za financiranje turistične propagande (razdelek št. 24), se bodo uporabljala pod pogoji in na način, kot bo to določeno z družbenim dogovorom med zveznim izvršnim svetom in Gospodarsko zbornico Jugoslavije.

14. člen

Sredstva, namenjena v proračunu federacije za leto 1975 za pokojnine borcev, razporeja po zakonu o obveznostih federacije (Uradni list SFRJ, št. 39/74) zvezni izvršni svet med sklade skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja na predlog nosilca teh sredstev, ki je določen v proračunu federacije za leto 1975.

Sredstva iz prvega odstavka tega člena se bodo uporabljala predvsem za poravnavo obveznosti federacije iz leta 1974, ostanek pa v obliki akontacije za poravnavo obveznosti federacije v letu 1975.

15. člen

Sredstva, namenjena v proračunu federacije za leto 1975 kot dopolnilna sredstva skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja Socialistične republike Črne gore, se bodo po 15. členu zakona o obveznostih federacije za pokojnine borcev uporabljala predvsem za kritje neporavnanih obveznosti federacije iz leta 1974, preostali del teh sredstev pa se bo uporabljal kot akontacija za poravnavo obveznosti federacije v letu 1975.

16. člen

V stalno proračunsko rezervo federacije gre poleg sredstev, ki so predvidena v proračunu federacije za leto 1975, tudi del kredita, ki zapade po 24. členu zakona o izvršitvi proračuna federacije za leto 1974 v letu 1975 (Uradni list SFRJ, št. 71/73 in 56/74).

17. člen

Finančna načrta dohodkov in izdatkov zvezne direkcije za rezerve živil kot tudi zvezne direkcije za rezerve industrijskih izdelkov za leto 1975 oziroma oba njuna zaključna računa za leto 1974, ki jih potrjuje skupščina SFRJ, sta sestavni del proračuna federacije za leto 1975 oziroma zaključnega računa proračuna federacije za leto 1974.

18. člen

S potrditvijo zaključnega računa proračuna federacije za leto 1975 ne prenehajo disciplinska, materialna in kazenska odgovornost odredbodajalcev in računodajalcev za nevestno ali nezakonito uporabo in razpolaganje s sredstvi, odobrenimi v proračunu federacije za leto 1975.

19. člen

Zakon začne veljati 1. januarja 1975.

O B R A Z L O Ž I T E V

Z določbo 23. člena zakona o financiranju federacije je predvideno, da se za izvršitev proračuna sprejme poseben zakon. To pa zato, ker smo z ustavnimi določili in zakonom o financiranju federacije predvideli samo temeljna načela za izvršitev proračuna federacije, kar nam narekuje, da s tem zakonom konkretiziramo ta načela za vsako proračunsko leto posebej.

Zaradi teh razlogov urejamo z zakonom o izvršitvi proračuna federacije področje, ki se nanaša na konkretna vprašanja izvršitve proračuna federacije za leto 1975. V zvezi s tem je urejeno s tem zakonom tole:

1) Za izvršitev obveznosti proračuna federacije za leto 1975 bomo uporabili izvirne dohodke federacije, sredstva obveznic, ki jih bo izdala federacija, ter prispevek republik in avtonomnih pokrajin. Za izvime dohodke štejemo: carine, posebne davščine za carinsko evidentiranje, posebne carinske davščine za izravnavo davčne obremenitve uvoženega blaga, posebne takse za uvoz blaga, posebne davščine pri uvozu kmetijskih in živilskih proizvodov, zvezne takse, dohodke zveznih organov in organizacij in druge dohodke, ki jih je mogoče ustvarjati na podlagi posebnih zveznih predpisov.

2) Prispevki republik in avtonomnih pokrajin za leto 1975 so bili določeni v višini približno 90 odstotkov načrtovanih dohodkov od temeljnega prometnega davka. Glede na to, da so v 9., 10. in 13. členu zakona o financiranju federacije določena merila za višino prispevka posameznih republik in avtonomnih pokrajin (višina družbenega proizvoda kot izraz ekonomske moči ter dohodki od temeljnega prometnega davka za proizvode kot enoten instrument za oceno fiskalne moči posameznih republik in avtonomnih pokrajin), predvidevamo, da bo delež posameznih republik in avtonomnih pokrajin tudi v letu 1975 določen na podlagi omenjenih meril. Poleg tega je prispevek republik in avtonomnih pokrajin za proračun federacije za leto 1975 kategoriziran kot fiskalna obveznost, ki jo je treba izvršiti do konca proračunskega leta in v dinamiki, ki ustreza dvanajstini mesečno od letnega zneska.

3) Za financiranje spodbujanja in pospeševanja trgovinske menjave s tujino so namenjeni dohodki od posebnih taks za uvoženo blago, posebnih davščin za izravnavo davčne obremenitve uvoženega blaga in posebnih davščin pri uvozu kmetijskih in živilskih proizvodov. Ker gre za sredstva, predvidena tudi za intervencije v gospodarstvu, je mogoče, da določimo uporabo teh sredstev s posebnim družbenim dogovorom med zveznim izvršnim svetom in Gospodarsko zbornico Jugoslavije. S takšno rešitvijo financiranja te funkcije federacije je zagotovljena vrsta prednosti, najbolj pomembne so pa te: stabilnost in zanesljivost virov dohodkov, pogoji za stabilizacijsko ravnovesje razpoložljivih sredstev in obsega obveznosti, neposrednejši vpliv uporabnikov sredstev v gospodarstvu na politiko spodbujanja posameznih oblik zunanjetrgovinske menjave, začetek procesa za konstituiranje samoupravnega sklada združenega gospodarstva za te potrebe, večji vpliv na selektivno spodbujanje ekonomskih odnosov s tujino samih gospodarskih organizacij in združenj.

4) V proračunu federacije za leto 1975 so predvidena posebna sredstva za intervencije v kmetijstvu (kompenzacije za umetna gnojila, premije za pšenico in meso). Predvideno je, da se te oblike intervencij v gospodarstvu lahko oblikujejo na posebnih predračunih na podlagi dogovorov republik in avtonomnih pokrajin, s katerim se ugotavljajo način in višina sredstev, njihov namen in pogoji za njihovo uporabo. V letu 1975 je za te potrebe predviden posebni prispevek republik in avtonomnih pokrajin, ki bo prek proračuna federacije za leto 1975 namenjen za financiranje omenjenih intervencij. Financiranje teh potreb se ureja z medrepubliškimi dogovori.

5) Sredstva proračuna federacije za leto 1975 za redno dejavnost in posebne namene se po tem zakonu smejo uporabljati samo na podlagi finančnih načrtov, predračunov in programov, ki jih določi predstojnik organa federacije. Tako se uporaba sredstev neposredno povezuje z zneski in nameni, določenimi v proračunu, kar pomeni dosledno izvajanje finančne discipline.

6) Za zakonito uporabo sredstev proračuna federacije za leto 1975, ki so določena za finančne načrte oziroma proračune in programe posameznih organov federacije oziroma nosilce sredstev, so neposredno odgovorni odredbodajalci in računodajalci, katerih pravice in dolžnosti so urejene s predpisi o materialnem in finančnem poslovanju.

7) V zveznem sekretariatu za finance je ustanovljena služba proračunske inšpekcije. S tem zakonom so določene pravice in dolžnosti proračunske inšpekcije, ki mora opravljati neposredno kontrolo nad izvrševanjem proračuna in sprejemati ukrepe za zagotovitev zakonitosti uporabe proračunskih sredstev. V kontrolo izvrševanja proračuna štejemo vplačevanje predvidenih dohodkov kot tudi uporabo sredstev za namene, ki so določeni v proračunu federacije za leto 1975.

8) Glede na to, da so v proračunu federacije za leto 1975 sredstva za posamezne namene, predvidena na podlagi načrtovalnih instrumentov in ocen, je v zakonu predvidena tudi možnost, da pride med letom do sprememb višine določenih sredstev za posamezne organe federacije, vendar samo v mejah skupnih sredstev, ki smo jih določili v proračunu federacije za leto 1975. Poleg tega je predvideno, da se za izpolnitev delovnih mest, usklajevanje osebnih dohodkov, skupno porabo in izdelavo študij in analiz uporabljajo sredstva organov federacije na podlagi posebnih odločb pooblaščenih organov. Neangažirani del sredstev se sme prenesti v tekočo proračunsko rezervo.

9) Z zakonom je predvidena možnost, da lahko odredbodajalec izvrši virmaniranje sredstev po namenih v mejah sprejetega proračuna v soglasju s sekretarjem za finance. Tako ne bo mogoče ustvarjati obveznosti, ki niso predvidene v predračunu.

10) Obveznosti v breme sredstev, določenih s proračunom in razporejenih za posamezne namene, je mogoče sprejeti med letom.

11) Da bi zagotovili stabilnost proračuna federacije, je v skladu 279. členom ustave SFRJ s tem zakonom predvideno, da ni mogoče s posebnimi predpisi ustvarjati obveznosti v breme tekočega proračuna, če za te obveznosti niso zagotovljena sredstva, oziroma da smejo posamezni nosilci sredstev ustvarjati obveznosti in uporabljati sredstva za predvidene namene, vendar samo do višine zagotovljenih sredstev. Predvidena je tudi obveznost, da nosilci sredstev ukrepajo in predlagajo spremembe predpisov, da bi svoje obveznosti uskladili z razpoložljivimi sredstvi. Tako izločamo možnost ustvarjanja obveznosti brez kritja in odrejamo uporabnikom sredstev, da vzpostavijo ravnovesje med sredstvi in obveznostmi.

12) Predvidene so določbe o poravnavi obveznosti iz prejšnjega leta na podlagi neuporabljenih sredstev in načina financiranja tekočih obveznosti za negospodarske investicije.

13) Za financiranje obveznosti federacije do skladov pokojninskega in invalidskega zavarovanja za pokojnine borcev je predvideno, da predvsem poravnamo obveznosti iz leta 1974, preostala sredstva pa da uporabimo kot akontacijo v te namene za leto 1975. Tak način financiranja je nujen zato, ker je natančno ugotavljanje obveznosti federacije do posameznih skladov mogoče šele na podlagi njihovih zaključnih računov za minulo leto. Poleg tega so ti računi pod kontrolo in šele potem se verificirajo obveznosti federacije. Takšna rešitev je v skladu z zakonom o obveznostih federacije za pokojnine borcev, računamo pa, da bo mogoče varčevati in smotrno deliti sredstva tega razdelka proračuna federacije, če bomo ta zakon dosledno izvajali.

14) Isto načelo kot v 3. členu bomo uveljavljali za obveznosti federacije za namenska dopolnilna sredstva SR Črni gori za kritje primanjkljaja v skladu skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja.

15) Poprejšnja posojila, ki smo jih dodelili republikam in avtonomnim pokrajinama, zapadejo v letu 1975. Ta obveznost je urejena z zakonom, ki preneha veljati 31. decembra 1974, zato smo ta dohodek, namenjen stalni proračunski rezervi, prenesli v ta zakon.

16) Sistem stalnih blagovnih rezerv federacije se financira na podlagi posebnih finančnih načrtov. Na podlagi načela, da se vsi dohodki in izdatki izkazujejo v proračunu federacije in da federacija zagotavlja sredstva za potrebne blagovne rezerve, je predvideno, da se finančni načrti in zaključni računi teh direktij štejejo za sestavni del proračuna federacije in pošiljajo skupščini SFRJ v obravnavanje in potrjujejo skupaj s proračunskimi dokumenti.

17) V skladu s predpisi o finančnem in materialnem poslovanju je v sklepnem delu tega zakona posebej poudarjeno, da s potrditvijo zaključnega računa proračuna federacije ne prenehajo disciplinska, materialna in kazenska odgovornost odredbodajalcev in računodajalcev za nezakonito uporabo oziroma razpolaganje s proračunskimi sredstvi.

S tako zasnovanim zakonom o izvršitvi proračuna federacije za leto 1975 so bolj popolno in natančno urejeni odnosi v sistemu financiranja federacije, ki so hkrati usklajeni z določbami ustave SFRJ. Menimo, da so takšne rešitve za financiranje posameznih funkcij in potreb federacije v letu 1975 ocenjene kot nujne in smotrne, kajti novih sistemskih predpisov še nismo sprejeli za financiranje federacije, ki bi to celotno področje uskladilo z določbami ustave SFRJ.

Priloga 4

POROČILO

O POLOŽAJU IN PROBLEMIH VARNOSTI V ŽELEZNIŠKEM PROMETU

UVOD

Železniški promet je po obsegu prevoza ena najpomembnejših prometnih vej za gospodarstvo in družbo v celoti. Zato imajo nesreče v tem prometu glede človeških žrtev in materialne škode številne negativne posledice. Po ustavi SFRJ je federacija pristojna, da izdaja predpise za temeljno varnost v tej prometni veji. Zelo je pomembno, da spremljamo izvajanje zakona o temeljih varnosti v železniškem prometu.

Zato je skupščina SFRJ, še zlasti zaradi prometne nesreče na železniški postaji v Zagrebu, sprejela sklep, da še pred načrtovanim rokom obravnava položaj in probleme varnosti v železniškem prometu in sprejme ustrezne ukrepe.

Odbor zveznega zbora za notranjo politiko je na seji 9. septembra 1974 ustanovil komisijo z nalogo, da raziše, kako se izvaja zakon o temeljih varnosti v železniškem prometu in predlaga potrebne ukrepe.

Komisija je v sodelovanju s pristojnimi odbori skupščin socialističnih republik in socialističnih avtonomnih pokrajin imela vrsto razgovorov v številnih temeljnih organizacijah združenega dela v železniškem prometu kot tudi na ravni delovnih organizacij (ŽTP). V delu komisije so sodelovali predstavniki organov samoupravljanja, upravnih organov in družbenopolitičnih organizacij, kot tudi delavci, ki so neposredno udeleženi v železniškem prometu. Gledano v celoti so vsi sestanki, posveti in razgovori imeli delovno naravo, ker smo vsi bili zainteresirani, da čimbolj popolno in realno ugotovimo položaj in probleme v železniškem prometu kot tudi vzroke in posledice tega položaja in teh problemov. Prizadevali smo si tudi, da izdelamo čim ustrežnejše predloge za rešitev bistvenih problemov v železniškem prometu.

Poročilo je sestavljeno na temelju poročil delovnih skupin in dokumentacije, ki so jo posebej pripravile skupnosti JŽ in železniške transportne organizacije.

Odbor zveznega zbora za notranjo politiko in odbor zveznega zbora za družbenoekonomske odnose sta na skupni seji 12. novembra 1974 obravnavala poročilo komisije o položaju in problemih varnosti v železniškem prometu in sprejela sklep, da ga predložita zveznemu zboru skupščine SFRJ.

I

POLOŽAJ VARNOSTI V ŽELEZNIŠKEM PROMETU

Varnost in red v železniškem prometu sta v bistvu odvisna od splošnih materialnih pogojev gospodarjenja, prometne zmogljivosti, kar velja zlasti za proge, signalno-varnostne naprave, stanja zvez, voznega parka, intenzivnosti prometa, kadrov, kontrolnih služb, normativnega urejanja varnosti in izvajanja predpisov.

Zaradi ilustracije navajamo podatke o izjemnih dogodkih v železniškem prometu¹ v zadnjih letih.

Leto	Nesreče	Nezgode	Nesreče na železniških prehodih	Nesreče izven železniških prehodov	Elementarne nesreče	Skupaj izjemnih dogodkov
1	2	3	4	5	6	7
1968	827	6240	263	476	71	7877
1969	881	6882	224	443	72	8502
1970	853	7018	264	437	50	8622
1971	876	7080	331	437	28	8752
1972	756	6887	361	420	42	8466
1973	679	7377	342	386	49	8333
1974 osem mes.	466	4617	258	193	26	5560

Da bi nam bila podoba o izjemnih dogodkih (nesrečah in nezgodah) še bolj pred očmi, navajamo zaradi težjih posledic njihove vzroke.

Leto	Skupno število nesreč	V z r o k i			
		Površno in neodgovorno delo železničarjev	Tehnične pomanjkljivosti naprav	Višja sila	Neugotovljeni in drugi vzroki
1	2	3	4	5	6
1968	832	201	141	30	460
1969	885	236	150	27	472
1970	857	227	156	27	447
1971	878	240	166	9	463
1972	770	239	103	3	425
1973	699	269	99	2	331
1974 osem mes.	466	162	89	1	214

Od skupnega števila nesreč, do katerih je prišlo pri opravljanju neposrednega železniškega prometa (brez nesreč na železniških prehodih), je 30 odstotkov tistih, ki so jih zakrivali železniški delavci, 18 odstotkov tehnične pomanjkljivosti, približno 52 odstotkov pa zaradi neugotovljenih in drugih vzrokov, med katerimi so

¹ Z izrazom izjemni dogodki so mišljene nesreče in nezgode, ki so nastale po krivdi železnice (tehnične pomanjkljivosti, površno in neodgovorno delo itd.) kot tudi druge nesreče in nezgode, do katerih je prišlo po krivdi pešcev, voznikov cestnih vozil itd.).

verjetno tudi take, ki so tudi nastale zaradi površnega in neodgovornega dela. Dodati moramo, da smo v tej zadnji skupini evidentirali nesreče z manjšimi posledicami, vzroki zanje pa so sicer zelo različni, na primer, manjše pomanjkljivosti na tehničnih napravah, osebne napake železničarjev in drugo, kar pa ni bilo mogoče ugotoviti.

Najpogostejši primeri površnega in neodgovornega dela so, da se spregleda signal, ki prepoveduje nadaljnjo vožnjo, da pripelje vlak na tir, ki je že zaseden, da so kretnice napačno postavljene, da se vlaki odpravljajo s postaj brez preverjanja križanj, da vozijo vlaki s preveliko hitrostjo itd.

Dajemo pregled nesreč na železniških prehodih in na železniškem prostoru izven železniških prehodov:

Leto	Število nesreč na železniških prehodih	Število nesreč izven železniških prehodov	S k u p a j
1	2	3	4
1969	263	247	739
1969	224	443	667
1970	264	437	701
1971	331	437	768
1972	361	420	781
1973	342	386	728
1974			
osem mes.	358	193	451

Po teh podatkih število nesreč na železniških prehodih narašča in znaša približno toliko, kot je število nesreč, do katerih je prišlo v neposrednem opravljanju železniškega prometa.

Število smrtnih žrtev (tabela I/4) je znašalo letno v vseh izjemnih dogodkih 396 do 575. Od tega je bilo potnikov 34 do 80 (razen leta 1971, ko je izgubilo življenje 115 potnikov, na tri železniške nesreče pa od tega pride 85 smrtnih žrtev, in sicer: 33 v Vranduku, 15 v Semizovcu in 37 v Zucu. V letošnjih osmih mesecih je bilo 171 smrtnih žrtev, od tega samo v Zagrebu 81 smrtnih žrtev, 48 med železniškimi delavci in 375 vseh drugih, večinoma na železniških prehodih in na železniškem območju izven železniških prehodov. Število ranjenih pa je povprečno na leto 260 potnikov, 165 železniških delavcev in 341 vseh drugih.

Od skupnega števila smrtnih žrtev in težko ranjenih v izjemnih dogodkih na železnici je 66 odstotkov smrtnih žrtev in 36 odstotkov težko ranjenih prišlo na železniških prehodih in železniškem območju zunaj železniških prehodov (tabela I/4).

Število nesreč in število smrtnih žrtev na železniških prehodih je v zadnjih letih naraščalo sorazmerno s povečanjem cestnega prometa. Od skupnega števila nesreč na železnici je prišlo do njih približno 20 odstotkov na železniških prehodih, povprečno 307 nesreč na leto na železniških prehodih.

Nesreče v železniškem prometu so terjale številne človeške žrtve in povzročile veliko materialno škodo. V zadnjih sedmih letih je na primer povprečno na leto izgubilo življenje 81 potnikov, materialne škode pa je bilo v istem času povprečno letno 59,3 milijona dinarjev. Od začetka leta 1968 do konca avgusta 1974 je izgubilo življenje v železniškem prometu 3385 ljudi, ranjenih pa je bilo 5128 ljudi. Škode je bilo za 486,2 milijona dinarjev.

Materialna škoda zaradi železniških nesreč (tabela I/5) od leta 1971 nenehno narašča, čeprav se število izjemnih dogodkov ne povečuje. Do naraščanja materialne škode je deloma prišlo tudi zaradi naraščanja cen osnovnih sredstev in storitev za popravilo sredstev, ki so pokvarjena, deloma pa tudi zato, ker se največ nesreč dogodi na glavnih magistralnih progah, kjer vozijo vlake električne in diesel lokomotive, ki so izredno drage.

Iz razpoložljivih podatkov in ocen ŽTP in pristojnih teles republiških in pokrajinskih skupščin je razvidno, da položaj varnosti v železniškem prometu ni zadovoljiv.

V zvezi s tem dajemo krajši pregled vzrokov, ki neposredno ali posredno vplivajo na položaj varnosti v železniškem prometu.

Varnost v železniškem prometu je pri sedanjem stanju tehničnih naprav odvisna od človeškega faktorja, strokovnosti delavcev, njihovega vestnega opravljanja dolžnosti.

Ceprav večina delavcev v železniškem prometu z velikim prizadevanjem vestno opravlja svoje delo, vendar lahko ugotovimo pri drugih negativne pojave: površno in neodgovorno delo v procesu prometa in vzdrževanju prometnih zmogljivosti, kršitve prometno-tehničnih predpisov, preslaba stalna kontrola nad delovnim procesom, strah pred medsebojno zamero itd. Do teh pojavov je prišlo v posameznih okoljih zaradi premalo razvitih samoupravnih odnosov in nejasno urejenih pravic in odgovornosti vodilnega kadra v železniškem prometu. To velja zlasti za delavce notranje kontrole.

Ekonomski položaj železniškega prometa v razmerah nizke ravni prevoznih cen neugodno vpliva na višino osebnega dohodka in reševanje vprašanj družbenega standarda delavcev. Raven osebnih dohodkov delavcev v železniškem prometu je spričo težkih delovnih pogojev in delovne odgovornosti precej nižja v primerjavi z

drugimi prometnimi vejami in gospodarstvom v celoti. To onemogoča delitev po uspehu dela, ustvarja neugodne možnosti za večjo odgovornost delavcev, zlasti tistih, od katerih je neposredno odvisna varnost v železniškem prometu (strojevodij, odpravnikov vlakov, kretničarjev in drugih). Nizek standard delavcev v železniškem prometu je očiten zlasti v naslednjem: imajo zelo slabe stanovanjske razmere, imajo premalo zaščite pri opravljanju dela, slaba in neurejena „prenočišča“ pri potovalnih službah itd.

Premajhna tehnična opremljenost železnice in slabo stanje temeljnih transportnih kapacitet (visoka stopnja zastarelosti) so posledica počasnega uresničevanja programa modernizacije in so hkrati potencialna nevarnost v železniškem prometu.

Sedanji ekonomski položaj železniških transportnih organizacij močno vpliva na to, da se program modernizacije zelo počasi uresničuje. Največ težav imajo na železnici v programu modernizacije z opremljanjem prog in postaj z modernimi signalno-varnostnimi napravami.

V zadnjih letih je obseg prevoza nenehno naraščal, vendar niso hkrati naraščale transportne zmogljivosti, zato je bila železnica kljub maksimalnemu izkoriščanju teh zmogljivosti ozko grlo v razvoju gospodarstva.

Kvalifikacijska struktura delavcev, ki neposredno delajo v procesu železniškega prometa, ne zadovoljuje, ker zaostaja za procesom modernizacije. Zboljšanje strokovne strukture je precej počasno.

Poglavitne težave v razvoju samoupravnih odnosov so: neugoden ekonomski položaj železniškega prometa, zamujanje pri sprejemanju splošnih (normativnih) aktov, so pa tudi nerazumevanje in ovira glede bistva samoupravljanja v železniškem prometu.

Za železniški promet so veliko breme, nesreče na železniških prehodih in železniškem območju zunaj železniških prehodov, zato se bomo na kratko ustavili tudi pri tem.

Nesreče na železniških prehodih so skoraj izključno posledica premajhne pazljivosti voznikov cestnih vozil (neupoštevanje signalov, nepredvidna vožnja čez progo ipd.). Samo za 4 odstotke teh nesreč je kriva železnica.

Na 10 400 kilometrov železniških prog pride 10 500 železniških prehodov, se pravi, na vsak kilometer proge po en prehod (tabela I/7). Na 8469 železniških prehodov se cesta in železnica križata na isti ravni. Na 1602 železniških prehodov s križanjem na isti ravni so postavljene zapornice, polzapornice in svetlobni signali ali pa železniški delavci urejajo promet. Na vseh drugih železniških prehodih (6894), kjer ni velikega železniškega in cestnega prometa, so prehodi zavarovani s prometnimi znaki. Ker je železniških prehodov toliko, bi jih vsekakor morali zmanjšati, hkrati pa seveda zaostri prometno kontrolo, spoštovanje prometnih predpisov, ki urejajo promet na železniških prehodih.

Na železniškem območju zunaj železniških prehodov je bilo v letu 1973 kar 211 smrtnih žrtev, težko ranjenih pa 141, v osmih mesecih 1974. leta 112 smrtnih žrtev in 86 težko ranjenih. Te nesreče so bile izključno posledica nedovoljene in nepravilne hoje na železniškem območju (čez progo in zunaj železniških prehodov ali na postajah).

Te in druge vzroke nezadovoljivega položaja varnosti v železniškem prometu je mogoče odpraviti z učinkovito aktivnostjo delovnih ljudi v železniškem prometu kot tudi njihovih organov in drugih zainteresiranih dejavnikov.

II

NORMATIVNO UREJANJE VARNOSTI V ŽELEZNIŠKEM PROMETU

Po ustavi SFRJ ureja federacija vprašanja temeljne varnosti v železniškem prometu, prevoza nevarnih snovi in obveznega združevanja železniških transportnih organizacij v skupnosti JŽ. Socialistične republike in pokrajini urejajo v skladu z zveznim zakonom nekatera vprašanja na področju varnosti železniškega prometa.

Številna vprašanja urejajo tudi železniške organizacije same, zlasti kar zadeva tehnično-tehnološko enotnost v prometu, probleme varnosti in rednega funkcioniranja železniškega prometa.

Za varnost prometa so velikega pomena tudi zvezni in republiški predpisi o medsebojnih odnosih delavcev v združenem delu, ker se z njimi urejajo osnove za odgovornost na področju železniškega prometa. Zato je zelo pomemben zakon o temeljih varnosti v železniškem prometu. Zakon ureja samo bistvena vprašanja varnosti, socialistične republike in socialistični avtonomni pokrajini pa vsa druga vprašanja, na primer: varnost prometa industrijskih, mestnih in drugih železnic, ki niso sestavni del JŽ, kar pa zadeva proge JŽ: graditev gradbenih in drugih objektov in naprav v zaščitnem pasu poleg proge, tehnične naprave prog, križanja železniških prog s cestami, vzdrževanje železniških prehodov, ukrepe za varen in nemoten promet na teh železniških prehodih, organe za nadzor nad izvajanjem zakona o temeljih varnosti v železniškem prometu in drugih predpisov, skrbi za priključke industrijskih tirov in lokalnih železnic na proge JŽ in ureja še vsa druga vprašanja.

Vendar vseh teh republiških in pokrajinskih zakonov še nimamo. Doslej sta sprejeli takšna zakona SR Hrvatska in SR Slovenija, druge republike pa so podaljšale veljavnost prejšnjih zveznih in republiških zakonov oziroma drugih predpisov pred sprejetjem novega zakona in drugih predpisov.

Železniške organizacije pa so dolžne urejati druga vprašanja varnosti prometa v okviru skupnosti JŽ, kot so: sprejemanje prometno-tehničnih predpisov, predpisov o signalih, vzdrževanju tehničnih naprav, zdravstveni in strokovni usposobljenosti železniških delavcev, enotnih merilih za delo v izmenah itd. Druga vprašanja pa bi morala samostojno urejati ŽTP ali pa TOZD (vprašanja o medsebojnih odnosih delavcev v združenem delu, pravicah in dolžnostih delavcev, odgovornosti zaradi kršitev delovnih dolžnosti itd.). Nekatera vprašanja so torej urejena z novo ustavo in zakonom o temeljih varnosti v železniškem prometu, za druga pa še veljajo poprejšnji samoupravni akti, ki jih je treba uskladiti z novimi zakoni.

Čeprav ureja zakon o temeljih varnosti v železniškem prometu vsa bistvena vprašanja varnosti iz pristojnosti federacije, nekatera izmed njih še niso povsem jasna in urejena, zlasti: temeljni parametri in tehnična opremljenost prog in voznega parka, delovni čas v izvršilnih službah, kontrola nad varnostjo prometa, psihična in fizična sposobnost delavca, njegova odgovornost zaradi ogrožanja železniškega prometa kot tudi položaj in odgovornost delavcev, ki neposredno nadzorujejo delo železničarjev, prometno varnost in neposredno ukrepajo proti tistim, ki nevestno opravljajo svoje delovne naloge.

Preučiti moramo tudi vprašanje ureditve položaja delavcev, ki neposredno organizirajo promet in nadzorujejo njegovo delovanje in varnost z namenom, da bi našli ustrezne rešitve glede na specifičnost in vlogo železniškega prometa.

V zakonu o temeljih varnosti v železniškem prometu bi morali bolj natančno urediti vprašanje obveznih preventivnih zdravstvenih pregledov železniških delavcev (pred nastopom službe), delovnega časa delavcev v izvršilni službi in najdaljšega možnega časa službe v izmeni.

Poleg tega bi morali preučiti vprašanje ustanovitve notranje kontrole na ravni JŽ z nalogo, da spremlja izvajanje predpisov, ki urejajo vprašanja v železniškem prometu.

Cimprej moramo sprejeti nove in usklajene samoupravne sporazume in druge splošne akte posameznih skupnosti JŽ, železniško transportnih podjetij in temeljnih organizacij združenega dela, zlasti tiste, ki se nanašajo na odgovornost železniških delavcev, njihovo strokovno odgovornost in preventivne zdravstvene preglede, delo v izmenah in notranji red na železnici.

Železnica kot velik sistem terja zaradi bolj učinkovitega opravljanja prometa enotno ureditev vprašanj, ki so bila doslej različno urejena.

Na različnih sestankih in posvetih, na katerih smo obravnavali vprašanja varnosti v železniškem prometu, je bila poudarjena nujnost, da sprejmemo enotne, ustrezne in sodobne rešitve za nekatera vprašanja, ki naj bi jih urejali tehnično-tehnološki predpisi.

Pospešiti moramo tudi delo za sprejetje republiških in pokrajinskih predpisov v zvezi z varnostjo v železniškem prometu oziroma uskladiti njihove sedanje predpise z določbami zakona o varnosti v železniškem prometu.

Dosedanja praksa kaže, da je postopek za izrek kazni počasen in da so kazni blage tako za kazniva dejanja kot za prekrške — ogrožanje varnosti železniškega prometa. V prihodnje bo treba nameniti več pozornosti tudi tem vprašanjem.

Sicer pa je ocenjeno, da je varnost v železniškem prometu največ odvisna od dosledne uporabe veljavnih predpisov. V praksi se zaradi različnih vzrokov v mnogih primerih ne spoštujejo predpisi (površno opravljeno delo, zavestne kršitve pravil, nepoznavanje predpisov in podobno).

III

GLAVNA VPRAŠANJA ORGANIZACIJE IN RAZVOJA SAMOUPRAVNIH ODNOSOV V ŽELEZNIŠKO-TRANSPORTNIH PODJETJIH IN SKUPNOSTI JŽ

Razvoj samoupravljanja je potekal v železniškem prometu počasneje kot v drugih gospodarskih vejah. Vprašanja organizacije in poslovanja, še posebno tarifne politike, so ostala v pristojnosti državnih organov tudi še po uvedbi samoupravljanja. Poleg tega samoupravljanje ni imelo ustrezne samoupravne baze, tako da je v glavnem izvajalo samo sprejeto politiko, na avtonomnem področju pa urejalo politiko iz delovnih odnosov. S sprejetjem 21., 22. in 23. ustavnega amandmaja so bile ustvarjene ugodnejše razmere za razvoj samoupravljanja. Vendar so zaradi ekonomskega položaja železnice v primarni delitvi in še vedno stroge družbene kontrole prevoznih cen v neenakem ekonomskem in pravnem položaju v primerjavi z drugimi gospodarskimi organizacijami in celo z drugimi prometnimi vejami. To je seveda ovira za popolnejšo uveljavitev samoupravljanja.

Leta 1971 smo po sprejetju ustavnih sprememb začeli ustanavljati nove temeljne organizacije združenega dela tudi v ŽTP. To delo je bilo dokončano po sprejetju nove ustave SFRJ in v vseh ŽTP je zdaj skupno 241 TOZD.

Temeljne organizacije združenega dela v tako imenovanih temeljnih in drugih dejavnostih so praviloma ustanovljene po funkcionalno teritorialnem načelu, tako da zajemajo več manjših organizacijskih enot iste dejavnosti (postaje, kurilnice, depoje ipd.) na delu železniškega omrežja, ki je tehnično-tehnološka celota in zagotavlja ekonomske možnosti za delo in poslovanje TOZD.

Sama narava železnice zaradi zapletenega sistema kot tudi njeno mesto v družbeni reprodukciji narekujeja iskanje specifičnih in ustreznih rešitev za ureditev samoupravnih odnosov. Izredno težaven ekonomski položaj in nizko razvita materialno-tehnična baza omejujeta in zavirata osamosvojitve TOZD.

Skupnost JŽ kot poslovna asociacija ŽT podjetij je ustanovljena zaradi skupnega opravljanja poslov, ki so skupnega pomena, ali tistih, za katere sama nima izvirnih pooblastil do ŽT podjetij, kot tudi tistih, kjer ne razpolagamo sami s sredstvi družbene reprodukcije. To velja tudi za varnost prometa v železniškem prometu. ŽT podjetja so po zakonu in samoupravnem sporazumu o združevanju v JŽ odgovorna za varnost prometa, skupnost pa samo v mejah pooblastil, ki pa so večinoma omejena na sprejemanje prometno-tehničnih predpisov in na pravice, ki jih nanjo prenašajo ŽT podjetja.

Odnosi ŽT podjetij v okviru skupnosti JŽ so urejeni z medsebojnimi dogovori in sporazumi o bistvenih vprašanjih skupnega pomena. Pri tem prihaja tudi do težav in problemov, kot so: počasno reševanje skupnih vprašanj (včasih ob neprilagodljivem zagovarjanju svojih stališč), kar otežuje uskladitev stališč v precej zapletenem

postopku sprejemanja samoupravnih sporazumov in drugi. Težave imamo tudi z uresničevanjem dogovorov in sporazumov, z njihovo dosledno uporabo. Zato je prišlo tudi do predloga, da z zakonom o združevanju bolj natančno določimo obveznosti ŽT podjetij za urejanje skupnih vprašanj.

Odnosi med TOZD in znotraj ŽT podjetij temelje na enakih načelih kot odnosi med ŽT podjetji znotraj skupnosti JŽ, čeprav je njihova medsebojna odvisnost in povezanost dela veliko večja.

Glede urejanja medsebojnih odnosov v združenem delu imajo delavci v TOZD samoupravne pravice kot vsi drugi delavci v drugih gospodarskih panogah.

V železniškem prometu zaradi specifičnosti in učinkovitosti varnosti ni mogoče enačiti funkcije odločanja o dohodku in upravljanju s sredstvi družbene reprodukcije, razvoja itd. s tehnološkimi funkcijami v prometnem procesu kot tudi ne s funkcijo organiziranja, urejanja in opravljanja prometa. Vendar se dogaja, da se pri uresničevanju obveznosti in odgovornosti v zvezi z delom v prometnem procesu ta vprašanja med seboj prepletajo z vprašanji, o katerih je mogoče odločati na samoupravni podlagi.

Področje železniškega prometa moramo dosledno samoupravno organizirati kot del združenega ekonomskega in samoupravnega sistema. Zato je treba odpravljati vse, kar ovira takšno organiziranje področja železniškega prometa, tako znotraj JŽ kot tudi v odnosih med družbo in železnico.

Skupne družbene odnose v zvezi z železniškim prometom, se pravi med družbo in železnico, moramo urejati v samoupravnih interesnih skupnostih. V ta namen že sprejemamo ustrezne ukrepe. Tako je na primer v SR Sloveniji že ustanovljena takšna skupnost, v drugih republikah in avtonomnih pokrajinah pa pripravljajo njihovo ustanovitev. Te dni je bila ustanovljena tudi Jugoslovanska interesna skupnost za integralni transport.

Nadaljnja krepitev in razvoj samoupravljanja, v zvezi s tem pa tudi delovne discipline, bodo prispevale k višji stopnji odgovornosti v železniškem prometu.

Nadzorstvo in kontrolo varnosti v železniškem prometu opravljajo vodilni in drugi pooblaščen delavci, ki sodelujejo v prometnem procesu, notranja kontrola, samoupravna delavska kontrola in republiške inšpekcije.

Notranja kontrola je ustanovljena kot posebna strokovna služba in deluje na podlagi predpisov, navodil in nalogov delavskega sveta in direktorja ŽTP. Poleg notranje kontrole imamo še kontrolne organe za varnost v železniškem prometu. Delovno področje in pristojnost notranje kontrole sta določeni s samoupravnimi akti ŽT podjetij.

Notranja kontrola predlaga pristojnim organom ukrepe pa tudi postopek proti tistim, ki kršijo delovne naloge. Dodati moramo, da je precej predlogov za postopek proti tistim, ki kršijo delovne dolžnosti, vendar učinek vsega tega ne zadovoljuje, zaradi počasnosti postopka, izrekov blagih kazni itd.

Velikega pomena je tudi kontrola, ki jo opravljajo neposredni vodilni delavci. Vendar smo ugotovili, da ima ta kontrola tudi svoje pomanjkljivosti. Posamezni vodilni delavci in organizatorji delovnega procesa ne opravljajo dovolj kontrole nad vsakdanjim delom. Vodilni delavci pogosto ne zahtevajo postopka proti delavcem, ki so kršili delovno dolžnost, samo zato, da se jim ne bi zamerili.

V temeljnih organizacijah združenega dela so ustanovljene komisije za sprejemanje ukrepov proti kršenju delovne discipline, vendar tudi delo teh komisij ne zadovoljuje, ker večinoma izrekajo najblažje kazni: opomin, javni opomin, ne glede na težo kršenja delovne discipline. Vzroki za takšen postopek pa so želja, da se nikomur ne zamerijo, sočutje itd.

Redki so primeri, da pooblaščen pošljejo prijave sodnikom za prekrške, četudi zakon predvideva takšen ukrep za nekatere prekrške. Pa čeprav pošljejo prijave, je postopek zelo počasen.

Samoupravna delavska kontrola je organizirana v ŽT podjetjih in njihovih TOZD z nalogo, da nadzoruje uresničevanje samoupravnih aktov in sklepov organov upravljanja, ki naj bi preprečili in odpravili negativne pojave, kot so: kršenje samoupravnih pravic, premoženjska škoda, nevestno vzdrževanje objektov, naprav in delovnih sredstev, nevestno opravljanje dolžnosti in druge negativne pojave. Delovnega učinka teh kontrolnih komisij ni mogoče oceniti, ker so bile šele pred kratkim uvedene.

Nadzorstvo nad izvajanjem zakona o temeljih varnosti v železniškem prometu opravljajo ustrezne inšpekcije republik in pokrajin. Inšpekcije nadzorujejo izvajanje zakonskih in prometno-tehničnih predpisov, ki zagotavljajo varnost prometa, kar še posebno velja za urejenost prog, naprave in vozni park, izvajanje predpisov o varnosti prometa, zdravstvenem in strokovnem usposabljanju delavcev in delovni čas.

Delo inšpekcij ni dovolj učinkovito, ker jih je premalo. Nujni so ustrezni ukrepi za njihovo organizacijsko in kadrovsko okrepitev.

Za doseg večje delovne in tehnološke discipline v železniškem prometu moramo tudi na samoupravni podlagi sprejemati ustrezne ukrepe za izvajanje predpisov in doslednejše urejanje pravic, obveznosti in odgovornosti tako delavcev v neposrednem prometnem procesu kot tudi organov kontrole in organizatorjev v drugem delovnem procesu.

IV

DELOVNI POGOJI V ŽELEZNIŠKEM PROMETU

Varnost v železniškem prometu je med drugim odvisna tudi od delovnih pogojev in življenjskih razmer delavcev. Predvsem je treba poudariti naslednje: psiho-fizična sposobnost delavcev v izvršilni službi, da pri uporabi nove tehnike kvalitetno opravljajo svoje delo, trajanje delovnega časa, zagotovitev dnevnega in nedeljskega počitka, reševanje stanovanjskega vprašanja, družbena prehrana, rekreacija in še drugo. Od pravočasnega in pravičnega reševanja teh vprašanj je v marsičem odvisna tudi stopnja varnosti prometa.

Železniške transportne organizacije in temeljne organizacije združenega dela so s svojimi samoupravnimi normativnimi akti določile trajanje delovnega časa ter čas začetka in konca dela za svoje delavce. Mesečno trajanje delovnega časa delavca se določi na podlagi 182 delovnih ur kot obsega delovnega časa, ki je mogoč v enem mesecu.

Za vse delavce sta praviloma zagotovljena dnevni in nedeljski počitek, za vlakovno osebje pa to ni predvideno, ker ju zaradi narave njihovega dela ni mogoče zagotoviti. Slišati je bilo mnenje, da bi morali priznati vlakovnemu osebju ta čas (dnevnega in nedeljskega počitka) kot dodatek k njihovemu skupnemu času za počitek.

V nekaterih železniško transportnih podjetjih so predpisali, da je za vlakovno osebje mogoča izmena, ki traja največ 12 do 14 ur. Vendar je v praksi drugače. Njihov delovni čas traja tudi od 18 do 36 ur, kar precej zvišuje število njihovih nadur. Tako so na primer v temeljni organizaciji združenega dela za vleko v Beogradu v maju, juniju in juliju imeli strojevodje 60 272 ur, njihovi pomočniki pa 35 673 ur nadurnega dela. V organizaciji za vleko v Zagrebu so od januarja do avgusta 1974 strojevodje opravili v povprečju 50 do 73 nadur. Vzrok za takšno podaljšano delo, zlasti strojevodij, je v premajhnem številu delavcev. Čedalje večje potrebe našega gospodarstva po transportnih storitvah železnic terjajo tudi čedalje večje napore neposrednih delavcev v transportu. Zato se dogaja, da delavcem ponujajo delo še po njihovi končani izmeni, da bi bile izpolnjene postavljene naloge. Posamezni delavci pristajajo na nadurno delo, da bi si tako zagotovili zaradi nizkih osebnih dohodkov večje prejemke. Takšen napor ima škodljive posledice v prvi vrsti za njihovo zdravstveno stanje, s tem pa tudi na varnost v prometu.

Zaradi tega bi morali natančno določiti, kje je najvišja meja trajanja delovnega časa po izmeni, po tem pa delavcem obvezno najti novo izmeno. Slišati je bilo tudi mnenje, da bi morali na železnici to vprašanje rešiti z zakonom o temeljih varnosti v železniškem prometu.

Posebno težavno je reševanje stanovanjske problematike delavcev v železniškem prometu. Viri financiranja so samo sredstva, ki se oblikujejo iz ustreznih prispevkov iz osebnih dohodkov. Izločanje v sklad skupne porabe je bilo v zadnjih mesecih letos, pa tudi v zadnjih sedmih letih skoraj nemogoče. Na primer: v letu 1973 je bilo iz dohodka izločeno v sklad skupne porabe skupaj 2332,25 dinarja na vsakega zaposlenega, in sicer: v industriji in rudarstvu 2471,98 dinarja, v gradbeništvu 1988,22, v prometu (v celoti) 1714,20 dinarja, v železniškem prometu pa vsega skupaj 395,22 dinarja. Železniške organizacije torej niso mogle zagotoviti niti minimalnih sredstev za reševanje stanovanjskega vprašanja.

Veliko delavcev tako še ni moglo rešiti svojega stanovanjskega vprašanja, zato so mnogi med njimi prisiljeni prihajati na delo iz oddaljenejših krajev in vasi ali pa stanovati v objektih, ki storaj nimajo možnosti za človeško bivanje. Tako jih na primer, od 42 215 zaposlenih v ŽTP Beograd 11 373 nima ugodno rešenega stanovanjskega vprašanja, 1553 jih stanuje v povsem nehygienskih stanovanjih, 1471 pa jih sploh nima stanovanja. Na teritoriju ŽTP Sarajevo v kulilnici Rajlovac od skupnega števila strojnih delavcev (585) samo 133 strojevodij in 80 kurjačev stanuje v kraju, kjer so zaposleni, 55 strojevodij pa 150 km stran od kraja svoje zaposlitve. Na teritoriju ŽG Ljubljana stanuje 170 strojevodij in drugih strokovnih delavcev več kot 50 km daleč od kraja svoje zaposlitve.

Moramo omeniti, da železniško transportne organizacije pri reševanju stanovanjskega vprašanja niso imele potrebne podpore družbenopolitičnih skupnosti. Bili so tudi primeri, ko so zahtevale, da bi bile cene za stanovanja, ki jih kupujejo železniško transportne organizacije, večje kot za druge kupce.

Menili smo, da bi temeljne družbenopolitične skupnosti (občine) in železniško transportne organizacije morale sporazumno ukrepati pri reševanju tega stanovanjskega vprašanja.

Za zagotovitev normalnih delovnih pogojev je velikega pomena tudi reševanje tako imenovanih prenočevanj, se pravi, prostorov za prenočevanje in počitek vlakovnega osebja (strojevodje, vlakovodje in drugih) in kjer se opravi menjava izmen.

To vprašanje je različno po posameznih železniških območjih, v ŽTP Ljubljana, kjer so počivališča dobro opremljena in imajo ustrezen komfort (Ljubljana, Jesenice), ki pa še ne morejo zadovoljiti vseh potreb. V posameznih železniških območjih ni niti osnovnih pogojev za počitek. Tako je na primer na območju ŽTP Beograd 61 prenočišč, ki pa tudi nimajo niti najmanjših pogojev za počitek. V številnih krajih vlakovnemu osebju ne dajo sploh nobenega zavetja in delavci so prisiljeni, da po izmeni, ki je trajala 15 do 35 ur, čakajo po nekaj ur, da v prenočišču delavci prejšnje izmene vstanejo iz postelj in nato čakajoča izmena, četudi brez nove posteljnine utrujena zavzame njihova mesta. Bili so tudi primeri, ko so delavci te izmene, ki je pripeljala vlak, čakali na svojo naslednjo izmeno v čakalnicah ali sosednjih krčmah.

Vsi ŽTP že imajo objekte za letne dopuste, ki so hkrati objekti za rekreacijo. ŽT podjetja si zelo prizadevajo, da bi nekaterim kategorijam izboljšala delovne pogoje in zagotovila za delno rekreacijo tudi v času njihovega dela boljše razmere, vendar nimajo še možnosti, da bi to storila za večino delavcev.

Delavci v železniškem prometu prejemajo kar naprej nizke osebne dohodke, ki ne ustrezajo produktivnosti dela in njihovemu prispevku, ki ga dajejo družbi v celoti.

V prilogi dajemo primerjalne podatke (tabela IV/1) o doseženih nominalnih povprečnih mesečnih prejemkih delavcev, zaposlenih na železnici in v nekaterih drugih panogah in vejah. Podatki nedvomno kažejo, da so od 16 gospodarskih vej dosegle nižje osebne dohodke v primerjavi z osebnimi dohodki (velja za leto 1973) samo dve gospodarski organizaciji. Podatki so za čas od januarja do junija za leto 1974 in kažejo, da so zdaj osebni dohodki delavcev v železniškem prometu na zadnjem mestu.

Posebej je treba poudariti, da je kljub tako nizkim osebnim dohodkom njihov pomemben delež dosežen v dnevih državnih praznikov in v nočnem času (5 do 8 odstotkov).

Takšen položaj je nastal kot posledica načina delitve dohodka, ker je v praksi osnova za delitev še vedno tarifni pravilnik. Imamo primere, da osebne dohodke neredno izplačujejo zaradi dotoka sredstev, kar ustvarja nezadovoljstvo in resne težave.

V železniških organizacijah si prizadevajo, da se izboljšajo življenjski in delovni pogoji delavcev, vendar brez pomoči družbenopolitičnih skupnosti ne bo mogoče rešiti teh problemov. Zato bi bilo nujno aktivno vključevanje družbenopolitičnih skupnosti v reševanje stanovanjskih in drugih vprašanj osebnega in družbenega standarda. Med potekom razčlenjevanja položaja varnosti v železniškem prometu je bilo v več razpravah poudarjeno, da je nujno potrebna podpora železniškim organizacijam glede gradbenih zemljišč, olajšav pri kreditih in za stanovanjsko graditev, odstopanja gradbenih zemljišč pod ugodnimi pogoji za graditev družbenega standarda itd.

Iz tega izhaja, da bi morali:

- s spremembami in dopolnitvami ustreznih predpisov ali samoupravnimi sporazumi skupno urediti maksimalno trajanje dela v eni izmeni, zlasti za vlakovno osebje, kot tudi minimalno trajanje dnevnega počitka med delom v dveh izmenah,

- z investicijskim načrtom železniških organizacij za prihodnje leto predvideti sredstva za urejanje in graditev zmogljivosti počivališč za vlakovno osebje (strojevodje in drugi) in drugih objektov družbenega standarda,

- sprejeti ukrepe za ustreznjšo delitev po uspehu dela in tako zvišati osebne dohodke strokovnih delavcev v izvršilni službi (strojevodjem, odpravnikom vlakov itd.),

- s še večjim prizadevanjem iskati nove vire sredstev za reševanje stanovanjskih problemov železniških delavcev, za kar bi morale tudi družbenopolitične skupnosti (občine) pokazati veliko večjo zainteresiranost.

V

STANJE KADROV V ŽELEZNIŠKEM PROMETU

Železniške organizacije so se usmerjale k usposabljanju kadrov za prevzem in uporabo najsodobnejše železniške tehnike in opreme. Delni uspehi so že bili doseženi.

Železniško transportna podjetja so si prizadevala, da v določenem roku usposobijo ustrezno število delavcev, ki bi mogli kvalificirano upravljati s tehniko, ki jo uvajamo v promet. Vendar prevladuje mnenje, da ta akcija ni bila dovolj sinhronizirana. Ta tehnika, dieselske in električne lokomotive kot tudi signalno-varnostne naprave, je namreč prihajala k nam v pogodbeno določenih rokih, usposabljanje kadrov za prevzem in upravljanje s to tehniko pa je bilo v zamudi. Vzrok za to je bilo pomanjkanje finančnih sredstev, nerešeno vprašanje financiranja dopolnilnega izobraževanja. V zvezi s tem je treba reči, da dajejo ŽTP znatna sredstva kot prispevek za izobraževanje, vendar ničesar ne dobijo za šolanje svojih kadrov. ŽTP rešujejo problem tako, da čimprej prekvalificirajo strojevodje parne vleke za strojevodje vleke z dieselskimi in električnimi lokomotivami in da usposobijo kretničarje za upravljanje s kompliciranimi elektrorelejnimi napravami. Modernizacijo tehničnih sredstev torej ni spremljalo usposabljanje ustreznih kadrov.

Kvalifikacijska struktura zaposlenih v železniškem prometu je naslednja: visoko strokovno izobrazbo ima približno 2,1 odstotka delavcev, z višjo izobrazbo in visoko kvalificiranih delavcev je 16,8 odstotka, s srednjo izobrazbo in kvalificiranih delavcev je 59,6 odstotka, z nižjo izobrazbo in polkvalificiranih delavcev je 8,8 odstotka. Podatki so dani na podlagi strokovne izobrazbe (kvalificirani in visokokvalificirani delavci, priznana strokovna izobrazba). Kvalifikacijska struktura po dejanski šolski izobrazbi je precej neugodnejša.

Poleg neugodne kvalifikacijske strukture je treba še poudariti, da v železniškem prometu ni malo tistih, ki niso v celoti odvisni od zaslužka v okviru svoje delovne organizacije, ker imajo svoja posestva, ki jim vzamejo dosti časa in truda.

Problem strokovne delovne sile v železniškem prometu potrjuje tudi to, da se na javne razpise za sprejem novih delavcev prijavlja le malo kandidatov, ne samo z visoko in višjo izobrazbo, temveč tudi tistih s srednjo in nižjo strokovno izobrazbo. Vzrok za to so: odgovornost za delo in nevarnost pri delu, težki delovni pogoji, višina osebnih dohodkov in druga vprašanja v zvezi z delom in življenjskimi razmerami.

Poleg tega je za posamezna območja problem velika fluktuacija kadrov. Tako je na primer ŽG Ljubljana v prvem polletju letos zapustilo več kot 700 delavcev, in to z delovnih mest, ki neposredno sodelujejo v procesu železniškega prevoza (odpravniki vlakov, kretničarji in drugi).

S takšno kvalifikacijsko strukturo železnica komaj še premaguje težave glede izpolnjevanja nalog in grozi nevarnost, da bo kmalu postala ozko grlo našega gospodarskega razvoja.

Takšen položaj terja, da se investicije v železniškem prometu usmerjajo ne samo k modernizaciji opreme in graditvi objektov, marveč tudi k reševanju kadrovskih vprašanj.

Na železnici še nimajo programa strokovnega usposabljanja kadrov v zvezi z uvajanjem novih tehničnih sredstev v železniški promet. To je v glavnem posledica ekonomskega položaja tega prometa, nizkih osebnih dohodkov kot tudi delnega odpora proti kadrovskim spremembam. Pri tem pa se na nekaterih območjih spopadajo s problemom pomanjkanja kadrov, posledica pa je, da imajo drugi veliko nadurnega dela.

Poseben problem je tudi, ker se veliko delavcev vsako leto priklanja, da so postali nesposobni (zlasti zaradi ostrine sluha in vida). Takšne delavce morajo zato premestiti na druga delovna mesta ob ustrezni prekvalifikaciji oziroma dopolnilni kvalifikaciji. Vendar za večino takih delavcev ni možna skoraj nikakršna prekvalifikacija ali dopolnilna kvalifikacija (zaradi stopnje strokovne izobrazbe ali starosti), zato nastane zanje, po ugotovitvi zdravstvenega stanja, zelo težaven položaj. Železniške organizacije so primorane, da zaradi socialnih ali drugih razlogov, zaradi solidarnosti, takšne delavce zadržijo v delovnem razmerju, čeprav zanje ni najti ustreznega dela.

Problem je tudi tehnični presežek delovne sile, ki ne nastaja samo zaradi uvajanja nove tehnike, temveč tudi z ukinjanjem posameznih prog. Železniške organizacije nimajo možnosti, da same rešujejo ta vprašanja, marveč morajo prevzeti nase skrb za to tudi ožje in širše družbenopolitične skupnosti, kajti gre za ljudi, ki živijo in delajo na njihovem območju.

Vsi ti problemi in vprašanja narekujejo ukrepe, ki naj zboljšajo kvalifikacijsko strukturo zaposlenih v železniškem prometu, to pa so:

– izdelava konkretnih programov ukrepov, ki bi omogočili, da postopno vendar intenzivno spreminjamo kvalifikacijsko strukturo kadrov z namenom zaposlovanja čedalje večjega števila visoko kvalificiranih in visoko strokovnih kadrov,

– reševanje vprašanja poklicnih delovnih invalidov na železnici kot tudi tehničnega presežka zaposlenih morajo obravnavati tudi ustrezni zainteresirani dejavniki v občini in republiki ter interesne skupnosti,

– pretehtati je treba možnost sprememb zakonskih predpisov, ki urejajo delovno dobo, predvsem zaradi delavcev v izvršilni službi. S skrajšanjem delovne dobe bi omogočili nujno obnovo kadrov in reševanje problema poklicnih delovnih invalidov.

VI

TEHNIČNA OPREMLJENOST IN TRANSPORTNA SPOSOBNOST JUGOSLOVANSKIH ŽELEZNIC

1. Stopnja modernizacije in tehnične enotnosti JŽ

Kljub velikim težavam in velikim zamudam pri uresničevanju programa modernizacije, zlasti v zvezi z zelo omejenimi finančnimi sredstvi, so bili doslej že doseženi uspehi, ki so precej zmanjšali zaostajanje jugoslovanskih železnic v primeri z drugimi, razvitejšimi železnicami v Evropi in ki bodo lahko osnova za nadaljnjo rekonstrukcijo in modernizacijo JŽ.

Ti uspehi so: zgrajene so in že obratujejo glavne ranžirne zmogljivosti (Zalog, Doboj, Beograd, Skopje) z izjemo ranžirnih postaj v Zagrebu in Popovcu (Niš); elektrificirano je doslej približno 2100 km magistralnih prog, kar pomeni četrtino omrežja prog oziroma skoraj polovico osnovnega omrežja normalnih širokotirnih prog; z dosedanjimi nabavami električnih in dieselskih lokomotiv se je bistveno spremenila struktura vleke v celoti, tako da je ostalo parne vleke le še približno 17 odstotkov; kupili smo približno 15 000 modernih štiriosnih tovornih vagonov velike nosilnosti, s čimer je bistveno popravljena struktura tovornega voznega parka (čeprav še ni zadovoljiva).

Najbolj zamujamo pri dosedanjem uresničevanju modernizacije v naslednjih njenih elementih:

- (1) proge in progovni objekti,
- (2) signalno-varnostne in telekomunikacijske instalacije in naprave,
- (3) železniški vozni park za potniški promet.

Poglaviti vzrok za to izrečno zaostajanje je pomanjkanje finančnih sredstev, zlasti za proge in progovne objekte (1) in vozni park za potniški promet (3), čeprav vplivajo na to še drugi faktorji. Na primer, v zvezi z vgrajevanjem signalno-varnostnih naprav je bilo treba izvršiti ne samo zapletene tehnične in organizacijske priprave, temveč tudi obsežne priprave progovnih instalacij, ki terjajo čas in sredstva (time situacije z rekonstrukcijami, zgradbe za instalacije in za napajanje s tokom). Poleg tega sta se proizvodnja in montaža teh instalacij naslanjali na široko kooperacijo domače industrije s tujimi partnerji. Vzporedno s tem je domača industrija usvajala proizvodno te opreme. Nadalje, to delo je bremenila trajna deficitnost specializiranega strokovnega kadra, tako pri domači industriji kot pri JŽ, kar je zlasti neugodno vplivalo na izvrševanje montažnih del in začetek obratovanja instalacij itd.

V zvezi z naštetim je treba poudariti, da so bile JŽ zaradi pomanjkanja finančnih sredstev primorane odložiti nabavo voznega parka za potniški promet. (Zato se je delež dohodka iz potniškega prometa od prejšnje 1/3 zmanjšal zadnja leta na manj kot 1/4).

Kar zadeva tehnično enotnost JŽ, je mogoče generalno ugotoviti, da so kljub razvojnim težavam, zlasti glede finančnih sredstev, JŽ dosegle v času modernizacije visoko stopnjo enotnosti transportnih zmogljivosti.

Ta ugotovitev temelji na naslednjem:

1) Pri signalno-varnostnih instalacijah sta uporabljena dva glavna sistema, ki se praktično ne razlikujeta glede njunih funkcij in eksploatacijskih karakteristik.

2) Pri elektrifikaciji je uporabljen enoten monofazni sistem 25 Kw, 50 Hz, ki temelji na sodobnih tehničnih dosežkih in maksimalni stopnji unifikacije. Izjema je območje ŽG Ljubljana (delno tudi ŽTP Zagreb), na katerem so začeli elektrificirati že precej prej in kjer je uporabljen enosmerni sistem 300 V.

3) Pri monofaznih električnih lokomotivah je dosežena popolna unifikacija. V promet so uvedli dva tipa lokomotiv (s 4 in 6 osmi), ki sta iz iste družine lokomotiv (ASEA – KONČAR) in imata iste sestavine opreme. Proizvodnja je skoraj v celoti domača.

4) Velika večina vlečnih dieselskih lokomotiv je iz iste družine (GENERAL MOTORS). Imamo 4 tipe, s čimer je dosežena visoka stopnja unifikacije. Izjema so 20 dieselskih lokomotiv, stacioniranih v Nišu, iz družine (ALCO – GENERAL ELEKTRIC).

5) Vsi širiosni tovorni vagoni, ki so jih kupile JŽ, so enotni v tehničnem pogledu in izdelani po tipih mednarodne železniške unije, s čimer je dosežena potrebna unifikacija novih izdelav, in to celo v sodobnih evropskih razmerah.

6) Večina štiriosnih potniških vagonov je istega tipa Y in kupljena pri istem proizvajalcu (GOŠA), s čimer je dosežena unifikacija.

Kar zadeva druge železniške zmogljivosti, je dosežena manjša stopnja unifikacije. V tem pogledu so že prej obstajali in še obstajajo omejevalni faktorji (zlasti financiranje), vendar gre za sredstva, katerih delež je v skupnih zmogljivostih relativno majhen in ki v bistvu ne vplivajo in niso odločilna za oceno stopnje tehnične enotnosti JŽ. Tako je doslej uvedeno pri manevrskih lokomotivah več tipov in družin (dva tipa iz družine JENBA – DJAKOVIĆ), 1 tip DJAKOVIĆ – BRISONO, 1 tip GANZ). Dieselsko motorni vlaki in elektromotorni vlaki imajo tudi različne namene, velikosti in tipe. To velja tudi za vozila za železniške delovne potrebe in za progovno mehanizacijo z lastnim pogonom.

2. Stanje prog in progovnih objektov

Kljub dosedanjim prizadevanjem, da se zboljša stanje prog, je povprečno stanje na omrežju JŽ še vedno zelo slabo (zastarelost, izrabljenost), tako da znaša stopnja izrabljenosti, izražena po vrednosti osnovnih sredstev, 54,8 odstotka. Toda s stališča tehničnih ocen znaša povprečna izrabljenost gornjega dela prog (tračnic, pragov, tirničnega materiala, kretnic in zapornic) nad 60 odstotkov. Takšno stanje povzroča velike težave in terja izredne napore, da bi se zagotovila prevoznost prog.

Poleg tega gre za tehnično zastarelost prog in objektov, zlasti mostov, ki se razlikujejo med seboj ne le po konstrukciji in vrsti gradbenega materiala, temveč tudi po tem, za kolikšne obremenitve so bili grajeni.

Stanje spodnjega dela prog je najbolj razvidno iz podatkov o progah osnovnega omrežja, za katere so v načrtu modernizacije dela tudi v spodnjem delu prog, popravila mostov, železniških prehodov, sanacija in rekonstrukcija prog v skupni dolžini 106 km.

Podrobnejši podatki o tehničnem stanju prog in progovnih instalacij JŽ so zbrani v dokumentaciji, v prilogah (tabela VI – 1 in tabela VI – 2) pa dajemo dva primerjalna pregleda, ki se nanašata na dovoljene obremenitve in največje dopustne hitrosti, kot tudi glavne tehnično-eksploatacijske parametre.

3. Stanje opremljenosti prog JŽ s postajnimi signalno-varnostnimi napravami, napravami avtomatskega progovnega bloka (APV), avtostop napravami in radijskim dispečerskim omrežjem

Podrobnosti o stanju so zbrane v priloženem dokumentacijskem gradivu, v istem gradivu pa se daje (tabela VI – 3) tudi sumarni pregled stanja varnostnih naprav po posameznih ŽTP in za ŽG Ljubljana. Shematičen pregled postajnih varnostnih naprav na progah JŽ po vrstah signalno-varnostnih naprav dajemo v prilogi (tabela VI – 4), iz katere je razvidno, da imajo JŽ še vedno veliko število postaj s tako imenovanim nujnim, nepopolnim varstvenim sistemom. Stanje APV je tudi dodano v prilogi (tabela VI – 5).

Zaradi slabe opremljenosti naših prog s signalno-varnostno tehniko program modernizacije načrtuje, da se v I. fazi opremijo z moderno signalno-varnostno tehniko magistralne proge. Toda znano je, da je delo napredovalo precej počasi in da smo zelo v zamudi z uresničevanjem tega sektorja programa modernizacije. Prav te instalacije pa so tiste, ki stopnjo varnosti v železniškem prometu dvigujejo na visoko raven in hkrati zmanjšujejo vpliv človeka kot faktorja varnosti v prometu na najmanjšo možno mero.

Da bi imeli splošno predstav o tem, koliko smo doslej napredovali pri uresničevanju tega sektorja programa modernizacije, dajemo naslednje sumarne podatke o naslednjih načrtovanih delih in dosednji izpolnitvi:

a) na omrežju JŽ je po sklenjenih pogodbah v načrtu opremljanje 338 postaj s SS napravami. Od tega jih že obratuje 188, v glavnem na manjših postajah. Vse druge postaje bodo opremljene do konca 1974 in še v letu 1975 in 1976, ker gre večinoma za večje postaje.

b) Načrtovana je vgraditev APV v skupni dolžini 259 km prog. Od tega že obratujejo APV v dolžini 750 km prog. Preostalih 1509 km bo opremljeno do konca 1974 in še v letih 1975 in 1976.

c) Z avtostop napravami je doslej opremljeno 182 električnih lokomotiv serije 441 in 461, do konca leta pa bo opremljenih še 14 lokomotiv. Tako bi bile praktično vse električne lokomotive navedenih serij monofaznega sistema opremljene z avtostop napravami. Za dieselske lokomotive serije 661 so tehnične priprave končane, opremljeni sta 2 lokomotivi za preizkušnjo.

Od približno 3000 progovnih instalacij jih je doslej montirano okrog 740 oziroma je opremljeno nad 600 km prog.

č) Načrtovana je avtomatizacija 5 postaj, od katerih je Zalog že v zadnji fazi, Doboj bo dokončan v letu 1975, Železnik do konca 1976, Popovac v letu 1977, Skopje v letu 1976 in Zagreb v letu 1976.

Takšno stanje opremljenosti z moderno signalno-varnostno tehniko kot tudi relativno veliko število izrednih dogodkov v železniškem prometu v zadnjem času, med katerimi jih je bilo nekaj z izredno težkimi posledicami, opozarjajo na nujnost popolnega angažiranja vseh odgovornih faktorjev v TOZD, ŽT podjetjih, ŽG in SJŽ, ob pomoči pristojnih družbenih organov, da storijo vse, kar je mogoče, da bi čimprej uresničili ta sektor programa. Ko bodo zagotovljena finančna sredstva, je treba dati prednost tej nalogi.

d) Prednačrti za našete zveze so izdelani za vse magistralne proge in zdaj potekajo pogajanja o sklenitvi pogodb za nakup in vgraditev naprav. Te zveze so pomembne za zboljšanje organizacije prometa in povečanje stopnje varnosti v prometu.

4. Stanje vlečnega in voznega parka JŽ

V dokumentaciji smo dali pregled (tabela VI – 6) vlečnega in voznega parka JŽ po letih njihove proizvodnje in po stanju 31. decembra 1973 (za širokotirne proge).

Iz tabele je razvidna zelo neugodna starostna struktura parnih lokomotiv in tovornega voznega parka. Pri tem velja pripomniti, da znaša stopnja izrabljenosti parnih lokomotiv 99,4 odstotka, tovornega voznega parka pa 58 odstotkov. Takšno stanje povzroča poleg različnih težav v eksploataciji precejšnje povečanje stroškov za njihovo vzdrževanje, pa tudi neugodno vpliva na stopnjo varnosti prometa.

Hkrati pa se je struktura vlečnega parka, gledano globalno, precej popravila v zadnjih letih, kar najbolje ilustrirajo podatki o deležu posameznih vrst vleke na omrežju JŽ v letu 1973: električna vleka 41,2 odstotka, diesel 41,8 odstotka in parna vleka 17 odstotkov.

Zaradi težkega materialnega položaja ŽT podjetij (ŽG Ljubljana) je prišlo do pretirane intenzivne eksploatacije vlečnega in voznega parka s hkratnim nerednim in nekvalitetnim vzdrževanjem in nepravočasnim popraviljem različnih sistemskih pomanjkljivosti pri posameznih tipih vlečnega parka. Poleg tega je kontrola o tehnični sposobnosti vlečnega parka v prometu neučinkovita. Vse to povzroča, da je v prometu precej vlečnih vozil s tehničnimi napakami, ki bolj ali manj nenehno ogrožajo varnost prometa.

5. Problemi vzdrževanja prevoznih sredstev JŽ in odnosi z domačo industrijo

Zmogljivosti industrije za remont so občutno večje kot število vozil, ki jih železnica lahko odstopa na remont, zlasti zaradi omejenih finančnih možnosti. Depresirane materialne razmere na JŽ (pa tudi v industriji) in relativno slaba organizacija remonta pri industriji vplivata na JŽ, da bi razširila lastne zmogljivosti za vzdrževanje in remont vlečnega in voznega parka. To še bolj obremenjuje medsebojne odnose, vendar v celoti gledano, bistveno ni popravljen položaj remonta in vzdrževanja. Problematika je dokaj zapletena in občutljiva, kajti nosi v sebi poleg ekonomskega še socialne in družbenopolitične aspekte. Medsebojni odnosi (JŽ – industrija) zaradi tega niso dobri, vendar je zelo težko najti za obe strani zadovoljive rešitve.

Kar zadeva proge, je za JŽ (vsaj doslej) problem kapitalnega remonta in vzdrževanja prog, kjer že leta ne izvajajo načrtovanih del, zaradi pomanjkanja finančnih sredstev, pa tudi nerednih dobav domače industrije.

Železniško transportna podjetja imajo resne probleme tudi v zvezi z vgraditvijo, poskusnim obratovanjem in vzdrževanjem SS naprav, ker je težko najti strokovne kadre za to specializirano področje in ker nimajo možnosti za njihovo materialno stimulacijo.

Odnosi med JŽ in strojno industrijo so – kadar gre za nova naročila – precej zapleteni in obremenjeni z velikimi težavami, zlasti v zvezi s kroničnim problemom financiranja oziroma kreditiranja in dobav. Zato obe strani podpisujeta samo parcialne aranžmaje, z udeležbo tujih partnerjev v dobavah, to pa zato, da bi bilo financiranje dobave zagotovljeno. Sodelujejo tudi spremljajoči kooperanti. V takšnih odnosih nastajajo različni problemi in težave, posebno težko pa je, ko gre za rezervne dele, kar vsekakor neugodno vpliva na redno vzdrževanje vlečnega in voznega parka.

Dolgoročnejših in kompletnjših medsebojnih aranžmajev ni, kar še bolj zapleta odnose med JŽ in strojno industrijo. V zvezi s tem je v pripravi samoupravni sporazum med skupnostjo JŽ in združenjem IMV (industrija strojnih vozil), s katerim bi bili ti odnosi urejeni na dolgoročnejši podlagi.

Moramo dodati, da tudi odnosi z drugo domačo industrijo niso, kot bi bilo treba. Značilni so predvsem po tem, da so izredno nestabilni, zlasti v zvezi s težavami pri financiranju. Poleg tega v nekaterih primerih posamezne organizacije domače industrije ravnavajo poslovno do železnice, zlasti v zvezi s potrebo uvoza nekaterih materialov in opreme. Na primer: nabava tirnic in legiranih tako imenovanih bakrovih pločevin za vagona, nabava vagonskih sklopov z monoblok kolesi itd.

6. Transportna sposobnost JŽ

Za železniški prevoz je značilno precejšnje povečanje obsega blagovnega prometa in zmanjšanje obsega potniškega prometa, povečal pa se je prevoz v mednarodnem potniškem prometu.

V letu 1973 je bil dosežen v blagovnem prometu doslej največji obseg na jugoslovanskih železnica, 20,5 milijarde netotonskih kilometrov, tako da je bilo prevozno delo v blagovnem prometu povečano za 24 odstotkov v primerjavi z letom 1968, medtem ko je prevozno delo v potniškem prometu (potniških kilometrov) ostalo na ravni leta 1968 (10,5 milijarde).

V letu 1974 se pričakuje nadaljnje in precejšnje povečanje obsega prevozov. Ocena je, da bo prevozno delo v blagovnem prometu v tem letu večje za približno 11 odstotkov, v potniškem prometu pa za približno 5 odstotkov v primerjavi z letom 1973.

Jugoslovanske železnice so zdaj sposobne, da prevozijo oziroma opravijo prevozno delo približno 23 milijard netotonskih kilometrov blaga in približno 10 milijard potniških kilometrov v letu dni, če ne bo večjih nihanj v prevozu. Na dan lahko prevozijo približno 220 000 ton blaga, to pa komaj zadošča za sedanje potrebe v blagovnem prometu, in to samo kvantitativno, ne pa tudi glede kvalitete prevoza. Kar zadeva potniški promet, je problem v že omenjeni deficitarni zmogljivosti voznega parka, zato naše železnice komaj zadovoljujejo potrebe v mednarodnem potniškem prometu, pa še tu si morajo pogosto izposojati tuja potniška vozila, medtem ko je notranji potniški promet omejen na najmanjšo mero.

Železniške zmogljivosti se kljub temu intenzivno izkoriščajo po načelu roparskega gospodarstva, in vse to je neredno vzdrževano. Analize potrjujejo, da sodijo JŽ med železniške evropske uprave z najbolj intenzivnim izkoriščanjem zmogljivosti, njihovo splošno stanje in še vedno slaba opremljenost s SS tehniko pa nedvomno zmanjšujeta stopnjo varnosti prometa.

Nadaljnji razvoj dogodkov v zvezi s tako imenovano energetske krizo bo imel za posledico še težavnejši položaj v našem prometu, zlasti železniškem, kar lahko pripelje v doglednem času do hude prometne krize pri nas, če ne bi sprejeli pravi čas ukrepe zaboljšanje ekonomskega položaja JŽ in pospešitev njihove modernizacije, da bi mogle izpolnjevati prihodnje naloge v transportu.

Na podlagi vsega navedenega izhaja, da bi morali sprejeti tele ukrepe:

- Pospešiti realizacijo programa opremljanja prog in postaj s signalno-varnostnimi napravami in napravami avtomatskega progovnega bloka (rok: konec leta 1976) in sprejeti posebne ukrepe, da se začetek obratovanja avtopostop naprav na magistralnih progah uresniči do konca leta 1975.

- Da JŽ določijo in uresničijo enoten program kasacije in omejitve uporabe zastarelih vagonov kot tudi vagonov s slabimi tehničnimi karakteristikami.

- Usposobiti obstoječe zmogljivosti z odpravo tehničnih napak, s sanacijo potniških vagonov, s sanacijo zavor, z remontom prog in s sanacijo progovnih objektov ter kompletirani zmogljivosti za odpravljanje posledic železniških nesreč.

- Železnica mora izključiti iz prometa vozna sredstva in objekte, če so tehnično pomanjkljiva in ogrožajo varnost prometa. Ne smejo biti v prometu vlečna sredstva brez vključene brezhibne naprave za kontrolo budnosti.

- Z internimi predpisi JŽ določiti, da se strojevodja ne obremenjuje med vožnjo s takšnimi nalogami, ki zmanjšujejo njegovo koncentracijo in sposobnost upravljanja.

- Da ŽTP in ŽG zagotovijo v skladiščih potrebne količine in vrste rezervnih delov in materiala, da zagotovijo pravočasno zamenjavo izrabljenih in poškodovanih delov in blokov in da zagotovijo redno in kvalitetno vzdrževanje transportnih sredstev.

VII

EKONOMSKI POLOŽAJ, POGOJI GOSPODARJENJA IN RAZVOJ ŽELEZNIŠKEGA PROMETA

V povojnem obdobju, za katero je bil značilen izredno dinamičen razvoj našega gospodarstva in družbe v celoti, je železnica relativno zaostajala, toda gospodarstvo in družba sta iz leta v leto postavljala železnici vse večje in nove naloge za prevoze, ki jih pa ni mogla izpolniti ne po obsegu ne po kvaliteti.

Z ukrepi tekoče ekonomske politike (stalno zadrževanje na isti ravni nizke prevozne cene in neekonomske amortizacije) ni bil samo nestimuliran razvoj železnice, marveč je bilo v veliki meri omogočeno prelivanje substance z železnice v druge dejavnosti.

1. Ekonomski položaj in gospodarjenje železnice od gospodarske reforme do leta 1973

Z gospodarsko reformo bi morala železnica dobiti ustrežnejši položaj v našem gospodarskem sistemu. V ta namen so bili z reformo zastavljeni tile cilji gospodarjenja: nenehno naraščanje blagovnega prevoza po povprečni stopnji 3,9 odstotka in potniškega prevoza po stopnji 3,4 odstotka, usklajena raven prevoznih cen na podlagi stroškov reprodukcije, realizacija stopnje akumulacije v višini 5 odstotkov in stopnje skladov v višini 3,2 odstotka, pospešena realizacija programa elektrifikacije in modernizacije magistralnih prog.

Poslovanje železnice do leta 1973 ponazarja, da bistveni cilji reforme kot bistvene postavke normalnega gospodarjenja železnice niso bili uresničeni. Tako se je skupen obseg prevoza v blagovnem prometu do leta 1968 nenehno zmanjševal. Prevoz masovnega blaga se je zaradi spremenjene strukture prevoza tudi zmanjševal. Od leta 1965 do leta 1973 se je prevoz premoga zmanjšal za 22,8 milijona ton na 14,8 milijona ton ali za 35 odstotkov, gradbenega materiala za 40 odstotkov, nekovin in rud za 25 odstotkov, kurivnega in celuloznega leza za 13 odstotkov, sladkorne pese za 18 odstotkov itd. (tabela VII-1).

- raven prevoznih cen je bila takšna, da ni mogla kriti niti stroškov enostavne reprodukcije, zato so ŽT podjetja poslovala z izgubo ali pa na meji rentabilnosti (tabela VII - 3),

- v delitvi ustvarjenega dohodka se je zmanjšal delež OZD v odnosu do družbene skupnosti s 60,1 odstotka v letu 1966 na 55,23 odstotka v letu 1973 (tabela VII - 7),

- zaradi pomanjkanja sredstev je bila odložena realizacija programa modernizacije.

Od reforme do leta 1973 je namesto zboljšanja prišlo do znatnega poslabšanja skupnega ekonomskega položaja železnice.

V istem času je stopnja rentabilnosti padla na 14 odstotkov, stopnja reproduktivnosti na 5,3 odstotka, stopnja akumulativnosti na 3,93 odstotka in stopnja skladov na 0,61 odstotka.

Kljub takšnemu položaju se je nadaljevalo prelivanje substance železnice v korist drugih dejavnosti. Če bi realizirali cilje reforme po predvideni stopnji akumulativnosti v obdobju od 1965. do 1973. leta, bi železnica dosegla za približno 5500 milijonov dinarjev večjo akumulacijo (tabela VII - 11).

Poslabšanje ekonomskega položaja povzroča, da je zdaj še bolj zmanjšana sposobnost železnice, da bi s svojimi sredstvi (akumulacija, amortizacija) obnavljala svoje transportne zmogljivosti. Stopnje amortizacije

osnovnih sredstev v tem času niso bile spremenjene, zato je bila raven amortizacije vzdrževana realno samo s čedalje nižjo ravnijsko reproduktivnosti.

Po oceni železnice je v času od leta 1965 do 1973 zaradi manjše obračunane amortizacije železnica izgubila približno 7000 milijonov dinarjev (tabela VII – 12).

2. Glavne značilnosti gospodarjenja v letu 1974

Glavne značilnosti gospodarjenja in njihova protislovja iz prejšnjega obdobja veljajo tudi za leto 1974. Poslovanje podjetij v letu 1974 spremljajo poleg značilnosti iz prejšnjega obdobja še tele:

– ustavljanje težnje zmanjševanja obsega potniškega prometa in pomembna rast obsega blagovnega prevoza (približno 11 odstotkov);

– zelo močna inflacijska gibanja in nagla rast reprodukcijskih stroškov;

– pospešena elektrifikacija glavnih magistralnih prog (na magistrali Jesenice–Skopje je elektrifikacija končana);

– rast produktivnosti dela (v 6 mesecih letos se je produktivnot dela povečala za 12 odstotkov).

Glavna protislovja iz prejšnjega obdobja gospodarjenja so se prenesla v leto 1974 kljub maksimalnemu povečanju obsega prevoza.

Neskladnost med cenami za prevozne storitve in tržnimi cenami za elemente reprodukcijske porabe še nadalje vpliva na stroške reprodukcije. Stroški reprodukcije bodo po oceni letos večji za približno 40,8 odstotka, pri tem stroški materiala za 31,4 odstotka, energije za 42,7 odstotka, investicijskega vzdrževanja za 33,7 odstotka. Z obračunom funkcionalne amortizacije po novih zakonskih predpisih se amortizacija povečuje za 48 odstotkov (tabela VII – 4).

Toda porast reprodukcijske sposobnosti še vedno ne temelji na finančnih rezultatih poslovanja železnice, ker je po oceni tudi za letos pričakovati poslovanje z izgubo.

3. Politika prevoznih cen

Za politiko prevoznih cen na železnici je v prejšnjem obdobju značilna nenehna depresivnost in administrativno urejanje. Splošno znano je, da so sedaj veljavne prevozne cene na JŽ najnižje v Evropi, tako v blagovnem kot v potniškem prevozu.

Poleg tega, da je raven prevoznih cen večine evropskih železnic višja, kot je na jugoslovanskih, jim dajejo države še subvencije, in to s posebnim postopkom tako imenovane normalizacije računa. Subvencije so ponekod in včasih lahko zelo visok delež skupnemu dohodku železnic.

Spremembe prevoznih cen na JŽ so potekale počasi in z zakasnitvami. Od leta 1966 do leta 1974 znaša indeks porasta cen v blagovnem prometu 193, vtem ko je v istem času indeks cen za industrijske proizvode dosegel 255, kmetijske proizvodnje 235, zato lahko ugotovimo, da so cene prevoza blagovnemu prometu v primerjavi s cenami v preostalem gospodarstvu depresirane za približno 32 odstotkov, v potniškem prometu pa za približno 30 odstotkov.

Toda dejanska depresiranost cen na železnici je še večja, če upoštevamo še vpliv številnih drugih faktorjev na povprečne dohodkovne postavke.

Poleg tega prevozne cene na železnici niso povečane v skladu z gibanjem inflacije že med samim letom, temveč vedno z zakasnitvijo, tako da so na koncu vse negativne posledice padale v breme železnice. Očiten primer za to je povečanje cen v letu 1974. Predlog za povečanje cen je bil vložen januarja, potrjen pa je bil junija.

Zdaj potekajo prizadevanja, da bi z družbenim dogovorom o pogojih in kriterijih za oblikovanje cen našli rešitve tudi za ustrezno udeležbo železnice v primarni delitvi.

Po predlogu družbenega dogovora so kot glavni kriteriji za oblikovanje prevoznih cen v železniškem blagovnem prometu tile:

– kriterij strukture in stopnje razvitosti sredstev železnice oziroma kriterij razvojne politike,

– kriterij ravni prevoznih cen, ki zagotavlja vrednost enostavne reprodukcije s tem, da se del teh sredstev zagotovi za akumulacijo (za potrebe družbenega standarda in razvoja), pri čemer se železnici, glede na njen splošni pomen za gospodarstvo in na zaostajanje v prejšnjem obdobju, v prihodnji fazi zagotovi večja stopnja akumulativnosti od povprečne,

– da se problem rentabilnosti posameznih prog in znesek za kritje razlike med stroški in dohodki uredi do konca leta 1974,

– da se železnici nujno omogoči enakopraven start pri zagotovitvi normalne reprodukcije kot v drugih gospodarskih vejah, določen pa bo na koncu leta 1974,

– da se vsakih šest mesecev uskladijo prevozne cene v železniškem blagovnem prometu z gibanjem cen v drugih gospodarskih vejah.

Poleg tega bi morali iskati rešitev za ekonomski položaj in razvoj železnice v interesni skupnosti železnice in zainteresiranega gospodarstva.

S sprejetjem predvidenih stališč v družbenem dogovoru o načinu oblikovanja in politiki cen v železniškem prometu bi bili ustvarjeni temeljni pogoji za poslovanje železniških podjetij na načelih dohodka.

4. Problem razvoja in modernizacije železnice

Ekonomski položaj JŽ v prejšnjem obdobju je imel resne posledice tudi za uresničevanje programa modernizacije. Podaljševani so bili roki za realizacijo programa in povečane vse predračunske vrednosti izvršenih in predvidenih del. Lastna sredstva za uresničitev programa je železnica zagotovila v glavnem iz amortizacije, toda zaradi izgub, ki niso bile pravočasno krite, minimalna sredstva amortizacije niso zadoščala za vsa tekoča in predvidena dela, temveč le za izplačilo osebnih dohodkov. Posledica je, da program modernizacije še ni končan. Po današnjem stanju je mogoče predvideti dokončanje šele v letu 1977. Zakasnitev del se zlasti nanaša na signalno-varnostne in telekomunikacijske naprave, ki so odločilnega pomena za varnost prometa.

Vendar je bilo kljub vsem težavam v času od leta 1965 do leta 1973 izločeno za dela na omrežju železniških prog JŽ skupaj 15 160 milijonov dinarjev. Od tega za infrastrukturo 6990 milijonov dinarjev ali 46 odstotkov, vozni park 6683 milijonov dinarjev ali 44 odstotkov, za druge investicije pa 1487 milijonov dinarjev ali 10 odstotkov.

Pri uresničevanju načrtovanih investicij je železnica sodelovala z lastnimi sredstvi v znesku 14 714 milijonov dinarjev ali 97 odstotki (tabela VII – 13).

Železnica se je glede na to, da ni mogla zagotoviti virov financiranja investicij iz preostalega dohodka, pa tudi ne iz amortizacije, odločila poiskati domače ali tuje kredite. Delež kreditov v lastnih sredstvih znaša 67 odstotkov, od tega pride znaten del na kredite iz tujine. To je prispevalo k splošnemu porastu zadolženosti železnice, ki se je povzpela od 1107 milijonov dinarjev v letu 1966 na 10 111 milijonov dinarjev v letu 1973, oziroma se je devetkratno povečala.

Vzporedno z naraščanjem zadolženosti so naraščale tudi anuitete, ki so dosegle 2682 milijona dinarjev, tako da samo odplačila kreditov angžirajo več kot 52 odstotkov tekoče letne funkcionalne amortizacije.

Po drugi strani je železnica tako že dosegla vidnejše uspehe. V obdobju od leta 1964 do leta 1973 so dogradili tele objekte in nabavili naslednjo opremo: elektrificirano je 1800 kilometrov prog, 142 postaj je opremljenih s signalno-varnostnimi in telekomunikacijskimi napravami; kapitalni remont je opravljen na 2541 kilometrih prog. Nabavljenih je 246 električnih in 335 diesel lokomotiv, 214 diesel manevrskih lokomotiv, 758 potniških vagonov, 27 garnitur elektromotornih in 94 diesel motornih vlakov in 15 360 tovornih vagonov.

Pri tem moramo ugotoviti, da so zaostajanja v okviru programa modernizacije največja pri vgraditvah sodobnih signalno-varnostnih in telekomunikacijskih naprav, ki so primarnega pomena za varnost železniškega prometa.

Železnica je z namenom, da vključi domačo industrijo v uresničevanje programa modernizacije nekatera dela in dobave opreme odstopila domačim podjetjem, ki v obdobju sklepanja pogodb niso bila tehnično sposobna izpolniti podpisane obveznosti. Deloma tudi zaradi finančnih težav, deloma zaradi organizacije in vrstnega reda izvajanja modernizacije so dela v zvezi z vgraditvijo teh naprav potekala zelo počasi, tako da so bili vsi pogodbeni roki prekoračeni. Dokončanje tega dela programa na magistralnih progah se mora postaviti kot prednostna naloga, ker je od njegove realizacije neposredno odvisna varnost železniškega prometa.

V novem programu razvoja za obdobje od leta 1973 do leta 1977 je predvideno dokončanje del iz programa modernizacije prejšnjega obdobja kot tudi spremljajočih investicij, ki bodo omogočile maksimalne učinke doslej vloženih sredstev. Ta program zajema v glavnem dokončanje elektrifikacije magistralne proge, dokončanje signalno-varnostnih in telekomunikacijskih naprav, elektrifikacijo pomembnejših prog, ki povezujejo našo državo s sosednjimi državami, dograditev ranžirnih postaj, kapitalni remont na magistralnih progah in nabavo voznega parka.

V okviru tega programa so predvidena skupna vlaganja v obstoječe omrežje v znesku 21 274 milijonov dinarjev, od tega za infrastrukturo 12 104 milijonov dinarjev ali 57 odstotkov, za vozila 7049 milijonov dinarjev ali 33 odstotkov, za druga dela 2120 milijonov dinarjev ali 10 odstotkov.

Predvideni viri za financiranje uresničevanja tega programa so: iz amortizacije 6884 milijonov dinarjev, iz skladov podjetij 2419,4 milijona dinarjev, preostalo iz domačih ali tujih kreditov. Od predvidenih kreditov pride znaten del na kredite iz tujine, med katerimi je tudi četrto posojilo mednarodne banke v znesku 93 milijonov dolarjev, kot tudi del sredstev iz petega posojila, ki ga lahko pričakujemo v letu 1976.

Glavne postavke za uresničevanje tega programa so rešitev vprašanja sistema financiranja razširjene reprodukcije in sklenitev družbenega dogovora o pogojih oblikovanja in politiki prevoznih cen na železnici, ki naj bi omogočil železnici takšen ekonomski položaj, da bi z ekonomsko amortizacijo lahko izpolnjevala naloge, ki so predvidene v programu.

Za rešitev vprašanja ekonomskega položaja železnic in za povečanje stopnje varnosti organizacije združenega dela v železniškem prometu menijo, da je treba sprejeti tele ukrepe:

- sprejeti čimprej družbeni dogovor o kriterijih za oblikovanje cen. Sklenitev družbenega dogovora je eden izmed pogojev za operativnost posojila mednarodne banke (rok: 10. december) za realizacijo investicij, določenih v programu za obdobje od leta 1973 do leta 1977;

- sprejeti ustrezne sklepe o kritju izgub iz leta 1974;

- uskladiti prevozne cene v železniškem prometu;

- najti ustrezno rešitev, da se ŽTP oprostitjo obveznosti odplačevanja sanacijskih kreditov za kritje izgub v poslovanju iz prejšnjih let;

- da se zagotovi dodatni kredit v znesku 500 milijonov dinarjev za čim prejšnjo vgraditev signalno-varnostnih in telekomunikacijskih naprav na magistralnih progah, ker so temeljni pogoj za večjo varnost prometa;

- da se v okviru socialističnih republik in socialističnih avtonomnih pokrajin zagotovijo železniškim podjetjem trajna obratna sredstva s konverzijo in drugimi ukrepi kreditno-monetarne politike;
- da se reši vprašanje kreditiranja proizvodnje vozil in opreme za železnico pri domači industriji;
- da se postopoma in v skladu z modernizacijo železnic z dogovorom doseže ustreznejša delitev dela med prometnimi vejami, zlasti med železnico in cestnim prometom. V ta namen predlagamo, da Gospodarska zbornica Jugoslavije, zvezni komite za promet in zveze in združenje organizacij združenega dela na področju prometa preučijo ta vprašanja, zlasti pa odnose med cestnim in železniškim prometom s stališča skupne nacionalne ekonomike kot tudi energetskih virov in da predlagajo ukrepe.

VIII

VPRAŠANJE ZAŠČITE JAVNEGA REDA IN MIRU V ŽELEZNIŠKEM PROMETU

Z zakonom o temeljih varnosti v železniškem prometu je določeno, da so organi za notranje zadeve pristojni in dolžni skrbeti za javni red in mir v vlakih in na tistih mestih, ki so predvidena za dostop in gibanje na železniškem območju; železniške organizacije oziroma njihovi pooblaščen delavci pa so dolžni skrbeti za notranji red na železnici. Vzdrževanje javnega reda in miru je urejeno z ustreznimi zakoni, vzdrževanje notranjega reda pa s samoupravnimi akti železniških organizacij. Vendar vzdrževanje tega notranjega reda na železnici še ni povsem urejeno v skladu z zakonom o temeljih varnosti v železniškem prometu, zato je treba v tem smislu delo nadaljevati in pospešiti. Po zakonu so organi za notranje zadeve dolžni železniškim delavcem pomagati pri preprečevanju spodbujanja notranjega reda na železnici in njegovem vzpostavljanju kot tudi pri kršitvah določb o varnosti prometa s strani občanov. Zato so ti organi oziroma pooblaščen osebe tesno povezani z medsebojnim sodelovanjem pri vzdrževanju javnega in notranjega reda na železnici. To še tem bolj, ker je včasih težko razlikovati, ali izpadi kršijo javni ali notranji red na železnici oziroma ali imajo elemente kršitve prvega ali drugega.

Na železniškem območju, ki je dostopno potnikom in občanom, zlasti pa v vlakih, so zelo pogoste kršitve javnega reda, ki imajo včasih lahko za posledico tudi ogrožanje varnosti železniškega prometa.

Organi SNZ skrbijo za javni red na železniškem območju in v vlakih, zato imajo na večjih železniških postajah miličniške postaje in organizirajo stalno obhodno službo. Na manjših postajah se zagotovi navzočnost pripadnika milice ponavadi samo ob prihodih in odhodi vlakov, pa še to le na nekaterih železniških območjih. Stalno spremstvo vlaka je zagotovljeno samo pri posameznih vlakih, pri drugih vlakih je le občasno.

Glede na stalno rast dinamike in modernizacije prometa po eni strani, in na nekatere materialne, organizacijske in kadrovske težave organov SNZ po drugi strani, služba vzdrževanja javnega reda na železnici kljub očitnim naporom in uspehom funkcionira še vedno organizacijsko in številčno neustrezno in nima možnosti zagotoviti ustrežnejšo navzočnost in udeležbo svojih pripadnikov pri vzdrževanju javnega reda na železnici, še vedno zaostaja za potrebami, zlasti glede spremstva vlakov, kar je problem, ki ga moramo vsekakor rešiti.

Železniški delavci kljub formalnim pooblastilom, ki jih daje zakon, sami še ne morejo vzdrževati notranjega reda na železnici brez pomoči milice zaradi tega, ker se posamezniki obnašajo nasilniško, zato je nujna večja navzočnost in udeležba pripadnikov milice pri vzdrževanju javnega in notranjega reda na železnici.

SKLEPNE OCENE IN PREDLOGI

Iz ocen v poročilu in podatkov v prilogi je mogoče dobiti jasno podobo stanja in problemov v železniškem prometu.

Čeprav zaradi najrazličnejših subjektivnih pomanjkljivosti in nekaterih objektivnih pomanjkljivosti položaj varnosti v železniškem prometu ni zadovoljiv, je treba poudariti, da večina delavcev zelo vestno in odgovorno opravlja svoje naloge v zapletenih in težkih razmerah, ki se kažejo v stopnji zastarelosti posameznih vrst transportnih sredstev in nezadovoljivem številu posameznih profilov kadrov kot tudi v nizkem osebnem in družbenem standardu delavcev.

Obseg prevoza blaga po železnici je v letu 1974 povečan v primerjavi z letom 1968 za približno 40 odstotkov. Povečevanje obsega prevoza je hkrati spremljalo zmanjševanje števila delavcev v železniškem prometu. To je terjalo od drugih izredne napore, da bi lahko obvladali in izpolnili tako obsežne in odgovorne naloge, pri čemer kvaliteta storitev v potništem in blagovnem prevozu ni bila zmeraj zadovoljiva.

Čeprav so bili doseženi precejšnji uspehi v rekonstrukciji in modernizaciji železniških zmogljivosti, so v obratovanju še zmeraj vozna sredstva, ki so že izrabljena in ne ustrezajo razmeram sodobnega prometa. V zvezi s tem je treba poudariti, da smo z uresničevanjem programa modernizacije in rekonstrukcije osnovnih transportnih sredstev v precejšnji zamudi.

Vse to kaže, da železniški promet v prihodnje, če se položaj bistveno ne izboljša, ne bo sposoben zadovoljiti potreb gospodarstva.

Ekonomski položaj železnice je nezadovoljiv. Železniške transportne organizacije so poslovale z izgubo, brez ostanka dohodka. Amortizacija je bila neekonomska, prevozne cene pa v bistvu depresirane. Hkrati pa so znatno naraščali materialni stroški kot posledica splošnega gibanja cen v razmerah inflacije. Vse to je oteževalo reševanje zelo zapletenih problemov, zlasti materialnega položaja delavcev, njihovega osebnega in družbenega standarda, kot tudi uresničevanja programa rekonstrukcije in modernizacije železnice.

Aktivnost delavcev v železniškem prometu je bila usmerjena ne le k izvajanju proizvodnih nalog, temveč tudi k uresničevanju ustavnih načel in sklepov desetega kongresa ZKJ, ki se nanašajo na konstituiranje temeljnih organizacij združenega dela in drugo. Sklenjeni so številni samoupravni akti o urejanju medsebojnih odnosov temeljnih organizacij združenega dela in delovnih organizacij (ŽTP) kot tudi skupnosti jugoslovanskih železnic (SJŽ). Toda, na proces razvijanja in krepitve samoupravnih odnosov negativno vpliva neugoden ekonomski položaj železnic. Ob težkih delovnih pogojih in neustreznem družbenoekonomskem položaju delavcev izražajo ponekod posamezniki mnenje, da rešitve teh problemov ne vidijo v razvoju temeljnih organizacij združenega dela in nadaljnji krepitvi samoupravnih odnosov, temveč samo v spremembi metode dela in odločanja. Prav tako so posamezniki, ki v okviru uresničevanja samoupravljanja vztrajajo samo pri svojih pravicah, brez prevzemanja obveznosti in odgovornosti. Vse to negativno vpliva na razvoj družbenoekonomskih in samoupravnih odnosov, s tem pa tudi na varnost prometa. Stanje v železniškem prometu resno opozarja na poglobitvene probleme, ki jih je treba reševati, da bi se varnost železniškega prometa dvignila na ustrezno raven.

V tem poročilu in v poročilih delovnih skupin naše komisije je poudarjeno več problemov kot tudi stališč in predlogov za njihovo reševanje. Ustrezni organi in organizacije bodo obravnavali omenjene probleme in predloge ter v mejah svojih pooblastil in odgovornosti sprejemali ustrezne ukrepe za reševanje le-teh. Vloga in odgovornost pristojnih organov, ki spremljajo in preučujejo vprašanja, povezana s problemom varnosti v železniškem prometu, morata biti močnejše poudarjeni v stalni koordinaciji njihovih aktivnosti, da bi bolj učinkovito reševali vsa omenjena vprašanja.

Na podlagi ocen in stališč v poročilu in gradivu so potrebni predvsem tile ukrepi:

1. Zagotoviti dosledno izvajanje zakonov in prometno-tehničnih predpisov s področja varnosti prometa. Temeljne organizacije združenega dela in delovne organizacije v železniškem prometu morajo okrepiti delovno disciplino ter z ustreznimi ukrepi in ustvarjanjem možnosti za dosledno uporabo pooblastil določenim organom in posameznikom odločno vplivati in posredovati, da se preprečijo kršitve zakonskih določb in prometno-tehničnih predpisov ter drugih pomanjkljivosti v procesu prometa.

Nujno je zagotoviti večjo stopnjo učinkovitosti notranje kontrole v procesu prometa kot tudi nadzorstva organov in inšpekcij.

2. Preučiti določbe zveznih zakonov, ki se nanašajo na varnost in urejenost železniškega prometa, zlasti s parametri na pogah z veliko prometno intenziteto, preučiti vprašanja maksimalnega trajanja delovnega časa v izmenah, obveznega preventivnega pregleda delavcev, kontrole in nadzorstva nad varnostjo prometa, sprejemanja ukrepov zaradi kršitev delovnih nalog in druga vprašanja, ki so pomembna za varnost prometa, da bi za vsa ta vprašanja našli najustreznejše rešitve.

Zvezni komite za promet in zveze in skupnost jugoslovanskih železnic bosta predlagala ustrezne rešitve.

3. Pohiteti z delom za sklenitev ustreznih samoupravnih aktov, s katerimi se urejajo nekatera vprašanja s področja varnosti prometa.

Hitrejše sprejemanje ustreznih republiških in pokrajinskih predpisov bi prispevalo k reševanju vprašanja varnosti v železniškem prometu.

4. Zvezni komite za promet in zveze mora spremljati in preučevati položaj in poglobitvene probleme varnosti v železniškem prometu kot tudi izvajanje predpisov, ki se nanašajo na to področje, predlagati nujne ukrepe za izboljšanje varnosti prometa, predlagati sprejetje novih predpisov, koordinirati aktivnost inšpekcij železniškega prometa in enotne akcije na omrežju JŽ v zvezi z aktualnimi problemi ter občasno obveščati zvezni izvršni svet in skupščino SFRJ o položaju varnosti v železniškem prometu.

5. Skupnost jugoslovanskih železnic mora poleg tega, da sprejema prometno-tehnične predpise, organizirati skupaj z ŽTP kontrolo nad izvajanjem predpisov o varnosti prometa, izvajanjem ukrepov, uresničevanjem sklepov in drugih samoupravnih splošnih aktov skupnosti JŽ, ki se nanašajo na varnost prometa, nadalje mora preučevati in obravnavati položaj in probleme varnosti prometa in izvajanje predpisov ter predlagati oziroma sprejemati ukrepe v skladu s pooblastili, organizirati izmenjavo izkušenj med ŽTP zaradi skupnega oblikovanja stališč in izboljšanja varnosti železniškega prometa.

Preučiti je treba možnost in predlagati rešitev o načinu organiziranja in delovanja skupne kontrole v skupnosti JŽ ali z zveznim zakonom ali s samoupravnim sporazumom o vzdrževanju ŽTP v SJŽ.

6. Pri določanju politike družbenoekonomskega razvoja za leto 1975 je treba hkrati opredeliti sistemske in druge ukrepe, s katerimi se bo izboljšal položaj železniškega prometa. Nujno je tudi dosledno izvajanje sklepov zveznega izvršnega sveta z dne 25. januarja 1973.

7. Uresničitev programa razvoja in modernizacije železnice kot enega bistvenih pogojev za normalen tok družbene reprodukcije in izboljšanje varnosti prometa terjata neodložljivo rešitev financiranja programa, kot je to že dogovorjeno med socialističnimi republikami in socialističnima avtonomnima pokrajinama.

Pri tem mora imeti prednost uresničitev programa modernizacije signalno-varnostnih in telekomunikacijskih inštalacij in naprav, ki so posebnega pomena za varnost v prometu.

8. Družbenoekonomski položaj delavcev, zlasti tistih, od katerih je neposredno odvisna varnost prometa, terja neodložljivo reševanje višine osebnih dohodkov, stanovanjskega vprašanja in drugih oblik družbenega standarda, ki bistveno vplivajo na življenjske in delovne razmere in psihofizično sposobnost teh delavcev. V zvezi s tem morajo železniške organizacije reševati ta vprašanja bolj učinkovito kot doslej.

9. Za izboljšanje kvalifikacijske strukture kadrov morajo železniške organizacije izdelati dolgoročne programe in zagotoviti pogoje za izobraževanje posebnih profilov kadrov v skladu z uvajanjem sodobnih tehničnih sredstev, njihovo eksploatacijo in njihovim vzdrževanjem.

Za financiranje šolanja in strokovnega usposabljanja železniških kadrov je nujna finančna pomoč interesnih izobraževalnih skupnosti.

10. Vprašanje poklicne sposobnosti delavcev v železniškem prometu je treba posebej obravnavati glede na to, da je veliko delavcev nesposobnih za delo na določenih delovnih mestih (zlasti na delovnih mestih, ki so neposredno povezana z varnostjo prometa) in da je zelo omejena možnost njihove prekvalifikacije. Ta problem mora obravnavati in najti ustrezno rešitev ŽTP v sodelovanju z ustreznimi družbenopolitičnimi in interesnimi skupnostmi.

11. Treba je še nadalje povečati posebno skrb razvoju in učinkovitosti družbene samozaščite v železniških organizacijah kot tudi usposabljanju železniških delavcev za splošni ljudski odpor.

12. Položaj javne varnosti v vlakih, na železniških območjih ter zaščita družbene in druge lastnine terjajo, da organi javne varnosti in železniške organizacije preučijo ta vprašanja in poskušajo najti rešitve za organiziranje učinkovite zaščite kot tudi za odpravo sedanjih težav in pomanjkljivosti.

Da bi hitreje in bolj učinkovito reševali te probleme, moramo aktivnost delavcev v železniškem prometu še bolj usmerjati k hitrejšemu razvijanju in doslednemu vzpostavljanju samoupravnih odnosov na ustavnih načelih.

Krepitev družbenoekonomskega položaja TOZD, razvijanje samoupravljanja in delitve po uspehu dela bodo prispevali k večji aktivnosti in odgovornosti slehernega delavca in OZD pri odpravljanju pomanjkljivosti, s tem pa tudi k večji varnosti v železniškem prometu.

Moramo se še nadalje čimbolj zavzemati za graditev doslednih samoupravnih odnosov med OZD v okviru ŽTP in skupnosti JŽ, da bi se samoupravna aktivnost še močnejše uveljavila tako znotraj samih železniških organizacij kot tudi v odnosu do združenega dela na vseh drugih gospodarskih in družbenih področjih. V zvezi s tem je nujno, da si še bolj prizadevamo čimprej ustanoviti interesne skupnosti organizacij v železniškem prometu in uporabnikov železniških storitev ter tako reševati aktualna vprašanja v zvezi s prevozom in nadaljnjega razvoja železnice, s tem pa tudi varnosti v tej prometni veji.

SKUPŠČINA SFRJ

Komisija za volitve

in imenovanja

AS 93

25. novembra 1974

Beograd

Priloga 5

ZVEZNEMU ZBORU IN ZBORU REPUBLIK IN POKRAJIN SKUPŠČINE SFRJ

Beograd

Komisija skupščine SFRJ za volitve in imenovanja je na podlagi 196. člena poslovnika zvezne skupščine — v zvezi z drugim odstavkom 1. člena odloka o začasnem poslovnem redu skupščine SFRJ in s prvim odstavkom 17. člena zakona o zveznem javnem tožilstvu — na seji 25. novembra 1974 sprejela sklep, da predloži zveznemu zboru in zboru republik in pokrajin skupščine SFRJ

P R E D L O G

ZA IMENOVANJE NAMESTNIKA ZVEZNEGA JAVNEGA TOŽILCA

Za namestnika zveznega javnega tožilca se imenuje Ratimir Ristić, namestnik republiškega javnega pravobranilca SR Srbije.

V prilogi dajemo obrazložitev in kratek življenjepis o predlaganem kandidatu.

PREDSEDNIK KOMISIJE

Stjepan Funarić s. r.

ŽIVLJENJEPISNI PODATKI

Ratimir Ristić, namestnik republiškega javnega pravobranilca SR Srbije

Rodil se je leta 1920 v Veliki Sugubini pri Kragujevcu. Diplomiral je na pravni fakulteti v Beogradu leta 1957, višjo partijsko šolo Djuro Djaković je končal leta 1952.

Udeleženec NOB je od leta 1941, član ZKJ pa od maja 1940. Med vojno je bil inštruktor in član okrožnega komiteja KPJ v Jagodini in Smederevcu. Bil je politični delavec v resavskem, moravskem in delu mlavskega okraja in tudi sekretar okrajnega poverjenišтва KPJ za te okraje.

Po osvoboditvi je bil sekretar okrajnega komiteja KPJ v Rekovcu in Svilajncu, član okrožnega komiteja KPJ v Svetozarevu, načelnik oddelka za partijske kadre v centralnem komiteju ZKS in sekretar okrajnega komiteja v Svetozarevu. Od leta 1958 do leta 1963 je bil načelnik oddelka za sodno upravo v državnem sekretariatu za pravosodno upravo LR Srbije, od januarja 1964 pa je delal v javnem pravobranilstvu SR Srbije. V javnem

pravobranilstvu je bil vodja skupine in pomočnik, od februarja 1970 pa namestnik republiškega javnega pravobranilca.

Bil je poslanec ASNOS in poslanec Ljudske skupščine Srbije od leta 1944 do leta 1957.

Je nosilec Partizanske spomenice 1941 in večjega števila odlikovanj.

4. novembra 1974

O B R A Z L O Ž I T E V

Zvezni zbor in zbor republik in pokrajin skupščine SFRJ sta na seji 17. maja 1974 sprejela odlok o določitvi števila in imenovanju namestnikov zveznega javnega tožilca (Uradni list SFRJ, št. 26/74), s katerim se določa, da se v zvezno javno tožilstvo imenuje sedem namestnikov zveznega javnega tožilca. Z določitvijo takega števila namestnikov zveznega javnega tožilca je omogočeno, da bodo – všteti tudi zveznega javnega tožilca – vsaka republika in pokrajina zastopane s funkcionarjem v zveznem javnem tožilstvu. Ker tedaj ni prišlo do imenovanja namestnika zveznega javnega tožilca iz SR Srbije, je bil v sodelovanju s komisijo za volitve in imenovanja skupščine SR Srbije in zveznim javnim tožilcem pripravljen gornji predlog.

Beograd, 25. novembra 1974

SKUPŠČINA SFRJ

Komisija za volitve

in imenovanja

AS 92

25. novembra 1974

Beograd

Priloga 6

ZVEZNEMU ZBORU IN ZBORU REPUBLIK IN POKRAJIN SKUPŠČINE SFRJ

B e o g r a d

Komisija skupščine SFRJ za volitve in imenovanja je na podlagi 196. člena poslovnika zvezne skupščine v zvezi z drugim odstavkom 1. člena odloka o začasnem poslovnem redu skupščine SFRJ in s tretjim odstavkom 60. člena zakona o Službi družbenega knjigovodstva Jugoslavije na seji 25. novembra 1974 sprejela sklep, da predloži zveznemu zboru in zboru republik in pokrajin skupščine SFRJ

P R E D L O G

ZA IMENOVANJE NAMESTNIKA GENERALNEGA DIREKTORJA SLUŽBE DRUŽBENEGA KNJIGOVODSTVA JUGOSLAVIJE

Za namestnika generalnega direktorja Službe družbenega knjigovodstva Jugoslavije se imenuje dr. Miloje Nikolić, direktor v zveznem zavodu za družbeno načrtovanje.

Zvezni izvršni svet je na seji 22. novembra 1974 podprl ta predlog.

V prilogi dajemo obrazložitev in kratek življenjepis o predlaganem kandidatu.

PREDSEDNIK KOMISIJE

Stjepan Funarić s. r.

ŽIVLJENJEPISNI PODATKI

Dr. Miloje Nikolić, direktor v zveznem zavodu za družbeno načrtovanje

Rojen je leta 1920 v Resniku, občina Kragujevac. Diplomiral je na ekonomski fakulteti v Beogradu leta 1946, doktoriral pa leta 1965. Udeleženec NOB je od leta 1944, član ŽKJ je od leta 1949.

Po osvoboditvi do leta 1949 je bil načelnik oddelka v ministrstvu trgovine LR Srbije in finančni direktor v glavni direkciji za odkup in promet žitaric. Od leta 1949 do leta 1959 je bil načelnik oddelka v planski komisiji SR Srbije in predstojnik sektorja v zavodu za gospodarsko načrtovanje SR Srbije, od leta 1959 do leta 1965 pa je bil sekretar komisije za gospodarska vprašanja v centralnem svetu Zveze sindikatov Jugoslavije. Od leta 1965 do leta 1969 je bil pomočnik zveznega sekretarja za delo oziroma pomočnik predsednika zveznega sveta za delo, od leta 1969 do danes je bil direktor v zveznem zavodu za družbeno načrtovanje.

Objavil je več del s področja ekonomske politike in družbenoekonomskega sistema, ki so objavljena kot knjige, brošure, študije in članki. Iz te domene je imel doma in na tujem vrsto referatov, uvodnih besed ipd. na simpozijih, posvetovanjih in sestankih.

Je član upravnega odbora Zveze ekonomistov Srbije in član redakcijskih odborov strokovnih revij.
Govori francoščino, ruščino in nemščino.

Beograd, 4. novembra 1974

O B R A Z L O Ž I T E V

Z določbami tretjega odstavka 60. člena zakona o Službi družbenega knjigovodstva Jugoslavije (Uradni list SFRJ, št. 5/72) je predvideno, da ima generalni direktor Službe družbenega knjigovodstva Jugoslavije namestnika, ki ga imenuje in razrešuje skupščina SFRJ. Ker je bil z odlokom skupščine SFRJ, ki je bil sprejet na sejah zveznega zbora in zbora republik in pokrajin, 23. julija 1974 Spasoje Medenica razrešen dolžnosti namestnika generalnega direktorja Službe družbenega knjigovodstva Jugoslavije, daje komisija gornji predlog za imenovanje namestnika generalnega direktorja Službe družbenega knjigovodstva Jugoslavije.

Predlog je pripravljen v sodelovanju s komisijami za volitve in imenovanja republiških in pokrajinskih skupščin in generalnim direktorjem Službe družbenega knjigovodstva Jugoslavije. Zvezni izvršni svet je na seji 22. novembra 1974 dal o predlogu pozitivno mnenje.

Beograd, 25. novembra 1974

Priloga 7

Z A P I S N I K

5. seja zveznega zbora skupščine SFRJ 26. novembra 1974

Seja se je začela ob 9.05.

Na seji ni bilo zaradi drugih obveznosti delegatov: Miodraga Zečevića, Hoda Resulbegovića, Martina Mlinarja, Dragutina Zelenovića, Dragana Tomića, Emīna Jašarevića in Branka Ivančevića.

Na seji so bili poleg delegatov: Dobrosav Čulafić, podpredsednik zveznega izvršnega sveta, Momčilo Cemović, član zveznega izvršnega sveta in zvezni sekretar za finance, Vajo Skendžić, član zveznega izvršnega sveta, Boško Dimitrijević, član zveznega izvršnega sveta in predsednik zveznega komiteja za promet in zveze, dr. Dušan Anakioski, namestnik zveznega sekretarja za trg in cene, Mihajlo Veljović, direktor zvezne direkcije za rezerve živil, in drugi.

Seji je predsedoval Danilo Kekić, predsednik zbora.

Predsednik zbora je ugotovil, da ima zbor kvorum in da lahko veljavno sklepa.

Zapisnik 4. seje je zbor sprejel brez pripomb.

Zbor je določil tale dnevni red:

1. uresničevanje politike družbenoekonomskega razvoja v letu 1974 in osnutek resolucije o temeljih skupne politike ekonomskega in socialnega razvoja Jugoslavije v letu 1975,
2. osnutek proračuna federacije za leto 1975,
3. predlog za izdajo zakona o izpolnitvi proračuna federacije za leto 1975 – z osnutkom zakona,
4. poročilo o položaju in problemih varnosti v železniškem prometu,
5. zaključni račun in poročilo o delu zvezne direkcije za rezerve živil,
6. predlog za imenovanje namestnika zveznega javnega tožilca,
7. predlog za imenovanje namestnika generalnega direktorja Službe družbenega knjigovodstva Jugoslavije.

Na predlog predsednika so delegati sklenili, da zbor skupaj z zborom republik in pokrajin posluša ekspozé dr. Berislava Šeferja, podpredsednika zveznega izvršnega sveta, o uresničevanju razvojne politike v letu 1974 in smereh skupne ekonomske in socialne politike v letu 1975.

Po ekspozéju dr. Berislava Šeferja je zbor nadaljeval z delom.

Pred prehodom na dnevni red je zbor poslušal odgovore na delegatska vprašanja.

Na vprašanje Ladislava Logožarja, delegata iz SR Hrvatske: kdaj bodo izplačane tečajne razlike, ki so nastale v obdobju deviznega varčevanja po devalvaciji in spremembi paritete dinarja, je odgovoril Momčilo Cemović, član zveznega izvršnega sveta in zvezni sekretar za finance.

Na vprašanje Lucijana Stadina, delegata iz SR Slovenije, v zvezi s problemi plačevanja dvojnih taks in poslovanja naših ladijskih podjetij v tujini je odgovoril Momčilo Cemović, član zveznega izvršnega sveta in zvezni sekretar za finance.

Na vprašanje Vinka Gobca, delegata iz SR Slovenije, v zvezi z dejavnostjo cestnega gospodarstva bo zvezni izvršni svet v dogovoru z delegatom dal pismeni odgovor v osmih dneh.

K prvi točki

V razpravi o vprašanjih uresničevanja politike družbenoekonomskega razvoja v letu 1974 in osnutku resolucije o temeljih skupne politike ekonomskega in socialnega razvoja Jugoslavije v letu 1975 so sodelovali: Jože Globačnik — kot poročevalec odbora za proračun federacije, Mirko Vranić — kot poročevalec odbora za ljudsko obrambo, Ljubiša Popović — kot poročevalec odbora za delo, zdravstvo in socialno politiko, Ljuban Janjanin — kot poročevalec odbora za vprašanja borcev in vojaških invalidov, in delegati Albreht Roman, Ivica Kavčič, Dušan Rakovac, Ante Celmić, Lucijan Stadina, Sinan Hasani, Milica Pejak in Rudi Bregar.

Zbor je po razpravi sprejel sklep:

Odbor zveznega zbora za družbenoekonomske odnose bo na podlagi razprave v delovnih telesih zbora, razprave na tej seji zbora ter mnenj in predlogov, ki mu jih bodo posamezni delegati v pisni obliki poslali do 6. decembra t. l., pripravil predlog mnenja zveznega zbora, ki bi ga zvezni zbor nato na seji, predvidoma 10. decembra, obravnaval; dokončno določil in posredoval zboru republik in pokrajin.

K drugi točki

V razpravi o osnutku proračuna federacije za leto 1975 so sodelovali: Muhamed Grebo — kot poročevalec odbora za proračun federacije, Jože Globačnik — kot poročevalec odbora za družbenoekonomske odnose, Andrej Cetinski — kot poročevalec odbora za ljudsko obrambo, Drago Stojović — kot poročevalec odbora za delo, zdravstvo in socialno politiko, Ljuban Janjanin — kot poročevalec odbora za vprašanja borcev in vojaških invalidov.

Po končani razpravi je zbor sprejel sklep:

1. Zbor je sprejel osnutek proračuna federacije za leto 1975.
2. Predlagatelj bo pri izdelavi predloga proračuna federacije za leto 1975 upošteval mnenja in predloge zbora in njegovih delovnih teles.

K tretji točki

V razpravi o predlogu za izdajo zakona o izpolnitvi proračuna federacije za leto 1975 — z osnutkom zakona je sodeloval: Milorad Vučković — kot poročevalec odbora zakonodajno-pravne komisije.

Zbor je v razpravi o predlogu za izdajo zakona ugotovil, da je treba izdati zakon, nato pa v smislu drugega odstavka 1. člena odloka o začasnem poslovnem redu zveznega zbora skupščine SFRJ in 314. člena poslovnika zvezne skupščine sprejel sklep, da bo na seji obravnaval tudi osnutek o izpolnitvi proračuna federacije za leto 1975.

Po razpravi je zbor sprejel sklep:

1. Zbor je sprejel osnutek zakona o izpolnitvi proračuna federacije za leto 1975.
2. Predlagatelj bo pri izdelavi predloga tega zakona upošteval mnenja in predloge zbora, delovnih teles in poročilo zakonodajno-pravne komisije.

K četrti točki

V razpravi o poročilu o položaju in problemih varnosti v železniškem prometu so sodelovali: Mirko Lacković — kot poročevalec odbora za notranjo politiko, Antun Bukovšek — kot poročevalec odbora za družbenoekonomske odnose, Fana Kočovska-Cvetković, Boško Dimitrijević in Ljubiša Popović.

Po razpravi je zbor sprejel sklep:

1. Zbor je sprejel poročilo odbora za notranjo politiko o položaju in problemih varnosti v železniškem prometu skupaj s sklepnimi ocenami in predlogi.
2. Zbor pričakuje, da bodo zvezni izvršni svet in drugi pristojni državni organi kot tudi pristojne samoupravne organizacije in skupnosti čimprej obravnavali sklepne ocene in predloge o položaju in problemih varnosti v železniškem prometu ter v mejah svojih pravic in dolžnosti sprejeli ustrezne ukrepe, da bi bolj učinkovito in bolj dosledno reševali probleme v železniškem prometu, še posebej glede vprašanj njegove varnosti.
3. Zbor nalaga zveznemu komiteju za promet in zveze kot tudi zveznemu komiteju za delo in zaposlovanje, naj se takoj lotita izvajanja predvidenih nalog in sklepnih ocen in predlogov glede položaja in problemov varnosti v železniškem prometu.
4. Odbor zveznega zbora za notranjo politiko bo spremljal uresničevanje sklepov oziroma sklepnih ocen in predlogov o položaju in problemih varnosti v železniškem prometu in o tem poročal zboru v drugi polovici leta 1975.
5. Te sklepe in poročilo kot tudi sklepne ocene in predloge o položaju in problemih varnosti v železniškem prometu bo zbor poslal državnim organom in samoupravnim organizacijam ter skupnostim, ki imajo konkretne obveznosti glede rešitve problemov v železniškem prometu, zlasti z vprašanjem varnosti.

K peti točki

V razpravi o zaključnem računu in poročilu o delu zvezne direkcije za rezerve živil je sodeloval dr. Dušan Anakioski, namestnik zveznega sekretarja za trg in cene, ki je s tem v bistvu odgovoril tudi na pisno vprašanje delegata Vinka Gobca.

Po razpravi je zbor sprejel odlok o potrditvi zaključnega računa zvezne direkcije za rezerve živil za leto 1973.

Zbor je hkrati sprejel sklep:

1. Zvezni izvršni svet bo poslal zveznemu zboru poročilo o problemih poslovanja zvezne direkcije za rezerve živil, njenih funkcij in njenega statusa, kot tudi predlog programa nabave in uporabe stalnih blagovnih in tržnih rezerv federacije v prihodnjem letu.

2. Zvezna direkcija za rezerve živil bo poslala poročilo o svojem delu za leto 1974 skupščini SFRJ v času, ko bo skupščina SFRJ prejela predlog zaključnega računa federacije.

K šesti točki

Zbor je sprejel predlog, da se za namestnika zveznega javnega tožilca imenuje Ratimir Ristić, dosedanji namestnik republiškega javnega pravobranilca SR Srbije.

K sedmi točki

Zbor je sprejel predlog, da se za namestnika generalnega direktorja Službe družbenega knjigovodstva Jugoslavije imenuje dr. Miloje Nikolić, dosedanji direktor v zveznem zavodu za družbeno načrtovanje.

Stenografski zapiski seje zbora so sestavni del zapisnika.

Seja je bila končana ob 16.30.

TAJNIK

Krste Čalovski s. r.

PRESEDNIK

Danilo Kekić s. r.

Centralni Skupščine SFRJ
dokumentacija

